

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

αντι

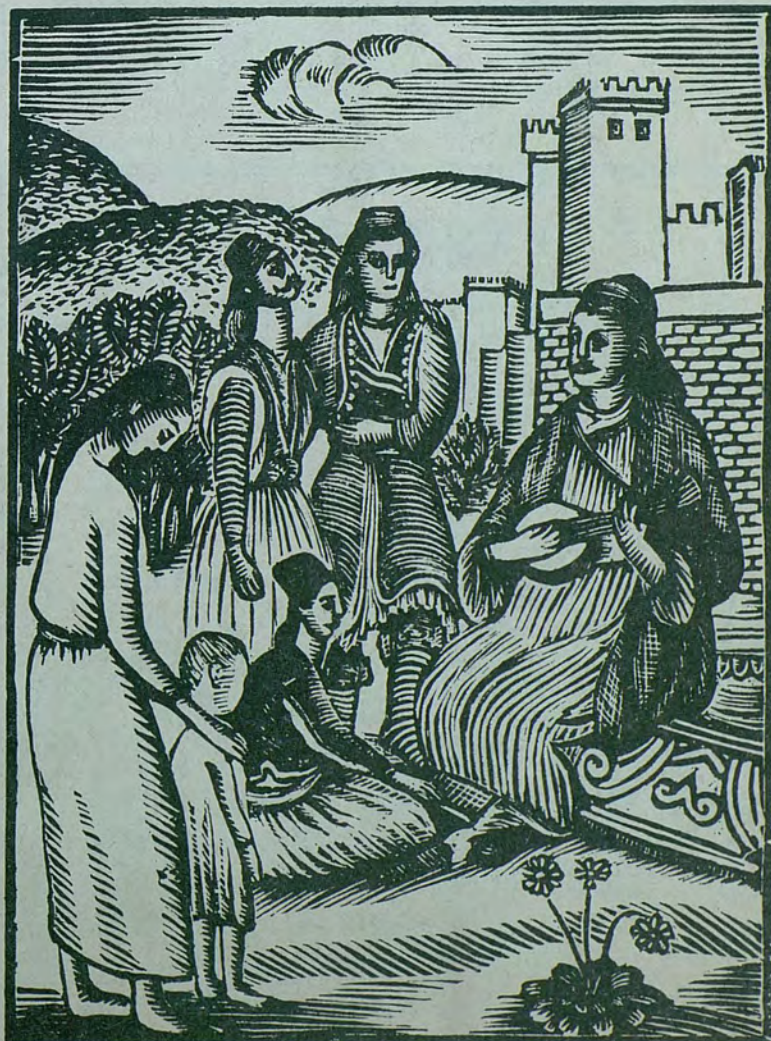

ΑΦΙΕΡΩΜΑ στο '21

- Ν. ΨΥΡΟΥΚΗΣ
 - Κ. ΣΙΜΟΠΟΥΛΟΣ
 - Κ. ΜΟΣΚΩΦ
 - Τ. ΒΟΥΡΝΑΣ
- ΕΡΕΥΝΑ ΤΟΥ ΑΝΤΙ
ΜΕ ΤΟΥΣ ΚΑΪΜΟΥΣ
ΜΙΑΣ «ΑΛΛΗΣ» ΝΕΟΛΑΙΑΣ

Δ. ΜΕΞΗ:
Η ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ
ΣΤΗΝ ΕΛΕΥΘΕΡΗ ΕΛΛΑΔΑ
ΤΗΣ ΚΑΤΟΧΗΣ

Καλλίτερη μίαν ὥρας
ἐλεύθελη ζωὴ
πᾶσι βαλόντα χροῖα
αἰσθυσίᾳ καὶ φρονεσίᾳ

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

ΣΠΥΡΟΥ ΛΙΝΑΡΔΑΤΟΥ:		Εισαγωγή	28
Πολιτική ανασκόπηση	4	Αναζητώντας διέξοδο	30
Σχόλια	6	Φλὰς στὴν Ὀμόνοια	32
Τὰ φαιδρὰ τῆς 7ετίας σὲ εἰκόνες	7	Θολὲς λαχτάρεις	33
ΔΗΜΟΥ Ν. ΜΕΞΗ: Ἡ Αὐτοδιοίκηση στὴν		Συμπεράσματα	35
Ἑλεύθερη Ἑλλάδα τῆς Κατοχῆς	8	Ἀνταπόκριση ἀπ' τὰ Γιάννενα:	
ΜΠΟΣΤ: Τὸ Κινεζικὸν πρόβλημα	11	Μιὰ δίκη ποὺ μπορεῖ νὰ σημαίνει πολλὰ ...	36
(ΑΦΙΕΡΩΜΑ ΣΤΟ '21)	13 - 27	ΑΡΗ ΦΑΚΙΝΟΥ: Ἰσπανία	38
Ν. ΨΥΡΟΥΚΗ: Τὸ 1821 καὶ τὸ		Ἐθνοσωτήρων Ἀρχαιολογία	41
Ἀνατολικὸ Ζήτημα	14	«Ἡ Ἀποκάλυψη» τοῦ Η. ΠΕΤΡΟΠΟΥΛΟΥ ..	42
ΚΩΣΤΗ ΜΟΣΚΩΦ: Ἡ διαλεκτικὴ		ΧΑΡΗ ΞΑΝΘΟΥΔΑΚΗ: Μιὰ ἄλλη	
τῆς Ἀνεξαρτησίας	17	ἐξόρμηση τοῦ Μίκη	45
Ἀποσπάσματα ἀπ' τὸν β' καὶ τὸν ἀνέκδοτο		ΧΡΙΣΤΟΥ ΝΤΟΚΑ: Ἡ τηλεόραση	
γ' τόμο «Ξένοι ταξιδιώτες στὴν Ἑλλάδα»		καὶ ἡ Ἀριστερὰ	46
τοῦ ΚΥΡΙΑΚΟΥ ΣΙΜΟΠΟΥΛΟΥ	20	Α. Γ. ΞΥΔΗ: «Πανελληνίου συνέχεια...	
ΤΑΣΟΥ ΒΟΥΡΝΑ: Στὶς παραμονὲς		καὶ χρονικὸ τῶν ἐκθέσεων...»	47
τοῦ 1821	25	Βιβλιοπαρουσίαση	50
(ΕΡΕΥΝΑ: Οἱ ΚΑΗΜΟΙ ΜΙΑΣ		Δισκοπαρουσίαση (ἐπιμέλεια Μ. ΤΑΞΙΔΗ) ..	51
«ΑΛΛΗΣ» ΝΕΟΛΑΙΑΣ)	28 - 35	Ἐπιστολές	52

Κεντρικὴ διάθεση γιὰ τὰ βιβλιοπωλεῖα Βορείου Ἑλλάδος :
Βιβλιοπωλεῖο «ΞΕΝΟΣ ΤΥΠΟΣ» Ν. Κοτζίᾱς καὶ Σία Ο.Ε.
Τσιμισκὴ 78, τηλ. 279-720, Θεσσαλονίκη

Κεντρικὴ διάθεση τοῦ ΑΝΤΙ, γιὰ τὰ βιβλιοπωλεῖα τῆς Ἀθήνας:
ΜΙΧΑΛΗΣ ΓΚΑΝΑΣ
Βιβλιοπωλεῖο «δέντρο», Χαρ. Τρικουπῆ 13, τηλ. 606-393

ἀντί

ΠΟΛΥΤΙΜΟ ΑΠΟΚΤΗΜΑ

- Σὲ πανόδετο πολυτελῆ τόμο κυκλοφοροῦν τὰ τεύχη τοῦ ΑΝΤΙ τῆς Β' Περιόδου (1-9 τοῦ 1974). Τιμὴ 200 δραχ.
- Ἐπιστρέφοντας τὰ προηγούμενα τεύχη καὶ καταβάλλοντας τὴν ἀξία τῆς βιβλιοδεσίας (100 δραχ.) ἀποκτᾶτε τὸν τόμο.
- Γιὰ τοὺς συνδρομητὲς τοῦ περιοδικοῦ:
Μὲ 300 δραχ. μόνο ἀποκτᾶτε τὸν τόμο τοῦ ΑΝΤΙ μαζὶ μὲ τὸ λεύκωμα -ἐκδοση ΑΝΤΙ- «ΤΩΝ ΑΦΑΝΩΝ», ἀφιερωμένο στὴν πρώτη ἐπέτειο τοῦ Πολυτεχνείου (συνολικῆς ἀξίας 450 δραχ.).

ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΕ

ΖΩΡΖ ΜΑΡΣΑΙ
Η ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΗ ΠΡΟΚΛΗΣΗ
ΤΟ ΚΟΜΜΟΥΝΙΣΤΙΚΟ ΚΟΜΜΑ Μ' ΑΝΟΙΧΤΑ ΧΑΡΤΙΑ

Τὸ Βιβλίο ποὺ δὰ πρέπει νὰ γίνῃ κτῆμα τῶν μαζῶν.

ΠΩΛΕΙΤΑΙ σ' ὅλα τὰ βιβλιοπωλεῖα καὶ ἀπὸ τοὺς πλᾶσιέ.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΟΡΙΖΟΝΤΕΣ, Ζαλόγγου 9
ΑΘΗΝΑ - ΤΗΛ. 610.379

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ: Δημοχάρους 62, Αθήνα, Τ.Τ. 601, Τηλ. 732.819 - 732.713 ● Περίοδος Β', χρόνος 1ος, Τεύχος 15 ● Ίδιοκτήτης - Εκδότης: Διευθυντής: ΧΡΗΣΤΟΣ ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗΣ, Διευθυντής Σύνταξης: ΑΣΤΕΡΗΣ ΣΤΑΪΚΟΣ, Άγιου Νικολάου 8, Μαρούσι ● Συντακτική ομάδα: ΝΙΚΟΣ ΓΙΑΝΝΑΔΑΚΗΣ, ΠΕΤΡΟΣ ΕΥΘΥΜΙΟΥ, ΑΝΔΡΕΑΣ ΛΕΝΤΑΚΗΣ, ΓΙΩΡΓΟΣ ΣΕΦΕΡΤΖΗΣ ● Καλλιτεχνική επιμέλεια: ΤΑΤΙΑΝΑ ΒΟΛΑΝΑΚΗ ● Υπεύθυνοι διαφήμισεων: ΕΥΑΓΓ. ΘΕΟΦΥΛΑΚΤΟΠΟΥΛΟΥ, ΣΤΑΜ. ΜΙΧΑΗΛΙΔΗΣ ● Το «QANΕΙ» Φωτοστοιχειοθετείται στο Γ. ΤΣΙΒΕΡΙΩΤΗ ΕΠΕ και τυπώνεται Offset στο Γ. ΚΑΜΠΑΝΑ ● Συνδρομή εξάμηνη: εσωτερικού Δρχ. 260, εξωτερικού Δρχ. 300. Συνδρομή ετήσια: εσωτερικού Δρχ. 520, εξωτερικού Δρχ. 600 ● ΤΙΜΗ ΤΕΥΧΟΥΣ: Δρχ. 20

Σε λίγες μέρες ανοίγουν και πάλι οι κάλπες, για τις δημοτικές, αυτή τη φορά, εκλογές. Αν εξαιρέσει κανείς τη φωτεινή κι αξιοθαύμαστη περίπτωση της τοπικά αυτοδιοικούμενης, με την προστασία του ΕΑΜ/ΕΛΑΣ, κατοχικής Ελλάδας, ή μάχη για τις δημοτικές και κοινοτικές εκλογές και πριν και μετά τον εμφύλιο ήταν βέβαια σκληρή και πολιτική, αλλά με μοναδικό επαθλο έναν απλό τίτλο. Σ' αντίθεση με τις άλλες δυτικές χώρες, όπου, αν και στα πλαίσια του αστικού συστήματος, ή τοπική αυτοδιοίκηση είχε και έχει άμεση πολιτική σημασία και ουσιαστικό πολιτικό περιεχόμενο, στην Ελλάδα η δεξιοκρατία προσπάθησε να της αφαιρέσει την κοινωνική της λειτουργία και κατά συνέπεια το πολιτικό της νόημα, και κατόρθωσε τελικά, να στερήσει το θεσμό και τη λειτουργική του αξία.

Η αυτοδιοίκηση - τείνουμε καμιά φορά να το ξεχνάμε - δεν είναι απλό συστατικό θεσμικό στοιχείο μιάς δημοκρατικής χώρας. Μάλιστα, θα πρέπει να υπογραμμιστεί ότι η μορφή της, καθώς και η ουσιαστικότητα του περιεχομένου της και της σημασίας της αντανάκλα και το βαθμό της πραγματικής δημοκρατίας ενός τόπου. Και παρά το γεγονός ότι στη χώρα μας δεν έχει μέχρι σήμερα φανεί τίποτα που να προσοικονομεί προσανατολισμό του θεσμού προς την παραπάνω κατεύθυνση, γιατί, βέβαια, κάτι τέτοιο θα απαιτούσε, το λιγότερο, μιὰ κάποια δομική αναδιάρθρωση του πολιτικού μας συστήματος στη σημερινή φάση ή κινητοποίηση για την κατάκτηση των δημοτικών και κοινοτικών συμβουλίων έχει ξεχωριστή πολιτική σημασία.

Βέβαια, κυβέρνηση και τμήμα της αντιπολίτευσης (ή υπό τον κ. Μαύρο μερίδα της ΕΚΝΔ) προσπάθησαν, και μάλιστα πεισματικά, να απολιτικοποιήσουν τις πρώτες μεταδικτατορικές δημοτικές εκλογές. Αφαιρώντας, έτσι, απ' τη διαδικασία όλο το πολιτικό της περιεχόμενο και απογυμνώνοντάς την από την ουσία της. Και ή στάση τους αυτή είναι εύεξηγητη μόνον εφ' όσον δεχτούμε ότι οι συντηρητικές αυτές δυνάμεις τίποτα δεν διδάχτηκαν από την εφτάχρονη δοκιμασία της δικτατορίας και επιμένουν πάντα να φοβούνται αναμετρήσεις με τις λαϊκές δυνάμεις, εφ' όσον αυτές οι αναμετρήσεις έχουν ουσιαστικό περιεχόμενο.

Όμως και η κυβέρνηση και το τμήμα αυτό της αντιπολίτευσης λησμόνησαν, φαίνεται, ότι καμιά δημόσια πράξη δεν υπάρχει που να μην έχει πολιτικό σκεπτικό και κριτήριο. Και λησμόνησαν, επιπλέον, ότι η αρχή αυτή ισχύει πολύ περισσότερο στην περίπτωση δημοτικών αρχόντων σε μιὰ χώρα σαν τη δική μας, αφού ο τρόπος με τον όποιον η δικτατορία αντιμετώπισε το θεσμό της τοπικής αυτοδιοίκησης έδειξε στις λαϊκές δυνάμεις πόση σημασία έχει για την αντίδραση κι επομένως και γι' αυτές, ο έλεγχος και των μεγάλων και των μικρών δήμων και των κοινοτήτων. Γεγονός που έξηγει γιατί η προσπάθειά τους να απολιτικοποιήσουν την αναμέτρηση προς την οποία βαίνουμε, απέτυχε, αν όχι τυπικά, πάντως ουσιαστικά: σήμερα, όλοι οι Έλληνες γνωρίζουν ότι ακόμη και εκεί όπου τυπικά οι εκλογές είναι «απολιτικές», στη συνείδηση των ψηφοφόρων ή αναμέτρηση έχει ουσιαστικό πολιτικό περιεχόμενο.

Γιατί αυτή θα είναι η πρώτη, μετά τις 17 Νοεμβρίου 1974, ευκαιρία για να γίνει μιὰ καινούργια καταμέτρηση και ένας καινούργιος συσχετισμός των διαφόρων πολιτικών δυνάμεων. Καταμέτρηση και συσχετισμός που αποκτούν εξαιρετικό ενδιαφέρον τώρα που, μετά το ξεπέραςμα πολλών δυσκολιών, προωθείται ανάμεσα στις δημοκρατικές πολιτικές δυνάμεις μιὰ έννοτη στην πράξη τόσο στο κυρίαρχο όργανο, δηλαδή στη Βουλή, όσο και σε μιὰ σειρά ενέργειες έξω από το κοινοβούλιο, σημαντική θέση ανάμεσα στις οποίες κατέχει η δημοκρατική έννοτη που επιτυγχάνεται σ' αυτές ακριβώς τις εκλογές. Και τούτο γιατί δίνεται έτσι η βάση και δημιουργείται ένα προηγούμενο για την παράκαμψη -έστω την έλπιδα της παράκαμψης- των αδυναμιών και διαφορών που ταλαιπωρούν τις δυνάμεις της δημοκρατικής αλλαγής και μπαίνουν σε κίνηση διαδικασίες που ασφαλώς θα βοηθήσουν στην έξυγνωση αυτών των δυνάμεων.

Πρέπει, εν τούτοις, να επισημάνουμε και ένα αρνητικό σημάδι της επικείμενης αναμετρήσης. Αρνητικό, γιατί κάνει ακόμη πιό ανάγλυφη την πολιτική ασφάλεια και σύγχυση που έχει δημιουργήσει η διστακτικότητα με την οποία η κυβέρνηση εξακολουθεί ακόμη και σήμερα να προχωρεί στην κάθαρση. Και αναφερόμαστε, φυσικά, στην εκδηλωμένη πρόθεση των χουντικών να διεκδικήσουν την ψήφο του λαού - στον Πειραιά, με το γνωστό δικτατορικό δήμαρχο Σκυλίτση, και σε άλλες μικρότερες πόλεις και κυρίως σε πολίχνες και κοινότητες με λιγότερο γνωστά και πολύ μικρότερα βέβαια ψάρια - όχι όμως γι' αυτό και ακίνδυνα. Σημάδι αρνητικό που σκεπάστηκε, βέβαια, από το γεγονός ότι τουλάχιστον στον Πειραιά ο «φιλοπρόοδος» αυτός κύριος Σκυλίτσης αναγκάστηκε να αποσυρθεί μπρος στο τελευταίο ξέσπασμα της όργης του δημοκρατικού λαού μετά την αποκάλυψη της «συνωμοσίας των 39». Σημάδι όμως, που δεν πρέπει να το αγνοήσουν οι κυβερνητικές και οι άλλες συντηρητικές δυνάμεις. Γιατί εμπεριέχει εν σπέρματι όλο το δίδαγμα που έπρεπε να είχαν πάρει από τη δοκιμασία της δικτατορίας: το δίδαγμα ότι όταν για δικούς σου, αντιλαϊκούς σκοπούς, γαλουχείς στους κόλπους σου μαθητευόμενους μάγους, μπορείς και να είσαι βέβαιος ότι, αργά ή γρήγορα, αυτοί οι μαθητευόμενοι μάγοι θα ξεφύγουν από τον έλεγχό σου και θα στραφούν ανελέητα ακόμη και εναντίον σου - όχι μόνο εναντίον του Λαού. Πολύ περισσότερο, μάλιστα, όταν πίσω από αυτούς τοὺς μαθητευόμενους μάγους κινούνται δραστήρια - όπως κινούνται σήμερα - δοκιμασμένοι πράκτορες γνωστότατων στο Λαό μας και στις δυνάμεις της αλλαγής «συμμαχικών» και «φίλων» υπηρεσιών, όπως η CIA.

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ – ΚΙΝΔΥΝΟΙ – ΑΝΑΚΑΤΑΞΕΙΣ

Ἡ ἐκκαθάριση στὶς Ἑνοπλίες Δυνάμεις, πού ἐπιταχύνθηκε ὕστερα ἀπὸ τὴν ἀποκάλυψη τῆς τελευταίας συνωμοσίας, ἡ ἀναστολή τῆς διώξεως τῶν ὑπευθύνων γιὰ τὸ πραξικόπημα στὴν Κύπρο καὶ τὴν τραγωδία πού ἀκολούθησε, ἡ ἀπόφαση τοῦ Συμβουλίου Ἀσφαλείας γιὰ τὸ Κυπριακὸ καὶ οἱ ὀργανωτικὲς καὶ ἰδεολογικοπολιτικὲς ζυμώσεις στὰ κομμάτια εἶναι τὰ σημαντικότερα γεγονότα καὶ ἐξελιξίσεις τῶν τελευταίων ἐβδομάδων.

Εἶναι ἀναμφισβήτητο ὅτι οἱ τελευταῖες ἀποστρατείες, ἐπαναφορὲς καὶ ἀνακατατάξεις πού ἔκανε ἡ Κυβέρνηση στὶς Ἑνοπλίες Δυνάμεις ἀποτελοῦν τὴν βαθύτερη τομὴ πού ἔγινε ὡς τώρα στὸν καίριο αὐτὸ τομέα τοῦ κρατικοῦ μηχανισμοῦ. Ἀλλὰ αὐτὸ δὲν σημαίνει πὼς ἡ ὑπόθεση ἔληξε, πὼς κίνδυνος ἀνωμαλίας δὲν ὑπάρχει πιά καὶ ὅτι μποροῦμε νὰ κοιμώμαστε ἥσυχοι, γιὰ τὸ Στρατὸς εἶναι τώρα ὁ φρουρὸς ὃχι μόνον τῆς Ἐθνικῆς μας ἀνεξαρτησίας καὶ τῆς ἀκεραιότητάς τῆς Πατρίδας μας, ἀλλὰ καὶ ὁ ἐγγυητὴς τῶν λαϊκῶν ἐλευθεριῶν.

Κυβερνητικοὶ παράγοντες καὶ βουλευτές, σὲ ἰδιαίτερες συνομιλίες τους, τονίζουν, ὅτι ἡ Κυβέρνηση ἐλέγχει τὴν κατάσταση. Ταυτόχρονα, ὁμοῦ, παραδέχονται, ὅτι «χουντική» ἢ, τουλάχιστο, ἀξιωματικὴ μὲ χουντικὴ νοοτροπία, ὑπάρχουν ἀκόμα στὶς Ἑνοπλίες Δυνάμεις, ὅτι οἱ δυνατότητες νέων συσπειρώσεων καὶ δημιουργίας πυρήνων ἀνωμαλίας δὲν ἔχουν ἐκλείψει καὶ ὅτι τὸ πνεῦμα τῶν «ἐθνοσωτῆρων» καὶ τῶν «καντάφηδων» δὲν ἐξαφανίζεται εὐκόλα σὲ μιὰ χώρα πού γειτονεῦει, καὶ ἀπὸ γεωγραφικὴ καὶ ἀπὸ πολιτικὴ ἀποψη, μὲ τὴ Μέση Ἀνατολή.

Στὴν προηγουμένη πολιτικὴ ἀνασκόπηση («Ἀντί» 8 Μαρτίου) τονίζαμε πόσο σοβαρὸ εἶναι τὸ πρόβλημα τῶν σχέσεων τοῦ Στρατοῦ μὲ τὴν πολιτικὴ ἐξουσία γιὰ τὴν ἐπιβίωση τῆς Δημοκρατίας, ὃχι μόνον στὴν Ἑλλάδα, ἀλλὰ καὶ σὲ πολλές, πὺδ ἀναπτυγμένες χώρες. Ἡ πολιτικὴ καὶ οἰκονομικὴ ἐξάρτησή μας ἀπὸ τὴς Ἡνωμένες Πολιτείες, ἡ παρουσία ἐδῶ ξένων οἰκονομικῶν συγκροτημάτων, ἀλλὰ καὶ πολυμελῶν ἀμερικανικῶν φανερών καὶ μυστικῶν ὤψεων καὶ πρακτόρων, ἡ παλιότερη παράδοση ἀναμίξεων τοῦ Στρατοῦ στὴν πολιτικὴ καὶ ἡ ὀλέθρια κληρονομία τῆς ἐφτάχρονης τυραννίας, ἡ ἀπουσία ἀκόμα στέρεων δημοκρατικῶν θεσμῶν καὶ ὀργανωμένων κομμάτων, συνδικάτων καὶ ἄλλων φορέων τῆς ζωντανῆς λαϊκῆς παρουσίας, ἡ σωρεία ἐξωτερικῶν καὶ ἐσωτερικῶν δυσκολιῶν πού ἀντιμετωπίζουμε, κάνουν στὴ χώρα μας τὸ πρόβλημα τῶν σχέσεων τῆς πολιτικῆς ἐξουσίας μὲ τοὺς στρατιωτικὸς ἀκόμα πιὸ κρίσιμο καὶ δυσεπίλυτο.

Ἐδῶ χρειάζεται μιὰ ἀναδιαπαιδαγώγηση τῶν Ἑνόπλων Δυνάμεων μὲ δημοκρατικὸ πνεῦμα, καὶ πρὶν ἅπ' ὅλα ἐπιβάλλεται ἡ ἀποκοπὴ τῶν συνδέσεων καὶ καταστροφὴ τῶν δικτύσεων τῶν ξένων –κατὰ πρῶτο λόγο, ἀλλὰ ὃχι καὶ μοναδικῶς τῶν Ἀμερικανῶν– στὸν ἐλλαδικὸ χώρο.

Βουλευτὴς καὶ παλιὸς καὶ ἐγκριτὸς στρατιωτικὸς ἔλεγε πρὶν ἀπὸ μέρους, σ' ἓνα ἡγέτῃ τῆς Ἀντιπολιτεύσεως:

–Ἡ πηγὴ ἀπ' ὅπου ξεπηδοῦν οἱ Χούντες βρίσκεται στοὺς Ἀμπελοκήπους.

Ὁ γεωγραφικὸς προσδιορισμὸς ἀσφαλῶς ἦταν συμβολικὸς. Γιὰ τὴν ὑπάρχουν καὶ ἄλλα κέντρα ἀντιδημοκρατικῶν συνωμοσιῶν καὶ ἀναπαγωγῆς χουντῶν στὴ χώρα μας. Καὶ αὐτὰ δὲν φτάνει νὰ τὰ γνωρίζῃ ἡ Κυβέρνηση. Πρέπει καὶ νὰ τοὺς κόψει τὴν ἐπικοινωνία μὲ τοὺς εὐαίσθητους τομεῖς τοῦ κρατικοῦ μας μηχανισμοῦ καὶ νὰ τὰ ἐξουδετερώσει. Γιὰ νὰ τὸ πετύχει ὁμοῦ, πρέπει νὰ διώξῃ, πρῶτ' ἅπ' ὅλα, τοὺς «Ἐφιάλτες» μέσα ἀπὸ τὶς ἴδιες τὶς τάξεις τῆς.

ΤΟ ΚΥΠΡΙΑΚΟ

Βασικὸς παράγοντας ἐξωτερικῶν κινδύνων καὶ ἐσωτερικῆς ἀστάθειας εἶναι τὸ Κυπριακὸ, πού ὁ τουρκικὸς σωβινισμὸς καὶ οἱ ἀγγλο-αμερικανικὲς μηχανορραφίες, μαζὶ μὲ τὸν ἐγκληματικὸ τυχοδιωκτισμὸ καὶ τὴν ἡλιθιότητα τῶν ἰωαννιδικῶν πρακτόρων τῆς CIA, τὸ ἔχουν μετατρέψει σὲ ἀνθρώπινη τραγωδία, ἐθνικὴ καταστροφὴ καὶ ἀθεράπευτη πληγὴ. Ἡ τελευταία ἀπόφαση τοῦ Συμβουλίου Ἀσφαλείας, πού μᾶς ἐπαναφέρει στὴ διαδικασία τῶν διμερῶν διαπραγματεύσεων στὴν Κύπρο, ὑπὸ τὴν αἰγίδα αὐτῇ τῇ φορᾷ τοῦ ἴδιου τοῦ Γενικοῦ Γραμματέα τοῦ ΟΗΕ, ἀπέδειξε καὶ πάλι τὴν ἀδυναμία τοῦ Παγκόσμιου Ὄργανισμοῦ νὰ προστατεύει τὴν εἰρήνη καὶ τὴν ἀνεξαρτησία τῶν μελῶν του, καθὼς καὶ τὴν ἀπουσία ἰσχυρῶν ἐρεισμάτων στὴν ἐξωτερικὴ μας πολιτικὴ.

Ἀπὸ τοὺς ἡγέτες τῆς Ἀντιπολιτεύσεως, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ βουλευτὲς τῆς «Νέας Δημοκρατίας», ἐκφράζονται ζωηρὲς ἀνησυχίες γιὰ τὶς ἐξελιξίσεις τοῦ Κυπριακοῦ καί, γενικότερα, τῶν ἐλληνοτουρκικῶν σχέσεων. Εἶτε γιὰ λόγους ἐσωτερικῶς (ἡ πολιτικὴ ἀστάθεια συνεχίζεται στὴν Τουρκία, τὸ κατὰ κεφαλὴν εισόδημα παραμένει ἐξαιρετικὰ χαμηλὸ, στὸ ἐπίπεδο τῶν 300 δολαρίων, καὶ στὸ Στρατὸ γίνονται ἀπροσδιόρι-

στὴς ἑκτασὲς καὶ προσανατολισμῶν ζυμώσεις) εἶτε ὡς συνέχεια παλιότερων ἐπιδιώξεων τῆς Ἀγκυρας, εἶτε μὲ τὴν ὑποκίνηση τῶν Ἀμερικανῶν γιὰ τὴν ἐξυπηρέτηση τῆς δικῆς τους πολιτικῆς στοὺς χώρους τῆς Ἀ. Μεσογείου καὶ τῆς Μέσης Ἀνατολῆς, εἶτε μὲ τὴν ἐπίδραση ὅλων αὐτῶν τῶν παραγόντων, ἡ τουρκικὴ ἐπιθετικότητα ἀναπτύσσεται μὲ στόχο κυρίως τὴν «φίλην καὶ σύμμαχον» Ἑλλάδα. Εἶναι φανερό, ὅτι, στίς διαπραγματεύσεις πού ἀρχίζουν, οἱ Τούρκοι θὰ προσπαθήσουν νὰ ἀξιοποιήσουν τὰ «τετελεσμένα γεγονότα» πού δημιούργησε ὁ στρατὸς τους στὴν Κύπρο, ἐξαιτίας τῆς προδοσίας τῶν Νοεμβριανῶν τυραννίσκων τῆς Ἑλλάδας καὶ χάρις στὴν ὑποστήριξη τῶν Ἀμερικανῶν, τῶν Ἀγγλῶν, τὴν ἐνοχλῇ «οὐδετερότητα» τῆς Δ. Εὐρώπης καὶ τὴν περιέργη ἀδράνεια τῆς Μόσχας.

Παρὰ τὶς διαφεύσεις, φαίνεται, ὅτι, τόσο ἡ ἑλληνικὴ Κυβέρνηση, ὅσο καὶ ὁ Μακάριος πιέζονται νὰ δεχτοῦν – καὶ πιθανότατα ἔχουν κιόλας δεχτεῖ – ὡς βάση τῶν διαπραγματεύσεων τὴ διζωνικὴ ὁμοσπονδία μὲ σιωπῇ κεντρικὴ ἐξουσία, οὐσιαστικὰ δηλαδὴ τὴ διχοτόμηση, μὲ ὅλα ὅμως τὰ «πλεονεκτήματά» τῆς μόνο ὑπὲρ τῆς Ἀγκυρας.

Εἶναι λοιπὸν δικαιολογημένους οἱ ἀνησυχίες τῆς Ἀντιπολιτεύσεως καὶ πολὺ δύσκολη ἡ κατάσταση πού ἔχει νὰ ἀντιμετωπίσει ἡ ἑλληνικὴ Κυβέρνηση.

Η ΑΝΑΣΤΟΛΗ

Ὁ Πρόεδρος τοῦ ΠΑΣΟΚ κ. Α. Παπανδρέου, πού, ὅπως καὶ οἱ δύο ἄλλοι ἡγέτες τῆς Ἀντιπολιτεύσεως κ.κ. Γ. Μαύρος καὶ Ἡλίας Ἡλιού ἐνημερώθηκαν ἀπὸ τὴν Κυβέρνηση (ἀπὸ τὸν Πρόεδρο τῆς Βουλῆς κ. Παπακωνσταντίνου καὶ τὸν ὑπουργὸ Δικαιοσύνης κ. Στεφαννάκη) γιὰ τὴν ἀπόφασή τῆς νὰ ἀναβάλει τὴ διώξη τῶν πρωταγωνιστῶν τῶν πραξικοπημάτων στὴν Κύπρο, βεβαιώνει, ὅτι ἡ ἀναβολὴ δὲν ἔχει καμιά σχέση μὲ τὶς ἀσκούμενες γιὰ τὸ Κυπριακὸ πιέσεις. Παρ' ὅλο ὅτι τόσο ἡ Κυβέρνηση, ὅσο καὶ οἱ τρεῖς ἀρχηγοὶ δὲν ἀποκαλύπτουν τοὺς πραγματικὸς λόγους τῆς ἀναβολῆς – ἡ ἀναστολή, κατὰ τὸν κ. Ἀβέρωφ – κυκλοφοροῦν διάφορες ἐκδοχές, οἱ κυριότερες ἀπὸ τὶς ὁποῖες εἶναι:

–Τὴν ἀναστολή τῇ ζήτησε ὁ Μακάριος, γιὰ τὴν πιστεύει, ὅτι μιὰ δίκη γιὰ τὸ πραξικόπημα θὰ ἀναρριπῇ τὰ πάθη στὴν Κύπρο, πού ὁ ἴδιος, μὲ τὴν ἀμνηστία προσπαθῇ νὰ κατενύψει, σὲ στιγμὲς πού χρειάζεται ἡ μεγαλύτερη δυνατὴ ἐθνικὴ ἐνότητα.

–Τὴν εἰσηγήθηκε ὁ κ. Μπίτσος ἀπὸ τὶς Βρυξέλλες, πρὶν ἀπὸ τὴ συνάντησή του μὲ τὸν κ. Κίσιονγκερ, γιὰ τὴν θεώρησε ἀναγκαῖο νὰ ἀποφύγει ἡ ἀναθέρεση τοῦ ἀντιαμερικανισμοῦ πού θὰ προκαλοῦσαν οἱ ἀποκαλύψεις γιὰ τὸ πραξικόπημα. (Τὴν ἐκδοχὴ αὐτὴ τὴ διαφεύγει ὁ κ. ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν σὲ ὅλους τοὺς συνομιλητῆς του).

–Ἡ Κυβέρνηση ἔκρινε ὅτι ἡ δίκη θὰ ἦταν τόσο συνταρακτικὴ καὶ θὰ προέκυπτε συνεχὴς τόσο «ὑψηλὴ» προσώπων γιὰ τὸ πραξικόπημα ἢ γιὰ ὅσα ἔγιναν ὕστερα ἀπὸ τὴν ἀνατροπὴ τοῦ Μακαρίου, ὥστε θὰ εἶχαν ἐσωτερικὴ ἀναστάτωση καὶ κλονισμὸ τῶν διεθνῶν σχέσεων τῆς χώρας, σὲ στιγμὲς πού προσπαθοῦμε νὰ προκαλέσουμε τὸ μεγαλύτερο δυνατό ἐνδιαφέρον τῆς παγκόσμιας κοινότητας γιὰ τὸ δράμα τῶν Κυπρίων προσφύγων καὶ τὴν τουρκικὴ ἀθθαίρεση. Σ' ὅλες αὐτὲς τὶς ἐκδοχὲς φαίνεται ὅτι ὑπάρχει μέρος τῆς ἀλήθειας ἢ, τουλάχιστο, τῶν λόγων ἐθνικοῦ συμφέροντος πού ἐπικαλέστηκε ἡ Κυβέρνηση στοὺς πολιτικὸς ἀρχηγούς γιὰ νὰ τοὺς πείσει νὰ δεχτοῦν τὴν ἀναβολή. Ἀλλὰ ἀν πραγματικὰ αὐτοὶ εἶναι οἱ λόγοι, τότε δὲν πρέπει νὰ περιμένουμε ὅτι θὰ γίνῃ γρήγορα ἡ δίκη, γιὰ τὴν ἴδια ἐμπόδια θὰ ἰσχύουν ἀκόμα γιὰ μεγάλο τουλάχιστο διάστημα. Καὶ ἔτσι θὰ παραμένει ἀτιμώρητο τὸ μεγαλύτερο ἐγκλημα ἐθνικῆς προδοσίας πού ἔγινε στὴ διάρκεια τῆς ἐφτάχρονης τυραννίας: ἡ ἀνατροπὴ καὶ ἀπόπειρα δολοφονίας τοῦ Μακαρίου, πού ἀνοίξε τὸν δρόμο στὴν τουρκικὴ εἰσβολή, καὶ ἡ ἀμέσως ὕστερα ὑποπτὴ ἀδράνεια στὴν ἀντιμετώπιση τῶν εἰσβολέων.

Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΟΥ κ. Α. ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ

Τόσο στὴν ὑπόθεση τῆς ἀναβολῆς, ὅσο καὶ κατὰ τὴ συζήτηση στὴ Βουλὴ γιὰ τὴ συνωμοσία στοὺς Στρατὸς, οἱ πολιτικὸς παρατηρητὲς σημείωσαν τὸ γεγονὸς ὅτι ἡ στάση τοῦ κ. Παπανδρέου ἦταν πολὺ φιλικὴ πρὸς τὴν Κυβέρνηση καὶ προσωπικὰ πρὸς τὸν κ. Καραμανλὴ ἀπὸ ἐκείνη τοῦ κ. Μαύρου. Συγκεκριμένα, στὴ συζήτηση γιὰ τὴ συνωμοσία, ὁ ἀρχηγὸς τῆς Ε.Κ.Ν.Δ. κάλεσε τὴν Κυβέρνηση, ἀν δὲν αἰσθάνεται ὅτι ἔχει τὴν ἰκανότητα νὰ προχωρήσῃ στὴν κάθαρση στοὺς Στρατὸς, νὰ φύγει. Ὁ Πρόεδρος τοῦ ΠΑΣΟΚ ἔστρεψε τὰ πυρὰ του κατὰ τοῦ κ. Ἀβέρωφ, ἀλλὰ ὑπογράφισε ἰδιαίτερα τὴν ἀνεξαρτησία τοῦ κ. Καραμανλῆ, τὸν ὁποῖο ἀνέναντι στοὺς Ἀμερικανούς παρομοίασε μὲ τὸν Γ. Παπανδρέου τοῦ 1964-5.

Στις δηλώσεις τους για την άναβολή της διώξεως για το πραξικόπημα στην Κύπρο, ο κ. Γ. Μαύρος ήταν επιφυλακτικός, ενώ ο κ. Α. Παπανδρέου υποστήριξε έναπιφύλακτα την κυβερνητική απόφαση. Γενικά, όλες οι τελευταίες εκδηλώσεις του κ. Παπανδρέου δείχνουν πως βρισκόμαστε πολύ μακριά από την άμεσως μεταχουντική και την προεκλογική περίοδο, που ο κ. Α. Παπανδρέου παρουσίαζε την Κυβέρνηση του κ. Καραμανλή περίπου σαν συνέχεια της Χούντας και κατέκρινε το Κ.Κ. έσωτ. γιατί συγκατέλεγε στις αντιδικτατορικές δυνάμεις και την καραμανλική δεξιά.

Είναι πολύ νωρίς ακόμα για να κρίνουμε αν βρισκόμαστε σε μία συστηματικότερη σκληύρηση των θέσεων της Ε.Κ.Ν.Δ. επέναντι στην Κυβέρνηση και αν η νέα στάση του Προέδρου του ΠΑΣΟΚ είναι αποτέλεσμα μίας νεώτερης ανάλυσης των ελληνικών πολιτικών πραγμάτων, που πλησιάζει τώρα περισσότερο στις διαπιστώσεις, για τη διεθνή και την ελληνική πραγματικότητα, στις οποίες στηρίζει την πολιτική του της αντιδικτατορικής δημοκρατικής ενότητας ο κ. Ήλιου και το Κ.Κ. έσωτερικού.

ΤΑ ΚΟΜΜΑΤΑ

Παρά τον ανασταλτικό ρόλο που παίζουν η εθνική κρίση και η έσωτερική απειλή ύποτροπής της άνωμαλίας, τα κόμματα προχωρούν, με γοργότερους τώρα ρυθμούς, στη διαμόρφωση της οργανωτικής τους διάρθρωσης. Ο χώρος δεν μάς επιτρέπει τη φορά αυτή να ασχοληθούμε διεξοδικά με τις ζυμώσεις στα κόμματα. Γι' αυτό δε θα σταθούμε ούτε στο πρόσφατο Προσυνέδριο του ΠΑΣΟΚ, ούτε στις συζητήσεις για τη συγκρότηση Κεντρικών Επιτροπών στην Ε.Κ.Ν.Δ. και στη «Νέα Δημοκρατία», ούτε στις ζυμώσεις για την ανασυγκρότηση της Ε.Δ.Α. σε νέες βάσεις, αυτοδυναμίας και αυτοτέλειας από τα δύο Κ.Κ. Θα περιοριστούμε να επισημάνουμε μερικές γενικές τάσεις στην πορεία προς την οργάνωση των κομμάτων.

Είναι φανερό ότι, σε όλα τα κόμματα, με κάποιο τρόπο, εμφανίζονται, στην πορεία που αναφέραμε, δυο αντίθετες τάσεις: ή μιὰ που θέλει η οργάνωση να γίνει με τις πιο δημοκρατικές διαδικασίες και η άλλη που επιδιώκει η πορεία να είναι σχεδόν απόλυτα ελεγχόμενη, έσω και αν υπόκειται πλήρη δημοκρατική λειτουργία σε ένα δεύτερο στάδιο.

Στη «Νέα Δημοκρατία», παρά τις κάποιες αντιδράσεις ορισμένων βουλευτών και της νεολαίας, έχει επικρατήσει έντελως η άποψη της «εκ των άνω» οργάνωσης, που οδηγεί στο να παραμείνει ο νέος αυτός πολιτικός σχηματισμός της Δεξιάς κόμμα άρχηγικό-καραμανλικό.

Στην Ε.Κ.Ν.Δ. η καθυστέρηση που παρουσιάζεται στη συγκρότηση της προσωρινής Κεντρικής Επιτροπής οφείλεται και σε άλλους λόγους, αλλά και σε συζητήσεις γύρω από τον τρόπο που θα συγκροτηθεί. Το κάπως άσυνήθιστο είναι ότι στην Ε.Κ.Ν.Δ. η ήγηση του Κόμματος -ό άρχηγός και ο γενικός γραμματέας- τάσσονται με την άποψη ότι και η προσωρινή Κεντρική Επιτροπή πρέπει να είναι όσο το δυνατό αντιπροσωπευτικότερη και δημοκρατικότερα συγκροτημένη και να μην κυριαρχούν σ' αυτήν οι βουλευτές. Πάντως, η Κοινοβουλευτική Ομάδα θα είναι το κυρίαρχο όργανο ως το Συνέδριο. Η Κεντρική Επιτροπή θα περιοριστεί σε ρόλο συμβουλευτικό και οργανωτικό.

Για τη σύγκρουση των δυο αυτών τάσεων στο ΠΑΣΟΚ δε χρειάζεται να πούμε πολλά. Το τελευταίο μέρος από την εισήγηση του κ. Α. Παπανδρέου στο Προσυνέδριο είναι αρκετά αποκαλυπτικό από την άποψη αυτή. Εξάλλου έχουν δημοσιευτεί στον Τύπο και οι απόψεις της μειοψηφίας του Έκτελεστικού Γραφείου και έτσι καθέννας που ενδιαφέρεται για το ζήτημα μπορεί να σχηματίσει γνώμη.

Στην πορεία προς την ανασυγκρότηση της αυτόνομης ΕΔΑ είναι φανερή η παρέμβαση του Γραφείου του ΚΚ έσωτ. που θέλει να προκαθορίσει και τις διαδικασίες και τους προσανατολισμούς του κόμματος αυτού της Άριστερας, ακόμα και τα όρια της δραστηριότητάς του (αν θα ιδρύσει δική του νεολαία ή όχι, κ.λπ.). Οι συζητήσεις που έγιναν στον Τύπο με άφορη τη γνώση εισήγηση του κ. Ήλιου, έδειξαν ότι πολλές οργανώσεις της ΕΔΑ, καθώς και όσοι αδέσμευτοι έχουν εκδηλώσει την πρόθεσή τους να προσχωρήσουν στο κόμμα αυτό, απορροούνται κάθε κηδεμονία. Και θέλουν να παραμείνουν άνοιχτά όλα τα θέματα των προσανατολισμών, του προγράμματος και των διαδικασιών ως τη συνδιάσκεψη για την εκλογή της Προσωρινής Κεντρικής Επιτροπής της ΕΔΑ. Είναι φανερό ότι, αν το ΚΚ έσωτ. επιμένει στην επιδίωξη να κηδεμονεύει και τη νέα ΕΔΑ -για να μην «παρεκτραπεί», όπως λένε μερικά ήγετικά στελέχη του- η ανασυγκρότησή της ως αυτόνομου κόμματος, με την προσχώρηση σ' αυτήν και μέρους τουλάχιστο των αδέσμευτων, θα ματαιωθεί. Και τότε, αντί η ΕΔΑ να άνοιξει δρόμους για μιὰ ευρύτερη ένότητα στην Άριστερά, θα γίνει άφορη για να μεγάλωσουν τα χάσματα και η διαμάχη.

Σπύρος Ν. Λιναρδάτος

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ: κ. Α. Κουλελή. Νομίζω πως οι απόψεις σας για τα προβλήματα της Άριστερας παρουσιάζουν γενικότερο ενδιαφέρον. Πιστεύω ότι, αν τις σέλναμε για το σκοπό αυτό, θα δημοσιεύονταν ή στα πλαίσια των σχετικών συζητήσεων που άνοιγει το «ΑΝΤΙ» ή στις «Επιστολές». Προσωπικά πάντως έχω την άποψη ότι το πρόβλημα της Άριστερας θα βρει μιὰ μονιμότερη λύση με διαδοχικές προσεγγίσεις. Σας εύχαριστώ για το γράμμα σας.

Σ. Α.

...με διην προσοχή

ΤΟΥ ΠΑΝΟΥ ΚΟΥΤΡΟΥΛΑΡΗ

ΕΝΤΑΞΕΙ Ο
ΚΑΕΤΑΝΟ
ΚΟΥΡΑΣΤΗΚΕ...

Ο ΣΠΙΝΟΛΑ
ΔΕΝ ΗΤΑΝΕ
ΓΕΝΝΗΜΕΝΟΣ
ΗΓΕΤΗΣ.....

ΧΑΘΗΚΑΝ ΟΜΟΣ
ΤΟΣΟΙ ΚΑΙ ΤΟΣΟΙ,
ΕΒΣΙΑΛΙΖΟΝΤΕΣ
ΕΣΤΟ. ΑΣΤΟΙ
ΔΗΜΟΚΡΑΤΕΣ....

ΑΛΛΑ ΑΦΘΝΕΤΕ
ΑΥΤΟΝ ΤΟΝ
ΛΕΧΡΙΤΗ ΛΑΟ
ΝΑ ΚΥΒΕΡΝΑ;

ΧΩΡΙΣ ΤΟ ΛΑΟ

Θύελλα γεγονότων και κινήσεων. 'Η αντίπολίτευση συμφωνεί και καλύπτει τη συμπολίτευση. Κάτι γίνεται, κάτι υποβόσκει, κάτι μεθοδεύεται. 'Ο λαός όμως, όπως πάντα, ούτε διαφωνεί ούτε συμφωνεί. Προσπαθεί να μαντέψει. Κι όπως πάντα είναι ο πρώτος που υφίσταται, ο πρώτος που δεινοπαθεί, αλλά ο τελευταίος που μαθαίνει, ο τελευταίος που πληροφορείται. Και στο τέλος καλείται να επικυρώσει κάτι που έχει προαποφασιστεί έρρημην του. DE FACTO – κι αυτό για τους προσεκτικούς δεν είναι καθόλου παράδοξο – υπάρχει και η πολυθρύλητη «έθνικη ένότητα». Μια έθνικη ένότητα από την οποία αποσιώζει ουσιαστικά το στοιχείο που την έναρκώνει: ο λαός. 'Ο μόνος που δίνει περιεχόμενο, που ταυτίζεται με την έννοια έθνος. 'Ο μόνος που μπορεί να 'ναι ή όχι ενωμένος. Κι αποσιώζει ο λαός απ' την έθνικη ένότητα – που είτε το λένε είτε όχι πραγματοποιούν οι πολιτικές κορυφές του, τα πολιτικά κόμματα – μένει άμετοχος, γιατί βρίσκεται στο περιθώριο των όσων συζητιούνται και συνομολογούνται, τόν αφήνουν πάντα ανενήμερω. Κι ενώ ζούμε καθοριστικές για την ιστορία και το προσεχές μέλλον του τόπου στιγμές, ένα όργιο εικότολογιών, άνευθυνολογιών, φημολογιών, άποδυναμώνει και αποπροσανατολίζει το κοινωνικό σώμα. 'Η κυβέρνηση διαμαρτύρεται για την άνακρίβεια διαφόρων διαδόσεων ή ειδήσεων, αλλά προς διάψυσή τους προβαίνει σε μερικές ακόμα γενικόλογες ανακοινώσεις γρίφων. 'Η αντίπολίτευση συμπαρίσταται στην κυβέρνηση σιωπηρά, ή με δηλώσεις, χωρίς να δώσει εξηγήσεις ή με εξηγήσεις που δεν είναι κατανοητές.

Όλοι δέχονται και άναγνωρίζουν το κρίσιμο κι επικίνδυνο των περιστάσεων. Τόσο το χειρότερο. Γιατί ποιά κρίση ξεπερνιέται σωστά, και ποιος κίνδυνος αντιμεταπίζεται, χωρίς τη συμμετοχή του λαού, ή θέληση και το συμφέρον του οποίου είναι αυτά που πρέπει να δίνουν τις λύσεις;

ΚΑΤΑΠΑΤΕΙΤΑΙ

Το ΚΚΕ είναι μια πολιτική δύναμη, ένας πολιτικός φορέας που εκφράζει – τουλάχιστον όπως έδειξαν τα τελευταία εκλογικά αποτελέσματα – ένα σημαντικό τμήμα της άριστερας. Το γεγονός αυτό, στα πλαίσια των κανόνων της κοινοβουλευτικής δημοκρατίας, του δημιουργεί υποχρεώσεις, αλλά και του δίνει

δικαιώματα. Δικαιώματα, που δεν είναι δυνατό να καταπατηθούν στο όνομα των όποιωνδήποτε «τυπικών κωλυμάτων», ή της οποιασδήποτε κρίσης για την παράταξη αυτή.

Συγκεκριμένα: Τα δικαιώματα αυτά του ΚΚΕ σήμερα καταπατούνται. Στη βουλή, ο «κανονισμός» δεν επιτρέπει να έχει το ΚΚΕ εκπρόσωπο. Στις ενημερώσεις για κρίσιμα έθνικα προβλήματα το ΚΚΕ άγνοείται. Και όχι μόνο αυτό: 'Η καταπάτηση αυτή διαπράττεται κάτω από το καθεστώς της συνωμοτικής σιωπής όλων των άλλων πολιτικών δυνάμεων που – τί παράξενη σύμπτωση! – το έτερόκλητο του χαρακτήρα τους δεν έμποδίζει να έχουνε στο θέμα αυτό κοινά συμφέροντα.

'Η δημοκρατία καταπατείται. Και για άλλη μια φορά αποδεικνύεται πως οι θεσμοί έλευθερίας και δημοκρατίας είναι χρήσιμοι και για την εξυπηρέτηση αντιδημοκρατικών σκοπών.

Ο ΜΥΘΟΣ ΤΟΥ «ΘΑΥΜΑΤΟΣ»

Κομπάζουν μερικοί για το «έλληνικό θαύμα» της αλλαγής, δηλαδή για το πέρασμα της πολιτικής έξουσας από τους δικτάτορες, στους εκπροσώπους δημοκρατίας κοινοβουλευτικής. Για το πέρασμα, με άλλα λόγια, από τη δικτατορία στη δημοκρατία. 'Ισως ή περίπτωση της Πορτογαλίας να δώσει ένα καλύτερο παράδειγμα για το που και πως γίνονται τα θαύματα. Για να περιοριστούμε, όμως, στα δικά μας, πρέπει να πούμε ότι θαύματα δεν μπορούν να γίνουν με κάθαρση που περιορίζεται «στα μέτρα τα όποια επιβάλλουν κριτήρια δικαιοσύνης και αυστηράς αντικειμενικότητας και το συμφέρον του στρατεύματος», έτσι όπως τα ένοει ο κ. ύπουργός 'Αμύνης. Γιατί θά πρέπει να ξέρει πως για να γίνει θαύμα, πρέπει κυβέρνηση και λαός να είναι ήσυχoi και σίγουροι για τόν πατριωτισμό και την έντιμότητα του στρατεύματος. Κι αυτό είναι ανέφικτο όσο συνωμότες, χρησιμοποιήρες και ξενοκίνητοι άξιωματικοί – όσο έλάχιστοι κι αν είναι – παραμένουν στο στράτευμα και διατηρούν τις έστιες της άνωμαλίας.

ΕΞΥΓΙΑΝΣΗ – ΑΛΛΑ ΠΩΣ;

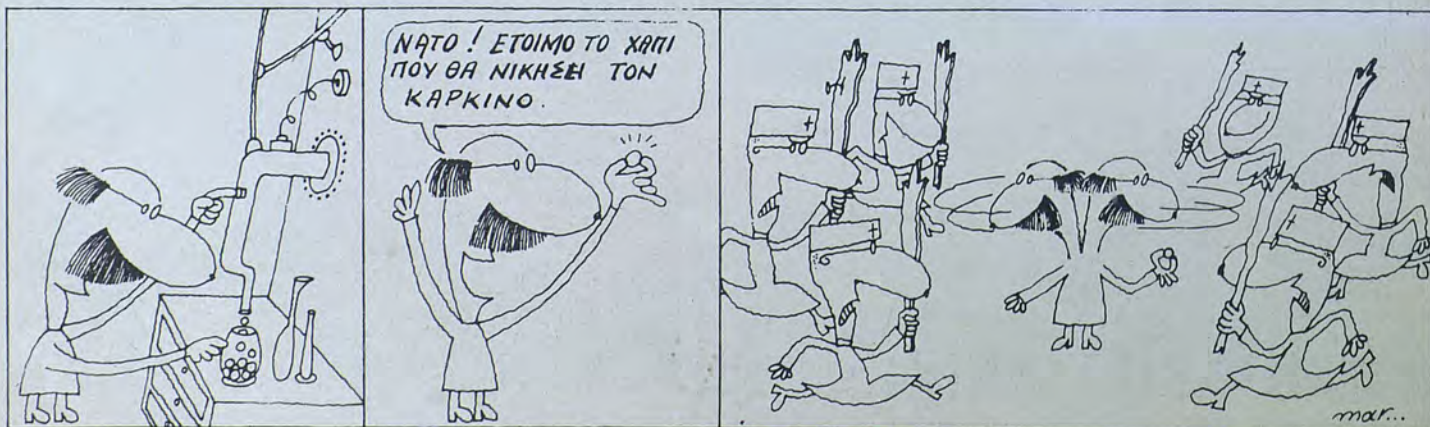
Σε πρωινή έφημερίδα, που κατά τα άλλα εισηγείται συστηματικά την έξυγίαυση και τόν έκσυγχρονισμό των κοινοβουλευτικών θεσμών, διαβάσουμε τα έξης περίεργα: «... πιστεύουμε ότι ένας στρατός δεν πρέπει ούτε να βουλεύεται, ούτε να πολιτεύεται. Ούτε καν να διανοείται. Διότι γίνεται αυτόματα επικίνδυνος, αλλά και άνικανος για την επίτευξη της άποστολής του...»

Δεν ξέρουμε αν ή συνταγή είναι της άγγλοσαξονικής ή της πρωσσικής σχολής. Πάντως ποτέ δεν φανταζόμαστε ότι ή πολλή διανόηση θά 'κανε το στρατό επικίνδυνο και άνικανο να επιτελέσει το έργο του. 'Η μέχρι τώρα έμπειρία δεν μάς βοηθάει ν' αποδώσουμε στο ύψηλο διανοητικό επίπεδο του στρατού το ρόλο που διαδραμάτισε τμήμα του τα τελευταία χρόνια.

Το παράδειγμα της Πορτογαλίας πείθει, μάλλον, για τόν έποικοδομητικό ρόλο που μπορεί να παίξει ο στρατός σαν ένοπλο μέρος του ίδιου του λαού της πατρίδας του, αν διανοηθεί πως δεν είναι ο χωροφύλακας του, αν βουλευθεί πως άρμοδιότητά του είναι ή υπεράσπιση των δικαιωμάτων, των ιδανικών

ΕΦΕΥΡΕΤΗΣ Χ-Υ

του Ν. Μαρουλάκη

και της κυριαρχίας του λαού και αν πολιτευθεί στα όρια των αρμοδιοτήτων και καθηκόντων του σύμφωνα με το λαϊκό και πατριωτικό συμφέρον. Εκτός κι αν ο σχολιογράφος θα απεύχονταν τη μίμηση ενός τέτοιου – σαν το Πορτογαλικό – παραδείγματος, ιδιαίτερα μάλιστα ύστερα απ' τις τελευταίες εξελίξεις, και προτιμάει τα στεγανά που επιβάλλουν στους ανθρώπους «να κοιτάνε τη δουλειά τους» και στους στρατιώτες να εκτελούν μηχανικά τις διαταγές, ώσπου έρθει και πάλι η στιγμή να ξαναεκμεταλλευτούν κάποιοι καλοδασκαλεμένοι επιτήδριοι την επαγγελματική αυτή ευσυνειδησία του στρατού και την άποχή των στελεχών και ανδρών του από το διανοεΐσθαι και βουλεύεσθαι για να επιβάλουν τη φωνή του κυρίου τους. Εμείς πιστεύουμε ότι ο Στρατός πρέπει να πάψει να είναι και να αντιμετωπίζεται σαν σώμα ξένο και αντιλαϊκό. Άλλα κάτι τέτοιο επιβάλλει στην πολιτική έξουσία να χυπήσει την παρανομία και να οργανώσει έτσι τη διαπαιδαγώγηση αξιωματικών και ανδρών ώστε ο Στρατός στο σύνολό του να συνειδητοποιήσει τη θέση του και την αποστολή του σαν υπερασπιστή των λαϊκών ελευθεριών και συμφερόντων.

ΟΡΘΟΔΟΞΙΑ ΚΑΙ ΜΕΣΑ ΘΕΩΡΗΤΙΚΗΣ ΕΠΙΒΟΛΗΣ

Για να επαληθευτεί μιá θεωρία, και μάλιστα κοινωνική, πρέπει να δοκιμαστεί και να επιβεβαιωθεί στην πράξη. Για να γίνει, όμως, πράξη και μάλιστα κοινωνική δύναμη αλλαγής, ή θεωρία πρέπει να εκλαΐκευτεί, ώστε να συνειδητοποιηθεί στο μυαλό των λαϊκών στρωμάτων. Κι αυτό γίνεται με κατάλληλη διαμόρφωση του γραπτού ή προφορικού λόγου των θεωρητικών και καθοδηγητών, ώστε τα όσα υποστηρίζουν να γίνονται περισσότερο κατανοητά και εύληπτα. Και ο ίδιος ο Μάρξ και περισσότερο ο Λένιν δεν άρκουνταν μόνο στη διατύπωση των επισημονικών συγγραμμάτων τους, αλλά έγραφαν και πολλά απλουστευμένα εγχειρίδια, χωρίς όμως να προδίδουν και παραποιούν την ακρίβεια της θεωρίας. Παρόλο των αγώνων τους για εκλαΐκευση και διάδοση των ιδεών τους, δεν υποτίμησαν ποτέ τη νοημοσύνη των ανθρώπων, σε βαθμό τέτοιο ώστε να αίστανθουν την ανάγκη να χρησιμοποιήσουν «μίκυ μάους» για τη διδασκαλία τους.

Στον τόπο μας, εν τούτοις, παιδαγωγικές μέθοδοι δοκιμασμένες με τόσην επιτυχία στη μεγάλη χώρα του καπιταλισμού, εισάγονται τώρα από το καθοδηγητικό όργανο της νεολαίας του ΚΚΕ – τον ΟΔΗΓΗΤΗ – για τη διδασκαλία στους αρχάριους νεολαίους της μιάς και μόνης ορθόδοξης έρμηνείας του Μαρξισμού – Λενινισμού. Έχοντας με σιγουριά και νηφαλιότητα λύσει τα θεωρητικά της προβλήματα, ή υπεύθυνη καθοδήγηση της ΚΝΕ (άλλωστε πάντα προηγείται σ' αυτό το κόμμα) επιδίδεται τώρα στην κονσερβοποίηση του Μαρξισμού - Λενινισμού σε τετράγωνα κατάλληλα για εύληπτα σήριαλ. Προφανώς γιατί πιστεύει ότι μπορούμε να παρακολουθούμε και να μαθαίνουμε την ιστορία των ιδεών, τη διαπάλη των θεωριών, και την ταξική σύγκρουση, διαβάζοντας κάθε βδομάδα τα κόμικς «μαρξισμού για αρχάριους», που ο Ισοπεδωτισμός τους, ή απλοϊκότητά τους και ή ικανότητά τους να διαστρεβλώνουν την πραγματικότητα, κατασιγάσουν τις ανησυχίες που δημιουργεί ή θεωρητική αναζήτηση και απαλλάσσουν τους αναγνώστες τους από τις ωδύνες του έγκυμονούντος σήμερα μαρξισμού που αγωνίζεται να αναπαράχθει και ν' αποδείξει, για μιá ακόμα φορά, τη ζωτικότητα και δημιουργικότητά του στη βάση των καινούργιων έμπειριών της παγκόσμιας ανάπτυξης του λαϊκού κινήματος και των τεράστιων επιστημονικών εξελίξεων.

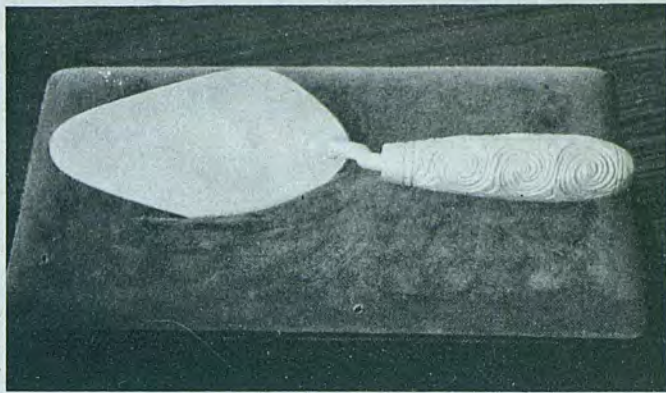
ΚΑΘΕ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ

Η ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ ΤΗΣ ΑΛΗΘΕΙΑΣ

*

«Η ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ»

“Ένα μυστρί όλο χρυσάφι

‘Η αδυναμία του Παττακού και της Χούντας προς το χρυσάφι, όπως αποκαλύπτεται κάθε μέρα, ήταν μεγάλη. Έτσι και για το θεμέλιο λίθο του δορυφορικού σταθμού εδάφους στις Θερμοπύλες κατασκεύασαν ένα μυστρί «έκ καθαρού χρυσού» με διάφορα μπιχλιμπίδια «αξιώσεων» στη λαβή, όπως δείχνει ή φωτογραφία. Τον Παττακό δεν τον έφταναν οι φωτογραφίες με το μυστρί στο χέρι. ‘Ηθελε μιá φωτογραφία και του ίδιου του μυστρίου. Γι' αυτό του φόρεσε επίσημο ένδυμα, τό ‘κανε από χρυσάφι.

“Όλα τ'άχει ή Μαριορή...

‘Η «Έθνική μας Κυβέρνησις» ανακάλυψε ότι μετά τη... λύση όλων των εθνικών προβλημάτων από το 1821 ως σήμερα έμενε μόνο μιá έκκρεμότης να ταχτοποιηθεί για να πάνε όλα καλά. Το «τάμα του έθνους». Στη φωτογραφία με πολλή δόση σοβαροφάνειας μπρός από τη μακέτα του τάματος ποζάρουν από τ' άριστερά προς τα δεξιά: Νικ. Μακαρέζος, Κώστας Παπαδόπουλος, Ι. Λαδάς, Στ. Παττακός, Άγγελος Σιάγας (πρ. της Κοσμητείας Τοπίου, αρχιτέκτων), Γιάννης Βικέλας (αρχιτέκτων, τότε αντιπρόεδρος ΤΕΕ), Δημ. Κωνσταντινίδης (αρχιτέκτων, καθηγητής της Ιστορίας της Αρχιτεκτονικής στο ΕΜΠ), Νικ. Μουτσόπουλος (αρχιτέκτων, καθηγητής της Πολυτεχνικής Θεσσαλονίκης), Γ. Παπαδόπουλος και στο άκρο δεξιά συν/ρχης έ. α. Κριεκούκης (τότε πρόεδρος του ‘Οργανισμού Σχολικών Κτιρίων).

Η ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ ΣΤΗΝ ΕΛΕΥΘΕΡΗ ΕΛΛΑΔΑ ΤΗΣ ΚΑΤΟΧΗΣ

1942 – 1975

Ἀπὸ τὸν
λαογέννητο θεσμό
τῆς Ἐθνικῆς Ἀντίστασης
στὴν «ἀπολιτικοποίηση»
τῶν Δήμων
καὶ Κοινοτήτων.

τοῦ Δήμου Ν. Μέξη

Μέσα ἀπὸ τὸν μεγάλο ἀντιστασιακὸ ἀγώνα τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ κατὰ τῆς φασιστικῆς κατοχῆς ξεπήδησε, μὲ ὅλα τὰ γνωρίσματα τοῦ ἀγραφου δικαίου, στὶς ἀνταρτοκρατούμενες περιοχὲς τῆς χώρας μας ἡ αὐτοδιοίκηση, ἐνωμένη μὲ τὴ λαϊκὴ Δικαιοσύνη. Δυὸ μέρη μετὰ τὴν κατάλυση ἀπὸ τὸν Ἄρη Βελουχιώτη, στὸ χωριὸ Φουρνὰ τῆς Εὐρυτανίας, τῶν ἀρχῶν ποὺ ἐκπροσωποῦσαν τὸ κράτος τῶν κουϊσλινγκ τῆς Ἀθήνας, καὶ συγκεκριμένα στὶς 11 Ὀκτώβρη 1942, οἱ χωρικοὶ τῶν γύρω χωριῶν, Κλειτσὸς πρῶτα κι ὕστερα τῆς Βράχας, Περάνθης, Μολόχας, Σαραντάπορου κ.λπ., μὲ τὴν πρωτοβουλία τῶν ὑπεύθυνων τοῦ ΕΑΜ συγκρότησαν λαϊκὲς συνελέψεις καὶ ἐξέλεξαν τοπικὲς κοινοτικὲς ἐπιτροπὲς γιὰ τὴν τήρηση τῆς τάξεως, τὴν ἀπονομὴ τῆς δικαιοσύνης καὶ τὴ διοίκηση γενικότερα. Ἡ ἄσκηση τῆς ἐξουσίας ἂν εὐθειας ἀπὸ τὸν ἴδιο τὸν λαὸ καὶ ἡ ἐνεργὸς συμμετοχὴ του στὶς διαδικασίες γιὰ τὴ θεμελίωση μιᾶς «διευρυνμένης» δημοκρατίας μὲ ἐλεύθερους θεσμοὺς ἀπέτελεσε μέγα ἱστορικὸ γεγονός. Πολὺ περισσότερο καὶ γιατί ἦταν μιὰ συνέχεια μὲ ρίζες βαθύτατα ἑλληνικὲς, ποὺ χάνονταν μέσα στοὺς αἰῶνες καὶ τὶς παραδόσεις τῆς ἐθνικῆς μας ἱστορίας.

Ἡ γένεση τῆς αὐτοδιοίκησης καὶ τῆς λαϊκῆς δικαιοσύνης καταχωρήθηκε ἀργότερα στὰ ἐπίσημα κείμενα τοῦ ΕΛΑΣ καὶ τῆς ΠΕΕΑ καὶ ἡ πρακτικὴ τους συστηματοποιήθηκε καὶ κωδικοποιήθηκε. Ἡ ἀρχὴ ἔγινε πάλι ἀπὸ τοὺς ἴδιους χωρικοὺς τῆς Εὐρυτανίας (Βράχα, Φουρνὰς, Περάνθη, Μολόχα, Σαραντάπορο) στὶς 4 Δεκεμβρίου 1942, μὲ ἐπικεφαλῆς τοὺς ὑπεύθυνους τοῦ ΕΑΜ. Τότε ἀποφασίστηκε ἀπὸ τὴ λαϊκὴ συνέλευσή τους, ποὺ συνήλθε μέσα σὲ μιὰ καλύβα στὸ δάσος, ὅπως οἱ ὑπαίθριες ἐθνοσυνελεύσεις τοῦ 1821, ἡ σύνταξη ἐνὸς κώδικα γιὰ τὴν αὐτοδιοίκηση καὶ γιὰ τὴ λαϊκὴ δικαιοσύνη. Ἐταί εἶδε τὸ φῶς ὁ αὐτοσχέδιος καὶ ὑποτυπῶδης – ὁ χαρακτηρισμὸς ἀνήκει στὸν Δημ. Ι. Ζέπο (Λαϊκὴ δικαιοσύνη εἰς τὰς ἐλευθέρους περιοχὰς τῆς ὑπὸ κατοχὴν Ἑλλάδος, Ἀθῆναι 1945, παράγραφος 2 σελ. 3) – «Κώδικας Ποσειδῶνα» ποὺ ἐφαρμόστηκε στοὺς Δήμους Κτημενίων καὶ Δολῶπων καὶ στὴ Δυτικὴ Θεσσαλία. Τὸ πέρασμα ἀπὸ τὸ ἀγραφο δίκαιο

στὸ γραπτὸ ἦταν κι αὐτὸ μιὰ ἱστορικὴ δημιουργία ποὺ ὁλοκληρώθηκε μὲ τὶς πράξεις τοῦ ΕΛΑΣ καὶ τῆς ΠΕΕΑ.

Δυστυχῶς ἡ ὀργανικὴ ἀνάπτυξη τοῦ θεσμοῦ, ποὺ εἶναι κυριολεκτικὰ τὸ πιὸ ζωντανὸ καὶ χυμῶδες κύτταρο τῆς Δημοκρατίας, ἀνεκόπη βίαια μὲ τὴν ἀντεπανástιση ποὺ ἀρχισε στὴ χώρα μας ὕστερα ἀπὸ τὸ Δεκέμβρη τοῦ 1944 καὶ πού, χάρις στὶς ξένες ἐπεμβάσεις, διατηρεῖται ὡς τὶς μέρες μας.

Ἡ πολιτικὴ τῶν «κατεστημένων» τῆς δεξιᾶς στόχο τῆς εἶχε πάντοτε τὴν «ἀπολιτικοποίηση» τῶν δήμων καὶ κοινοτήτων καὶ τὴν ἀστυνόμευσή τους ἀπὸ τὸ κράτος. Αὐτὴ ἡ πολιτικὴ κορυφώθηκε μέσα στὴ δικτατορικὴ ἐπταετία (1967-1974). Μὲ τὶς διορισμένες διοικήσεις τοὺς οἱ δήμοι καὶ οἱ κοινότητες ὑπηρέτησαν δουλικὰ τὴ χούντα. Τὸ ΝΔ 222/1973 κωδικοποίησε ἀκριβῶς τὴν ὑποδούλωση τῆς αὐτοδιοίκησης στὸ χουντικὸ κράτος.

Θὰ περίμενε κανεὶς πὼς τὸ ἀνοίγμα πρὸς τὴ Δημοκρατία τῆς 23-7-1974 θὰ

τοῦ Ἀλ. Κυριασόπουλου

ὀδηγοῦσε στὴν ἀπελευθέρωσή της ἀπὸ τὴ χουντικὴ δουλεία. Οἱ συζητήσεις ποὺ ἔγιναν ὁμως στὴ Βουλὴ γιὰ τὸ νομοσχέδιο περὶ ἐκλογῆς δημοτικῶν καὶ κοινοτικῶν ἀρχῶν καὶ ἡ ἀπόρριψη ἀπὸ τὴν Κυβέρνηση τῶν τροπολογιῶν ποὺ πρότεινε ἡ Ἀντιπολίτευση ἔδειξαν καθαρά πὼς ὁ στόχος παραμένει ὁ ἴδιος: ἡ «ἀπολιτικοποίηση» τῶν δήμων καὶ κοινοτήτων. Ὁ ὑπουργὸς τῶν ἐσωτερικῶν τὸ δήλωσε χωρὶς ὑπεκφυγές. Ἡ κυβέρνηση «φιλοδοξεῖ» νὰ καταστήσει τοὺς δήμους καὶ τὶς κοινότητες: «ἀμετόχους τῶν πολιτικῶν ἀντιθέσεων καὶ τῆς πολιτικῆς διαμάχης». Αὐτὸ σημαίνει πὼς τὸ νέο κατεστημένο ποὺ στήθηκε μετὰ τὶς 23 Ἰουλίου 1974, καὶ κάθε μέρα κάνει ὅλο καὶ περισσότερὸ αἰσθητὴ τὴν παρουσία

του στο δημόσιο βίο της χώρας μας, δεν θέλει να αναγνωρίσει στην τοπική αυτοδιοίκηση το δικαίωμα —ένα δικαίωμα αναφαίρετο που το κατέκτησε με τους έpicους αντιστασιακούς αγώνες του ο ελληνικός λαός— να συμμετέχει ενεργώς στις διαδικασίες ενός ουσιαστικού εκδημοκρατισμού. 'Επιδίωξη του κατεστημένου είναι η πολιτική άπονεύρωση ενός θεσμού που προσφέρει στο λαό τη δυνατότητα να ασκήσει την εξουσία του— αφού άλλωστε αυτός και μόνο αυτός είναι η πηγή κάθε εξουσίας— άπνευστας ο ίδιος, δι. δηλ. δεν του προσφέρει ούτε και η Βουλή. 'Η πραγματοποίηση αυτού του στόχου με ένα τρόπο μπορεί να επιτευχθεί: με την άσυνδυασμένη των δήμων και κοινοτήτων από το κράτος.

'Ετσι η αναδρομή στις νεότερες παραδόσεις, που δημοσίωρησε η λαϊκή αυτοδιοίκηση στην ελεύθερη 'Ελλάδα της φασιστικής κατοχής, εν όψει των εκλογών της 30-3-1975, πέρα από την επικαιρότητα της άποτελει και χρέος μας. Στους δήμους και τις κοινότητες πρέπει να εκλεγούν μόνο όσοι πιστεύουν στη δημοκρατική αποστολή των οργάνων της τοπικής αυτοδιοίκησης.

ΤΑ ΕΠΙΣΗΜΑ ΚΕΙΜΕΝΑ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΑΝΤΙΣΤΑΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ ΩΣ ΤΙΣ ΠΡΑΞΕΙΣ ΤΗΣ ΠΕΕΑ

'Η αυτοδιοίκηση των ανταρτοκρατουμένων περιοχών διαμορφώθηκε σε θεσμό μέσα από τις πρακτικές ανάγκες του αντιστασιακού αγώνα. 'Υπήρξε εκ καταβολής λαϊκός θεσμός. Πιο πάνω έγινε ήδη λόγος πως γεννήθηκε ως ιστορικό γεγονός.

Μέχρι τον Αύγουστο του 1943 η αυτοδιοίκηση γενικεύεται στις ελεύθερες περιοχές είτε ως γραφτό δικαίο (κώδικας Ποσειδώνια) είτε με κάποιες τοπικές παραλλαγές ως άγραφο δικαίο. Στις αρχές μάλιστα του 1943, η περιφερειακή επιτροπή του ΕΑΜ Φθιώτιδος-Ευρυτανίας, με εγκύκλιο που εξέδωσε, συνέστησε την εφαρμογή της αυτοδιοίκησης στη Στερεά 'Ελλάδα. 'Η εθνική σημασία του θεσμού καταφαίνεται από το έξης χαρακτηριστικό περιστατικό. Τό πρώτο έπίσημο κείμενο για την αυτοδιοίκηση με τον τίτλο «έπί του θέματος της αυτοδιοίκησης της ελευθέριας 'Ελλάδος» είναι ή Νο 6/10 Απριλίου 1943 απόφαση του Κοινού Γενικού Στρατηγείου 'Εθνικών Ομάδων 'Ανταρτών. 'Εξεδόθη κατόπιν κοινής διαταγής των στρατηγών Ν. Ζέρβα και 'Αρη Βελουχιώτη με βάση τις συμφωνίες της 5-7-1943 μεταξύ του αντιπροσώπου του Στρατηγείου Μέσης 'Ανατολής 'Εντυ — πρόκειται για τον Ταξίαρχο ΜΑΥΕΡΕΣ — και των ΕΛΑΣ, ΕΔΕΣ και ΕΚΚΑ. Καί φέρει τις υπογραφές του Κρίσ-WOODHOUSE, Ραντοποβίτς για τον ΕΔΕΣ και Σ. Σαράφη για τον ΕΛΑΣ. 'Η απόφαση αυτή, που χρησιμοποίησε ως υπόδειγμα κατά βάση την αυτοδιοίκηση των περιοχών του ΕΛΑΣ Θεσσαλίας, δι. τον Κώδικα Ποσειδώνια, κοινοποιήθηκε πρὸς εκτέλεσιν με τον Νο 712/17-8-1943 διαταγή του Γενικού Στρατηγείου του ΕΛΑΣ.

Παράλληλα στην «Πρώτη Συνδιάσκεψη των αντιπροσώπων αυτοδιοίκησης Φθιώτιδος-Ευρυτανίας» που συνεκάλεσε το ΕΑΜ Στερεάς, ενεκρίθη την 8-8-1943 ο «Κώδικας Αυτοδιοίκησης και Λαϊκής Δικαιοσύνης για τη Στερεά 'Ελλάδα», έργο επιτροπής 22 νομικών και αντιπροσώπων. 'Ο κώδικας αυτός έπεται από πρόσθετη επεξεργασία που έγινε με πρωτοβουλία του ΕΛΑΣ και με νέο τίτλο: «Διατάξεις για την αυτοδιοίκηση και τη Λαϊκή Δικαιοσύνη» άπετέλεσε τελικά το θετό δικαίο στις «ελεύθερες περιοχές» από 1-1-1944 που αποκαθιστούσε την ομοιομορφία στο νομικό καθεστώς αυτών των

περιοχών, δι. ολόκληρης της ελεύθερης 'Ελλάδας. 'Έχει 146 άρθρα και τις υπογραφές του στρατηγού του ΕΛΑΣ Στεφ. Σαράφη και του Γενικού Γραμματέα του ΚΚΕ Γιώργη Σιάντου. 'Η ισχύς των «διατάξεων για την αυτοδιοίκηση και τη Λαϊκή Δικαιοσύνη» διατηρήθηκε και με την Νο 4 Πράξη της ΠΕΕΑ (1-3-1944 Φ. 2 Δελτίον πράξεων και αποφάσεων).

'Ολη ή εξέλιξη του θεσμού περιέχεται μέσα σ' αυτά τα έπίσημα κείμενα της εθνικής αντίστασης. Πρέπει να προσθέσω και το δεύτερο άρθρο του περίφημου ψηφίσματος Α' της 27ης Μαΐου 1944 του 'Εθνικού Συμβουλίου που συνήλθε στις Κορυτσάδες Καρπενησίου και επικύρωσε την ιδρυτική πράξη της ΠΕΕΑ. Τό ψηφίσμα Α' διακηρύσσει πώς:

«Όλες οι εξουσίες πηγάζουν από το λαό και άσκούνται από το λαό. 'Η αυτοδιοίκηση και ή λαϊκή Δικαιοσύνη είναι θεμελιώδεις θεσμοί του δημοσίου βίου των 'Ελλήνων (άρθρο 2).

Αυτά είναι τα βασικά και τα σπουδαιότερα έπίσημα κείμενα της εθνικής αντίστασης για την αυτοδιοίκηση ως τις Πράξεις της ΠΕΕΑ. Δεν όφειλονται στη σοφία των νομομαθών. Ούτε άποτελούν νομικές κατασκευές ή ξένες άπομιμήσεις. Γενικά ή αυτοδιοίκηση είναι έργο πηγαίο αὐθόρμητων λαϊκών συνελεύσεων. 'Όλων των κειμένων της ή RATIO συνδέεται με τις ανάγκες της αντιστασιακής πράξης και την ιστορική προοπτική της για τη θεμελίωση μιάς ευρείας πολιτικής και κοινωνικής δημοκρατίας με πραγματικό φορέα το λαό. Αυτός είναι ο λόγος άλλωστε που δεν εδoκίμησε λ.χ. στις περιοχές του ΕΔΕΣ, όπου MANUS MILITARI διατηρήθηκαν στις θέσεις τους όλες οι παλιές αρχές άκoμή και στα διορισμένα από την 4η Αύγουστου δημοτικά και κοινοτικά συμβούλια με τους δημάρχους και τους προέδρους των. 'Ο ΕΔΕΣ δεν είχε τέτοια ιστορική προοπτική. Αυτή είναι ή αίτία που «δεν έθιξε τό καθεστώς διοικήσεως και δικαιοσύνης» (Δ. Ι. Ζέπος 22 και σημ. Ι). 'Ας σημειωθεί πάλι πως στις έλεγχομενες από το ΕΑΜ-ΕΛΑΣ περιοχές, ή λαϊκή δικαιοσύνη ύπήρξε οργανικό τμήμα, «βασικός κλάδος» (άρθρο 2 Κώδικα Στερεάς και Διατάξεων) της αυτοδιοίκησης. Είχε ή τελευταία τον ευρύ χαρακτήρα ενός διοικητικού συστήματος όπου «ο λαός παίρνει ενεργά μέρος στη διοίκηση του και χρησιμοποιούνται οι λαϊκές δυνάμεις για την άμηση ικανοποίηση των συμφερόντων των πολιτών» (άρθρο 1 Κώδικα Στερεάς και Διατάξεων) και όπου το «δημοτικό ή κοινοτικό συμβούλιο, τό τοπικό λαϊκό δικαστήριο και τα άλλα όργανα συνεδριάζουν μαζί και έξετάζουν όλα τα ζητήματα των κατοίκων και παίρνουν γενικότερες αποφάσεις που άφορούν τον λαό» (άρθρο 19 Κώδικα Στερεάς και 23 Διατάξεων), όλα τους δέ τα όργανα της αυτοδιοίκησης (Λαϊκές επιτροπές, δημοτικά και κοινοτικά συμβούλια κ.λπ.) λογοδοτούν κάθε τρεις μήνες σέ Γενικές Συνελεύσεις των κατοίκων από τις οποίες παίρνουν τις «κατευθυντήριες γραμμές» (άρθρο 24 Διατάξεων).

'Η τέτοια κάλυψη από την αυτοδιοίκηση όλων των εκδηλώσεων του δημοσίου βίου χωρίς άλλο συνδέει απ' ευθείας τό δημόσιο δικαίο της ελεύθερης 'Ελλάδας του ΕΑΜ-ΕΛΑΣ με τις πιο γνήσιες έθνικές παραδόσεις του λαού μας, αφού παρουσιάζει σαφείς αναλογίες με τον ρόλο των ελληνικών κοινοτήτων στα χρόνια της Τουρκοκρατίας και της Παλιγγενεσίας του 1821.

ΟΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΒΑΣΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ ΤΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

'Ηδη με όσα είπαμε άμέσως πιο πάνω για

ΣΠΑΝΙΑ ΒΙΒΛΙΑ

ΤΗΣ ΣΥΛΛΟΓΗΣ ΣΠΑΝΟΣ

'Ιπποκράτους 23, τηλ. 614.332

*

«ΣΑΛΠΙΓΞ ΕΛΛΗΝΙΚΗ»

Νέα έκδοση της πρώτης έφημερίδας της 'Ελλάδας.
'Εκδοση εικονογραφημένη,
τιμή προεγγραφής δρχ. 100

ΒΥΡΩΝ ΕΠΤΑ ΠΟΙΗΤΙΚΑ ΕΡΓΑ
Σε άπόδοση της Μαρίας Κεσίση,
έκδοση εικονογραφημένη,
δεμένο δρχ. 350

ΗΡΩΕΣ ΚΑΙ ΜΑΧΕΣ
ΤΟΥ ΑΓΩΝΑ
Μονογραφίες και μελέτες,
έκδοση εικονογραφημένη δρχ. 150

ΡΗΓΑΣ ΒΕΛΕΣΤΙΝΛΗΣ
1757 - 1798 δρχ. 25

«ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ»
του Μεσολογγίου (1824 - 1826)
τόμοι 2 δρχ. 500

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΩΝ ΑΘΗΝΩΝ
Κατά τον ύπερ ελευθερίας άγώνα
του Δ. Σουρμελή δρχ. 200

ΟΙ ΛΟΓΙΟΙ ΚΑΙ Ο ΑΓΩΝΑΣ
του 'Αλκη 'Αγγελου δρχ. 40

ΠΟΙΗΤΙΚΗ ΑΝΤΙΑΝΘΟΛΟΓΙΑ
'Ιατρόπουλου δρχ. 100

ΑΙΓΑΙΟΠΕΛΑΓΙΤΙΚΕΣ ΩΡΕΣ
Ταξίδι της Γαβριήλ Τριανταφύλλου
δρχ. 150

ΛΕΞΙΚΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ
ΔΙΑΛΕΚΤΟΥ (Νέο - άρχαίο)
Σ. Βυζαντίου δρχ. 150

ΑΝΘΟΛΟΓΙΑ ΚΥΠΡΙΩΝ
ΠΕΖΟΓΡΑΦΩΝ
'Ανδρέου 'Ιωάν. δρχ. 100

ΙΣΤΟΡΙΚΟΙ ΒΥΖΑΝΤΙΝΟΙ
ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ (Κείμενα)
τόμοι 19, Δεμένοι δρχ. 9.500

ΠΡΑΞΕΙΣ ΒΥΖΑΝΤΙΝΩΝ
ΑΡΧΟΝΤΩΝ (Κείμενα)
(Δημόσιος βίος των Βυζαντινών)
τόμοι 6 δρχ. 5.000

*

Ειδικά για τους αναγνώστες του
«ΑΝΤΙ» και για ένα μήνα
έκπτωση 10%

ΕΠΙΣΗΣ ΜΙΑ ΠΛΟΥΣΙΑ ΣΥΛΛΟΓΗ
400.000 ΠΕΡΙΠΟΥ ΤΙΤΛΩΝ ΕΙΝΑΙ
ΣΤΗ ΔΙΑΘΕΣΗ ΣΑΣ
ΓΙΑ ΜΙΑ ΕΛΕΥΘΕΡΗ ΕΠΙΛΟΓΗ

την έννοια και τη σημασία της αυτοδιοίκησης, ή αναφορά στον όρισμό και τις βασικές αρχές του θεσμού έγινε. Η μνεία του άρθρου Ι του Κώδικα Στερεάς και των Διατάξεων ξαντλεί το θέμα του όρισμού. Ουσιαστικά οι όρισμοι που δίνουν οι δυο κώδικες συμπληπουν. Πάντως ο όρισμός των Διατάξεων είναι πληρέστερος:

Άρθρο Ι. 'Ο θεσμός της αυτοδιοίκησης έχει τη σημασία ότι ο λαός παίρνει ενεργά μέρος στη διοίκησή του με σκοπό την άμεση και καλύτερη ικανοποίηση των κοινών συμφερόντων των πολιτών.

Εδώ σκοπός της αυτοδιοίκησης δεν είναι απλώς ή «άμεση», αλλά και ή «καλύτερη» ικανοποίηση, και πάλι όχι άοριστος των συμφερόντων των πολιτών, αλλά των «κοινών» συμφερόντων. Έτσι οι δυο κώδικες καθιερώνουν την αρχή της Λαϊκής κυριαρχίας. Η καθιέρωση όμως δεν έχει τον χαρακτηρισμό τυπικής διακηρύξης. Είναι διάταξη δημοσίου δικαίου με συγκεκριμένο περιεχόμενο άμεσης πρακτικής αξίας. Η ενεργός άσκηση της εξουσίας (διοίκηση) από τον λαό πραγματοποιείται α) με τη διοίκηση των κοινοτήτων, δήμων, επαρχιών και νομών και β) με τη Λαϊκή Δικαιοσύνη. Το ψήφισμα Α' του Έθνικού Συμβουλίου (Κορυθαδές 27-5-1944) θα διακηρύξει στο άρθρο 2 ότι: - 'Ολες οι εξουσίες πηγάζουν από το λαό και ασκούνται από το λαό. Η αυτοδιοίκηση και ή λαϊκή δικαιοσύνη είναι θεμελιώδεις θεσμοί του δημοσίου βίου των Ελλήνων.

Ωστε ή αυτοδιοίκηση και ή λαϊκή δικαιοσύνη αποτελούν άκριβως την υλοποίηση της αρχής της λαϊκής κυριαρχίας. Μεθοδεύουν πρακτικά την άμεση άσκηση της λαϊκής εξουσίας. Για να ανταποκριθούν καλύτερα και αποτελεσματικότερα τα όργανα της αυτοδιοίκησης ο' αυτή την αποστολή, οι δυο κώδικες καθιερώνουν την αρχή της ανεξαρτησίας τους:

Όλα τα όργανα της αυτοδιοίκησης είναι ανεξάρτητα και τελείως ελεύθερα στην άσκηση των καθηκόντων τους (άρθρα 11-12 Κώδικα Στερεάς και 34 Διατάξεων).

Οι όρισμοι αυτοί αναφέρονται εθώς και στην ανεξαρτησία της Λαϊκής Δικαιοσύνης. Είναι γεγονός ότι μέσα στον χώρο της αυτοδιοίκησης κινείται και ή Λαϊκή Δικαιοσύνη ως «βασικός κλάδος» της αυτοδιοίκησης. Έδώ ή μνεία του όρου αυτοδιοίκηση γίνεται με την ευρεία έννοια. Περιλαμβάνει και τη Λαϊκή Δικαιοσύνη ως βασικό όργανο της αυτοδιοίκησης. Άλλωστε ή παράγραφος 2 του άρθρου 34 των Διατάξεων (άρθρο 12, παράγο. 2 Κώδικα Στερεάς) είναι ρητή και σαφής: -Σε καμιά περίπτωση δεν μπορεί να γίνει επέμβαση στις πράξεις της αυτοδιοίκησης και στα έργα της Λαϊκής Δικαιοσύνης από καμιά πολιτική ή στρατιωτική οργάνωση.

Η ΠΕΕΑ με τις πράξεις της (No 4, 12, 55

και 57, «Κώδικας της Λαϊκής Δικαιοσύνης») αυτήν την αρχή της ανεξαρτησίας της Λαϊκής Δικαιοσύνης διακηρύσσει και περιφρουρεί.

Τώρα μά παραθέτουμε ανάληψη του τρώ-που πού μεθοδεύεται ή άμεση άσκηση της λαϊκής εξουσίας μέσω της αυτοδιοίκησης LATO SENSU, ξεφεύγει από τα όρια αυτής της εργασίας και προσκρούει στην έλλειψη χώρου. 'Ηδη πού πάνω έγινε λόγος για τις διατάξεις των δυο κωδίκων που αναφέρονται α) στις κοινές συνεδριάσεις των οργάνων της αυτοδιοίκησης, όπου «έξετάζονται όλα τα ζητήματα των κατοίκων και παίρνονται γενικότερες αποφάσεις που άφορούν το λαό» (άρθρο 19 Κ. Στερεάς και 23 Διατάξεων), και β) στις Γενικές λαϊκές Συνελεύσεις όπου «λογοδοτούν» τα όργανα της αυτοδιοίκησης και «παίρνουν τις κατευθυντήριες γραμμές» (άρθρο 24 Διατάξεων).

Ενδιαφέρον παρουσιάζει για την επικαιρότητα της και ή διαδικασία έκλογής των οργάνων της αυτοδιοίκησης. Έκλγονται με μυστική καθολική ψηφοφορία, με ψηφοδέλτιο και κατά σχετικό πλειοψηφικό σύστημα. Δικαίωμα να εκλέγουν έχουν όλοι οι Έλληνες κάτοικοι (άντρες, γυναίκες, κληρικοί και στρατιωτικοί άκόμη εν ενεργεία) που έχουν συμπληρώσει τα 17 χρόνια τους, αλλά για να εκλέγονται πρέπει να έχουν συμπληρώσει τα 20 χρόνια τους (άρθρο 11, παράγραφοι 11 και 12 Διατάξεων).

Όσο για τη θητεία των μελών των οργάνων της αυτοδιοίκησης -και της λαϊκής δικαιοσύνης- διαρκούσε μόνο ένα χρόνο από της εκλογής. Το λειτουργήμα ήταν τιμητικό, υποχρεωτικό και κατά κανόνα άμισθο. Έξαιρετικά επιτρεπόταν ή χορήγηση μισθού ή αποζημίωσης (άρθρο 33 Διατάξεων) και, το σπουδαιότερο, ή εκλογή τους ήταν ανακλητή.

Ο «ΚΩΔΙΚΑΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΤΟΠΙΚΗ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ» ΤΗΣ ΠΕΕΑ

Στο άρθρο 9 του ψηφίσματος Α' των Κορυθαδών, όρίζεται πως ή ΠΕΕΑ έχει την ανωτάτη έποπτεία, την καθοδήγηση και τον έλεγχο της αυτοδιοίκησης και της Λαϊκής Δικαιοσύνης. Η ίδρυση της ΠΕΕΑ δημιουργεί την ανάγκη διαρθρωτικών αλλαγών. Με την No 4 πράξη της αρχίζει ο διαχωρισμός της αυτοδιοίκησης από τη λαϊκή δικαιοσύνη. Με τον διαχωρισμό δεν θίγονται οι θεσμοί στις θεμελιώδεις αρχές τους. Έτσι φθάνουμε στην No 55 πράξη της ΠΕΕΑ που θεσπίζει τον «κώδικα της τοπικής αυτοδιοίκησης» - Τό πού βασικό νομότευμα και την πού μεγάλη λαοκρατική προσφορά της ΠΕΕΑ στο αγωνιζόμενο έθνος. Έδώ ολοκληρώνεται ο θεσμός. Η λαϊκή δικαιοσύνη δεν αποτελεί πιά τον ένα από τους δυο βασικούς κλάδους της αυτοδιοίκησης. Άνεξαρτητοποιείται και τυπικά. Εύθως άμέσως ή ΠΕΕΑ με την No 57 πράξη της δημιουργεί τον «Κώδικα της Λαϊκής Δικαιοσύνης».

Τό πρώτο άρθρο του «κώδικα τοπικής αυτοδιοίκησης» της ΠΕΕΑ προσφέρει ανάγλυφο

τό βάθος και τό πλάτος του θεσμού: 'Η Τοπική Αυτοδιοίκηση, θεμελιώδης θεσμός του δημοσίου βίου των Ελλήνων, είναι ή οργανωμένη λαϊκή εξουσία, πού άσκειται με αίρετους αντιπροσώπους και άπ' ευθείας από τις συνελεύσεις του λαού για τη διοίκηση του χωριού, της πόλης και της επαρχίας.

Μιά άλλη ήτλη επανάσταση στο χώρο των δημοσίων θεσμών ολοκληρώνεται. Οι δήμοι και οι κοινότητες αποτελούσαν άλλοτε μέσο καταπίεσης του λαού από τις κυρίαρχες τάξεις για να στηρίζουν άνελεύθερα καθεστώτα. Τώρα ή αυτοδιοίκηση αναδείχεται σε μορφή διακυβέρνησης του εργαζόμενου έθνους. Είναι μά πραγματική λαϊκή εξουσία. Η «αυτοδιοίκηση» της ΠΕΕΑ, όπως και πού πριν του ΕΑΜ-ΕΛΑΣ, δεν είχε τίποτε τό κοινό με τον παλιό αποικιοκρατικό πού ύποσχονταν οι δήθεν προοδευτικοί στο παλιό κράτος.

Οι άστικές επαναστάσεις διακηρύξαν πως ο λαός είναι ο φορέας των εξουσιών και ο' όλα τα δημοκρατικά συντάγματα χωριστικά οι εξουσίες σε νομοθετική, εκτελεστική και δικαστική. Πουθενά όμως δεν όρίστηκε πως ο λαός ο ίδιος άυτόπροσώπως άσκει τις εξουσίες του.

Μέσα στις φλόγες του τιτάνιου αγώνα κατά της φασιστικής κατοχής ο λαός για πρώτη φορά στην νεοελληνική ιστορία άρχισε, με τους θεσμούς της αυτοδιοίκησης, να κυβερνάει ο ίδιος. Έτσι ή αυτοδιοίκηση δεν έχει τα μειονεκτήματα του αντιπροσωπευτικού πολιτικού και νομικού σχήματος. Τώρα ο λαός κάνει όλοτελα δική του την πολιτική ζωή του τόπου του. Και με τό δικίο του δνόμασε αυτόν τον λαογέννητο θεσμό «άγ-κωνάρι της δημοκρατίας» (ΚΟΜΕΠ της φασιστικής κατοχής - άνατύπωση 'Οκτώβρης 1946, σ. 698).

Δυστυχώς ή ξενοκίνητη άντεπανάσταση πού ξέσπασε μετά την άπελευθέρωση στη χώρα μας και κλιμάκωσε με δραματικά έπεισόδια τα τελευταία 30 χρόνια (1944-1974), γύρισε τους δείχτες της ιστορίας μας πίσω. Η αυτοδιοίκηση της έθνικής αντίστασης δεν είχε συνέχεια. Τό νήμα της κόπηκε απότομα. Στον πολυβασανισμένο αυτόν τόπο νεκραναστήθηκαν όλα τα παλιά αντίλαϊκα σχήματα του δημοσίου βίου. 'Ο λαός έγινε και πάλι δούλος του «κατεστημένου» των κυρίαρχων τάξεων. Η «άπολιτικοποίηση» των Δήμων και Κοινοτήτων και ή άπονημόνησή τους από τό κράτος, πού διακηρύσσεται μάλιστα φανερά και ως «ευγενής φιλοδοξία» (!) του νέου κατεστημένου, άποβλέπει άκριβως στην πλήρη άποξένωση και άλλοτρίωση του λαού από κάθε μορφή εξουσίας. 'Ο λαός όμως στις επικείμενες εκλογές της 30-3-1975 δεν πρέπει να ξεχάσει τις ώραιές και μεγάλες παραδόσεις του γύρω από την αυτοδιοίκηση.

Δήμος Ν. Μέξης

ΘΟΥΡΙΟΣ

ή φωνή της εργαζόμενης και σπουδάζουσας νεολαίας
ΚΕΝΤΡΙΚΟ όργανο του 'ΡΗΓΑ ΦΕΡΡΑΙΟΥ'

ΤΟ ΚΙΝΕΖΙΚΟΝ ΠΡΟΒΛΗΜΑ.

Τὴν 24ην Φεβρουαρίου, τρέχοντος ἔτους, ἔλαβεν χώραν ἐν Κίνα, μία συνομοτική κίνησις ὀλίγων ἀφρόνων κὲ ἀμετανοήτων Κινέζων ἀξιοματικῶν, ἡ ὅπια ἀπέβλεπεν εἰς τὴν ἀνατροπὴν τοῦ Δημοκρατικοῦ πολιτεύματος κὲ ἐπαναφορὰν τῆς τηραρίας τῶν μανδαρινῶν. Ἡ εἶδησις, μόλις ἀνεκοινοῦθη ἀπὸ τὴν τηλεόρασιν τοῦ Πεκίνου, ἔφερεν μεγάλην ἀνησυχίαν εἰς ὅλον τὸ σῆνολον τῶν 800 ἑκατομηρίων νομιμοφρόνων Υἱῶν τοῦ Οὐρανοῦ. Παρ' ὅλον πὺν οἱ συνομόται δὲν ἦσαν πολλοὶ (μόλις ἀνῆρχοντο εἰς 3.700 - 3.900) ὅλοι οἱ κάτοικοι εἶχον θορηβηθῇ διὰ τὴν ἀπείθαρχον ἀφτὴν μάζαν τῶν ἐξάλων, πὺν εἰς «ποσοστὰ» ἀπετέλει μίαν ἐπικίνδυνον μεραρχίαν.

«Ὅλοι ἀφτοὶ οἱ ἀνότατοι ἐπίορκοι ἀξιοματικοὶ εἶχον θέσεις - κλειδιά εἰς τὰ πεντάγωνα τῶν παγόδων, κὲ δεδομένου ὅτι οἱ βαθμοφόροι τῆς Κίνας ἀνῆρχοντο εἰς 12 ἐκ. περίπου, ἡ Κηβέρνησις ἀπεφάσισε νὰ λάβῃ δραστικά μέτρα κὲ νὰ ἀποστρατέψῃ μεγάλον ἀριθμὸν βαθμοφόρων.

Κατὰ τοὺς μετριοτέρους ὑπολογισμοὺς, τουλάχιστον 4.500.000 ἐπικίνδυνον ἀξιοματικοὶ τῶν τριῶν ὅπλων πρόκειται νὰ ἀποστρατεφθοῦν κὲ μετατεθοῦν κὲ τὴν θέσιν των νὰ καταλάβουν Κινέζοι ἐμφορούμενοι μετ' Δημοκρατικὰ ἰδεόδη, προερχόμενοι κηρίως ἀπὸ τὴν τάξιν των 8.000.000 διοχθέντων ὑπὸ τῆς προηγουμένης κηβερνήσεως, ἄλλως οἱ 60 ἑκατομήρια στρατιότε ὑπάρχει φόβος νὰ διαβροθοῦν ἀπὸ τὰ κηρήγματα μισαλοδοξίας κὲ νὰ γίνουν ὄργανα τῶν ἐχθρῶν τῆς γαλήνης τοῦ Ἔθνους.

Ἡ ἐφημερὶς τοῦ Πεκίνου «Κινεζικὸς Κόσμος» μετ' κηκλοφορίαν 14 - 15.000.000 φύλων (ποσὸν ἀσήμαντον ἐν σχέσει μετὰς ἀπογευματινὰς) πὺν ἀπηχεῖ τὰς γνώμας τῶν ὑπόπτων κὲ διοκομένων, μετ' ἔντονον ἀρθρογραφείαν ζητεῖ νὰ σταματήσῃ ὁ ἀπηγὴς διογμὸς τῶν ἐθνικοφρόνων Κινέζων κὲ ἡ λιθοβολίσις τοῦ στρατεύματος, διότι διὰ τῶν ὑπερβολῶν ὑφίστατε κίνδυνος τοῦ ἡμιοῦ τοῦ πληθυσμοῦ τῆς Κίνας νὰ ἐβρεθῇ εἰς τὰς φηλακάς.

Συνομίλησα μετ' πολλοὺς ἐχέφρονας Κινέζους τελεφεύς, οἱ ὅποιοι Μοῦ εἶπαν τὰ ἐξῆς:

— Οἱ φόβοι τοῦ ἀρθρογράφου τῆς ἐφημερίδος «Κινεζικὸς Κόσμος» εἶναι ἀβάσιμοι κὲ ὑπερβολικοί. Διὰ τῆς ἀπομακρύνσεως 3, 4 ἢ ἔστω κὲ 5 ἑκατομηρίων ἐπιορκῶν ἀξιοματικῶν, δὲν μιοῦται ἡ μαχτική δῆναμις τῆς Κίνας. Εἰς μίαν ἐπιστράτεψιν ἡ πατρίς μας δῆνεται νὰ παρατάξῃ 80-100 ἑκατομήρια στρατιότας, οἱ ὅποιοι θὰ προτάξουν τὰ στήθη των διὰ τὴν προάσπισιν τῆς Δημοκρατικῆς ὁμαλότητος κὲ

Εἰρήνης εἰς τὴν ἐπισφαλῇ ἀφτὴν γονίαν τῆς ἡφῆλιου, ὅπου κατ' ἐπανάληψιν ἡ νῆσος Φορμόζα ἔχει ἀπειλήσει τὴν ἀνεξαρτησίαν κὲ ἀκερεότητα τῆς χώρας μας. Ἐὰν μεταξὺ τῶν 100 ἑκατομηρίων στρατεβμένων τέκνων τῆς φιλάτης μας πατρίδος πὺν θὰ πράξουν εἰς τὸ ἀκέρειον τὸ κηθήκον των ὑπάρξουν κὲ 10 ἑκατομήρια ἀντιφρονούντων πὺν θὰ γράφουν εἰς τοὺς τοίχους διάφορα ἀνατρεπτικά σηνθήματα ἢ θὰ κάψουν 10000 βιβλιοπολεῖα, δὲν ἐχάλασεν ὁ κόσμος. Ἐλέγχουμεν τὴν κατάστασιν. Τὰ 790 ἑκατομήρια τῶν Κινέζων, εἶναι νομιμόφρονες κὲ μετ' Ἐθνικὴν ἀδάμαστον ἐνότητα ζητοῦν κἀθαρσιν κὲ περιφρονοῦν ἀφτὰ τὰ ἐλάχιστα ἑκατομήρια τῶν ἀντεθνικῶς σκεπτομένων.

Ἐξέφρασα τὴν ἀπορίαν Μοῦ, διὰ τὸ πῶς τὰ «Συμβούλια Κρίσεως» θὰ προλαβένουν νὰ κάνουν τὴν ἐκαθάρισιν τόσων ὑπόπτων.

— Νὰ σοῦ πῶ, μοῦ εἶπαν πολλοὶ Κινέζοι. Διορίσθησαν 116.438 Συμβούλια τὰ ὅποια εἶναι σκορπισμένα εἰς διαφόρους ἐπαρχίας κ' ἕκαστον συμβούλειον ἔχει ἀναλάβῃ νὰ κρίνῃ τὰς ὑποθέσεις 30 - 40 Ἀνωτάτων ἀξιοματικῶν, μετ' καθαρὸς ἐπαγκελματικά κριτήρια. Μέχρι στιγμῆς ἀπεστρατέφθησαν 80.000 ἀντιστράτηγοι κὲ μετετέθησαν 117.000 ὑποστράτηγοι. Τώρα κρίνονται οἱ συνταγματάρχαι. Αἱ ἀποφάσεις δι' ἀφτοὺς καθὸς κὲ διὰ τὰς χιλιάδας τῶν ταξιάρχων τῆς Ἡπειρωτικῆς Κίνας, μετὰ τὰς ἀνακρίσεις τῶν Συμβουλίων Κρίσεως στέλλονται εἰς τὰ ἀνότερα Συμβούλια πὺν ἀνέρχοντε εἰς 6.200 μετ' τὸ ἐρώτημα τῆς ἀποτάξεως, κ' ἀφτὰ μετ' τὴν σειράν των, στέλουν τὸ «Σκεπτικὸν» εἰς τοὺς 180 Ἀρείους Πάγους, ἡ ἀπόφασις τῶν ὁποίων εἶναι τελεσίδικος καὶ οὐδὲν ἐνδικον μέσον χωρεῖ. Οὔτε ὁ Πρόεδρος Μάο, δὲν ἔχει δικέομα νὰ ἐπέμβῃ κὲ νὰ ἀλλοιόσῃ διὰ λόγους ἀνθρωπιστικῶν τὴν ἀπόφασιν τῶν 180 ἀφτῶν Ἀνωτάτων Ἰδρυμάτων. Ἡ Δικεοσύνη τῆς Κίνας, εἰς τὴν ὁποίαν ἡπηρετοῦν ἑκατομήρια ἀδέκαστοι Συνταγματολόγοι κὲ νομομαθεῖς, εἶνε ἀνεπηρεάστως κὲ ἴστατε ἡψηλά. Κὲ ὁ Πρόεδρος τοῦ Ἀρείου Πάγου τῆς Μαντζουρίας νὰ δοροδοκιθῇ ἢ νὰ ἀποδιχθῇ φιλοχουντικὸς τῆς φασιστικῆς ὁργανόσεως τῶν «Νέων Μανδαρινῶν», ἔχομαι τοὺς 179 Ἀρεοπαγίτας τῶν ἄλλων ἐπαρχιῶν πὺν ἀποτελοῦν Σινικὸν Τείχος τῆς Δικεοσύνης πὺν δὲν δέχεται πιέσεις.

Εἰς ἀφτὰ ἕνας ἄλλος σοφὸς γέρων Κινέζος Μοῦ εἶπεν:

— Ἐχομαι ἐπίσης 30 ἑκατομήρια βασανιστὰς πὺν πρέπει νὰ ἀνακριθοῦν διὰ νὰ ἐπανεέλθουν εἰς τὴν ὁμαλότητα κὲ οἱ ὅποιοι πρέπει νὰ λάβουν παραδειγματικὴν τιμορίαν. Ἐπίσης ἔχομαι κὲ μικρὸν ἀριθμὸν καταχραστῶν τοῦ Δημοσίου πλού-

του. 'Αφτοὶ δὲν πρέπει νὰ εἶναι περισσότεροι τῶν 5-6 ἑκατομηρίων. Γενικὸς εἶμεθα τῆς γνώμης, ὅτῃ ἐὰν ἡ Κυβέρνησις ἐπιθημεῖ πράγματι τὴν κάθαρσιν, ἀφτὴ ἡμπορεῖ νὰ γίνη, ἐκτὸς ἐὰν τὴν θέλει ἀλλὰ δὲν τὴν μπορεῖ δεχομένη ἔξοθεν πιέσεις. 'Εὰν ἀφτὸ συνβένηι, τότε ἡ Κυβέρνησις πού ἔχομαι κὲ ἀριθμεῖ 220.000 βουλευτὰς εἶναι ἀσθενὴς κὲ πρέπει νὰ παραχορήσῃ τὴν θέσιν τῆς εἰς ἄλλην ἰσχυροτέραν. 'Αλλὰ δὲν βλέπο εἰς τὸν ὀρίζοντα "Ἔθνος πού νὰ ἡμπορῇ νὰ μᾶς ἐπιβάλῃ κηδεμονίαν. 'Εὰν εἶμεθα Κράτος 8 ἑκατομηρίων, τοῦτο θὰ ἦτο ἐφκόλον, διότῃ ἕνα τοιοῦτον κράτος ἡμπορεῖ ἀνέτως νὰ καμφθῇ ἀπὸ τὴν πίεσιν κράτους ξένου δεκαπλασίου πληθυσμοῦ. 'Αλλὰ τὴν Χώραν μας, ποῖος δήναται νὰ τὴν πιέσῃ ; 'Ολόκληρος ὁ πληθυσμὸς τῆς ἡφελίου νὰ θελήσῃ νὰ τὴν κηδεμονέψῃ, εἶνε ἀπίθανον διότῃ πρέπει νὰ ὑπογραφοῦν συμφωνίαι μεταξὺ τῶν ἐνδιαφερομένων Κρατῶν καὶ θὰ χριασθοῦν χιλιετηρίδες. 'Εδῶ διὰ τὴν μικρὰν ὑπόθεσιν τῆς Κήπρου, οἱ διπλομάται διατρέχουν τὴν ἡφῆλιον κὲ ὁ ΟΗΕ δὲν ἡμπορεῖ νὰ λάβῃ τελικὴν ἀπόφασιν συνεδριάζων ἐπὶ 8 μῆνας κὲ θέλωμαι νὰ ἐπιτεφχθῇ σύμπνοια διπλοματῶν διὰ κηδεμονίαν τόσης ἐκτάσεως εἰς ὀλίγα ἔτη ; 'Απὸ ἀφτῆς τῆς ἀπόψεως, δηνάμεθα μετὰ πεποιθήσεως νὰ βροντοφωνήσομεν, ὅτι ἐπὶ σειρὰν αἰόνων θὰ εἶμεθα ἡ μόνῃ χώρα πού οὐδέποτε θὰ δεχθῇ κηδεμονίαν.

'Ο γέρων Κινέζος σοφός, εἰς τὸ σημεῖον ἀφτὸ ἐσταμάτησεν τὴν γλαφρὰν ὀμιλίαν του κὲ ἔρριψεν τὸ μελαγχολικόν του βλέμα πρὸς τὴν κατέφθηνσιν τοῦ μνηστηριόδου Θιβέτ. 'Ακολούθως, ἔστρεψεν τοὺς ὀφθαλμούς του πρὸς τὰ ὕδατα τοῦ

Κιτρίνου Ποταμοῦ κι' ἐνῶ ὁ ἥλιος ἔδυνε ὀπισθεν τοῦ μεγαλοπρεποῦς τάματος τοῦ Βούδα, Μοῦ προσέθεσεν :

—Κὲ νὰ Σοῦ πῶ κὲ κάτι ἄλλο, διότι Μοῦ φένεσαι ἄνθρωπος λογικός. Μὲ τὰς μεταθέσεις, δὲν πρόκειται νὰ κάνομεν τίποτε, διότῃ μετακινούντες τοὺς βαθμοφόρους ἀπὸ τὴν μίαν ἐπαρχίαν εἰς τὴν ἄλλην, ἀπλῶς κουράζομεν τοὺς ἀνακριτὰς. "Ολοὶ οἱ βαθμοφόροι εἰς μεγάλον βαθμὸν ἐμφοροῦνται ὑπὸ ἀντιδημοκρατικῶν ἰδεῶν κὲ εἶναι νοσταλγοὶ τῶν ἐγκλείστων εἰς τὰς φηλακὰς μανδαρίνων. Τὸ κακὸν προέρχεται ἀπὸ τὰς Κινεζικὰς Σχολὰς τῶν 'Εβελπίδων. 'Εκεῖ οἱ διδάσκαλοι τῶν πρέπει νὰ ἀλλάξουν. 'Υπάρχουν περιπτώσεις πολλῶν σπουδαστῶν πού παρουσία τοῦ Δημοκρατικοῦ μας 'Υπουργοῦ 'Εθνικῆς 'Αμύνης, πού εἶναι πρᾶος κὲ πολλὴ μειλίχιος ἄνθρωπος, ζητοκραβάζουν τοὺς καθερεθέντας 'Αφτοκράτορας. Κὲ ὁ 'Υπουργός μας πού ἀφτοαποκαλῆται «ἄνθρωπος πυγμῆς» ἀντὶ δι' ἐνὸς ἀποφασιστικοῦ "καράτε" ὡς Κούγκ-Φου νὰ πατάξῃ τοὺς ἀφθάδεις σπουδαστὰς κὲ νὰ ἀπολύσῃ τοὺς καθηγητὰς των, τοὺς ὁποίους ἐμεῖς διὰ τοῦ ὑστερήματος τῆς ὀρύζης μας παχαίνομεν, ἀντιθέτως μὲ Βουδικὴν ἀταραξίαν ἀντιπαρέρχεται ἀφτὰ τὰ κρούσματα. Εἰς τὰ φυτώρια ἀφτὰ, πρέπει νὰ πνέψῃ νέος ἄνεμος. 'Ο μέγας Βούδας εἶπεν : 'Εὰν σκαλίζῃς κὲ περιποιεῖσαι εἰς τὸ θερμοκήπιον κάκτον, μὴν ἀπορῆς πού δὲν βγένηι χρυσάνθεμον.

Συνφόνησα κι' ἐγὼ μὲ τὸν γέροντα σοφὸν Κινέζον ὅτι πράγματι ὁ Βούδας ὑπῆρξεν μεγάλη ἱστορικὴ μορφή. Καὶ ἀκολούθως, χωρίσαμε.

Μσο6ζ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΕΔΡΟΣ

Πανεπιστημίου 44 – Τηλ. 615.783

Νέες ἐκδόσεις

ΝΙΑΝΝΗ ΚΟΝΤΟΥ

Τὰ ἀπρόοπτα

Ποιήματα

•
ΜΑΡΙΑΣ ΛΑΪΝΑ

Ἀλλαγὴ τοπίου

Ποιήματα

•
ΔΗΜΗΤΡΗ ΑΝΤΩΝΙΟΥ

Ἡ ἔξοδος τῶν νεκρῶν

Ποιήματα

•
ΚΩΣΤΑ ΡΟΔΑΡΑΚΗ

Ὑδρα

Ποίημα

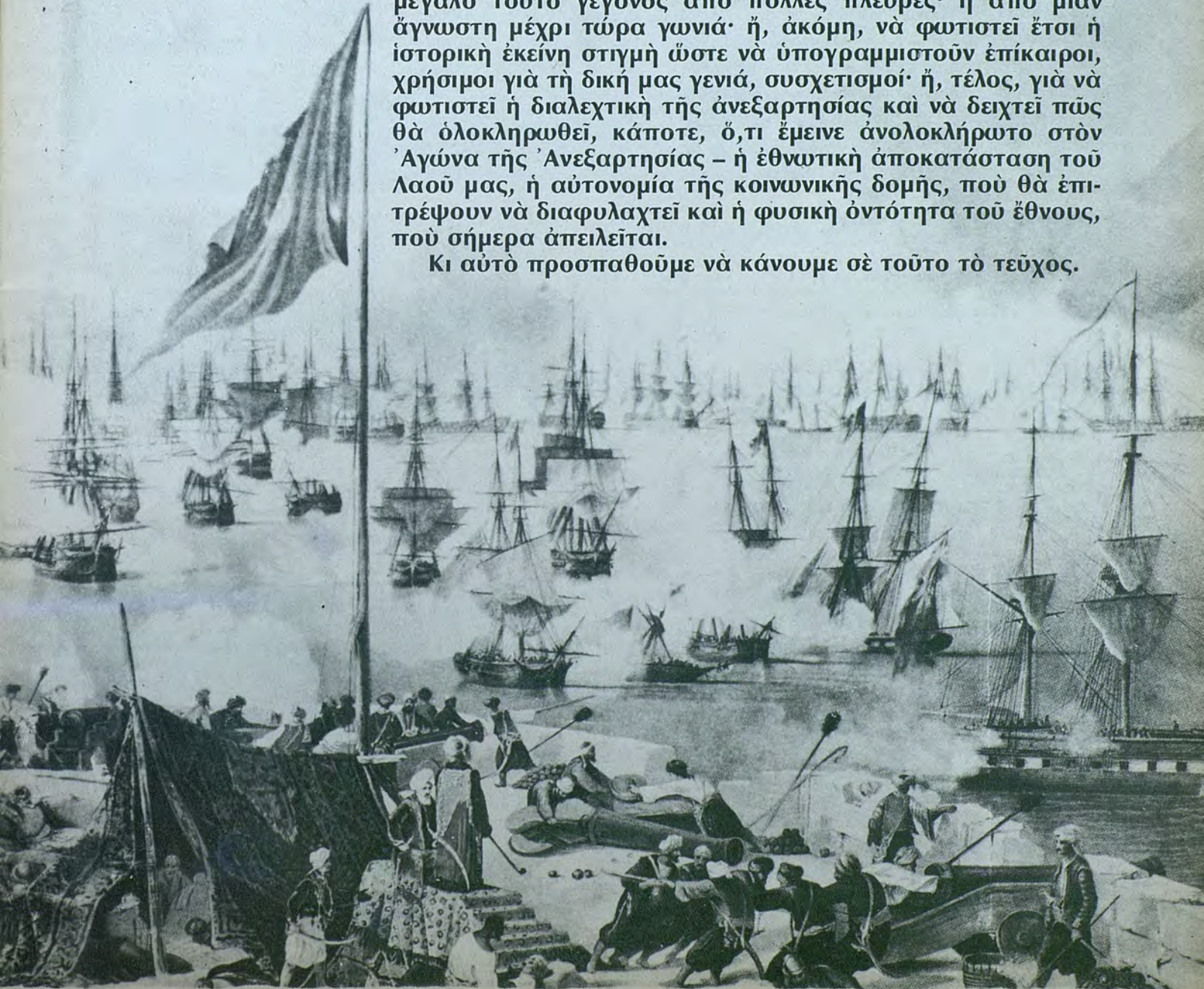

ΑΦΙΕΡΩΜΑ στο '21

Έχει γίνει «έθιμο» πιά, κάθε χρόνο, στις 25 του Μάρτη, τὰ κάθε λογῆς περιοδικὰ νὰ ἀφιερώνουν τὸ τεύχος τους στὴν Ἐπανάσταση τοῦ 21. Καί, δυστυχῶς, κατὰ κανόνα τουλάχιστον, τὰ ἀφιερώματα αὐτὰ ἀποτελοῦν φτηνές, πρόχειρες κι εὐκόλες ἐκδόσεις, μὲ κυρίαρχο στοιχείο τὸ διθυραμβικὸ στόμφο καὶ τὸν κενὸ ἀπὸ ὁποιοδήποτε οὐσιαστικὸ περιεχόμενο βερμπαλιστικὸ ἐθνικισμό.

Ἐμεῖς πιστεύουμε, ἐν τούτοις, ὅτι λόγος ὕπαρξης ἐνὸς τέτοιου ἀφιερώματος – ποὺ ἀφορᾷ τὸν ἀναμφισβήτητα σημαντικότερο σταθμὸ τῆς νεώτερης ἱστορίας μας σὰν ἔθνους – δὲν μπορεῖ παρὰ νὰ εἶναι ἡ προσπάθεια νὰ φωτιστεῖ τὸ μεγάλο τοῦτο γεγονός ἀπὸ πολλὰς πλευρές· ἢ ἀπὸ μιὰν ἄγνωστη μέχρι τώρα γωνιά· ἢ, ἀκόμη, νὰ φωτιστεῖ ἔτσι ἡ ἱστορικὴ ἐκείνη στιγμή ὥστε νὰ ὑπογραμμιστοῦν ἐπικάιροι, χρήσιμοι γιὰ τὴ δική μας γενιά, συσχετισμοί· ἢ, τέλος, γιὰ νὰ φωτιστεῖ ἡ διαλεκτικὴ τῆς ἀνεξαρτησίας καὶ νὰ δειχτεῖ πῶς θὰ ὁλοκληρωθεῖ, κάποτε, ὅ,τι ἔμεινε ἀνολοκλήρωτο στὸν Ἀγώνα τῆς Ἀνεξαρτησίας – ἡ ἐθνικὴ ἀποκατάσταση τοῦ Λαοῦ μας, ἡ αὐτονομία τῆς κοινωνικῆς δομῆς, ποὺ θὰ ἐπιτρέψουν νὰ διαφυλαχτεῖ καὶ ἡ φυσικὴ ὄντοτητα τοῦ ἔθνους, ποὺ σήμερα ἀπειλεῖται.

Κι αὐτὸ προσπαθοῦμε νὰ κάνουμε σὲ τοῦτο τὸ τεύχος.

Σκέψις τοῦ Μακρυγιάννη. Χεῖρ. Π. Ζωγράφου.
 "Ἡ Δικαία Ἀπόφασις τοῦ Θεοῦ διὰ τὴν Ἀπελευθέρωσιν τῆς Ἑλλάδος".

ΤΟ 1821 ΚΑΙ ΤΟ ΑΝΑΤΟΛΙΚΟ ΖΗΤΗΜΑ

«Μοναχὴ τὸ δρόμο ἐπῆρες,
 ἐξανάλθες μοναχὴ·
 δὲν εἶν' εὐκόλες οἱ θύρες
 ἐὰν ἡ χρεῖα τὲς κουρταλῆ.»
 (Δ. Σολωμὸς - Ὕμνος εἰς τὴν Ἑλευθερίαν)

Τοῦ Ν. Ψυρούκη

Κάθε χρόνο τιμῆται καὶ γιορτάζεται ἡ ἐπέτειος τῆς ἐθνικοαπελευθερωτικῆς ἐπανάστασης τοῦ 1821. Δίκαια θεωρεῖται ἡ μεγάλη ἐθνικὴ γιορτὴ τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ. Ἡ ἐννιάχρονη ἐνοπλὴ ἐπαναστατικὴ πάλη, ποὺ ἔμεινε γνωστὴ πιά σὰν τὸ θρυλικὸ 1821, σημάδεψε βαθιὰ τὴν πορεία τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους. Ἐγινε ἀνεξάντλητὴ πηγὴ ἔμπνευσης γιὰ τὴν ἐθνικὴ καὶ τὴν κοινωνικὴ λευτεριά τῆς ρωμοσύνης. Μὰ ὅσο πιδ μεγάλο εἶναι ἓνα ἱστορικὸ γεγονός, τόσο πιδ μέγας εἶναι καὶ ὁ κίνδυνος νὰ παραμορφωθεῖ καὶ νὰ καταντήσουν οἱ ἐκδηλώσεις πρὸς τιμὴ του πραγματικὸς τζίφος, ἓνα κούφιο τίποτα. Ἐπίσημες θαμπερὲς παράτες, μεγαλόσχημοι λόγοι καὶ πολλὰ ἄλλα παρόμοια ἔρχονται νὰ μετατρέψουν τὴν ἐπέτειο τοῦ μεγάλου ἱστορικοῦ γεγονότος σὲ ρουτινιασμένη καὶ βαρετὴ γιορτὴ.

Τίποτα, ὅμως, δὲ μπορεῖ νὰ σταθεῖ ἐμπόδιο ὥστε ἡ ἐπέτειος ἐνὸς ἱστορικοῦ γεγονότος νὰ μὴ γίνεταί ἀφορμὴ, κίνητρο, γιὰ νὰ τονίζονται τὰ γνωστὰ πιά μεγάλα ἢ μικρὰ διδάγματά του, γιὰ νὰ βροῖσκονται καὶ ἄλλες ἀλήθειες ποὺ κρύβει μέσα του καὶ ποὺ ἐξακολουθοῦν νὰ μένουν ἀγνωστες. Ὁ καθένας μπορεῖ νὰ τιμᾷ με τὸν τρόπο του καὶ με τὸ μέτρο του ἓνα ἱστορικὸ γεγονός: οἱ ἄρχοντες γιὰ νὰ δικαιώσουν καὶ νὰ ἐπιβεβαιώσουν τὴν ὑπαρξὴ τους, ὁ λαὸς γιὰ νὰ πληθαίνει τὴ δύναμὴ του καὶ ν' αὐξάνει τὴ ζωτικότητά του.

Τὸ 1821 ὑπῆρξε καὶ εἶναι μέγας δάσκαλος τῶν λαϊκῶν μαζῶν τῆς Ἑλλάδας, ἰδιαίτερα στὶς δύσκολες στιγμὲς τους. Στάθηκε καὶ στέκεται ἀδιάψευστη ἀπόδειξη γιὰ τὶς ἀνεξάντλητες δυνάμεις τους καὶ γιὰ τὴ λεβεντιά τους. Γι' αὐτὸ καὶ ὅποιο δίδαγμα καὶ ἂν βγαίνει ἀπὸ τὸ 1821, θετικὸ ἢ ἀρνητικὸ, τὸ ἴδιο τὸ 21 εἶναι γιὰ τὸν ἑλληνικὸ λαὸ ζωογόνα δύναμη. Τὸν κάνει ἀκόμα πιδ ἔμπειρο, ἀκόμα πιδ ἱκανὸ νὰ παλεύει γιὰ τὴ λευτεριά του καὶ τὴν ἀξιοπρέπειά του.

Ἐνα ἀπὸ τὰ ἀρνητικὰ διδάγματα τοῦ 1821 εἶναι καὶ ἡ ἐνταξὴ τῆς ἑλληνικῆς ἐθνικοαπελευθερωτικῆς ἐπανάστασης μέσα στὰ πλαίσια τοῦ περιβάλλοντος ἀνατολικοῦ ζητήματος. Τί ἦταν ἡ ἑλληνικὴ ἐπανάσταση τοῦ 1821 καὶ τί ἦταν τὸ ἀνατολικὸ ζήτημα; Δυὸ ἀντίθετοι δρόμοι. Ἡ

επανάσταση του 1821 απόβλεπε στην επαναστατική αλλαγή της ελληνικής κοινωνίας που ήταν δέσμια της οθωμανικής φεουδαρχίας και που δεχόταν την ολομέτωπη επίθεση της ευρωπαϊκής αποικιοκρατίας. Γύρευε την κατάλυση του φεουδαλισμού, του οθωμανικού ζυγού και της ποικιλομορφής αποικιοκρατικής καταπίεσης. Ζητούσε να πετύχει την κρατική αυτοτέλεια του ελληνικού έθνους και την οικοδόμηση μιας κοινωνίας της καπιταλιστικής ανάπτυξης. Από την άποψη των στόχων της, ήταν επανάσταση εθνικοαστική-αντιαποικιακή. Το ανατολικό ζήτημα δεν ήταν τίποτα άλλο παρά, από τη μία, η κοινή προσπάθεια όλων των αποικιοκρατικών δυνάμεων για το τράβηγμα της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας στην παγκόσμια κεφαλαιοκρατική πίστη και την ένταξή της στο χώρο της αποικιοκρατικής καπιταλιστικής υπανάπτυξης, και από την άλλη, ο σκληρός ανταγωνισμός ανάμεσα σ' αυτές τις ίδιες τις αποικιοκρατικές δυνάμεις για το ποιά θα ξρπάζε το μεγαλύτερο πλούτο από την αυτοκρατορία του σουλτάνου της Πόλης. Η επανάσταση του 1821 ήταν δεμένη με το γενικότερο αποικιοκρατικό κίνημα του 19ου αιώνα, το ανατολικό ζήτημα αποτελούσε υλοποιημένη έκφραση της αντεπανάστασης, της αντίδρασης, της πισωδρόμησης. Γι' αυτό, όπως παρατηρούσαν κι οι Μάρξ - Έγγελς, όποτε για μια στιγμή η επαναστατική θύελλα κόπαζε, τότε πάντα και σίγουρα ξεπηδούσε το ανατολικό ζήτημα (1). Κοντολογίς ήταν δυο αλληλοαποκλειόμενα φαινόμενα.

Μα γιατί και με ποιό τρόπο η επανάσταση του 1821 τελικά κατάληξε να γίνει εξάρτημα του ανατολικού ζητήματος; Πρώτα απ' όλα χάρη στο γεγονός πως ο ταξικός ήγemonας της ήταν η ελληνική αστική τάξη, που στ' 1821 ήταν πιά (τουλάχιστο το ισχυρότερο τμήμα της) δεμένη με τα αποικιοκρατικά συμφέροντα (καρaboκυραιοί, τραπεζίτες και πάροικτοι μεγαλέμποροι). Ύστερα γιατί η ελληνική επανάσταση ξεσπάσε σ' μια στιγμή που το αποικιοκρατικό κίνημα της Ευρώπης βρισκόταν σ' προοδική ύφεση και οι δυνάμεις της αντεπανάστασης, κάτω από τη μορφή της «Γερής Συμμαχίας», προσπαθούσαν να επιβάλουν το δικό τους «στάτους κβό» σ' ολόκληρο τον κόσμο. Το ρεύμα του φιλελληνισμού, όσο κι αν ήταν μεγάλο, δε μπορούσε εύκολα να σπάσει τον κλοιό που δημιουργούσαν στην ελληνική επανάσταση οι δυνάμεις της «Γερής Συμμαχίας».

Όπως είναι γνωστό, η επανάσταση του 1821 ξέσπασε τη στιγμή που οι «μεγάλοι» αποικιοκράτες της «Γερής Συμμαχίας» πραγματοποιούσαν το συνέδριό τους στις πόλεις Τροπιάου (Οπάβα) και Λάιπσιχ (2). Το συνέδριο είχε για κύριο σκοπό του να βάλει αποφασιστικό φραγμό στ' επαναστατικά ρεύματα της εποχής με την πραγματοποίηση της ενότητας δράσης όλων των αποικιοκρατικών δυνάμεων ενάντια στ' αποικιοκρατικά επαναστατικά κινήματα. Ο Μέττερνιχ, η ισχυρότερη φυσιογνωμία της αντεπανάστατικής Συμμαχίας, δεν κοπίασε πολύ για να πείσει τους σύνεδρους πως ο ξεσηκωμός του ελληνικού λαού ήταν τμήμα της γενικής επανάστασης. Την ίδια άποψη υποστήριζε και ο άγγλος ύπουργος εξωτερικών Κέστλερ, που διακήρυττε πως «οι Έλληνες αποτελούν έναν κλάδο του οργανωμένου εκείνου στασιαστικού πνεύματος που προπαγανδίζεται συστηματικά στην Ευρώπη και που εκδηλώνεται εκρηκτικά παντού όπου εξασθενεί για έναν οποιοδήποτε λόγο το χέρι της κυβερνητικής εξουσίας» (3). Βέβαια, πίσω απ' αυτές τις κραυγές κρυβόταν και κάτι άλλο: η μόνιμη προσπάθεια του Μέττερνιχ, ακόμα και της Άγγλιας, να χρησιμοποιείται η Γερή Συμμαχία σ' μέσο ρύθμισης των ρωσοτουρκικών σχέσεων έτσι που να αποβαίνουν αυτές υπέρ της Οθωμανικής Τουρκίας και σ' βάρος του ρωσικού εξεχτατισμού στ' Βαλκάνια.

Στο σημείο αυτό τα συμφέροντα των δυτικών αποικιοκρατών σύμπεταν και με την προσπάθεια των τοτινών επαναστατών που γύρευαν να μπει φραγμός στ' ον τσαρικό-ρωσικό απολυταρχισμό και που δίκαια τον θεωρούσαν τ'ον μεγάλο χωροφύλακα της αντεπανάστασης στην Ευρώπη. Ακόμα στ' 1853 ο Φ. Έγγελς έγραφε πως αν η Ρωσία σύντριβε την Τουρκία, η δύναμή της σ'εχόθ' να διπλασιαζόταν. Σ' μια τέτοια περίπτωση, έλεγε ο Έγγελς, η δύναμη όλης της υπόλοιπης Ευρώπης θα ήταν αδύνατο να εξισορροπήσει τη ρωσική δύναμη. Και συμπερασματικά πρόσθετε: «Γι' αυτό και είναι μεγάλη ανάγκη να διατηρηθεί η τουρκική ανεξαρτησία ή - σ' περίπτωση διάλυσης της οθωμανικής αυτοκρατορίας - να ματαιωθούν τ'α ρωσικά σχέδια προσάρτησης. Σ' αυτό το σημείο τα συμφέροντα της επαναστατικής δημοκρατίας και τα συμφέροντα της Άγγλιας ταυτίζονται. Ούτε η μία, ούτε η άλλη δεν πρέπει να επιτρέψουν να μετατρέψει ο τσάρος την Κωνσταντινούπολη σ' μια από τις πρωτεύουσές του» (4). Βασικά, οι επαναστάτες της εποχής εκείνης θεωρούσαν σ'α σωστή λύση αυτή που πρώτος ο Ρήγας Βελεστινλής είχε οραματιστεί και με σαφήνεια χαράζει και που ο Έγγελς πίστευε πως τελικά θα επικρατούσε. Έγραφε: «Η ιστορία και η σημερινή πραγματικότητα και τα δυο δείχνουν πως πάνω στ' αέρια της μαυμεθανικής αυτοκρατορίας στην Ευρώπη (δηλαδή στ'α Βαλκάνια, σ.δ.) θα όρθωθεί ένα ελεύθερο και ανεξάρτητο χριστιανικό κράτος. Η μελλούμενη επαναστατική επίθεση, με τη μεγαλύτερη δυνατή πιθανότητα, θέτει στην ήμερησία διάταξη τη λύση αυτή. Και τούτο γιατί είναι σχεδόν βέβαιο πως θα φέρει τη σύγκρουση, που από καιρό ώριμάζει, ανάμεσα στ'α ρωσικό απολυταρχισμό και στην ευρωπαϊκή δημοκρατία» (5).

Η ελληνική επανάσταση του 1821, σ'ε συνδυασμό με την ύφεση της επανάστασης στην Ευρώπη, όξυνε τ' ανατολικό ζήτημα. Η Ρωσία είχε τ'ώρα τη δυνατότητα να εκμεταλλευτεί την κατάσταση για να πραγμα-

τώσει τ'α παλιά της σχέδια στ'α Βαλκάνια και στ'η Μεσόγειο. Συμπωματικά, τότε, υπεύθυνος του τσαρικού ύπουργείου εξωτερικών ήταν ο Ι. Καποδίστριας, διαφωτιστής Έλληνας άριστοκράτης. Ο Καποδίστριας, για ν'α προδιαθέσει ευνοϊκά τ'ον τσάρο Άλέξανδρο υπέρ της ελληνικής υπόθεσης, προσπαθούσε ν'α τ'ον πείσει πως «η άπελευθέρωση της Ελλάδος με τη ρωσική βοήθεια θα μπορούσε να επέκτεινε τη ρωσική επιρροή στ'η Βαλκανική Χερσόνησο, πράγμα που θα επέτρεπε ν'α τεθεί τ'ο ζήτημα τ'ων Στενών στην ήμερησία διάταξη» και πως «η προάσπιση τ'ου όρθοδόξου σταυρού εναντίον της μαυμεθανικής ήμισελήνου θα σκέπαζε ιδεολογικά τ'ο γεγονός εκείνου που συντάραζε τ'ον Άλέξανδρο: την προστασία που θα 'δινε στ'ους Έλληνες επαναστάτες ενάντια στ'ο νόμιμο μονάρχη τους - τ'ο σουλτάνο» (6). Ο Καποδίστριας δ'εν μ'αλόφεινε. Πίστευε πως με τη ρωσική επέμβαση η επανάσταση του 1821 δε θα προχωρούσε σ'ε αποικιοκρατικές άλλ'αγες - που εκείνος δ'εν τις επιθυμούσε - ενώ παράλληλα η Ελλάδα θα αποχτούσε την κρατική της αυτοτέλεια κάτω από τη ρωσική κηδεμονία.

Πέρα από τ'ον Ι. Καποδίστρια, υπήρξαν κι άλλοι που σκέφτηκαν πως η επαναστατημένη Ελλάδα θα μπορούσε να αξιοποιήσει τ'ο ανατολικό ζήτημα υπέρ της. Ένας απ' αυτούς ήταν ο Άλ. Μαυροκορδάτος, που ήταν δεμένος με τ'ο ελληνικό εφοπλιστικό και παροικιακό κεφάλαιο. Ο Άλ. Μαυροκορδάτος πίστευε πως θα μπορούσε να εκμε-

Ίωάννης Καποδίστριας

Άλ. Μαυροκορδάτος

ταλλευτεί υπέρ της ελληνικής ανεξαρτησίας την ταυτότητα που είχε τ'ο επαναστατικό-δημοκρατικό κίνημα και η δυτική αποικιοκρατία για ν'α μπει φραγμός στ'η ρωσική εξάπλωση στ'α Βαλκάνια. Σ'αν πρόεδρος του Έκτελεστικού όργανου της επανάστασης, έστειλε, στ'α 1823, τ'ους Όρλάνδο, Ζαΐμη και Λουριώτη στ'ο Λονδίνο με τις παρακάτω οδηγίες: «Ν'α συνδέσετε έμπορικά σχέσεις με την Άγγλια καθώς και πολιτικά. Και ν'α παρατηρήσετε ποιος είναι ο αληθινός τ'ων Άγγλων σκοπός στ'η της Ελλάδος, αν επιθυμούν ή αν καταδομιεύονται την ανεξαρτησίαν της και έως πού φρονούν ότ'ι δύναται αυτή ν'α έκτεινε τ'α όριά της. Ν'α παραστήσετε, όπου πρέπει, και ν' αποδείξετε ότ'ι τ'ο κίνημα τ'ων Έλλήνων κατά τ'ων Τούρκων δ'εν έχει ούδέμ'αν σχέσιν με τ'ους σκοπούς της Ρωσίας. Ότ'ι οι Έλληνες έχουν απόφασιν ν'α αποκτήσουν έντελώς την ανεξαρτησίαν των και όχι ποτέ ν'α υποδουλωθούν εις άλλους. Ότ'ι δ'εν συμφέρει εις την Άγγλιαν ν'α κατορθώση τ'ους σκοπούς της ή Ρωσία ως πός την Τουρκίαν και την Ελλάδα και επομένως ότ'ι τ'α συμφέροντα της Άγγλιας συμπίπτουν μ' εκείνα της Ελλάδος και διά τούτο συμφέρει εις την Άγγλιαν ν'α κατασταθή ή Ελλάδα όχι μόνον αυτόνομος αλλά και ισχυρά άφου ή Τουρκία δ'εν είναι δυνατόν ν'α υπάρξει επί πλέον και ν'α χρησιμεύσει εις τ'ους σκοπούς της Άγγλιας εναντίον της Ρωσίας» (7).

Βέβαια, κάθε προσπάθεια για ν'α αξιοποιήσει η ελληνική επανάσταση του 1821 τις έσωτερικές αντιθέσεις και τις φαγωμάρες τ'ου στρατοπέδου της αντεπανάστατικής αποικιοκρατίας δ'εν πρέπει να καταδικάζεται Α PRIORI. Κάθε άλλο. Μ'α εκείνο που πρέπει να παρατηρήσει κανείς είναι πως ανάμεσα σ' αυτό και στην ένταξη της ίδιας της επανάστασης στ'α πλαίσια τ'ου ανατολικού ζητήματος υπάρχει τεράστια διάφορα. Κι ακριβώς ο ταξικός ήγemonας τ'ου 1821 αυτό έκανε: διέθνοποίησε την ελληνική επανάσταση, την έκανε πρόβλημα τ'ου ανατολικού ζητήματος, δηλαδή πρόβλημα της παγκόσμιας αποικιοκρατίας. Οί στενοί πιά δεσμοί τ'ου ελληνικού κεφαλαίου με την αποικιοκρατία όδηγούσαν τ'ους εκπροσώπους του στ'ο επαναστατικό στρατόπεδο, που άλλωστε είχαν και την πολιτική ήγεσία της επανάστασης, στ'ο ν'α μ'ην αντιληφτούν επαναστατικά τ'ο καίριο αυτό πρόβλημα.

Οί προσπάθειες που έγιναν από τ'ους πολιτικούς ήγέτες της επανάστασης για ν'α λυγίσει ή έχθρική στάση που έδειχναν οι μεγάλες αποικιοκρατικές δυνάμεις απέναντί της τελικά πέτυχαν ίσαμε ένα βαθμό. Τί ειδοσύ όμως ήταν ή επιτυχία αυτή; Ήταν πραγματική ή επιφανειακή; Όλα τ'α άντικειμενικά δεδομένα πείθουν πως ή επαναστατημένη Ελλάδα «μοναχή τ'ο δρόμο έπ'ηρε κι εξανάλθε μοναχή», όπως τόσο επιγραμματικά μετουσίωσε ποιητικά την τοτινή τραγωδία της ο Διονύσιος

Ρίτσαρντ Τσώρτς

Κλέμενς Μπέττερνιχ

Σολωμός. Και κάτι ακόμα χειρότερο. Το όψιμο ένδιαφέρον των μεγάλων δυνάμεων για την τύχη της ελληνικής επανάστασης τη χαντάκιωσε. Οι αποικιοκρατικές δυνάμεις άρχισαν να «ένδιαφέρονται» όταν είδαν πως ήταν μοιραίο η επανάσταση του 1821 να τους χρησιμεύει για την ενίσχυση των θέσεών τους στην Οθωμανική Αυτοκρατορία κι όταν βεβαιώθηκαν πως η ελληνική άστική τάξη, τρομαγμένη από τον αγροτικό-λαϊκό ξεσηκωμό, αποδεχόταν να μη θίξει τα αποικιοκρατικά συμφέροντα στο μελλούμενο ανεξάρτητο ελληνικό κράτος και ήταν έτοιμη να θεμελιώσει το καινούργιο καθεστώς της ξενοκρατίας στην Ελλάδα. Αυτή την αλήθεια έγκρυβε και η διεθνοποίηση της επανάστασης από τη μεριά της ηγεσίας της.

Δικαιολογημένα μπαίνει το ερώτημα τι μπορούσε να κάνει περισσότερο απ' αυτό που έκανε η πολιτική ηγεσία της επανάστασης. Για να σωθεί η επανάσταση διάλεξε το μικρότερο κακό, θα πουν πολλοί. Μά η επαναστατική διαλεκτική αντίληψη ποτέ δεν αντιμετώπιζε, ούτε αντιμετώπιζε έτσι τα ιστορικά γεγονότα. Είναι αδιαμφισβήτητη αλήθεια πως η επανάσταση του 1821 σήμαινε τον αγώνα ενός υπόδουλου και αδύνατου έθνους ενάντια σε μια ολοκληρή αυτοκρατορία που είχε στο πλευρό της όλους τους αποικιοκράτες του κόσμου. Κι όμως δεν ήταν η πρώτη φορά που ένας μικρός λαός θα νικούσε μια μεγάλη δύναμη. Η Οθωμανική Αυτοκρατορία κατέρρεε. Το στρατόπεδο της αποικιοκρατίας κατατρωγόταν από τις εσωτερικές του αντιθέσεις. Η κοινή γνώμη της Ευρώπης ήταν με το μέρος της επαναστατημένης Ελλάδας. Οι σκλάβοι λαοί της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας τόσο αντικειμενικά, όσο και υποκειμενικά, ήταν με το μέρος των μαχητών της λευτεριάς. Και η εξέλιξη της επανάστασης θα ήταν ολότελα διαφορετική αν αυτή δεν εντασσόταν στο ανατολικό ζήτημα.

Πολλά έχουν γραφτεί για τις δυσκολίες της επανάστασης, για τις στρατιωτικές ήττες της, για τους εμφύλιους σπαραγμούς της, για τη διάσπαση του επαναστατικού στρατοπέδου σε αγγλόφιλους, γαλλόφιλους, ρωσόφιλους, για την τρομερή επιδρομή του Ιμπραήμ της Αιγύπτου κ.λπ. Και αρκετοί είναι εκείνοι που με βάση αυτές τις δυσκολίες δικαιολογούν το γνωστό ψήφισμα της επαναστατικής κυβέρνησης που μ' αυτό, στο όνομα του επαναστατημένου ελληνικού λαού, ανάθετε «στη μεγαλοψυχία της Αγγλίας την τύχη της Ελλάδας» (Ιούλιος 1825). Μά το ερώτημα που εδώ μπαίνει είναι ποιος υπήρξε ο ρόλος του ανατολικού ζητήματος (δηλαδή των μεγάλων δυνάμεων της εποχής) για την πορεία της ελληνικής εθνικοαπελευθερωτικής επανάστασης του 1821.

Δυστυχώς, πάνω σ' αυτό το πρόβλημα ακόμα ύστερη σοβαρά ή ελληνική ιστοριογραφία. Είναι αναμφισβήτητο γεγονός πως οι ηγέτες της επανάστασης (οι άνθρωποι της Φιλικής Εταιρείας και οι άλλοι) είχαν λοξοδρομήσει από το δρόμο που είχε χαράξει ο Ρήγας ο Βελεστινλής. Το τσάκισμα της ντόπιας αυτοδύναμης άστικής τάξης και το δυνάμωμα εκείνου του ελληνικού κεφαλαίου που ήταν δεμένο με την παγκόσμια αποικιοκρατική άστική αγορά στένεψαν τους ορίζοντες της επανάστασης. Από γενικό ξεσηκωμό των σκλάβων λαών της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας περιορίστηκε σε επανάσταση μονάχα του ελληνικού έθνους.

Μά η φύση της ελληνικής άστικής τάξης οδήγησε και στο δεύτερο βήμα: η ηγεσία αντί να στηριχτεί στο άστικοδημοκρατικό επαναστατικό κίνημα της εποχής, τελικά έφτασε να ζητήσει «προστασία» από τις μεγάλες αποικιοκρατικές δυνάμεις. Τουλάχιστο από τα τέλη του 1822 η ελληνική επανάσταση, με την απόκτηση προστάτων, έκανε τη δική της αυτοδύναμη και αυτόνομη εξέλιξη. Η στρατηγική της και η ταχτική της σ' όλους τους τομείς άρχισαν να καθορίζονται όχι από τις δικές της ανάγκες μ' από τις εξελίξεις του ανατολικού ζητήματος. Και η συνέπεια ήταν μία: όλο και περισσότερο η επανάσταση εξαρτιόταν από την πολιτική και τη στάση των λεγόμενων «προστατιδίων δυνάμεων». Κατά συνέπεια, είναι αδύνατο να μιλάμε πως η ανάγκη της ίδιας της επανάστασης οδήγησε την ηγεσία της στο να την εντάξουν στο ανατολικό ζήτημα. Πρέπει πρώτα να δούμε σε ποιά βαθμό καθορίζαν την πορεία της επανάστασης οι απαιτήσεις και τα συμφέροντα των άποικι-

οκρατών «προστατών». 'Ολόκληρη η ιστορία του 1821, όλες οι πτυχές της επανάστασης, απαιτείται να φωτιστούν κάτω απ' αυτό το πρίσμα τουλάχιστο από το δεύτερο χρόνο του ξεσηκωμού.

Πάνω σ' αυτό το τόσο αποφασιστικό πρόβλημα υπάρχει αρκετό ιστορικό υλικό. Τα διάφορα μυστικά αρχεία, οι συζητήσεις στα κοινοβούλια και στα ανακτοβούλια, ο ευρωπαϊκός Τύπος της εποχής κ.λπ., κ.λπ. μάς προσφέρουν αποφασιστική βοήθεια για να δούμε το μέγεθος της καταστροφής που προκάλεσε στο ελληνικό έθνος η ένταξη της εθνικοαπελευθερωτικής του επανάστασης στο ανατολικό ζήτημα. Σ' όλους είναι γνωστός, λόγου χάρι, ο δόλεος ρόλος στη μάχη του Φαλήρου του Άγγλου αρχιστρατήγου των ελληνικών ενόπλων δυνάμεων, του Σερ Ρίτσαρντ Τσώρτς, όπως και του Άγγλου ναύαρχου Κόχραν. Και οι δύο τους ενεργούσαν με βάση τις ανάγκες της αγγλικής διπλωματίας κι όχι σύμφωνα με το συμφέρον του ελληνικού εθνικοαπελευθερωτικού αγώνα. 'Ακόμα, σ' όλους είναι γνωστό πως η περιβόητη εκστρατεία του Μαιζόν, που φαινομενικά απόβλεπε στο διώξιμο του αγγυπτιακού στρατού από την Πελοπόννησο, έγινε για να μη μπει το νεοσύστατο ελληνικό κράτος κάτω από τη ρωσική επιρροή και για να εμποδωθεί στην ελεύθερη Ελλάδα το καθεστώς της ξένης εξάρτησης και κηδεμονίας (8). Χωρίς καμιά υπερβολή πολλοί κρίσιμοι αγώνες δεν κρίθηκαν στο πεδίο της μάχης, μ' από σκακιέρα παρασκήνιων των ευρωπαϊκών Αυλών. Κι ούτε πρέπει να ξεχνάμε τον καταστρεπτικό ρόλο που διαδραμάτισαν τα περιβόητα δάνεια της 'Ανεξαρτησίας.

Κάτω απ' αυτές τις συνθήκες και μονάχα κάτω απ' αυτές είναι που η ρωμυαία επανάσταση του 1821 δέ μπόρεσε να δώσει ή ίδια το νικηφόρο τέλος στην πάλη του ελληνικού λαού για την εθνική του ανεξαρτησία και την κοινωνική του προκοπή. Πάνω από οκτώ χρόνια αγωνίστηκε ή ρωμιοσύνη. 'Εκατοντάδες χιλιάδες τα θύματα και τεράστιες υλικές ζημιές. Κι όμως οι αποικιοκρατικοί ευρωπαίοι στόλοι στο Ναυαρίνο και τα ρωσικά στρατεύματα του Ντίμπιτς που κατέβηκαν στον Έβρο είναι αυτοί που αποφάσισαν και τον τερματισμό της επανάστασης και τα αποτελέσματά της, δηλαδή τη δημιουργία του νεοελληνικού μικροσκοπικού κράτους-φάντασμα και την εγκαθίδρυση σ' αυτό του καθεστώτος της ξένης εξάρτησης και της κηδεμονίας. Και οι Έλληνες έπρεπε και πρέπει ίσως σήμερα να είναι «ευνόητοι» για το χαντάκιμά τους! Αυτό θα πεί αποικιοκρατική ξεστοπισιά.

Οι επιπτώσεις της ένταξης της επανάστασης του 1821 στο ανατολικό ζήτημα δέ σταματάνε εδώ. Συνεχίζονται ίσως σήμερα. Πρώτα απ' όλα, χάρι σ' αυτή την ένταξη, ή ολοκλήρωση της απελευθέρωσης του ελληνικού έθνους από τον οθωμανικό ζυγό ήταν μακρόχρονη, οδυνηρή και τυραννική. Οι ρυθμοί εξέλιξης και ανάπτυξης της νεοελληνικής κοινωνίας υπήρξαν τρομερά αργοί και με τεράστιες απώλειες (μονάχα από το ελληνικό κράτος, στο διάστημα 1830-1960 μετανάστευσαν πάνω από 900.000 Έλληνες γιατί δέ μπορούσαν να ζήσουν στη χώρα τους!). Τα ελληνικά προϊόντα και ή ελληνική εργατική δύναμη έγιναν φτηνά αποικιακά προϊόντα κ.λπ., κ.λπ. Μά και στον ιδεολογικό τομέα οι ζημιές ήταν ανυπολόγιστες. Θρόνιασε ή ιδεολογία της υποτελείας. 'Η Ελλάδα, σύμφωνα μ' αυτή, πρέπει να έχει προστάτες και καθοδηγητές. 'Ετσι δικαιώναν την ύπαρξή της ή βαβαιοκρατία, ή αγγλοκρατία. 'Ετσι θέλει να δικαιώσει την παρουσία της και ή αμερικανοκρατία. 'Ο ελληνικός λαός πρέπει να είναι ραγιάς κάποιου «πονόφυχου» μεγάλου, δέν πρέπει να στηρίζεται στις δυνάμεις του και δέν πρέπει να πιστεύει σ' αυτές. Αυτή είναι ή προϋπόθεση για την επιβίωση του καθεστώτος της ξένης εξάρτησης και της κηδεμονίας. Και ή ιδεολογία της υποτελείας παίζει ιδιαίτερα καταστρεπτικό και επικίνδυνο ρόλο στις κρίσιμες κι αποφασιστικές στιγμές του ελληνικού έθνους. Τό απόδειξε τον καιρό της 'Εθνικής 'Αντίστασης, τό αποδείχνει και σήμερα που ό κυπριακός ελληνισμός βρίσκεται στο χείλος του ολοκληρωτικού αφανισμού.

Καιρός, λοιπόν, είναι να ξεκόψει ή Ελλάδα από τη βαριά κληρονομιά που άφησε στον τόπο ή ένταξη της επανάστασης του 1821 στο ανατολικό ζήτημα. Και τό χρέος αυτό πέφτει στον ίδιο τον εργαζόμενο λαό της. Αυτός πλήρωσε όλες τις εθνικές συμφορές. Αυτός δημιούργησε τό θαύμα του 1821. Αυτός είναι ό μόνος που μπορεί να βάλει τέρμα στη θεομηνία της ξενοκρατίας. Και τό δέν κάνει.

N. Ψυρούκης

Παραπομπές:

1. Κ. Μάρξ - 'Εγγελς, 'Απαντα, τόμ. 9ος, τοέχικη έκδοση, σ. 32
2. Τό συνέδριο άρχισε στο Τροπιάνο ('Οπάβα) τόν 'Οχτώβριο του 1820 και τέλειωσε στο Λάιμπαχ στις 12.5.1821.
3. Β. Π. Ποτέμκιν: 'Ιστορία της Διπλωματίας, έλλην. έκδοση, τόμ. Γ', σ. 112
4. Μάρξ - 'Εγγελς: 'Απαντα, τόμ. 9ος, σ. 42
5. Στο ίδιο, σ. 61
6. Β. Π. Ποτέμκιν: στο ίδιο, σ. 111
7. Γιάννη Κορδάτου: 'Ιστορία Νεώτερης 'Ελλάδας, τόμ. Β', σ. 445
8. Πάνω στο πρόβλημα αυτό άρκετό φώς ρέχουν τα πρακτικά της αγγλικής Βουλής (βλέπε, λ.χ., συνεδρίαση 1/6/1829)

Η ΔΙΑΛΕΚΤΙΚΗ ΤΗΣ ΑΝΕΞΑΡΤΗΣΙΑΣ

του Κωστή Μοσχῶφ

Α' Ἡ ἐθνικὴ ἀνεξαρτησία προϋποθέτει τὴν ἐθνικὴν, τὴν αὐτοκυριαρχοῦμενη λειτουργία τῆς κοινωνικῆς δομῆς, τὴν ἀναδημιουργία καὶ τὴν προώθηση τῶν παραγωγικῶν δυνάμεων αὐτόνομα τόσο στὴν οἰκονομικὴ βάση ὅσο καὶ στὸ πολιτιστικὸ ἐποικοδόμημα τῆς χώρας. Μιὰ τέτοια λειτουργία δὲν σημαίνει ὅμως ὅτι ἡ κοινωνικὴ δομὴ δὲν εἶναι μὲ τὴ σειρά τῆς ἐνταγμένης στὸ γενικότερο παγκόσμιο χωρὸ. Σημασία ἔχει πάντα ἂν τὸ σύνολο τῶν σχέσεων ἐθνικῆς δομῆς καὶ διεθνoῦς χωρὸν τὸ χαρακτηρίζει ἢ ὄχι ἡ ὑποτέλεια, ἂν ἡ ἐθνικὴ δομὴ ἀλλοτριώνεται εἰς βάρος τῆς καὶ πρὸς ὄφελος ἄλλων δομῶν ξένων, ἂν τέλος ἡ συσχέτιση μὲ τὸν διεθνή χωρὸ γίνεται ἐθελούσια ἢ ἀθέλητα, σὰν ἀποτέλεσμα βίαιης ἐπιβολῆς.

Ἐχουμε κάπου ἄλλου ἐντοπίσει τὴν ὕλική βάση τῆς μεταπρατικῆς παρεκτροπῆς τῆς κοινωνίας μας. Ἐντοπίσαμε ἀκόμα σὰν βασικοὺς συντελεστὲς αὐτῆς τῆς «κατάστασης τοῦ ἑλληνισμοῦ» ἀπὸ τὴ μία πλευρὰ τὴ γεωγραφία καὶ τὴ «γεωπολιτική», τὴ βαρύνουσα σημασία τους μέσα στὴν ἑλλαδικὴ ἱστορία – μὲ τὴν κινητικότητα καὶ τὴν ἐξωστρέφεια ποὺ προσάπτουν σὲ ὁποιαδήποτε κοινωνικὴ δομὴ ποὺ διαδοχικὰ σχηματίστηκε στὸν ἑλλαδικὸ χωρὸ, μὲ τὴν πρὸς τὰ ἔξω διάχυση τῆς κοινωνικῆς ἐνέργειας ποὺ προκαλοῦν, διάχυση ποὺ μετασχηματίζει τὸν γύρω χωρὸ, ἀλλὰ καὶ ποὺ ἀποδυναμώνει τὸν ἑλλαδικὸ ἀπὸ τὶς πιὸ ζωντανὲς δυνάμεις του. Ἀπὸ τὴν ἄλλη πλευρὰ ἐντοπίσαμε σὰν δευτέρου βαθμοῦ συντελεστὴ τῆς παρεκτροπῆς τὴν ἐπιδείνωση ποὺ ἐπέβαλλε σὲ μιὰ τέτοια δομικὴ κατάσταση ἡ πτωχολογία τῶν παραγωγικῶν δυνάμεων κάτω ἀπὸ τὸ ὀθωμανικὸ φεουδαλικὸ σύστημα, «ἀνατολικοῦ» τύπου, καθὼς καὶ ἡ ὀργανικὴ ἐπαφὴ ποὺ δημιουργήθηκε, ἀκριβῶς στὰ χρόνια αὐτῆς τῆς ὀθωμανικῆς κυριαρχίας, μὲ τὴν ἀναπτυγμένη Εὐρώπη. Μὲ τὴν ἀργόσυρτη κίνηση τοῦ χωρὸς μέσα στὸ χρόνο, οἱ διαδοχικοὶ τρόποι παραγωγῆς, ὡς συμπτώματα μιᾶς νομοτέλειας ἐκφραζόμενοι, θὰ δώσουν κάθε φορὰ στὸ σύστημα ἄλλο οἰκονομικὸ, πολιτικὸ ἢ πολιτιστικὸ περιεχόμενο – τὸ τοπικὸ θὰ μετέχει ὅμως καθοριστικά, θὰ ὠθεῖ στὴν ἐμφάνισή του ἐξελικτικοὺς νόμους.

Ὁ ἑλλαδικὸς ἄνθρωπος θὰ γεννήσει ἐπὶ ἓνα καινούργιο μοντέλο, ὠθούμενος ἀπὸ τὴ γεωγραφικὴ θέση καὶ σύνθεση τοῦ ἑλλαδικοῦ χωρὸς, καὶ τὸ μοντέλο αὐτὸ θὰ ἀποτελέσει μιὰ μορφή κοινωνίας πρωτότυπη, ἀπὸ τὴν ὕψις τῆς τῆς ἰδίας ὀργανώσεως ὄχι μόνον ἐνὸς διαφορετικοῦ τρόπου παραγωγῆς, ἀλλὰ ἐνὸς μονιμότερου μετασχηματισμοῦ τῆς ἱστορίας. Μὲ τὴ μορφή τῆς ἐμπορευματικῆς δουλοκτητικῆς κοινωνίας θὰ κατασκάψει τὰ θεμέλια τῶν ἀνατολικῶν δεσποτειῶν, ἀντικαθιστώντας τὸν ληθαργικὸ τους γιγαντισμὸ ἀπὸ δικά της ὁμοιώματα, μιᾶς πληθώρας κοινωνικῶν κινήσεων, ποὺ θὰ καλύψουν σταδιακὰ ὅλο τὸν μεσογειακὸ χωρὸ, γιὰ νὰ μετατραποῦν ἀργότερα – περνώντας ἀπὸ τὴ δικτὴ φεουδαρχία – στὶς ἀστικές κοινωνίες τοῦ σήμερα.

Ὡστόσο ἡ ὕψις τοῦ μοντέλου αὐτοῦ θὰ ἀποβεῖ τραγικὴ· ἡ ἰδία του ἡ ὑπόστασις προϋποθέτει τὴ συνεχή του διάχυση, καθὼς ὑπάρχει, καθὼς ζεῖ καὶ κινεῖται ὄχι στὸν ἀποκλειστικὸ ἐθνικὸ χωρὸ του ἀλλὰ σὲ ἓνα πλατύτερο χωρὸ, ὅπου πραγματοποιεῖ τὴν ἐμπορευματικὴ του λειτουργία.

Ἡ ὀθωμανικὴ κατάκτηση δὲν προκαλεῖ ἐδῶ παρὰ μιὰ ἐπίταση τῆς δομικῆς κρίσης. Μιὰ κοινωνία δεσποτικὴ, τοῦ παλίου παρωχημένου μέσῃ τὴν ἱστορία «ἀνατολικοῦ» τύπου, ἂν δὲν ἀλλοιώσει, θὰ ἐπιβραδύ-

Χάρτης τῆς Ἑλλάδας (1840) τοῦ CH. WORDSWORTH. Ἀπὸ τὴ συλλογὴ Σπανοῦ.

νε ὥστόσο καὶ θὰ ἀποδιοργανώσει τὶς ἐνδελεχεῖς τάσεις, τὴν κινητικὴ λειτουργία τοῦ ἑλλαδικοῦ συστήματος· ὅταν αἰῶνες μετὰ οἱ δυνάμεις τῆς δομῆς ἀναδιοργανωθοῦν, ὁ ἑλληνισμὸς δὲ θὰ μπορέσει τώρα νὰ συνεχίσει τὴ λειτουργία του παρὰ ὡς πρακτορεῖο, ὑποτέλης δύναμη, μέσα στὸ ἐμπορευματικὸ σύστημα ποὺ μὲ ὅλο καὶ δυναμικότερη παρακοσμιότητα ἐπιβάλλουν οἱ ἀναπτυγμένες χώρες τῆς Δύσης. Ἡ ἑλληνικὴ κοινωνία θὰ λειτουργήσει βέβαια ἀκόμα σὰν διοργανωτὴς τῆς ἀγορᾶς, καταλύτης τῆς φεουδαλικῆς ἢ πατριαρχικῆς ὕψις ἀκινήσιας τῶν κοινωνικῶν τῆς Βαλκανικῆς, τῆς Μικρασίας ἢ καὶ τῆς Μαύρης Θάλασσας, ὁ δρόμος αὐτὸς ὅμως τώρα – μέσα στὸ ἱμπεριαλιστικὸ παγκόσμιο σύστημα – θὰ ὀδηγεῖ συνεχῶς – ὡς τὰ 1922 – στὴν ἀποδυνάμωση τοῦ ἐθνικοῦ χωρὸς, στὴν παραπέρα ἀπάλεια τῆς αὐτονομίας του, τῆς δυνατοῦτητας γιὰ μιὰν ἀναλλοτρίωτη ἀνάπτυξη, οἰκονομικὰ καὶ πολιτιστικά, τοῦ ἴδιου τοῦ ἑαυτοῦ του.

Β' Ἡ ἱστοριογραφία μας, στὸ σημεῖο ποὺ ἔχει προβληματιστεῖ πάνω στὸ ζήτημα τῆς πρωταρχικῆς συσσώρευσης κεφαλαίου στὴν Ἑλλάδα – στὸν τόπο καὶ στὸ εἶδος αὐτοῦ τοῦ κεφαλαίου – τείνει νὰ παραβλέψει τὴ σημασία τῶν βιοτεχνικῶν κέντρων σὰν πρωταρχικῶν συντελεστῶν τῆς οἰκονομικῆς ἀπογείωσης – δίνει μεγάλη σημασία στὴ ναυτιλία καὶ στὰ ἀποτελέσματα τῆς συνθήκης τοῦ Κιουτσούκ Καϊναρτζή τοῦ 1774.

Στὸ ἀνοιγμα τῆς ἀγορᾶς τῆς Μαύρης Θάλασσας καὶ στὴ ρωσικὴ προστασία ποὺ παρέχεται στὸ ἑλληνικὸ ἐμπόριο καὶ τὴ ναυτιλία μας μὲ τὴ συνθήκη αὐτὴ ὀφείλεται κατὰ πολὺ ἡ ἀνάπτυξη τόσο τῆς ναυτιλίας μας ὅσο καὶ τοῦ ἐμπορίου – ἡ ἀνάπτυξη ὅμως καὶ τῶν δύο αὐτῶν τομῶν τῆς οἰκονομίας μας ἐπιτείνει τὴ μεταπρατικὴ παρεκτροπὴ – ποὺ ἤδη μὲ τὴ σταφιδοκαλλιέργεια ἔχει δώσει τὸν χαρακτήρα μιᾶς παρασιτικῆς ἀνάπτυξης στὸ δυτικὸ Μωριά. Βέβαια οἱ οἰκονομικὲς σχέσεις ἑλλαδικοῦ χωρὸς καὶ Μαύρης Θάλασσας δὲν συντείνουν ἁπλῶς στὴν ὑποτελειωτικὴ λειτουργία τῆς ἑλληνικῆς πρὸς τὴ ρωσικὴ οἰκονομία. Ἀπεναντίας ρωμιοὶ ναυτίλοι ἢ ἐμποροὶ λειτουργοῦν θετικά στὴν ἀνάπτυξη τῆς ρωσικῆς ἀγορᾶς, ὡς ὀργανωτὲς τῶν ἐμπορευματικῶν λειτουργιῶν τῆς. Τὸ ἀρνητικὸ στὴν ἐξέλιξη εἶναι ὅτι οἱ σχέσεις αὐτὲς ἔχουν μιὰ ἐπίπτωση ἀποδυναμωτικὴ γιὰ τὶς παραγωγικὲς δυνάμεις στὸ ἐσωτερικὸ τοῦ ἑλλαδικοῦ χωρὸς, ὄχι μετατοπίζοντας τὸ ἐπενδυτικὸ ἐνδιαφέρον

Το λιμάνι του Πειραιά. Λιθογραφία του 1827

χαρακτηριστικό ότι και σε χώρες όχι μόνο υποανάπτυκτες στην οικονομία τους, αλλά σε χώρες που ανήκουν στην περιφέρεια της Ευρώπης εμφανίζονται καινούργιοι τρόποι επίλυσης των αντιφάσεων. Η Πορτογαλία ανοίγει στον χώρο αυτό μια νέα εποχή.

Στη χώρα αυτή ο άποικιακός πόλεμος, οι ήττες του, τα αδιέξοδα που δημιούργησε, επέτειναν τη φυσική κρίση του συστήματος· η κοινωνική πάλη προετοίμασε το έδαφος για την ανατροπή της αποσυντεθειμένης δομής. Το κόμμα της εργατικής τάξης βρέθηκε έτοιμο να κατευθύνει την αλλαγή – μέσα στις νέες συνθήκες γρήγορα συντάχθηκε, ισχυροποίησε την οργάνωση και την ακτινοβολία του, παρουσίασε ένα μοντέλο παραπέρα ανάπτυξης του κινήματος, που μεταχειρίζεται όλα τα στοιχεία της πραγματικότητας δυναμικά, σαν όργανα της αλλαγής.

Ο στρατός ήταν πάντα το κύριο όργανο προστασίας του συστήματος· στο σημείο που η πολεμική μηχανή τελειοποιήθηκε, στο ίδιο αυτό σημείο αποδυνάμωσε και η δυνατότητα αντιπαράταξης προς αυτήν όποιουδήποτε άλλου φορέα – τόσο του συστήματος όσο και του αντισυστήματος, των δυνάμεων της δομικής αλλαγής. Από την άλλη πλευρά ο στρατός είναι κομμάτι του έθνους με άμεσο σύνδεσμο με το κράτος και την ηγεμονεύουσα τάξη του αλλά με έμμεσο μόνο δεσμό με συγκεκριμένες ομάδες και στρώματα της κυρίαρχης τάξης – ή εξάρτησης, τόσο από τον ιμπεριαλισμό όσο και από τη Σαλαζαρική κλίκα, αποδείχθηκε από την ιστορία σχετική, υποτασσόμενη στις κοινωνικές αντιφάσεις, όπωσδήποτε όχι αυτοδύναμη και αυτόνομη. Η σημερινή κρίση, το σημερινό αδιέξοδο της κυρίαρχης τάξης διοχετεύεται αναγκαστικά και μέσα στο στρατό, δξύνει τις ένυπαρχουσες δευτερεύουσες αντιθέσεις, διαμορφώνει ομάδες διαφοροποιημένες ανάλογα με την ταξική προέλευση και στη διαμόρφωση των δυνάμεων αυτών μέσα στη ζωή.

Έτσι το λαϊκό κίνημα μπόρεσε να αποκτήσει προσβάσεις στο στράτευμα, να τις ισχυροποιήσει μέσα από την εφεδρεία του, μπόρεσε να μετατρέψει τελικά το στράτευμα από όργανο επιβολής του συστήματος σε όργανο αλλαγής. Το πορτογαλικό παράδειγμα υπήρξε δείγμα ενός στρατιωτικού ιακωβινισμού που βγαίνει μέσα από την ευρύτερη λαϊκή κινητοποίηση, λύνοντας όχι μόνο ως ένα σημείο αδιέξοδα και αντιφάσεις της πολιτικής «τάξης» του συστήματος, αλλά και λειτουργώντας ανατρεπτικά για το σύστημα στο σύνολό του, λύνοντας ακόμα αδιέξοδα και αντιφάσεις της πολιτικής «τάξης» του αντισυστήματος.

Το 1843, το 1862, το 1909, το 1915, το 1922-1925 και στην Ελλάδα ο στρατός λειτουργήσε με τέτοιο τρόπο, πάντα, βέβαια, μέσα στα πλαίσια του συστήματος, εκλογικεύοντάς το, επιταχύνοντας συνάμα τις δυνάμεις μιάς βαθύτερης αλλαγής.

Η μεταπρατική επιρροή απομάκρυνε την ελληνική προβληματική στο σύνολό της από οτιδήποτε δεν συνέλιπε με τα δυτικοευρωπαϊκά πρότυπα ή με το μοντέλο εξέλιξης που διατυπώθηκε στην κλασική μορφή της φιλοσοφίας της πράξης. Ο φιλερνητισμός, σημαία κάποτε,

προστάτευσε τις επιτεύξεις του εργατικού κινήματος, επέδρασε όμως, μέσα από απλουστευτικές γενικεύσεις, άρνητικά στην κοινωνική και την εθνικοαπελευθερωτική πάλη, έγινε κίνητρο σοσιαλδημοκρατικής ή ρεβιζιονιστικής απόκλισης, αποδυνάμωσης και επιβράδυνσης των διαδικασιών της αλλαγής. Το πρόβλημα παρουσιάστηκε σήμερα τραγικά με τον τρόπο με τον οποίο σχεδόν όλος ο πολιτικός κόσμος – από τη δεξιά ως μία τουλάχιστον τάση της αριστεράς – αντιμετώπισε την κυπριακή κρίση – με την πιο βαθιά δηλαδή αδιαφορία του ή μόνο με μία φιλανθρωπική συμπαράστασή του. Μπρός στους κινδύνους που όρθώνει η ουσιαστική συμπαράσταση στον κυπριακό λαό οι ιδεολόγοι του εθνικοφανούς κατεστημένου αλλά και οι υποτελείς του σπεύδουν να αλλάξουν ως και τη φρασεολογία τους – να μιλήσουν για «κυπριακό έθνος», να διχοτομήσουν τον ελληνισμό – να μη θυσιάσουν ούτε μπουκιά από το βούτυρο και το παντεσπάνι τους. Οι δράστες της Ζυρίχης ολοκληρώνουν μέσα στη γενική σχεδόν αδιαφορία αλλά και στη γενική άμηχανία το δύσκολο έργο της επανάληψης της Μικρασιατικής καταστροφής – δίχως Γουδι σήμερα, φοράν το φιλελεύθερο προσώπιο που βολικά τους διαχωρίζει από τους χθεσινούς αλλά και αυριανούς όμοιους τους. Πού βρίσκονται επιτέλους οι πραγματικοί υπερασπιστές του έθνους;

Η γενική κρίση της δομής, η κατάρρευση της αστικής τάξης δυνάμει, μέσα από την αδυναμία της να υπερασπίσει από τον εξωτερικό έχθρο τη χώρα, δίνει τη δυνατότητα σε άλλους παράγοντες να ενισχύσουν τις εσωτερικές ανασυνθέσεις, να συμμετάσχουν ενεργητικά και αυτοί στις διαδικασίες αλλαγής, με το μέρος των δυνάμεων της αλλαγής και κάτω από τη σημαία του αντισυστήματος που οι προσδευτικές δυνάμεις πενήντα τόσα χρόνια τώρα προτείνουν. Έτσι μόνο θα επιτευχθεί ό,τι έμεινε ανολοκλήρωτο στον Αγώνα της Ανεξαρτησίας – ή έθνωτική αποκατάσταση του λαού της Ελλάδας, ή αυτονομία της κοινωνικής δομής. Έτσι μόνο όμως θα διαφυλαχθεί και η φυσική οντότητα του έθνους.

Η διαλεκτική της ανεξαρτησίας είναι μία διαδικασία επώδυνη και βασανιστική. Δεν μπορεί να την πραγματοποιήσει η αστική τάξη, το δικό της σύστημα. Μπρός μας ανοίγεται το χάος, η προοπτική μιάς αναπόφευκτης εξαφάνισης, μιάς εξουδετέρωσης όχι μόνο της υπαρχής μας όπως 150 χρόνια τώρα πραγματοποίησε η μεταπρατική κυριαρχία πάνω στην ελλαδική δομή, αλλά μιάς εξουδετέρωσης φυσικής, ολοκληρωτικής.

Στο σημείο που το λαϊκό κίνημα θα όρθοποδήσει, στο σημείο που θα επιβάλει την ηγεμονία του στο σύστημα, στο σημείο αυτό, κινητοποιώντας όλες τις δυνάμεις του θα μπορέσει να αντιπαραταχτεί στον έθνικό αφανισμό, να δώσει τέλος πάντων μία μάχη – μόνη ανεκτή προοπτική θανάτου ή ζωής.

του κεφαλαίου – γιατί το κεφάλαιο αυτό με την έμπορευματοποιητική δραστηριότητα αυτή άκριτως δημιουργείται – αλλά από την ίδια τη λειτουργία του έμπορευματοποιητικού κεφαλαίου στη βάση και ιδίως στο πολιτικό έποικοδόμημα. Η συνθήκη του Κιουτσούκ Καϊναρτζή δεν είναι ή ίδια έτσι ο συντελεστής της μεταπρατικής παρεκτροπής, αλλά δημιουργεί, αναπτύσσει δυνάμεις που χρησιμοποιεί σε ένα δεύτερο στάδιο ο έμπορικος τότε ιμπεριαλισμός ως συμμάχους για να υποτάξει τον έθνικ χώρο.

Γιατί η πραγματική οικονομική απογείωση συντελείται μακριά από τις παροικίες και τα ναυτικά νησιά, συντελείται στα όρεϊνα, όπου μετά την οθωμανική κατάκτηση έχει καταφύγει ο περισσότερος πληθυσμός του έλλαδικού χώρου, στα χωριά εκείνα, ανάμεσα στο δροίο έλάτου και καστανιάς, όπου μετά τα 1700 αναπτύσσεται μία δυναμική βιοτεχνία, αλλά και όπου αναπτύσσονται όλες οι παραγωγικές δυνάμεις, στη γεωργία, στην κτηνοτροφία. Σε όλη την περιοχή που καλύπτεται από ένα ημικύκλιο με έπικεντρο τα χωριά του Κάτω Όλμπου και του Κιοσάβου και που την περιφέρειά του όριζει η Θεσσαλονίκη, η Βέροια, η Σιάτιστα, τα Ζαγόρια της Πίνδου, τα Γιάννενα, τα Άγραφα και το Πήλιο, η νηματουργία, η έριουργία, η μεταξουργία και η ύφαντική δίνουν στα 1800 προϊόν αξίας 10-13.000.000 χρ. φρ., το πέμπτο του εισοδήματος της περιοχής, το δέκατο του εισοδήματος όλου του έλλαδικού χώρου, αυτή την εποχή – όσο και το εισόδημα από βιοτεχνία τότε στην ήπειρωτική Εύρώπη.

Η δυτική έπικυριαρχία που επιβάλλεται με την «Ανεξαρτησία» θα επιβάλει και τα πλαίσια της μεταπρατικής λειτουργίας. Ός τα 1821, ως τα 1825 ίσως, η μάχη δεν έχει ακόμα κριθεί.

Οι μεταπρατικές κοινωνικές δυνάμεις, έμπορευματοικοί παραγωγοί και ναυτικοί παράγοντες και οι σύμμαχοί τους προύχοντες, ένισχύονται βέβαια σημαντικά από τους Φαναριώτες – που δίπλα στη διοικητική έξασκούν συχνά και μία έμπορική λειτουργία. Τη νίκη όμως θα τη δώσουν στις μεταπρατικές δυνάμεις στους δύο εμφύλιους, ή ένταξη σε αυτές των οικονομικά και πολιτικά καθυστερημένων πληθυσμών της Ρούμελης, φεουδαλικών αρχόντων και πελατείας τους, αλλά και του προσφυγικού πληθυσμού των Ήπειρωτών – Σουλιωτών ή κατοίκων της Πίνδου – ως λύμπεν φερόμενων που παραδίδονται άπενωσμένοι στους φέροντες το χρήμα, έγγλέζικο ή ντόπιο – ήγέτες του Άγγλικού ή του Γαλλικού Κόμματος, σταφιδέμπορους ή έφοπλιστές του Μωριά και των νησιών.

Για αιώνες ολόκληρους, το αδιέξοδο θα έκφραστεί σε μία διαδικασία αγρόσυρτη και βασανιστική: οι λαϊκές μάζες θα προσπαθούν μάταια να απαλλαγούν από τη μεταπρατική αυτή αλλοτρίωση.

Το τραγικό έχει έτσι μία αντικειμενική παρουσία μέσα στην ελληνική ιστορία, με τη συνεχή έξουδετέρωση της λαϊκής ενέργειας κάτω από τα αδιέξοδα του συστήματος – ως την εμφάνιση του διεξόδου, μες στον μεγάλο βάρβαρο της νεώτερης ιστορίας, τις καινούργιες κοινωνικές δυνάμεις. Την αλλαγή του οικονομικού υπόβαθρου και της συνειδήσης θα τη φέρει ο σταδιακός σχηματισμός μίας έργατικής τάξης.

Στη διάρκεια της νεώτερης ελληνικής ιστορίας αποτυπώνεται από τη συνείδηση της κυρίαρχης τάξης ή προβλητική της έθνικης ανεξαρτησίας: πέρα από την οργανική αδυναμία για αυτοσυνείδηση της κοινωνικής λειτουργίας της ή κυρίαρχη τάξη μας στο σύνολό της βρίσκεται σε οργανική αδυναμία να αποκτήσει μία συνείδηση έθνικη. Αυτή ή αδυναμία είναι ολόκληρωτική μετά τα 1825, την έπιβολή των μεταπρατικών στρωμάτων μέσα στο νεογέννητο έλλαδικό κράτος, την εξολόθρευση με τον εμφύλιο πόλεμο των έθνομικτών κοινωνικών στρωμάτων, και της πολιτικής τους έκφρασης. Τα βιοτεχνικά στρώματα, οι πληθυσμοί του όρεϊνου βιομηχανικού χώρου να παρακάμψουν, μαζί με τις ιδεολογικές και πολιτικές τους έκφρασεις. Από την ιακωβινική ιδεολογία της Φιλικής Έταιρίας, και του κόμματος των «ναπαίων», του ρωσικού λεγόμενου κόμματος, που τη συνεχίζει, θα μείνει μόνο μία επαναστατημένη αίσθηση που μέσα στο μεταπρατικό αδιέξοδο θα οδηγεί σε μία κοινωνική πρακτική *lumpen*, του υποκόσμου – εκεί ως το τέλος του 19ου αιώνα, οι κλέφτες, βασιλείς των όρεων, και οι ύπιαρχοι θα κατατρίβονται, εκεί, μέσα σε μία τέτοια οτάση, αντίστοιχη στον έποικο κόσμο της πόλης, θα κατατρίβονται και οι κουτσαβάκηδες του Ψυρρή.

Η συντήρηση, το έλλαδικό κατεστημένο, θα δεθεί σε ένα σύστημα φιλελεύθερο, ουσιαστικό όργανο στην κυρίαρχηση του έθνικ χώρου από τον ιμπεριαλισμό, το σύστημα της έξελιγμένης Εύρώπης. Είναι χαρακτηριστικό πώς οι πιο έργηγοροι οπαδοί του Άγγλικου κόμματος – του έκονυχρονιστικού κόμματος του μεταπρατικού κατεστημένου – ο Άριστειδης Οικονόμου, ο Έμμανουήλ Ροΐδης, ο Χαρίλαος Τρικούπης – είναι έπηρεασμένοι από τον θετικισμό, τη φιλοσοφία της προόδου που είχε διατυπώσει ο AUGUSTE COMTE και που είναι ο βασικός έκφραστής στο χώρο της ιδεολογίας της με μεγάλα βήματα συνεχώς αναπτυσσόμενης ιμπεριαλιστικής Εύρώπης.

Υ Άν όμως ή άστική μας τάξη δεν μπορεί ένεκα της μεταπρατικής φύσης της να αποκτήσει έθνικη συνείδηση, συνείδηση της ανάγκης διαφύλαξης και υπεράσπισης του έθνικ χώρου, μπορεί ωστόσο να συνειδητοποιήσει σήμερα το αδιέξοδο όπου βρίσκεται, το αδιέξοδο που αναπόφευκτα την οδηγεί ή τέτοια της ύψης. Σήμερα – για πρώτη φορά μετά την Ανεξαρτησία το πρόβλημα δεν τίθεται ύπαρξικά – για μία κατάργηση της αλλοτρίωσης στη Δύση

της έθνικης μας δομής. Σήμερα το πρόβλημα τίθεται ολόκληρωτικά – για μία υπεράσπιση της φυσικής ύπαρξης, της όντοτητας του έλληνα. Σε ένα τέτοιο δίλημμα – όταν σάν μοναδική διεξόδος, στη φυσική καταστροφή της δομής, ύπάρχει μόνο ή δυνατότητα έξουδετέρωσης της μεταπρατικής τάξης σάν τέτοιας, πρέπει να απαντήσει ή ιστορία. Και ή απάντηση αυτή έξαρτάται από την ύπαρξη ή μη ενός αντισυστήματος ίκανού να καταργήσει το παρωχημένο σύστημα.

Το μεταπρατικό σύστημα καθορίζει βέβαια και το πολιτιστικό έποικοδόμημα, του έλλαδικού χώρου – το μεταπρατικό σύστημα καθορίζει και τη γένεση και την πορεία των έργατικών στρωμάτων, ως το σημείο τουλάχιστον της ιστορίας που τα στρώματα αυτά αποκτούν τη συνείδηση του έαυτού τους και μεταμορφώνονται σε τάξη. Ο φιλελευθερισμός θα χρωματίζει την ιδεολογία των έργατικών στρωμάτων σε όλη την περίοδο της έφηβείας τους. Η άνδρωση της έργατικής τάξης στην Ελλάδα, ή δημιουργία δηλαδή ταξικής συνείδησης, έπιταχύνθηκε έξωτερικά, κάτω κυρίως απ' την άκτινοβολία της όκτωβριανής επανάστασης. Η διαδικασία αυτή, διαδικασία άφομοίωσης της κοσμοθεωρίας του μαρξισμού - λενινισμού, δεν πραγματοποιείται παρά σε σχέση με την ένδυνάμωση ή την αποδυνάμωση της άκτινοβολίας του κινήματος στον διεθνή χώρο.

Η ιδεολογική διεργασία έχει έτσι μία βαρύνουσα σημασία ειδικά στον έλλαδικό χώρο όχι μόνο για την πρόοδο αλλά και για την ίδια την ύπαρξη του ελληνικού προοδευτικού κινήματος – χρειάζεται διαρκής έργηγορηση, διαρκής τροφοδοσία, διαρκής έπαργύπνηση, γιατί καταδοκούν οι λανθάνουσες δυνάμεις της ύποδομης που τείνουν πάντοτε να αλλοτριώσουν το κίνημα, εύάλωτο μες στην ποσοτική ίσχύνη της έργατικής τάξης, εύάλωτο ακόμα από την έλλειψη μίας αυτοδυναμίας ιδεολογικής, μέσα στο μεταπρατικό σύστημα.

Η σύγχρονη σοσιαλδημοκρατία, μαρξίζουσα ή μή, θα θέλσει και εδώ να επιβάλει τις απόψεις της για μία συμμαχία ταξική, μεταφυσική, έξω από τη συγκεκριμένη ανάλυση της ελληνικής πραγματικότητας, δίχως να μπορεί να πραγματοποιήσει μία άναγνωση της κοινωνικής μας δομής. Θα συνεχίσει να μιλά για μία άνυπαρκτη έθνική άστική τάξη, θα προσπαθήσει να καλοπιάσει τον έγχρο προσηφόντα του διένειν ένα πειρασμό διεξόδου. Μία τέτοια συμμαχία δείχνει άπλως πώς μέσα στις βραχυχρόνιες δυσκολίες του παγκόσμιου προοδευτικού κινήματος ή μεταπρατική δομή της κοινωνίας μας πρόφθασε φεύ να αλλοτριώσει και άλλες δυνάμεις.

Όστόσο για το προοδευτικό κίνημα ένας μόνο δρόμος ύπάρχει. Η οικόδομη μέσα από άγώνες λαϊκούς – που θα έξαναγκάσουν την κυρίαρχη τάξη να δείξει το πρόσωπό της – μίας πλατιάς έθνικης ένότητας που θα έγκολπώσει όλα τα πολυπληθή τμήματα του λαού, αυτά που δίχως να έχουν οργανική έξάρτηση έχουν ώστόσο έπηρεασθεί από την ιδεολογία του συστήματος. Έτσι μόνο, μέσα από μία σωστή μεθόδευση της ένότητας, θα απομονωθεί το μεταπρατικό κατεστημένο από εκείνες τις ταξικές δυνάμεις που έπηρεάζει ως έλάσσονες συμμάχους του μέσα στην πολυχρόνη έπιβολή της ήγεμονίας του στη νεοελληνική κοινωνική δομή. Γιατί μία τέτοια δυναμική ένότητα μπορεί να έγκολπώσει τα άπολωλάτα πρόβτα αλλά όχι και τον λύκο τον ίδιο – όχι τα μονοπώλια τα ίδια, ξένα ή έθνοκοφανή, όχι τους πολιτικούς έκφραστές τους της όποιας λεοντίας, φιλελεύθερης ή αταρχικής.

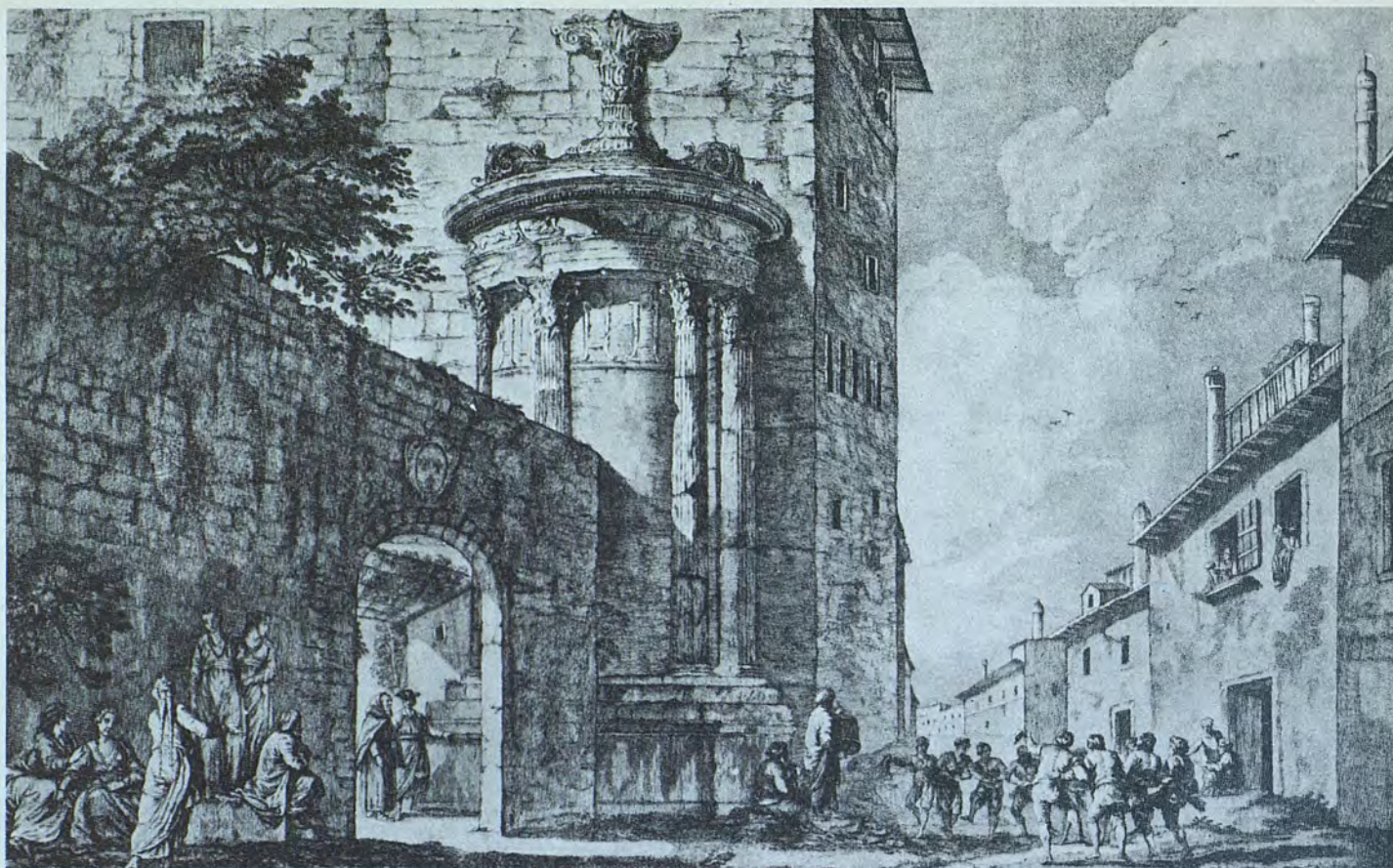
Μία τέτοια δυναμική συμμαχία άπαιτεί όμως πρώτιστα έναν συντονισμό. Η πραγματοποίησή της έξαρτάται από τη σωστή πράξη της έργατικής τάξης, από τη σωστή άφομοίωση εκ μέρους της έργατικής τάξης των νόμων κίνησης της πραγματικότητας, από τη σωστή έφαρμογή τους, πρώτα πρώτα στην οικόδομη του κόμματος της, κόμματος της δομικής αλλαγής. Πώς θα πετύχει όμως ο προοδευτικός λαός στον άγώνα του, όταν είναι διχασμένος ο ίδιος, όταν ο φυσικός ήγεμόνας και συντονιστής της έθνικς ένότητας, διασπασμένος, είναι αδύναμος να προβάλλει στις πλατύστερες λαϊκές μάζες την παράσταση μίας τέτοιας δομικής αλλαγής;

Η διαδικασία της αλλαγής έμπλέκεται έτσι στα γρανάξια της ελληνικής ύπαρξης, αυτής της «CONDITION GRECQUE». Έμπλέκεται στην έλλειψη αυτοδυναμίας της ελληνικής κοινωνικής δομής, στην υπερβολική πάνη της έπίδραση – σε ό,τι άφορά έποικοδόμημα και βάση – των άντιφάσεων του διεθνούς χώρου, με όλες τις έπιβραδύνσεις που οι δυσκολίες του προοδευτικού κινήματος στον παγκόσμιο χώρο του προκαλούν.

Δ Και ώστόσο αυτό το διεθνές προοδευτικό κίνημα παραμένει το βασικό στήριγμα του έσωτερικού κινήματος αλλαγής. Γιατί μία πολιτική έπιβίωσης της έθνικς μας δομής δεν μπορεί να είναι μεταφυσική, έξω από τις σημερινές παραδόσεις συσχετίσεις.

Η κατάλυση της έξάρτησης προϋποθέτει μία πολιτική που δεν θα άπευθύνεται «άδόσεμτα» προς όλες τις κατευθύνσεις, αλλά αντίθετα θα διαλέγει και θα οργανοποιεί τους δεσμούς και τις συμμαχίες της χώρας άνάλογα με τη διαμόρφωση των συμφερόντων της μέσα στις έξελίξεις της διεθνούς πολιτικής. Η προσοασία της είρηνης και του STATUS QUO στα Βαλκάνια και το Αιγαίο μάζ ένώνει με το σοσιαλιστικό στρατόπεδο σε μία κοινή αντίθεση προς τους σωβινιστές της Άγκυρας και τον άμερικάνικο ιμπεριαλισμό.

Δίπλα στο προοδευτικό αντιιμπεριαλιστικό κίνημα, και κάτω από την άκτινοβολία του, δημιουργούνται και άλλα στήριγματα: ή ιστορία άκολουθεί δρόμους πολύμορφους στις διαδικασίες της αλλαγής. Είναι

Τὸ Φανάρι τοῦ Διογέλους. Ἀθῆναι 1755. Ἔργον LE ROY.

ΠΕΡΙΗΓΗΤΕΣ ΠΟΥ ΠΡΟΦΗΤΕΨΑΝ ΤΗΝ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ '21

(ἀποσπάσματα ἀπὸ τὸν β΄
καὶ τὸν ἀνέκδοτο γ΄ τόμο
"Ξένοι ταξιδιώτες στὴν Ἑλλάδα"
τοῦ Κυριάκου Σιμόπουλου)

Μιὰ ἀπ' τὶς βασικὲς πηγὲς γιὰ τὰ χρόνια τῆς Τουρκοκρατίας εἶναι τὰ περιηγητικὰ κείμενα. Εὐτυχῶς καὶ σ' αὐτὸν τὸν τομέα – ὅπως καὶ σὲ κάμποσους ἄλλους – τὰ τελευταῖα χρόνια σημειώθηκε μιὰ στροφή, μὲ κορύφωση τὸ ὀγκῶδες ἔργο τοῦ Κυριάκου Σιμόπουλου «Ξένοι Ταξιδιώτες στὴν Ἑλλάδα». Μέχρι τώρα κυκλοφόρησαν δυὸ τόμοι (ὁ πρῶτος, τὸ 1970, ἀρχίζει ἀπ' τὸ 333 μ.Χ. καὶ φτάνει στὰ 1.700 κι ὁ δεῦτερος πιάνει τὴν περίοδο 1700-1800). Ἡ συμβολὴ του εἶναι πολὺ μεγάλη καὶ πραγματικὰ ἀποτελεῖ ἔργο ζωῆς. Τώρα ἐτοιμάζεται ὁ τρίτος τόμος, ποὺ περιλαμβάνει τοὺς περιηγητὲς τοῦ 19οῦ αἰώνα.

Λίγο πολὺ ὅλοι ξέρουμε τὴ σημασία ποὺ ἔπαιξε τὸ φιλελληνικὸ κίνημα γιὰ τὴ νικηφόρο ἔκβαση τοῦ ἀγώνα. Οἱ ρίζες τοῦ φιλελληνισμοῦ φτάνουν στὰ χρόνια τῆς Ἀναγέννησης, γιατί τότε πραγματικά, μὲ τὸν κλασικισμό ποὺ ἀναπτύχθηκε, στράφηκαν τὰ

μάτια τοῦ δυτικοῦ κόσμου πρὸς τὴν ἀρχαία Ἑλλάδα καί, μέσω τοῦ θαυμασμοῦ πρὸς τοὺς ἀρχαίους, ἔμμεσα ἀρχισε νὰ δημιουργεῖται σιγὰ σιγὰ κλίμα συμπαθείας πρὸς τοὺς ἀπογόνους τους, τοὺς νεοέλληνες. Στὴ συνέχεια ὁ ρομαντισμὸς μὲ τὴν παρορμητικὴ δύναμη τοῦ συναισθήματος καὶ τῆς φαντασίας συγκινεῖ ἐνεργητικὰ τοὺς ἀνθρώπους τῆς Δύσης παρωθώντας τους πρὸς μιὰ κοινὴ δράση γιὰ τὴν ἀπολύτρωση τῶν καταπιεσμένων ἀπ' τὸν Τουρκικὸ ζυγὸ. «Ὁ φιλελληνισμός» παρατηρεῖ πολὺ εὐστοχα ὁ καθηγητὴς Βακαλόπουλος «γίνεται ἓνα εὐχυμὸ καὶ δυνατὸ παρακλάδι τοῦ ρομαντισμοῦ, ἓνα ἐπὶ μέρους φιλολογικὸ καὶ καλλιτεχνικὸ κίνημα ποὺ στρέφει τοὺς δημιουργοὺς του πρὸς τὶς ἑλληνικὲς χώρες, πρὸς τοὺς ἀρχαίους, ἀλλὰ καὶ πρὸς τοὺς νέους Ἕλληνες. Ἔτσι ὁ λογοτεχνικὸς ρομαντισμὸς τοῦ τέλους τοῦ 18ου καὶ τῶν ἀρχῶν τοῦ 19ου αἰ., ἂν καὶ βγαλμένος

ἀπὸ ἀντίδραση στὸν κλασικισμὸ τῆς Ἀναγεννήσεως, σταθεροποιεῖ καὶ δυναμώνει ἀκόμη περισσότερο τὸν φιλελληνισμό. Ὅσο μάλιστα προχωροῦμε πρὸς τὴν ἐπαναστατημένη Ἑλλάδα, τόσο καὶ περισσότερο πληρώνεται ἡ ἔννοια τῆς λέξης «Φιλέλληνας», ποὺ μὲ τὸ πέρασμα τοῦ χρόνου δηλώνει τὴν συνισταμένη ὀχι δύο ἀνισων, ἀλλὰ δύο ἴσων καὶ ἰσόρροπων δυνάμεων, δηλαδή τῆς ἐξ ἴσου δυνατῆς ἀγάπης τῶν ξένων ὀχι μόνο πρὸς τὴν ἀρχαία ἀλλὰ καὶ πρὸς τὴν νέα Ἑλλάδα: οἱ Φιλέλληνες τώρα δὲν ξεχωρίζουν πιά τὸ ἀρχαῖο ἀπὸ τὸ νέο, ἀλλὰ στρέφονται μὲ φιλία καὶ ἀγάπη καὶ πρὸς τὰ δύο. Εἶναι οἱ πραγματικοὶ φιλέλληνες». Ὁ Κ. Θ. Δημαρὰς χαρακτηρίζει τὸν φιλελληνισμό αἴτιο καὶ αἰτιατὸ τοῦ περιηγητισμοῦ κι ὑπογραμμίζει πολὺ σωστὰ πὼς πολὺ δύσκολα καὶ μὲ περισσότερο δισταγμὸ θὰ ἐξηγούσαμε τὸ φιλελληνισμό, χωρὶς τὴν ἀνάλυση τοῦ περιηγητισμοῦ.

Ἡ ἐπανάσταση τελικὰ δὲν ξέσπασε σὰν κεραυνὸς σὲ καλοκαιριάτικο οὐρανό. Ἦταν τὸ φυσικὸ ἐπακόλουθο μιᾶς μακρόχρονης ζύμωσης καὶ προετοιμασίας, ἰδεολογικῆς, πολιτικῆς, ὀργανωτικῆς, οικονομικῆς, στρατιωτικῆς, ψυχολογικῆς. Ἦδη ἀπὸ τὰ τέλη τοῦ ΙΗ' αἰῶνα τὸ πρᾶγμα ἦταν φανερό. Ὁδεύαμε πρὸς τὴ δυναμικὴ ἀναμέτρηση μὲ τὸν κατακτητὴ.

ΑΠΟΣΠΑΣΜΑΤΑ ΑΠΟ ΤΟΝ Β' ΤΟΜΟ «ΞΕΝΟΙ ΤΑΞΙΔΙΩΤΕΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ» ΤΟΥ ΚΥΡΙΑΚΟΥ ΣΙΜΟΠΟΥΛΟΥ

Τὸ 1764 ἡ Ἀγγλικὴ Ἑταιρεία τῶν Dilettanti ἔστειλε ὁμάδα ἐρευνητῶν στὴν Ἀνατολὴ γιὰ περιηγήσεις στὴ Μικρὰ Ἀσία καὶ τὴ «μητροπολιτικὴ» Ἑλλάδα. Ἐπικεφαλὴς τῆς ἀποστολῆς ἦταν ὁ νεαρὸς ἀρχαιολόγος Ρίτσαρντ Chandler, ποὺ σημειώνει ὅτι οἱ Ἕλληνες πάντα προσδοκοῦν τὴν ἐλευθερία τους καὶ τὴν ἀποτίναξη τοῦ ζυγοῦ τῆς τυραννίας (Β 297).

Τὸ Μάιο τοῦ 1768 ταξίδεψε στὴ νησιωτικὴ καὶ ἡπειρωτικὴ Ἑλλάδα ὁ γερμανὸς εὐγενὴς Γιόχαν Χέρμαν φὸν Riedesel. Σημασία ἔχει μιὰ παρατήρησή του γιὰ τὴ διαφορὰ ἀνάμεσα στοὺς Ἕλληνες τῆς Πόλης καὶ τῶν χωριῶν. «Ἡ σύγχρονη Ἑλλάδα» γράφει «μοιάζει μὲ γέροντα, ποὺ ἐνῶ στὰ νιάτα του ὑπῆρξε ἥρωας, στὰ γεράματα του διευθύνεται ἀπὸ τὶς ἰδιοτροπίες τῆς δούλας του. Οἱ Ἕλληνες τῆς Πόλης φιλοῦν ταπεινά τὶς ἀλυσίδες τους καὶ πασχίζουν νὰ τὶς κρύψουν μὲ λουλούδια. Ἐδῶ στὴν πρωτεύουσα προσκυνοῦν τοὺς φιλόδοξους καὶ τοὺς κερδοσκόπους. Ἀλλὰ τοὺς ἀληθινούς Ἕλληνες τοὺς βρίσκεις στὶς ἐπαρχίες, στὰ νησιά ἢ στὴν Ἀθήνα. Αὐτοὶ δὲν ἔχουν φιλοδοξίες, ἀσχολοῦνται μὲ τὴ γεωργία, εἶναι πιὸ γνήσιοι καὶ πιὸ αὐθόρμητοι» (Β 307).

Καταπληκτικὸ εἶναι ἓνα προφητικὸ κείμενο ἀπὸ ἓνα ταξιδιωτικὸ χρονικὸ ποὺ δέσποσε σ' ὁλόκληρο τὸ ΙΗ' αἰῶνα. Πρόκειται γιὰ τὸ εἰκονογραφημένο λεύκωμα τοῦ γάλλου περιηγητῆ καὶ διπλωμάτη Choiseul - Gouffier ποὺ ἐπισκέφθηκε τὴν Ἑλλάδα τὸ 1776. Ὁ Γκουφιὲ ἀργότερα ἔγινε πρεσβευτὴς τῆς Γαλλίας στὴν Κωνσταντινούπολη. Ὁ πρόλογος τοῦ χρονικοῦ του δὲν ἀποτελεῖ μονάχα ἓνα φλογερὸ φιλελληνικὸ κείμενο ἀλλὰ προχωρεῖ σὲ οὐσιαστικὲς ἀναλύσεις ἐξημενεύοντας σωστὰ τὸ ἑλληνικὸ πρόβλημα, τοποθετώντας σωστὰ τὴν ἐξέγερση τοῦ 1770 καὶ διαγράφοντας προφητικὰ τὸ μέλλον τοῦ ὑπόδουλου ἑλληνισμοῦ. Γράφει χαρακτηριστικά: «Δὲν πρέπει νὰ κρίνουμε τοὺς Ἕλληνες, ὅπως κάνουν οἱ περισσότεροὶ ξένοι ταξιδιώτες, ἀπὸ τὴ στάση τῶν πληθυσμῶν τῶν μεγάλων πόλεων. Τοὺς πραγματικούς Ἕλληνες θὰ τοὺς ἀναγνωρίσουμε στὴν ὑπαιθρο, μακριὰ ἀπὸ τὴν πρωτεύουσα τῆς ὀθωμανικῆς αὐτοκρατορίας. Ὁ πόθος τῆς ἐλευθερίας δὲν ἔχει σβήσει ὁλόκληρα ἀπὸ ὅλες τὶς καρδιές. Οἱ Ἕλληνες οἶχθηκαν μὲ πάθος σὲ κάθε περιπέτεια ποὺ θὰ μπορούσε νὰ θερμάνει αὐτὴ τὴν ἐλπίδα. Ὅλοι οἱ μάταιοι ἢ καλύτερα τραγικοὶ ἀγῶνες μὲ τὸ σκληρὸ, τὸ θλιβερὸ τέλος δὲν ἔχουν δαμάσει τὸ θάρρος τους, καὶ οἱ βαρεῖς ἀλυσίδες δὲν μποροῦν, ἀκόμα καὶ σήμερα νὰ τοὺς κρατήσουν στὴν ἀκίνησια ποὺ ἐπιβάλλει τὸ φιλόποπο βλέμμα τοῦ τυράννου τους. Γιατὶ νὰ μὴν πετύχουν κάτω ἀπὸ ἄλλες, πιὸ εὐνοϊκὲς συνθήκες καὶ μὲ ἱκανώτερους ἀρχηγούς; Ἡ χώρα αὐτὴ μπορεῖ ἀκόμα νὰ γεννήσῃ πράξεις πατριωτισμοῦ καὶ ἀρετῆς ἱκανὲς νὰ καταπλήξουν τὰ πιὸ πολιτισμένα ἔθνη τῆς Εὐρώπης. Ἀς τὸ ποῦμε καθαρά. Ὑπάρχουν ἀκόμα στὴν Ἑλλάδα ἄντρες ἐτοιμοὶ νὰ ξαναξαναγεννηθοῦν τὴ μνήμη τῶν προγόνων τους. Εἶναι οἱ βουνίσιοι. Αὐτοὶ διατηροῦν τὸ πνεῦμα τῆς ἐλευθερίας ποὺ θερμαίνει τὴν ψυχὴ τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων. Σ' ὅλους τοὺς καιροὺς, σ' ὅλους τοὺς πόπους τὰ βουνὰ ὑπῆρξαν τὸ καταφύγιο τῆς ἐλευθερίας» (Σμ. Β 359-60). Καὶ θυμίζει ὁ Γκουφιὲ τοὺς Μανιάτες ποὺ «ἀτρόμητοι, ρωμαλεοί, ἀκατάβλητοι, ἐλεύθεροι ὅπως στὸν καιρὸ τοῦ Λυκούργου», ὑπεραπέχονται ἀνυποχώρητοι τὰ βουνὰ τους. «Μάταια οἱ Τούρκοι ἔστειλαν ἐναντίον

Πολλοὶ ὀξυδερκεῖς καὶ προσεκτικοὶ περιηγητὲς ποὺ ἐπισκέφθηκαν τὸν τόπο, παρ' ὅλο ποὺ δὲν εἶχαν ἰδιαιτέρες ἐπαφές καὶ παρ' ὅλο ποὺ παρέμειναν λίγο καιρὸ, τὸ ἐπεσήμαναν. Κι ἡ μαρτυρία αὕτη ἔχει ἰδιαίτερη σημασία. Ἀπευθυνθήκαμε γι' αὐτὸ τὸ σκοπὸ στὸν κ. Κυριάκο Σιμόπουλο καὶ τοῦ ζητήσαμε νὰ συμβάλει στὸ ἀφιέρωμά μας, γράφοντας γιὰ τοὺς περιηγητὲς ποὺ ἀντελήφθηκαν στὶς παραμονὲς τῆς Ἐπανάστασης τὸν μεγάλο ξεσηκωμὸ καὶ τὸν προανήγγειλαν. Ἡ ἐκδοτικὴ προετοιμασία τοῦ τρίτου τόμου τοῦ ἔργου τοῦ τὸν ἐμπόδισε νὰ γράψῃ κάτι εἰδικά. Ὅμως μᾶς παραχώρησε εὐγενικὰ τὰ τυπογραφικὰ δοκίμια τοῦ τρίτου κι ἀνέκδοτου τόμου ποὺ περιλαμβάνουν τὸν Σατωβριάνδο καὶ τὸν Βύρωνα, δυὸ χαρακτηριστικούς ἐπισκέπτες τοῦ ἑλληνικοῦ χώρου στὶς ἀρχὲς τοῦ ΙΘ' αἰῶνα ποὺ τὸ ἔργο τους ἄσκησε σοβαρότατη ἐπίδραση ὑπὲρ τῶν Ἑλλήνων στὴ Δύση. Πρὶν νὰ παρουσιάσουμε ἀποσπάσματα ἀπὸ τὸ ἀνέκδοτο βιβλίο τοῦ Κ. Σιμόπουλου γι' αὐτοὺς τοὺς δυὸ περιηγητὲς, θὰ δώσουμε μερικὰ κομμάτια ἀπὸ τὸν δεύτερο τόμο τοῦ ἔργου τοῦ, παρουσιάζοντας σύντομα ὀρισμένους ἀξιόλογους περιηγητὲς ποὺ ἀντελήφθηκαν τὴν κατάσταση καὶ προδιέγραψαν τὴν πορεία της.

Ὁ Μωριάς τὸ 1682

τους πανίσχυρες στρατιές. Ἐνας μικρὸς ἀριθμὸς ἐλευθέρων ἀνθρώπων κατέρωθε νὰ κατατροπώσῃ χιλιάδες σκλάβους».

Πιστεύει πὼς μονάχα αὐτοὶ οἱ ἀδοῦλωτοι βουνίσιοι τοῦ Μωριά μποροῦν νὰ ξεσηκώσουν καὶ τοὺς ἄλλους Ἕλληνες στὴν κοινὴ ὑπόθεση. «Σ' αὐτοὺς στήριξαν τὶς ἐλπίδες τους οἱ Ρῶσοι κατὰ τὴν ἐκστρατεία τους στὸ Μωριά. Καὶ ἡ ἐπιτυχία θὰ ἦταν σίγουρη ἂν οἱ Ρῶσοι εἶχαν προσφέρει τὶς δυνάμεις ποὺ ἐπέβαλλε μιὰ τέτοια ἐπιχείρηση». Ἀλλὰ αὐτὸ δὲν σημαίνει ὅτι οἱ Ἕλληνες ἔχασαν τὸ θάρρος τους. «Μπορεῖ νὰ μὴν ἦταν τῆς μοίρας τους νὰ ξαναγίνον ἐλεύθεροι, αὐτὸ δὲν σημαίνει πὼς θὰ πάθουν νὰ λατρεύουν τὴν ἐλευθερία. Δὲν ἐμυχνώνονται βέβαια ἀπὸ τὴ φωτισμένη πίστη στὰ δικαιώματα τοῦ ἀνθρώπου. Τοὺς ἐμπνέει ἡ φρίκη γιὰ τὴν τυραννία ποὺ ἔγινε μίσος βαθὺ καὶ οἷζωσε στὶς καρδιές τους» (Σμ. Β 360).

Ἦσως τὴν πιὸ καθαρὴ σύλληψη τοῦ προβλήματος κάνει ὁ γάλλος περιηγητὴς Sonnini ποὺ σὰν ἀπεσταλμένος τοῦ βασιλιὰ Λουδοβίκου ΙΣΤ' ἐπισκέφθηκε τὴν Ἑλλάδα στὰ 1777. Ὁ λόγος του εἶναι προφητικός: «Ἡ ὀθωμανικὴ κυβέρνησις, κολοσσοῦς ἀμορφος μὲ πᾶσι πόδια, εἶναι ἐτοιμὸς νὰ σωριαστῇ. Καὶ ἡ Ἑλλάδα, ποὺ συνθλίβεται τώρα ἀπὸ τὸ ἀβάσταχτο βάρος τῆς τυραννίας, δὲν θὰ ἀργήσῃ, κατὰ τὰ φαινόμενα, ἂν ὀχι νὰ ξαναποχτήσῃ τὴν παλιὰ της δόξα, τουλάχιστον νὰ συντρίψῃ τὶς ἀλυσίδες τῆς καὶ νὰ καταλάβῃ τὴ θέση ποὺ τῆς ταιριάζει ἀνάμεσα στὰ ἔθνη» (Σμ. Β 389).

Ἐνας νεαρὸς ἀγγλὸς γιατρός, ὁ J. Griffiths ἐπισκέφθηκε τὴν Ἑλλάδα στὰ 1785 καὶ γράφει τὰ ἑξῆς: «Οἱ κάθε λογῆς ἔξυτελες, ποὺ δέχονται καθημερινὰ ἀπὸ τὸν Τούρκο δυνάστη, τοὺς ὠθοῦν σὲ ἀπελπισμένους ἀγῶνες γιὰ τὴ χειραφέτησή τους καὶ τὴν ἀνάκτηση τῶν ἀδιαφιλο-

Ἡ Εύβοια τὸ 1696

νίκη των δικαιωμάτων τους. Ὑπάρχουν ἀνάμεσά τους ἄντρες μεγάλων ἱκανοτήτων, πού ἔχουν συνείδηση τοῦ δυναμικοῦ τῶν συμπατριωτῶν τους καί εἶναι φλογεροί πρόμαχοι τῆς ἐλευθερίας. Ἀλλά αὐτοὶ οἱ ἄντρες βρίσκονται μακριά ἀπὸ τὴν πρωτεύουσα. Οἱ πλούσιες οἰκογένειες τοῦ Φαναρίου ἔχουν θαμπωθῇ ἀπὸ τὶς εὐνοίες καὶ τὶς παροχές τῶν σουλτάνων καὶ κολακεύονται ἀπὸ μερικὲς ἀσημέντες διακρίσεις πού τοὺς ἐπιτρέπουν νὰ μοιάζουν στὰ ἴδια καὶ στὴν ἐμφάνισή μὲ τοὺς προνομιοῦχους μουσουλμάνους. Οἱ κάτοικοι τῆς Στερεᾶς καὶ τοῦ Μωριά καὶ πολλῶν νησιῶν εἶναι γενναῖοι, τολμηροὶ καὶ ὑψηλόφρονες. Ἐχουν τὰ μέσα νὰ ἐξοπλισθοῦν καὶ νὰ δημιουργήσουν ἀξιόμαχες δυνάμεις. Κι ὅλο ζυγώνει ὁ καιρὸς νὰ λυτρωθοῦν ἀπὸ τὴν τουρκικὴ τυραννία» (Σμ. Β 469-70).

Ἐνας ἰταλὸς εὐγενὴς ἐπισκέφθηκε τὸ 1788 τὴν Ἑλλάδα καὶ κατόπιν ἐξέδωσε ἀνώνυμα τὶς ἐντυπώσεις του. Τὸ πιθανότερο εἶναι πὼς συγγραφέας τοῦ χρονικοῦ εἶναι ὁ Ἀλέξανδρος Bisani. Γράφει τὰ ἑξῆς: «Οἱ Ἕλληνες συμπαθοῦν τοὺς ὁμόδοξους Ρώσους καὶ ἀπ' αὐτοὺς περιμένουν τὴν ἀπαλλαγὴ ἀπὸ τὴν τυραννία. Ἀπὸ τὴν ἄλλή μεριὰ οἱ Τούρκοι εἶναι ἑξαντλημένοι, οἱ φόροι μεγαλώνουν, οἱ καταπιέσεις πολλαπλασιάζονται, οἱ ἐπιδημίες θερίζουν κάθε χρόνο. Σχεδὸν πάντοτε ἀκολουθεῖ πόλεμος καὶ τὰ στρατεύματα δὲν πληρώνονται. Ὅλα αὐτὰ εὐνοοῦν τὴ Ρωσία. Μόνο πού ἄλλα ἔθνη θέτουν φραγμοὺς στὶς φιλοδοξίες της. Ὡστόσο μὴν πραγματικὰ γενναῖοι ψυχὴ καὶ ἀνθρωπιστικὴ συνεργασία μὲ τὴν αὐτοκράτειρα θὰ μπορούσε νὰ ἀποδιώξῃ τοὺς Τούρκους ἀπὸ τὴν Εὐρώπῃ καὶ νὰ ἐλευθερώσῃ τοὺς Ἕλληνες ἀποδίδοντάς τους ἀνεξαρτησία καὶ αὐτοκυβέρνηση. Τότε θὰ ἔβλεπε κανεὶς αὐτὸ τὸ λαὸ νὰ ἀφυπνίζεται ἀπὸ τὸ λήθαργο ὅπου τὸν ἔχουν βυθίσει αἰῶνες δουλείας

καὶ ν' ἀναφαίνεται ἀντάξιος τῶν προγόνων του. Μ' ὅλα αὐτὰ ἡ διάβρωση τοῦ σύγχρονου κόσμου εἶναι τόσο βαθειά πού φοβᾶμαι ὅτι αὐτὸ τὸ σχέδιο πού ἀποβλέπει στὴν ἀπελευθέρωση τῶν Ἑλλήνων δὲ θὰ πραγματοποιηθῇ ποτέ. Κυρίως ἐπειδὴ μερικὰ ἔθνη, ἀπὸ τὸν ἀνόητο φόβο τοῦ ἐμπορικοῦ ἀνταγωνισμοῦ τῶν Ἑλλήνων, δὲν θὰ ἐπιτρέψουν ποτέ σ' αὐτὸ τὸ λαὸ νὰ γίνῃ ἀνεξάρτητος, γιὰ νὰ μὴ τοὺς ξεπεράσῃ, ὅπως ἀκριβῶς οἱ ἀρχαῖοι πρόγονοί του ἔχαν ξεπεράσει ὅλους τοὺς συγχρόνους τους» (Σμ. Β 500).

Τὸ 1792 ὁ γάλλος πολίτης Ἀντουὰν Olivier, μέλος τοῦ Ἰνστιτούτου, ἐπισκέφθηκε τὴν Ἑλλάδα σὰν ἀπεσταλμένος τῆς γαλλικῆς κυβερνήσεως. Γιὰ τὴν ἐπανάστασι τοῦ 1770 γράφει: «Μὲ τὴν ἐμφάνιση μερικῶν ρωσικῶν πλοίων στὴν Κορώνη καὶ στὸ Ναυαρίνο, ὅλοι οἱ Ἕλληνες ἐπαναστάτησαν, ἄρπαξαν τὰ ὅπλα καὶ ἐδείξαν θάρρος πού κανεὶς δὲν περιέμενε. Ἐκεῖνη τὴ στιγμὴ θὰ μπορούσε νὰ ξεσηκώσῃ ὁλόκληρη τὴν εὐρωπαϊκὴ Τουρκία καὶ νὰ ἀπελευθερώσῃ ὁριστικὰ τοὺς Ἕλληνες αὐτῆς τῆς περιοχῆς» (Σμ. Β 593).

Ἐνας ἀπὸ τοὺς πιὸ παρατηρητικούς περιηγητὲς εἶναι ὁ γάλλος σχεδιαστής Castellan, πού ῥθε στὴν Ἑλλάδα τὸ 1797. Περιγράφει τὸ χαρακτήρα τῶν Ἑλλήνων μὲ τ' ἀκόλουθα λόγια: «Εὐαίσθητοί στὴν ἐπιπλήξη καὶ στὸν φόβο, κολακεύονται ἀπὸ τὸν καλὸ λόγο περισσότερο κι ἀπὸ τὴν ὕλική ἀνταμοιβή. Ἡ παραμικρὴ ἐπιτυχία τοὺς πλημμυρίζει μὲ ἐνεργητικότητα. Εἶναι γενναῖοι καὶ συχνὰ παρὰ τοῖμοι. Ἀλλὰ ἐπειδὴ δὲν ἔχουν ψυχραιμία γιὰ νὰ δεῖξουν φρόνηση, οἱ ἐνθουσιασμοὶ τοὺς παγώνουν γρήγορα. Ἀποθααρρύνονται, τὰ χάνουν, τοὺς κυριεύει ὁ φόβος. Καὶ ἡ τελευταία τους καταφυγὴ εἶναι ἡ βοήθεια τῶν οὐρανῶν. (...) Ὅταν τοὺς μεταχειρίζεσαι ὑπεροπτικά νοιώθουν νὰ ἐπαναστατῇ ἡ περηφάνειά τους. Ἀλλὰ καθὼς ἔχουν ἀδύνατο χαρακτήρα, συνθηθίζουν νὰ λυγίσουν μπροστὰ τὸν βάρβαρο τύραννό τους. Ὅταν τοὺς μεταχειρίζεσαι μὲ καλωσύνη, μερικὲς φορὲς κάνουν κατάχρησι καὶ ἀποκοτῶν οἰκειότητα. Ἀλλὰ ἂν μπορέσεις νὰ ἐξασφαλίσῃς τὸ σεβασμὸ τους, ἂν τοὺς δείξῃς ἐμπιστοσύνη, ἐκτίμησι καὶ εὐγνωμοσύνη, θὰ σοὺ προσφέρουν κάθε ἐκδούλευσι καὶ τὴ φιλία τους» (Σμ. Β 668).

Ἐνας φιλέλληνας ἐγγλέζος πρόξενος ὁ Οὐίλλιαμ Eton, ἦρθε στὸν τόπο μας τὸ 1798. Γιὰ τοὺς Ἕλληνες γράφει πὼς δὲν ἔχουν ἐκφυλισθεῖ. «Προκαλεῖ ἐκπλήξη τὸ γεγονὸς ὅτι διατήρησαν τὸ δυναμικὸ τους χαρακτήρα. Εἶναι σὰν τὰ ρωμαλεὰ ἄλογα πού ροκανίζουν τὰ χαλινάρια τους. Ὁ ζυγὸς τοὺς ἐξοργίζει. Ἀν κατορθώσουν νὰ τὸν ἀποσείσουν θὰ προχωρήσουν μὲ μεγάλα βήματα πρὸς ἕνα ἔνδοξο μέλλον». Καὶ σ' ἄλλο σημεῖο σημειώνει. «Οἱ Ἕλληνες ὑποφέρουν τὸν τουρκικὸ ζυγὸ χωρὶς νὰ σταματήσουν τὴν ἀντίστασή τους, ἐνῶ οἱ ἄλλοι χριστιανικοὶ λαοὶ ἔχουν, ἐδῶ καὶ πολὺν καιρὸ, ὑποταχθῇ ἀγόγγυστα. Τὸ ἐπιχειρηματικὸ τους πνεῦμα ὁδηγεῖ συχνὰ σὲ εὐγενεῖς ἐπιτεύξεις. Δὲν λησμονήσαν τὴ δόξα τῶν προγόνων τους. Τὴ θυμίζουν ὅλα τὰ δημοτικὰ τους τραγούδια». Τέλος σημειώνει: «Ἡ πολιτικὴ κατάσταση στὴν Ἑλλάδα παρουσιάζει, ἐδῶ καὶ πολὺν καιρὸ, στὰ μάτια τῶν προσεχτικῶν παρατηρητῶν, συμπτώματα ἐκρηκτικὰ. Ἡ Ἑλλάδα δὲν μπορεῖ νὰ παραμείνῃ πιά ὑποδουλωμένη στὴν Τουρκία. Κινεῖται γοργὰ πρὸς τὴν ἀπελευθέρωσή της καὶ φιλοδοξεῖ νὰ καταλάβῃ τὴ θέση τῆς ἀνάμεσα στὰ ἀνεξάρτητα εὐρωπαϊκὰ ἔθνη» (Σμ. Β 783).

ΑΠΟΣΠΑΣΜΑΤΑ ΑΠΟ ΤΟΝ ΑΝΕΚΔΟΤΟ ΤΡΙΤΟ ΤΟΜΟ «ΞΕΝΟΙ ΤΑΞΙΔΙΩΤΕΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ» ΤΟΥ ΚΥΡΙΑΚΟΥ ΣΙΜΟΠΟΥΛΟΥ

Ὁ Γάλλος ἀριστοκράτης Chateaubriand ξεκίνησε τὸ ταξίδι του στὴν Ἑλλάδα τὸ 1806 σὲ ἡλικία 38 χρονῶν. Ἦταν φιλοβασιλικὸς καὶ πολέμησε μὲ τὸ στρατὸ τῶν πριγκίπων. Ἐνας ἀδερφός καὶ μὴ ἀδερφὴ του καρατομήθηκαν κι ὁ ἴδιος ἔζησε 8 χρόνια ἐμγκρὲς στὴν Ἀγγλία. Ὁ Σατωβριάνδος φιλοδοξοῦσε νὰ δημιουργήσῃ τὸ πνευματικὸ ἐποικοδόμημα τοῦ βοναπαρτισμοῦ, νὰ γίνῃ ὁ φορέας τῆς γαλλικῆς πολιτικῆς καὶ τοῦ γαλλικοῦ καθολικισμοῦ. Μὲ τὰ βιβλία πού ἦδη εἶχε δημοσιέψῃ τὸ ἄστρο του μεσουρανοῦσε. Ἀναγνωρίζεται ὡς πρωτοπόρος τοῦ γαλλικοῦ ρομαντισμοῦ καὶ ὡς συνδετικὸς κρίκος τῶν λογοτεχνιῶν τοῦ ΙΗ' καὶ τοῦ ΙΘ' αἰῶνα. Κατὰ βάθος, σημειώνει ὁ Σιμόπουλος (σ. 267), αὐτὸς ὁ κρίκος εἶναι μὴ κάπως κυνικὴ σύνθεση τοῦ ἀριστοκρατικοῦ σκοταδισμού τοῦ ΙΗ' αἰῶνα μὲ τὸν ἀριστοκρατικὸ συναισθηματισμὸ τοῦ ΙΘ'.

«Τὸ 1811, πέντε χρόνια μετὰ τὸ ταξίδι στὴν Ἑλλάδα, κυκλοφορεῖ τὸ περίφημο «Ὀδοιπορικὸ». Αὐτὴ τὴ φορὰ ὅλοι συμφωνοῦν: εἶναι τὸ καλλίτερο, τὸ πιὸ ἀντιπροσωπευτικὸ ἔργο τοῦ Σ. Ἀλλὰ ἦταν καὶ τὸ βιβλίο του πού σημείωσε τὴ μεγαλύτερη ἐκδοτικὴ ἐπιτυχία. Πραγματικὰ τὸ «Ὀδοιπορικὸ» ἔγινε κλασσικὸ κείμενο τῆς γαλλικῆς λογοτεχνίας».

Στὴ συνέχεια ὁ Σιμόπουλος σημειώνει τὶς ἀδυναμίες τοῦ Χρονικοῦ τοῦ Σ., τὶς ἀντιγραφές, τὶς ἀνακρίβειες, ἀκόμα καὶ τὶς μυθιστορίες πού βάζει μέσα γιὰ νὰ κάνει πιὸ πιστευτὴ καὶ πιὸ συναρπαστικὴ τὴ διήγησή του, καὶ τὶς σπηλιτεῖες, ἀφοῦ πρῶτα τεκμηριώσῃ τὶς καταγγελίες του.

«Ὅλοι σχεδὸν οἱ Ἕλληνες καὶ οἱ ξένοι πού ἀσχολήθηκαν μὲ τὸ Σατωβριάνδο» γράφει ὁ Σιμόπουλος «ὑποστηρίζουν μὲ θέρη πὼς τὸ

«Ὀδοιπορικὸ» ὑπῆρξε ἕνα φλογερὸ φιλελληνικὸ κείμενο πού καλλιέργησε τὴ συμπάθεια γιὰ τὴν ἑλληνικὴ ὑπόθεση συμβάλλοντας στὴν ἀπελευθέρωσή τοῦ ὑπόδουλου ἑλληνισμοῦ» (σ. 273). Στὴ συνέχεια ὁ συγγραφέας προχωρεῖ στὸν προσδιορισμὸ τῆς ἔννοιας τοῦ φιλελληνισμοῦ καὶ γράφει. «Ὅπωςδήποτε ὁ φιλελληνισμὸς πρέπει νὰ κριθῇ ἀπὸ τὴ χρησιμότητά τῆς προσωπικῆς συμπεριφορᾶς ἀπέναντι στὸν ὑπόδουλο ἑλληνισμό, ἔστω καὶ ἂν ἄλλες ἦταν οἱ προθέσεις καὶ οἱ προσδοκίες τοῦ ὑποθετικοῦ φιλέλληνα. Τὸ «Ὀδοιπορικὸ» τοῦ Σ. ἔχει λυγρὸ ἀπὸ ἀρχαιολατρεία. Εἶναι ὁ ὕμνος τῆς ἑλληνικῆς γῆς καὶ τῆς ἐνδοξῆς ἱστορίας της. Ἀλλὰ φιλελληνισμὸς στὴν περίοδο πού τὸ ὑπόδουλο γένος περνοῦσε τὴν ἀναγεννητικὴ του φάση καὶ στὴν παιδεία καὶ στὴν οἰκονομία καὶ στὴν κοινωνικὴ δομὴ σημαίνει ὅτι ἡ ἄλλαγή πού σημειώθηκε στὰ σπλάχνα τοῦ ἑλληνισμοῦ ἔγινε αἰσθητὴ, ὅτι ἀναγνωρίζονταν οἱ δυνατότητες τῶν Ἑλλήνων νὰ διεκδικήσουν τὴν ἐθνική τους ἀποκατάστασι. (...) Γιὰ τὸν Σ. ὥστόσο οἱ σύγχρονοι Ἕλληνες ἀποτελοῦσαν ἕναν ὁλότελα ἀγνωστὸ κόσμον. Στὰ μάτια του ἦταν ἀνδράποδα ἐξαχρεωμένα ἀπὸ τὴ δουλεία. Ταξίδευε φορτωμένος προκαταλήψεις καὶ ἀπόχρησε καινοὺς γίγες διαβάζοντας τὰ χρονικά τῶν ἄλλων περιηγητῶν. Πίστευε πὼς ἡ Ἑλλάδα ἐξακολοθοῦσε νὰ παραμένῃ βυθισμένη σὲ ἄβυσσο ἀμάθειας, ὅτι ὁ λαὸς τῆς εἶχε παρακμάσει, ὅτι εἶχε ἐκβαρβαρωθῇ. Γιὰ τὸν συγγραφέα τοῦ «Ὀδοιπορικοῦ» δὲν ὑπῆρχε ἐλπίδα νὰ ἀποσείσῃ αὐτὸς ὁ λαὸς τὰ δεσμά του. Τὰ συναισθήματα πού τὸν κατεῖχαν ἦταν οἴκτος γιὰ τοὺς σύγχρονους Ἕλληνες καὶ τὴν ἐρήμωσι πού βασίλευε στὴ χώρα καὶ νοσταλγία γιὰ τὸ ἀρχαῖο μεγαλεῖο. Στὸν Ἰσθμὸ τῆς Κορίνθου ἀναφωνεῖ: – Ἀτυχὴ χώρα! Δυστυχισμένοι Ἕλληνες! (σ. 274-5) Καὶ λίγο πιὸ κάτω συμπληρώνει. «Στὸ «Ὀδοιπορικὸ» βέβαια σπηλι-

τεύεται άνελέητα ό όθωμανικός δεσποτισμός. Αυτό άποτελεί μι άμμεση συνηγορία στην έλληνική ύπόθεση. Άλλά δέν πρέπει νά λησμονούμε ότι άλλο αντιτουρκισμός, δηλαδή αντιαπολυταρχικό και φιλελεύθερο πνεύμα, και άλλο φιλελληνισμός. Σίγουρα, όταν ύστερα από λίγα χρόνια ξέσπασε ή Έπανάσταση, ό Σατωμπριάν, ό πολιτικός, ό συγγραφέας, ό στοχαστής, θά δοκίμασε, όπως και οι άλλοι προεπανστατικοί περιηγητές, έκπληξη, ίσως και τύψεις. Άλλά και τότε δέν βιάστηκε νά εκδηλωθή και νά υπερασπισθή τά ελληνικά δίκαια, μ' όλο πού πολλοί, έξ ίσου διαπρεπείς συμπατριώτες του, ό Διδότος, ό Μπενζαμίν Κονστάν και άλλοι, είχαν διακηρύξει με λόγο και έργο τη συμπάθειά τους γιά την ελληνική άνεξαρτησία. Ωστόσο, όταν τέλειωσαν κάποτε οι πολιτικές δεσμεύσεις του, τό 1825, έγινε άληθινός φιλέλληνας. Καί μόλις άκούστηκε ή φωνή του, ή φωνή ένός ώριμου και πολύπειρου πολιτικού, κάλυψε όλες τις άλλες. Γιατί ό Σ. πέρασε στο φιλελληνικό στρατόπεδο πάνοπλος. Δέν επικαλείται ακαδημαϊκά την ήθική και τά ανθρώπινα δικαιώματα. Μάχεται με πανίσχυρη πολιτική επιχειρηματολογία. Η συμπαράστασή του είχε μεγάλη άπήχηση. Δίκαια λοιπόν ή Έλλάδα τόν ευγνωμονεί». Καί λίγο πιο κάτω: «Θά μπορούσε λοιπόν νά συμπεράνει κανείς ότι ό φιλελληνισμός του Σ. εκδηλώνεται όχι με τό «Όδοιπορικό», αλλά με τη χειρονομία του 1825. Άλλά ό φιλέλληνας του 1825 ύπήρξε δημιούργημα του περιηγητή. Τό χρονικό του ταξιδιού του του 1806 βοήθησε έμμεσα την ελληνική ύπόθεση: με την καταγγελία του τουρκικού δεσποτισμού. Η συγκινητική ύπόμνηση του άφανισμένου άρχαίου πολιτισμού είχε όπωσδήποτε συναισθηματικούς αντίκτυπους πού όδηγοσαν και σε πολιτικούς προβληματισμούς. Κυρίως χάρις στον κυκλοφοριακό θρόμβο του «Όδοιπορικού» και την αϊγλή του δημιουργού του. Με τόν Σ. ταξινόμηθηκε άνάμεσα στα έρείπια του άρχαίου μεγαλείου και τό ελληνικό έθνος» (σ. 276).

Ό ίδιος ό Σατωμπριάν γράφει σ' ένα σημείο πολύ σωστά: «Ξέρω πόσο είναι εύκολο νά συκοφαντήσ τόν δυστυχισμένο. Τίποτα πιο άπλό νά λές, έχοντας εξασφαλίσει τόν εαυτό σου από κάθε κίνδυνο: «Μά γιατί δέν συντρίβουν τά δεσμά τους;» Καθένας μπορεί μπροστά στο τζάκι του νά εκφράσει τά αισθήματά του και νά επιδείξει άγρια ένεργητικότητα. Άλλά έπειδή οι γενικευμένες κρίσεις γιά τούς λαούς διαφεύδονται από την πραγματικότητα, τις άποφεύγω». Καί σ' άλλο σημείο: «Φοβάμαι πώς οι Έλληνες δέν πρόκειται νά συντρίψουν σύντομα τις άλυσίδες τους. Άλλά κι όταν θά άπαλλαγούν από την τυραννία πού τούς καταπιέζει, τά σημάδια τών δεσμών τους θά παραμένουν. Δέν είναι μονάχα τό βάρος του δεσποτισμού πού πρέπει νά άπορρίψουν. Είναι και τό γεγονός ότι σάν λαός στά δυό χιλιάδες χρόνια πού πέρασαν έχει γεράσει και εκφυλισθή» (σ. 304-5).

Άν ό Σατωμπριάν γοητευόταν από τό τοπίο και την άρχαία παράδοση, άν δέν άποτολμούσε κρίσεις γιά τούς σύγχρονους, πού ώστόσο τούς θεωρούσε κατά κάποιον τρόπο εκφυλισμένους, ένας άλλος περιηγητής, ό Μπαίρον, τό 1809, βλέπει έντελώς διαφορετικά την Έλλάδα και τούς Έλληνες. Δίνουμε και πάλι τό λόγο στο Σιμόπουλο.

«Η ΓΝΩΡΙΜΙΑ του Μπαίρον με τούς Έλληνες έγινε σιγά-σιγά και τά αισθήματά του, οι κρίσεις του πέρασαν από διαδοχικά στάδια. Υπήρξε ό πρώτος περιηγητής της προεπαναστατικής περιόδου πού ανακάλυψε τόν ελληνικό λαό. Όλοι οι ξένοι ένθουσιαζόνταν με την Έλλάδα αλλά περιφρονούσαν τούς Έλληνες. Τις ίδιες αντιδράσεις είχε άρχικά και ό Μπαίρον. Έγραψε τό ποιητικό του ήμερολόγιο, τό δεύτερο άσμα του Τσάιλντ Χάρολντ, πού αναφέρεται στην Έλλάδα, πριν ακόμα καλογνωρίσει τούς κατόικους της. Ένατένιζε, όπως ό Σατωμπριάν στο «Όδοιπορικό» του, με ρωμαντική όραση τόν ένδοξο άρχαίο κόσμο. Δέν έρευνούσε τά αντικείμενα, δέν πρόσεχε τά πρόσωπα, όλα τά έβλεπε από άπόσταση, μι γάφα ύψωνόταν μπροστά στα μάτια, κυτούσε με βλέμμα όνειροπόλο τά αντικείμενα βουνά.

Η Έλλάδα άποτελούσε τό λίκνο της έλευθερίας, την πηγή του πολιτισμού. Με άπόγνωση έβλεπε ό ποιητής την κατάπτωση τών Νεοελλήνων. Παντού ζόφος.

Στην άρχή παρασυρόταν από τά έπιφαινόμενα και θαύμαζε τούς Τούρκους. Ήταν άλλωστε της μόδας εκείνη την έποχή στην ευρωπαϊκή λογοτεχνία ό έξωτισμός της όθωμανικής Άνατολής.

Ό Μπαίρον δέν πίστευε πώς οι Έλληνες είχαν την θέληση και τη δύναμη νά διεκδικήσουν την άνεξαρτησία τους. Σ' αυτό ευθυγραμμίζονταν με τούς άλλους ξένους πού χλεύαζαν και καταφρονούσαν τό νέο Έλληνισμό. Έβλεπε κι' αυτός παντού τό στίγμα της αιώνιας δουλείας, την κατασχώνη, τόν εκφυλισμό. Άλλά σιγά-σιγά άποκτά συνείδηση τών ανακατατάξεων και τών μετασχηματισμών πού συντελούνται κάτω από την πετρωμένη και άμετακίνητη έπιφάνεια. Προχωρεί στην ουσία του προβλήματος, αντιλαμβάνεται πώς οι Έλληνες μπορούν και πρέπει νά έλευθερωθούν. Καί τελικά προσηλώνεται στην ελληνική ύπόθεση με πάθος.

Αυτή ή άλλαγή ώστόσο γίνεται άργά και με διάφορες διακυμάνσεις. Η μακροχρόνια παραμονή του στην Άθήνα θά παίξει μεγάλο ρόλο. Τόν γοήτευε ή παρουσία του στους ένδοξους χώρους της άρχαίας ιστορίας και του πολιτισμού αλλά δέν ξόδευε την ένεργητικότητά του σε άρχαιολογικές αναδιηγήσεις, σε γεωγραφικές και τοπογραφικές έρευνες, στη μελέτη τών άρχαίων κειμένων. Οι έπιστολές του δέν άποκαλύπτουν τις πραγματικές άσχολίες του, έχουν ένα περιστασιακό, εύθυμο τόνο. Άλλά είναι βέβαιο ότι έχοτάν σε έπαφή με τό λαό, μελετούσε, πλούτιζε τις γνώσεις του, μάθαινε ελληνικά, ένημερωνόταν γιά

Chateaubriand (πορτραίτο του Girodet)

τη σύγχρονη Έλλάδα. Όνειροπολούσε αλλά και διαμόρφωνε την πολιτική του σκέψη.

Έβλεπε στην Έλλάδα τη χώρα τών μεγάλων αντιθέσεων. Με τό πολύ λαμπερό και τό πολύ ζοφερό στοιχείο.

Στην άρχή ήταν άνελέητος. Μ' άρέσουν οι Έλληνες. Είναι γοητευτικοί κατεργαρέοι με όλα τά έλαττώματα τών Τούρκων αλλά χωρίς τό θάρρος τους». Χαρακτηρίζει τούς Έλληνες άπολίτιστους, φιλοχρήματους, πολυλογάδες. «Η Έλλάδα και οι Έλληνες, γράφει σε μι ά σημείωση του Τσάιλντ Χάρολντ, άποτελούν ένα μελαγχολικό παράδειγμα του στενού δεσμού πού ύπάρχει άνάμεσα στον ήθικό εκφυλισμό και την έθνική κατάπτωση». Στην άρχή του Γκισούρ μιλάει με καταφρόνηση και θλίψη γιά την παρακμή της ελληνικής φυλής. Άποδίδει τόν βαθμιαίο εκφυλισμό τών Έλλήνων στην έθελοδοουλία. «Θά μπορούσαν νά κατακτήσουν τόν έχθρό τους άν δέν είχαν ώριμάσει γιά την ύποταγή. Τώρα δέν είναι γιά τίποτα άξιοι έξω από τό έγκλημα. Δέν έχουν ούτε την άρετή τών άγρίων πού είναι προτιμότεροι από τά άνάξια γιά την έλευθερία άνδράποδα».

Αυτές οι έξουθενωτικές έρμηνείες, τά περί εκφυλισμού και παρακμής τών Έλλήνων και άδυναμίας νά διεκδικήσουν την έλευθερία τους, βρίσκονταν μέσα στο κλίμα της έποχής και έπηρεάζαν την Κοινή Γνώμη, τη λογοτεχνία, τούς ταξιδιώτες, τούς πολιτικούς.

Ό Μπαίρον έπισημαίνει τά έλαττώματα τών Έλλήνων αλλά άγνωρίζει και τις άρετές τους. Στην ανακάλυψη αυτών τών άρετών έπαιξε ρόλο ό βαθύτατος φιλελευθερισμός του και τό όξύτατο πολιτικό του κριτήριο. Ένώ οι Ευρωπαίοι περιηγητές, σπουδασμένοι και άρχαιολάτρες, πίστευαν κατεβαίνοντας στην Έλλάδα, πώς θά συναντήσουν τούς ήρωες του Πλούταρχου, ό Μπαίρον, ό ποιητής, άποδείχτηκε πιο θετικός, πιο ρεαλιστής. Πατούσε γερά στο χώμα. Οι άλλοι έφευγαν με πικρή άπογοήτευση, ό Μπαίρον έμεινε. Έμεινε και υπερασπίστηκε τούς Έλληνες.

Μιλούσε σαρκαστικά και, μερικές φορές, σε μισελληνικούς τόνους. Έτρεφε άμφιβολίες γιά τις άρετές τών νέων Έλλήνων και τις προοπτικές της έλευθερίας. Ωστόσο δέν τούς άντίκρυζε σάν σχολαστικούς φιλόλογους ή άρχαιολόγους πού έπισημαίνει την έξαφάνιση ένός μεγάλου έθνους και ξευνμει τό παρελθόν παρωδώντας τό παρόν. Για τόν Μ. τό ένδοξο παρελθόν έπρεπε νά άποτελέσει κίνητρο γιά σύγχρονους άθλους.

Όλοι οι ξένοι πού βρίσκονταν στην Άθήνα τό 1809-1811 μιλούσαν γιά τούς σύγχρονους Έλληνες με περιφρόνηση. Ό Μ. αντιμετώπισε με σθένος τις έπικρίσεις. Τού έλεγε ό Φωβέλ, ό Γάλλος πρόξενος πού ζούσε στην Άθήνα δλόκληρες δεκαετίες, προβάλλοντας την προσωπική του γνώση και έμπειρία, ότι οι Έλληνες δέν άξίζουν την έλευθερία έπειδή έχουν έξαχρειωθεί και έθνικά και άτομικά.

Λόρδος Βύρων

Σχολιάζει ο Μ.: «Ξεχνάει ο Φωβέλ ότι αυτός ο έκφυλισμός οφείλεται σε αίτια που μονάχα με το μέσο που εκείνος αποδοκιμάζει είναι δυνατόν να αντιμετωπισθούν». Δηλαδή με την απελευθέρωσή τους.

Ο Ρόκ, Γάλλος έμπορος εγκατεστημένος στην Αθήνα, διαβεβαίωνε τον Μ. με διασκεδαστική σοβαρότητα:

— Σέρ, οι Έλληνες είναι το ίδιο σκυλολόι όπως και στην εποχή του Θεμιστοκλή.

Ο ποιητής σχολιάζει ειρωνικά: «Έτσι είναι. Οι άρχαιοι Έλληνες εξόρισαν τον Θεμιστοκλή, οι σύγχρονοι εξαπάτησαν τον κύριο Ρόκ. Αυτή η μεταχείριση επιφυλάσσεται πάντοτε στους μεγάλους άνδρες».

Ο Μ. είναι ευαίσθητος, διεισδυτικός, ανατόμος ψυχών. «Οι Έλληνες είναι δίστροποι γιατί αμύνονται. Έχουν τόσο ξεσηκωθεί την καλωσύνη, που όταν καμιά φορά τη συναντούν, τη βλέπουν με ύποψια, όπως το σκυλί που συχνά δαγκώνει τα δάχτυλα που θέλουν να το χαϊδέψουν. «Είναι άχαριστοι, κραυγαλέα, επαισχυντα άχαριστοι». Αυτή είναι η γενική κατακραυγή. Αλλά, για όνομα της Νέμεσης. Γιατί να χρωστούν ευγνωμοσύνη; Υπήρξε ποτέ ανθρώπινη ύπαρξη που έκανε καλό στην Έλλάδα ή στους Έλληνες; Πρέπει να νοιώθουν ευγνωμοσύνη στους Τούρκους για τις άλυσίδες τους και στους Φράγκους για τις άπατηλες υποσχέσεις και τις ψευδοσυμβουλές τους; Πρέπει να νοιώθουν ευγνωμοσύνη στον καλλιτέχνη που ανασκαλεύει τα έρειπια, στον αρχαιολόγο που τα άρπάξει; Στον ταξιδιώτη που ό γενίτσαρος του τους μαστιγώνει και στον συγγραφέα που τους κακολογεί στα κείμενά του; Γιατί αυτές είναι οι υποχρεώσεις των Έλλήνων στους ξένους».

Ο Μ. παρατηρεί ότι οι Ευρωπαίοι, ενώ μελετούν την αρχαία ελληνική και τις δημιουργίες των Αθηναίων πολιτικών, αδιαφορούν για τους απογόνους, «όπως υποτίθεται», αυτών των σκληροτράχηλων δημοκρατικών και τους εγκαταλείπουν «κάτω από την τυραννία των δυναστών τους, μ' όλο που ελάχιστη προσπάθεια χρειάζεται για να συντριβούν τα δεσμά τους».

«Οι Έλληνες δεν έχασαν διόλου τις ελπίδες τους σε ό,τι αφορά την απελευθέρωσή τους, μ' όλο που έχουν διαφορετικούς προσανατολισμούς. Από θρησκευτική πλευρά στρέφονται προς τους Ρώσους. Αλλά δυο φορές ως τώρα έχουν εξαπατηθεί από αυτή τη Δύναμη και δεν λησμόνησαν το φοβερό μάθημα που πήραν από τη μοσχοβίτικη λιποταξία στο Μωριά. Τους Γάλλους τους σιχαίνονται, μ' όλο που ή ύποταγή ολόκληρης της Ευρώπης θα όδηγήσει πιθανόν και στην απελευθέρωση της ηπειρωτικής Ελλάδας. Οι νησιώτες προσβλέπουν περισσότερο

στον Άγγλο για βοήθεια έξ αιτίας της κατοχής των νησιών του Ιονίου. Πάντως, όποιοσδήποτε παρουσιαστή με όπλα στα χέρια, θα είναι καλοδεχόμενος. Κι' όταν θάρρη αυτή ή στιγμή μονάχα ο Θεός μπορεί να σώσει τους Όθωμανούς. Δεν πρέπει να περιμένουν έλεος από τους γκισούρηδες. Σε πείσμα των προφητειών του Πάω και των άμφιβολιών του Θόρντον, υπάρχει βάσιμη έλπίδα να απολυτρωθεί αυτή ή φυλή. Όσα κι' αν είναι τα λάθη της θρησκείας των Έλλήνων και της πολιτικής τους, άρκετά τιμωρήθηκαν με τη δουλεία που κρατάει τρεις-σήμερο αιώνες» (σ. 44-48).

Και σ' άλλο σημείο πιά κάτω σημειώνει για τον Μπαίρον.

«Είχε την όξυδέρκεια να διαπιστώσει ότι στην Έλλάδα πραγματοποιείται μια θαυμαστή πνευματική αναγέννηση. «Σ' ένα σκλαβωμένο λαό που αναγκάζεται να καταφύγει στα ξένα τυπογραφεία, ακόμα και για τα εκκλησιαστικά βιβλία, είναι εκπληκτικό να βρούμε κανείς εκδόσεις επάνω σε γενικά θέματα. Ο συνολικός αριθμός των Έλλήνων, που ζή διασκορπισμένους στα πέρατα της όθωμανικής αυτοκρατορίας και άλλου, υπολογίζεται το πολύ σε τρία εκατομμύρια ψυχές. Κι' όμως είναι αδύνατο να ανακαλύψει έθνος του ίδιου πληθυσμού με τόσο μεγάλη αναλογία βιβλίων και συγγραφέων όσο στην Έλλάδα του αιώνα μας. Θα άπαντήσουν οι συνήγοροι της τυραννίας: «Ναί, άλλα αυτά τα βιβλία είναι θρησκευτικά φυλλάδια και επομένως δεν άξιζουν τίποτα». Ωραία. Πέστε μου όμως, τί άλλο μπορούν να γράψουν; Θα ήταν πολύ διασκεδαστικό να βρεθεί ένας Ευρωπαίος και ειδικά Άγγλος να καθυβρίσει την κυβέρνηση της χώρας του.

»Ο Έλληνας δεν έχει δικαίωμα να γράψει πάνω σε πολιτικά θέματα. Αλλά ούτε με έπιστημονικά θέματα μπορεί να άσχοληθεί από έλλειψη παιδείας. Αν έκφραση άμφιβολίες άφορίζεται και καταδικάζεται. Έτσι οι συμπατριώτες του δεν δηλητηριάζονται από τη νέα φιλοσοφική σκέψη. Όσο για την ήθική, άς είναι καλά οι Τούρκοι. Δεν υπάρχουν πολλά περιθώρια. Τί άπομένει λοιπόν σε κείνον που έχει κλίση στα γράμματα; Η θρησκεία και τα συναξάρια. Και είναι πολύ φυσικό, εκείνοι που απολαμβάνουν τόσο λίγα πάντα σε τούτη τη ζωή, να τα άναζητούν στην άλλη. Έτσι δεν είναι διόλου περιεργο που στον κατάλογο 55 Έλλήνων συγγραφέων που έχω μπροστά μου — οι περισσότεροι ήταν τελευταία εν ζωή — μόνο 15 άσχολούνται με θέματα μη εκκλησιαστικά. Ο κατάλογος αυτός υπάρχει στο 26ο κεφάλαιο του Δ' τόμου της Έκκλησιαστικής Ιστορίας του Μελετίου» (σ. 50-51).

Η ΣΤΑΣΗ του Μ. μπροστά στο πρόβλημα Έλλάδα και Έλληνες, ιστορία και σύγχρονη πραγματικότητα, παρελθόν και μέλλον, εκφράζεται πιά έντονα στο ποιητικό του έργο. Αυτό το έργο έγινε ξαφνικά γνωστό σ' ολόκληρη την Ευρώπη. Κι' ή Έλλάδα, που άποτελούσε το ύφάδι των ποιητικών άφηγηματικών του συνθέσεων, άρχισε να αναδύεται άπρόσμενα και σαν τόπιο και σαν πρόβλημα. Αλλά γιατί ένθουσίασε ή ελληνική ποίηση του Μπαίρον; Πρώτα-πρώτα γιατί τα αισθήματα που ξεχείλιζαν από τους στίχους του ήταν γνήσια. Ο ποιητής θύμιζε τί υπήρξε κάποτε ή Έλλάδα κι' έδειχνε τί είναι. Αλλά αυτό το χθές και το σήμερα ταυτίστηκαν, έγιναν ένα, όμοούσιο και άδιαίρετο. Αυτό συνέβαινε πρώτη φορά.

Το «Προσκήνιο του Τσάλντν Χάρολντ» διαβάστηκε σ' όλη την Ευρώπη κι' ο Μ. έγινε ο ποιητικός ύψέρμαχος της νέας Έλλάδας. Το δεύτερο άσμα άποτελεί μια σύνθεση πικρής νοσταλγίας για τον αρχαίο κόσμο, άγριας όργης για την έθελοδοουλεία (όπως πίστευε στην αρχή) των Έλλήνων και την άδυναμία τους να συντρίψουν τις άλυσίδες τους και πολεμιστηρίου σαλπίσματος για ξεσηκωμό. Την ίδια όρμη, την ίδια εξανάσταση βρίσκουμε σε στίχους του «Γκισούρ», του «Δόν Ζουάν», της «Κατάρης της Αθηνάς». Μερικές φορές ο Άγγλος ποιητής γίνεται Τυρταίος.

Μπροστά σ' αυτό το φιλελληνικό ξέσπασμα όλοι οι γλευασμοί, οι εφρωνείες, οι μυκητριμοί, τα σαρκαστικά σχόλια που βρίσκουμε στα γράμματα, στις συνομιλίες και τις σημειώσεις του σβήνουν όλότελα. Γιατί ο Μ. βροντοφωνάζει τη μεγάλη άλήθεια: Οι Έλληνες άς μη προσμένουν την έλευθερία από τους ξένους. Ούτε από τους Φράγκους ούτε από τους Μόσκοβους. Τους προειδοποιεί, τους συμβουλεύει: μόνο με τις δικές τους δυνάμεις θα συντρίψουν τα δεσμά τους» (σ. 53-54).

Κι ο Σιμόπουλος κλείνει με τ' ακόλουθα λόγια το κεφάλαιο για το Μπαίρον (σ. 60).

«Αυτός ήταν ο περιγητής Μπαίρον. Ταξίδεψε στην Έλλάδα σε μια έποχή που ή έθνική συνείδηση αναταραζόταν από λυτρωτικές προσδοκίες. Οι τροχοί της ιστορίας είχαν κιάλα άρχισει να σαλεύουν. Μόνο που οι μετασχηματισμοί ήταν ακόμα άθέατοι.

Μεθούσε από το κάλλος του τοπίου, όνειρευόταν πάνω στα απομεινάρια του αρχαίου κόσμου και σπάραιζε για τις δουλείες την καταισχύνη. Αλλά ήταν ένα έκρηκτικά φιλελεύθερο πνεύμα. Και τα ποιήματα που έμπνεύσθηκε από κείνο το ταξίδι στην Έλλάδα έγιναν θούρια έλευθερίας. Σε κάθε Έλληνα που αντίκριζε φανταζόταν κι' έναν έλευθερωτή. Δεν είχε άστοχησει. Δέκα χρόνια άργότερα της Ελλάδας τα χόματα ποτίζονταν με τα αίματα των παιδιών της.

Ο Μπαίρον θα ξαναγυρίσει στην Έλλάδα χωρίς πιά τις μάταιες θρηνολογίες και τους όραματισμούς. Είχε μπροστά του ένα καινούργιο κόσμο που μαχόταν για ζωή και για θάνατο. Ένα λαό που ίσως δεν ύποπτευόταν εκείνο το άνοιξιάνικο πρωινό του 1811 καθώς αποχαίρε-τούσε τις άκτες της Άττικής».

Τὸ φρούριο τῆς Πάργας. Λιθογραφία τοῦ 1819

ΣΤΙΣ ΠΑΡΑΜΟΝΕΣ ΤΟΥ 1821

Μιὰ ἔκθεση γιὰ τὴ διάρθρωση
τοῦ φεουδαρχικοῦ καθεστῶτος
στὰ ρουμανικὰ πριγκηπάτα (1819)

τοῦ Τάσου Βουρνᾶ

Τὸ παρακάτω ντοκουμέντο ἀπὸ τὰ ρουμανικὰ ἀρχεῖα –τὸ μέγα αὐτὸ νεκροταφεῖο τῆς ἱστορίας τῶν βαλκανικῶν λαῶν– εἶναι μιὰ ἔκθεση τοῦ 1819, ποὺ περιγράφει μὲ πᾶσα δυνατὴ ἀκρίβεια τὸ φεουδαρχικὸ καὶ δουλοκτητικὸ καθεστῶς τὸ ὁποῖο εἶχαν ἐπιβάλει στὰ ρουμανικὰ πριγκιπάτα οἱ ἐγγῶριοι βογιάροι (φεουδάρχες) ὑπὸ τὴν ὑψηλὴ κυριαρχία τῶν Τούρκων καὶ τὴν ἄμεση ἐποπτεία τῶν Φαναριωτῶν ἡγεμόνων. Ἡ τριπλὴ αὐτὴ ἐποπτεία ἑνὸς ὁλόκληρου λαοῦ, ποὺ κατοικοῦσε στὴν πιδὸ προνομιοῦχα καὶ πιδὸ παραγωγικὴ γῆ τῶν Βαλκανίων, εἶχε δημιουργήσει στὰ ρουμανικὰ πριγκιπάτα ἀφόρητο κλίμα κοινωνικῆς καὶ οἰκονομικῆς ἐκμετάλλευσης.

Κάτω ἀπὸ ἓνα σύστημα μικτῶ, φεουδαρχίας καὶ δουλοκτησίας, ὁλόκληρος ὁ ἀγροτικὸς πληθυσμὸς εἶναι ὑποδουλωμένος στοὺς μεγάλους γαιοκτήμονες, ποὺ πο-

λιτικὰ συμμαχοῦν μὲ τοὺς Τούρκους καὶ τοὺς Φαναριώτες ἡγεμόνες. Ἐπίσης μέγας φεουδάρχης ἦταν ἡ ἐκκλησία, τῆς ὁποίας τὰ περιουσιακὰ στοιχεῖα καὶ τὰ κέρδη δίνονται λεπτομερῶς στὴν ἔκθεση. Ἐπικεφαλῆς τότε τῆς ἐκκλησίας στὰ ρουμανικὰ πριγκιπάτα ἦταν ὁ περιβόητος Οὐγγροβλαχίας Ἰγνάτιος, γιὰ τὸν ὁποῖο ὁ «Ἀνώνυμος Ἕλληνας» τῆς «Ἑλληνικῆς Νομαρχίας» (σελ. 168) λέει τὸ 1806, ὅταν ἀκόμη ἦταν μητροπολίτης Ἀρτας, ὅτι εἶναι ὁ «πρῶτος προδότης τοῦ τυράννου» (Ἀλῆ πασᾶ). Καὶ συνεχίζει: «Ὁ Ἀρτης ἠπάτησε καὶ ἐπρόδωσε τοὺς ἥρωας Σουλιώτας» καὶ ὅτι εἶναι «ἀσελγής, ἄσωτος καὶ ἀρσενοκοίτης φανερός»! Εἶναι αὐτὸς ποὺ ζώντας ἐξόριστος στὴν Πίζα τῆς Ἰταλίας, στάθηκε ἐχθρὸς κάθε ἐπαναστατικῆς κίνησης στὴν Ἑλλάδα καὶ συκοφάντησε κατὰ τὸ χυδαιότερο τρόπο τοὺς φιλικούς μὲ μιὰ ἔκθεσή

Τὸ Βουκουρεστί σὲ γκραβούρα τοῦ 1809. Τὸ κτίριο ποὺ φαίνεται ἦταν τὸ Μέγαρο τῶν Ἀρχιεπiscopῶν τοῦ Κράτους.

του ἀπὸ τὴν Πίζα στὸ Φιλελληνικὸ Κομιτάτο τῆς Βέρνης (Ἑλβετία) (2).

* * *

Ἐνδιαφέρουσα ἐξάλλου εἶναι ἡ καταγραφή τῶν κατόικων τῶν ρουμανικῶν πριγκιπάτων κατὰ φαμίλιες καθὼς καὶ ὁ ταξικὸς τους διαφορισμὸς μέσα στὸ φεουδαρχικὸ καὶ δουλοκτητικὸ σύστημα. Κατὰ τοὺς ὑπολογισμοὺς τοῦ συντάκτη τῆς ἐκθέσεως, σύμφωνα καὶ μὲ τὰ στοιχεῖα ποὺ τοῦ παρέχει ἡ ἀπογραφή τοῦ Ἀλέξανδρου Βοεβόδα Σούτζου, ὁ συνολικὸς πληθυσμὸς τῶν ρουμανι-

κῶν πριγκιπάτων μόλις ξεπερνοῦσε τὸ 1.200.000 κατοίκους.

Ἄλλο σημαντικὸ σημεῖο τῆς ἐκθέσεως εἶναι αὐτὸ στὸ ὁποῖο διαπιστώνεται ἡ ἀρχόμενη διάβρωση καὶ ὁ κατακερματισμὸς τῆς μεγάλης ιδιοκτησίας ἀπὸ τὴν ἀνάπτυξη τοῦ ἐμπορικοῦ κεφαλαίου, τὸ ὁποῖο ἀκόμη τοποθετεῖται σὲ μὴ παραγωγικὲς ἐπενδύσεις. Ἔτσι πρὸς τὸ παρὸν ἡ γῆ ἀλλάζει κυριότητα καὶ οἱ γαιοκτήμονες, χρεωμένοι στὸν ἐμπόρου, ὑποχρεώνονται νὰ τὴν πουλήσουν στὸν δανειστὴ τους. Εἶναι τὰ πρῶτα σοβαρὰ ρήγματα στὸ φεουδαρχικὸ καθεστῶς ἀπὸ τὶς ἀναπτυσσόμενες ἀστικές σχέσεις παραγωγῆς καὶ ἀνταλλαγῆς.

Ἐνδιαφέρουσα ἐπίσης εἶναι ἡ καταγραφή τῶν μοναστηριῶν, ἐκκλησιῶν, σχολείων, νοσοκομείων, δημοσίων ἔργων (βρύσες, δημόσια λουτρά, ἐργοστάσια κ.λπ.), καθὼς καὶ τῶν σπιτιῶν τῶν περιοχῶν Βουκουρεστίου καὶ Κραγιοβας.

Τέλος ἡ ἐκθεση κλείνει μὲ τὰ ἔσοδα τοῦ ἡγεμόνα, τὰ ὁποῖα ὁ συντάκτης ὑπολογίζει, ἐπὶ ἡγεμονίας Ἀλεξάνδρου Σούτζου, στὸ ποσὸ τῶν 2.125.000 σὲ γρόσια καὶ σὲ 19.260 πουργιά. Τὰ ἐτήσια ἔσοδα τῆς ἡγεμονίας ὑπολογίζονται στὴν ἐκθεση σὲ 11.000 πουργιά, ἄρα τὸ ταμεῖο τοῦ ἡγεμόνα πραγματοποιοῦσε κολοσσιαῖα περισσεύματα.

Τάσος Βουρνᾶς

1. Documente Privind Historia Rominei. Rasccalabin 1821, T.A', σελ. 125 κ.ε.
2. Βλέπε τὴν ἐκθεση στὸ Γ. Πάιο «Ἐπιστολὲς καὶ ἔγγραφα τοῦ 1821», «Δίφρος» 1957, καὶ στὰ παράνομα ντοκουμέντα τῆς Φιλίππης, σελ. 104 κ.ε. μὲ τὴν ἐπιμέλεια Τάσου Βουρνᾶ, Ἀθήνα 1964, Ἐκδόση Τ. Δρακόπουλου.

Η ΕΚΘΕΣΗ

Ἡ Δακία διαιρεῖται εἰς 17 θέματα (ζουδέτζα), διοικούμενα ὑπὸ ἰσραβινικῶν, ὧν ἕκαστον ὑποδιαιρεῖται εἰς θέματα (πλάσαι), ἅτινα εἰσὶν 137 καὶ διοικούνται ὑπὸ ζαπτζήδων¹, διοριζομένων παρὰ τῶν ἰσραβινικῶν.

Ἐκαστον θέμα ἔχει μίαν καθέδραν ἰσραβινικῶν, τινὰ δ' αὐτῶν ἔχουσι δύο καὶ τρεῖς κωμοπόλεις (ὀράσια), ἀπάσας συμποσομένους εἰς 28.

Εἰς ὅλην τὴν Δακίαν, ἐκτὸς τῶν κωμοπόλεων, εἰσὶ χωρία 2841, ἐξ ὧν τινὰ κατοικοῦνται ὑπὸ Βουλγάρων καὶ Οὐγγουραίων.²

Ἐχει πλάγια 17 φυλαττόμενα ὑπὸ βατάχων, ψηφιζομένων παρὰ τῶν βορνίκων τῆς ἄνω καὶ τῆς κάτω τζάρας, καὶ διοριζομένων δι' αὐθεντικῶν γραμμάτων.

Ἡ γῆ τῆς Δακίας διαιρεῖται εἰς 3740 κτήματα (μοσάι) μοναστηριακά, μητροπόλεως, ἐπισκοπῶν, ἀρχόντων, πραγματευτῶν καὶ λοιπῶν, καὶ οὕτε σπιθαμὴ σχεδὸν γῆς εὐρίσκεται ἄνευ κυρίου. Τὰ πλεῖστα τῶν κτημάτων ἔχουσιν ἀνὰ δύο καὶ τρία χωρία, τὰ δὲ λοιπὰ εἰσὶν ἀκατοίκητα.

Τὰ κτήματα τῆς Δακίας, καλλιεργούμενα μετ' ἐπιμελείας δίδουν κέρδος τρία ἕως ἑπτὰ καὶ ἡμισὺ τὸ πουργεῖον, αὐξάνει ὅμως ἡ τιμὴ τῆς γῆς ἀπὸ χρόνον εἰς χρόνον. Τὰ προκριτότερα αὐτῶν εἰσὶν δασα ἔχουσι λόφους, δάση, ποταμούς, χελεστοῖα (λίμναι κατασκευασταὶ) καὶ πεδιάδας.

Οἱ κατοικοῦντες εἰς ξένα κτήματα (κλακάσκηδες) δουλεύουσι τῷ κυρίῳ τῆς γῆς δώδεκα ἡμέρας κατ' ἔτος ἀμισθί καὶ δίδουσιν αὐτῷ ἀπὸ τὰ σπαρτὰ καὶ φυτὰ τὸ δέκατον (δίσμα), καὶ ἀπὸ τὰ ζῶα, τὰ τρεφόμενα ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ κτήματος, τρεῖς ἕως εἴκοσι παράδες εἰς τὸ κεφάλι.

Οἱ δι' ἔχοντες κτήματα τζαράνοι (μοσινάνοι) ὄντες ὀλίγοι τὸν ἀριθμὸν, πληρώνουσι μόνον τὰ τοῦ ἡγεμόνος.

Εἰς πάσαν τὴν Δακίαν, ἐκτὸς Βουκουρεστίου καὶ Κραγιώβης, μοναστήρια, μετόχια, ἐκκλησίαι καὶ σκήτῃ εἰσὶν 3185: δηλαδὴ 61 μοναστήρια, 124 μετόχια, 9 σκήτῃ, 1 ἐκκλησία Λατίνων καὶ 2.990 ἐκκλησίαι, ὧν τινες εἰσὶ ξύλινα.

Ἐκ τῶν ρηθέντων μοναστηρίων πέντε ἢ ἕξ εἰσὶ καλοσγραῖων.

Ἐντὸς δὲ τοῦ Βουκουρεστίου μοναστήρια, ἐκκλησίαι καὶ λοιπὰ εἰσὶν 148, δηλαδὴ 9 μοναστήρια αὐθεντικά, 8 μὲ χάνια, 10 β-ας τάξως, 72 ἐκκλησίαι πέτρινα, 25 ξύλινα, 20 παρεκκλήσια, 1 Ἀρμενίων, 1 Παπιστῶν, 1 Λουθηρῶν καὶ 1 Ἑβραίων.

Ἐκτὸς δὲ τούτων εἰσὶ καὶ ἄλλα τινὰ παρεκκλήσια εἰς τὰ περίξ τοῦ Βουκουρεστίου ἀρχοντικά κτήματα.

Ἐντὸς τοῦ Βουκουρεστίου 7 χάνια μεγάλα, 30 μικρά, 25 βρύσεις, 4 λουτρά δημόσια, 2 σχολεῖα γενικά, τὸ μὲν ἑλληνικὸν τὸ δὲ δακικόν, 7 ὁσπιτάλια καὶ 1 τεχνουργεῖον τεσμελιῶν.

Διαιρεῖται εἰς ἐνορίας 123, 17.000 σίτια, ὑπὲρ τοὺς 130.000 κατοίκους πάσης τάξεως καὶ φυλῆς.

Ἡ γῆ τῆς Δακίας τοσοῦτον εὐπορεῖ παντὸς εἶδους προϊόντων, δένδρων, μεταλλείων, ζῶων καὶ ποταμῶν ἀπειρῶν, ὥστε καὶ ἐξάγουσα εἰς τὰς γειτνιαζούσας ἐπικρατεῖας τὸ πολὺ τῶν προϊόντων τῆς, ἐδύνάτο νὰ θρέψῃ τριπλὴν καὶ τετραπλὴν ποσότητα ἐγκατοίκων.

Μ' ὅλα ταῦτα, τὰ ἐτησίως ἐκ τῶν τζαράνων λαμβανόμενα παρὰ τῆς αὐθεντίας, μητροπολίτου, ἐπισκοπῶν καὶ τῶν ἐν ἐνεργείᾳ μεγάλων καὶ μικρῶν ἀρχόντων, κατ' ἀκριβεῖαν ἐξεταζόμενα συμποσοῦνται ὑπὲρ τὰ τεσσαράκοντα χιλιάδας πουργεῖα, ἀφῆνω κατὰ μέρος τὰ ἐκ τῶν κτημάτων, σοκοτελνίκων, ποσλουσνίκων καὶ κατζιβέλων εἰσοδήματα μοναστηριακά, καὶ λοιπῶν.

Τὰ πλεῖστα τῶν ἐξερχομένων παντὸς εἶδους προϊόντων εἰσὶ μοναστηριακά, ἀρχοντικά καὶ ποδὸ πάντων τῶν ἐχόντων κτήματα πραγματευτῶν, οἵτινες πολλῶ μᾶλλον τῶν λοιπῶν, περιποιούνται καὶ γνωρίζουσι ἀκριβῶς τὴν καλλιέργειαν τῆς γῆς.

Ἐξ αἰτίας τῆς ἐπιπολαζούσης ἀσωτείας τῶν κατοίκων, ἐπλούτησαν οἱ πραγματευταὶ καὶ κυριεύουν ἤδη τὰ καλότερα καὶ μεγαλύτερα κτήματα τῶν ἀρχόντων, δοθέντα εἰς αὐτοῖς τόπον τοῦ ὑπερόγκου χρέους τῶν.

Ἐκτὸς ὀκνῶν³ καὶ κατραμίου τῆς γῆς (πόκουρα), τὰ λοιπὰ μεταλλεῖα εἰσὶ κεκλεισμένα.

Συνάγεται δὲ καὶ ὀλίγος χρυσὸς παρὰ τῶν αὐθεντικῶν κατζιβέλων ἀπὸ τὰς παραποταμίους ὄχθας Ἀρτζης, Ὀλτου, Δεμποβίτζας καὶ Τοπολογίου.

Ἐτησίως ἐξάγεται ἀπὸ τὰς ὀκνας ἕως 25 μυλλιονίων ὀκάδες ἄλας.

Τρεῖς εἰσὶν αἱ ὀκναὶ τῆς Δακίας, δηλαδὴ Τελέγα εἰς Πράχοβαν, Σλανίε εἰς Σακογένη καὶ μεγάλη εἰς Βούλτζαν.

Συνάγεται δὲ 25 μυλλιονία μέτρα οἴνου (πρὸς 10 ὀκάδες), πλὴν μικρὰ ἐξαγωγή γίνεται. Ἡ δὲ ἐκ τῶν δαμασκῆνων ρακή⁴ καὶ πίνεται πολὺ ἐπὶ τοῦ τόπου, καὶ ἐξάγεται.

Οἱ κάτοικοι τῆς Δακίας διηρημένοι εἰς φαμίλιαι

Κατὰ τὴν ἐν τῷ 1819 ἔτος γενομένην καταγραφὴν ἐπὶ τῆς ἐσχάτης

1. Γιὰ τὸ ἀρχοντολόγιο τῶν Ρουμανικῶν πριγκιπάτων ἰδὲς τὴν «Ἱστορίαν τῆς Πάλαι Δακίας» τοῦ Διονυσίου Φωτεινοῦ 1818 - 1819. Οἱ ἰσραβινικοὶ ἦσαν ἓνα εἶδος σημερινὸν νομάδες.

2. Οὐγγρων Τσαράνοι ἴσον χωριάτες, τζάρα, ρουμ. ἴσον χώρα, ὕπαιθρος.

ἡγεμονίας τοῦ Ἀλεξάνδρου Βοεβόδα Σούτζου⁵.

101 355	Μπίρνικοι. Οὗτοι εἰσὶ μοιρασμένοι εἰς λούδουρα, ὧν 18 χιλιάδες γινώσκει ἡ βασιλεία, τὰ δὲ λοιπὰ, ἕως 12 ἢ 13 χιλιάδες εἰσὶν ἀγνώστα. Τὸ λούδουρον συνίσταται ἐκ γ', δ' καὶ ε' ἀνθρώπων, κατὰ τὸ θέμα, τὸ χωρίον, τὸ ἐμπόριον καὶ ἐξόχως τὴν διανομὴν τῶν ἱσραβνίκων καὶ σαμεσῆδων. Ἐκαστον τῶν λουδούρων δίδει τῇ βιστριά κατὰ διμηνίαν ἀνὰ 24 ἕως 32 γρόσια. Καὶ τοῦτα διῶς ἐξήρτηνται τῆς ἀποφάσεως τοῦ ἡγεμόνος. Ἐπὶ Καρατζᾶ ἐπλήρωσαν 100 καὶ 200 γρόσια. Ὑπόκεινται εἰς ὅλας τὰς ἀγγαρείας καὶ δόσιμα.
ἕως 19 000	Σοκοτέλνικοι. Οἱ μὲν πληρώνουν δόσιμον ξεκομμένον τοῖς ἄρχουσιν καὶ μοναστηρίοις, οἱ δὲ δουλεύουν προσδιωρισμένους εἰς τὰ κτήματα αὐτῶν. Πληρώνουσι κατ' ἔτος ἀνὰ 80 καὶ 100 γρόσια ἕκαστος.
18 000	Ποσλούσνικοι. Καὶ οὗτοι ὡς σοκοτέλνικοι εἰσὶ. Πληρώνουν ὅμως ὀλιγώτερον τῶν σοκοτέλνικων καὶ δουλεύουν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ εἰς τὰ κτήματα ὅπου καὶ κατοικοῦσι.
16 000	Ἱερεῖς καὶ διάκονοι.
ἕως 2 600	Νιάμουρα. Τὸ πάλαι ἦσαν ἀνὰ 3 καὶ 4 κάθε γράμμα. ⁶ Ὁ δ' Ἀλέξανδρος ββ-ας Σούτζος, διατρέσας αὐτοὺς ἔδωκεν ἐν ἑκάστῳ ἀνὰ ἓν ξεχωριστὸν γράμμα.
1 500	Κουμπανίσται. Ἐχουσι προνόμια δι' αὐθεντικῶν χρυσοβούλλων καὶ γραμμάτων νὰ μὴ πληρώνουσι βιναριτζόν, δισμαρίτον καὶ ὀγιαρίτον. Ὑπόκεινται εἰς ὅλας τὰς ἀγγαρείας καὶ καλοῦνται μπρέσλαι.
2 200	Μανζιλῆδες. Οἱ μανζιλῆδες εἰσὶν ἀνὰ 2 καὶ 3 εἰς ἓν γράμμα.
400	Ἀσύδοτοι. Ὡς οἱ ἄνω, συμπίπτει ἐνίοτε νὰ εἶναι ἀνὰ 2 εἰς ἓν γράμμα.
900	Ποστελνιτζέλοι. Ὡς οἱ ἄνω. Ἀσύδοτοι διόλου.
6 500	Σλουζιτόροι. Δουλεύουν εἰς τὰς ἱσραβνιτζίας.
4 000	Ρουπτάσηδες. Δίδουν ξεκομμένον δόσιμον τῇ βιστριά.
ὑπὲρ 2 000	Σουρουτζήδων μπίτζουρα. Δουλεύουν εἰς τὰ μεντζιλια.
4 500	Οὐγγουράνοι ⁷ Οὗτοι διοικοῦνται δι' ἱσραβνίκων ἰδιαιτέρων, καλουμένων τῶν ξένων, καὶ πληρώνουν δόσιμον τῇ βιστριά.
17 000	Βούλγαροι καὶ λοιποὶ ξένοι
ἕως 4 000	Κατζιβέλοι ⁸ αὐθεντικοὶ
ἕως 23 000	ἄρχοντικοὶ καὶ μοναστηριακοὶ
8 000	κεκρυμμένα φαμίλια, διαφενδευόμενα ὑπὸ μοναστηρίων, ἄρχόντων, ἱσραβνίκων, σαμεσῆδων καὶ λοιπῶν διοικητῶν. Αὗται οὔτε εἰς δόσιμον οὔτε εἰς ἀγγαρείας ὑπόκεινται, ἀλλὰ μόνον φιλοδωροῦσι τοὺς διαφενδευτὰς αὐτῶν.
25 000	Ὁ Ἀλέξανδρος βοεβόδας Σούτζος, τῷ α' ἔτει τῆς ἐσχάτης μετὰ Καρατζᾶ ἡγεμονίας του, ποιήσας ἀκριβῆ ἐξέτασιν τῶν ἐντοπίων πάντων, καὶ εὐρὼν πολλοὺς σφετεριζομένους ὑπὸ τῶν ἄρχόντων καὶ λοιπῶν, ἀφῆρεσεν αὐτούς, ὧν τοὺς πλείονας καταγράψας εἰς τὴν κλάσιν τῶν μπινίκων, ἀνεβίβασε τὸν ἀριθμὸν αὐτῶν ὡς ὀπισθεν φαίνεται. Τινὰς δ' ἐξ αὐτῶν κατέγραψεν εἰς ἄλλας τάξεις, ἐν Βουκουρεστίῳ καὶ Κραγιώβη.

255 855

Ἐχει λοιπὸν πᾶσα ἡ Δακία ὑπὲρ τὸ ἐν μυλλιοῦνι καὶ διακοσίας χιλιάδας κατοίκους, αὐτόχθονας καὶ ξένους.

Ἡ Κραγιώβα ἔχει 8 μοναστήρια, 5 ἐκκλησίας πέτρινας, 33 ξυλίνες, 1 σχολεῖον ἑλληνικόν, 1 ὁσιτάλιον, 11 βρύσεις, 4 ἕως 5 000 σπῖτια καὶ 30 000 σχεδὸν κατοίκους.

Ὁ μητροπολίτης Οὐγγροβλαχίας ἔχει ὑπ' αὐτὸν θέματα ἐπτά, δηλαδή Ἰλφοβον, Δεμποβίτζαν, Πράχοβαν, Τέλορμαν, Βλάσκαν, Σλάμ Ρίμνικον καὶ Γαλομίτζαν.

Ὁ Ριμνίκου τὰ πέντε πέραν τοῦ Ὀλτον.

Ὁ Μπουζαίου τρία, Σακογένι, Μπουζαῖον καὶ Μουστζέλων.

Ὁ Ἀρτζεσίου δύο: Ἀρτζες καὶ Ὀλτον.

Τὰ εἰσοδήματα τῶν ἀρχιερέων αὐτῶν συνίστανται ἀπὸ κτήματα, σοκοτέλνικους, ποσλουνίκους, κατζιβέλους καὶ μοναστήρια ἀφιερωμένα τῇ μητροπόλει καὶ ταῖς ἐπισκοπαῖς παρὰ τῶν κατὰ καιροὺς ἡγε-

3. Ὁρυνεῖα.

4. Ἡ τσοῦκα, ποτὸ ποῦν κατασκευάζεται καὶ σήμερον στὴ Ρουμάνια μὲ ἀπόστασιν δαμάσκηνον.

5. Ὁ τελευταῖος ἡγεμόνας τῆς Βλαχίας. Πέθανε ἀπὸ δὲν ἐρυνσίπτε-
λας καὶ διαδόθηκε τότεπὺς τὸν ἐξετέλεσαν οἱ φιλικοὶ γιὰτὶ φοβήθηκαν
προδοσίαν ἐκ μέρους του.

Ἑλληνας ἱερέας καὶ Τούρκος ἄρχοντας, τοῦ Ντυπρέ.

μόνων, πρὸς δὲ καὶ ἀπὸ χειροτονίας, ἀπὸ δόσιμον τῶν ἱερέων καὶ ἄλλα ἀνήγοντα τῷ ἱερατικῷ κλήρῳ.

Τὸ τοῦ μητροπολίτου ἐτήσιον εἰσόδημα συμποσοῦται ὑπὲρ τὰς 5 χιλιάδας πονγγεῖα.

4 000 πονγγεῖα
800 τὸ τοῦ Ριμνίκου
350 τὸ τοῦ Μπουζαίου
200 τὸ τοῦ Ἀρτζεσίου

ἔξ αὐτῶν τὰ ἡμισυ σχεδὸν δίδονται διὰ χρυσοβούλλων εἰς ὁσιτάλια, σχολεῖα, πό-
δας, κοντι τῶν ἐλεῶν καὶ ἄλλα τινὰ
προσδιωρισμένα μέρη.

Κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ Ἀγίου Κωνσταντίνου (μνήμη τῆς μητροπό-
λεως), καθ' ἣν ὁ ἡγεμὼν προσκαλεῖται εἰς τὴν μητρόπολιν εἰς συμπό-
σιον, λαμβάνει ὁ μητροπολίτης ἀνὰ ἓν φλωρί ἀπὸ κάθε ἱερέα διὰ τὰ
ἔσοδα τοῦ συμποσίου καὶ διὰ τὸ ἄλογον ὅπου προσφέρει τῷ ἡγεμόνι.

Ἐκαστος ἱερεὺς τῆς ἐπαρχίας του τῷ προσφέρει τὴν ἡμέραν τοῦ
Πάσχα καὶ τῶν Χριστουγέννων ἀπὸ ἓν γρόσι καὶ τεσσαράκοντα αὐγά.

Ἐκ τῶν μοναστηρίων καὶ μετοχιῶν τὰ μὲν ὑπόκεινται τῷ μητροπο-
λίτῃ, τοῖς ἐπισκόποις, τῇ ἡγεμονίᾳ τοῖς μοναστηρίοις τοῦ Ἀγίου
Ὁρους, τοῦ Σινὰ καὶ τῷ Ἀγίῳ Τάφῳ, ἔξ ὧν καὶ διορίζονται οἱ ἡγού-
μενοι τῷ ἀναγνωρισμῷ τῶν ἡγεμόνων.

Τὰ πλείστα αὐτῶν ἔχουσι εἰσόδημα ἐτήσιον 25, 40, 50 καὶ 70 χι-
λιάδες γρόσια ἐκ τῶν κτημάτων καὶ ἐξ ἄλλων ἀκαρεσίων, ἀλλ' ἕνεκα
διαφόρων αἰτιῶν ὑπόκεινται ἤδη εἰς βαρύτερον χρέος, καὶ εἶναι σχε-
δὸν κατηδαφισμένα.

Τὰ ἐτήσια κανονικὰ ἴδια ἔσοδα τοῦ ἡγεμόνος συνίστανται ἐκ τῶν
πωλουμένων ρουσουματίων, ὀκνῶν, βαμάτων καὶ τινων ἄλλων φιλο-
δωρημάτων, τυχηρῶν. Τὰ δὲ λοιπὰ εἰσὶ τῆς βιστριάς.

Γρόσια

550 00 πωλοῦνται αἱ ὀκναὶ κατ' ἔτος.

575 000 τὰ βάματα.

280 000 τὰ χιζμέτια ἢ ρουσουμάτια, δηλαδή δισμαρίτον, ὀγιαρίτον,
βιναριτζόν καὶ ἄλλα τινὰ σὺν αὐτοῖς μικρά. Ἐπὶ Καρατζᾶ
ἐλήφθησαν ἐξ αὐτῶν γρόσια τὸν ἀριθμὸν 1.079.000, ἀλλ'
ἔπειτα πάλιν ἀπεφασίσθη νὰ πωλοῦνται κατὰ τὴν πάλαι
συνθήκην, δηλαδή 280.000. Ὁ δ' Ἀλέξανδρος βοεβόδας
Σούτζος κατάρθωσε τῷ β' ἔτει τῆς ἡγεμονίας του, δι' ὑψη-
λοῦ ὀρισμοῦ προσθήκην ἀνὰ δύο ἄσπρα εἰς κάθε ζῶον καὶ
μέτρον οἴνου. Δὲν ἐπρόφθασεν ὅμως νὰ συνάξῃ τὰ γρόσια.
720 000 ἡ ἐκ τῶν δύο ἄσπρων προσθήκη τοῖς ἄνωθεν χιζμέτιοις.

2 125 060

Πονγγεῖα.

4 250 Ὀκναὶ, βάματα καὶ ρουσουμάτια.

450 ἀπὸ τὰς ἀνανεώσεις τῶν νιαμουρικῶν
γραμμάτων πρὸς 90 γρόσια τὸ γράμμα

180 ἀπὸ τὰς ἀνανεώσεις τῶν γραμμάτων
τῶν ποστελνιτζέλων πρὸς 100 γρόσια

500 ἀπὸ τοὺς ξένους

400 ἀπὸ τοὺς κατζιβέλους

180 ἀπὸ μεντζιλια

10 000 ἀπὸ λούδουρα

3 300 ἀπὸ ἀλλαγὴν μητροπολίτου, ἐπισκόπων, ἡγεμόνων

καὶ τινων ἄλλων τυχηρῶν τοῦ α' ἔτους.

6. Κάθε παράγραφος, δηλαδή, τῆς παραγραφῆς Σούτζου.

7. Οὐγγροι.

8. Δούλοι τοῦ ἡγεμόνα.

Χρόνη Μπότσογλου, "Πηγαδάκια στην 'Ομόνοια"

ΜΕ ΤΟΥΣ ΚΑΗΜΟΥΣ ΜΙΑΣ "ΑΛΛΗΣ" ΝΕΟΛΑΙΑΣ

Σ' αυτό το τεύχος κάνουμε μιαν απόπειρα ν' αγγίξουμε ίσα-ίσα ένα ζήτημα, που τελικά είναι τεράστιο κοινωνιολογικό και πολιτικό πρόβλημα, παρά δημοσιογραφικό θέμα. Νά πλησιάσουμε δηλαδή την «άλλη» νεολαία, τη μεγάλη μάζα των νέων που ζει την καθημερινότητά της μακριά ή στο περιθώριο των διαδικασιών και των «μεγάλων» γεγονότων, μ' ένα τρόπο που ίσως δέν υποπτεύονται καν τόσο οί πολιτικοί φορείς, όσο και οί λεγόμενοι πολιτικοποιημένοι – μειοψηφούντες – συνομήλικοί τους. Πολλά λέγονται, γράφονται ή ακούγονται για την πολιτικοποίηση και την ώριμότητα της νεολαίας. Άλλοι εξαίρουν τὸ βαθμὸ πολιτικοποίησής της για νά τή «νουθετήσουν» καὶ ἄλλοι ἐπικαλοῦνται τὴ θέση καὶ συμμετοχή της σὲ διαδικασίες κινητοποιήσεων για νὰ στηρίξουν καὶ ν' ἀποδείξουν τὸ «προεπαναστατικὸ» τῆς περιόδου ποὺ διανύουμε.

Ποιά και πόση όμως είναι αυτή η πολιτικοποιημένη νεολαία; Σε τί χώρους κινείται και τί φάσμα καλύπτει; Ποιές προϋποθέσεις εκπληρώνει και ποιά τα όριά της; Πόση ή άνοχη της και ποιές οι δυνατότητές της; Τί, δηλαδή, προσπάθειες προσέγγισης και μελέτης έχουν γίνει αυτής της νεολαιίστικης πρωτοπορίας και πόσοι υπεύθυνοι έχουν συνείδηση και του ποσοστού που αντιπροσωπεύει, αλλά και των θέσεων και των προοπτικών της στην ίδια τη ζωή;

Και πέρα απ' αυτή τη νεολαιίστικη μειοψηφία ακόμα λιγότερο έχουμε ασχοληθεί και περισσότερο αγνοούμε και παραμελούμε την «άλλη», την άπολίτικη, αν θέλετε, την κλεισμένη, θα λέγαμε, στον έαυτό της νεολαία. Τη μεγάλη μάζα, δηλαδή, των νέων ανθρώπων, που, τελειώνοντας το γυμνάσιο ή και χωρίς να πάνε καθόλου σ' αυτό, κινούνται σ' όλο τον κοινωνικό χώρο και τις διαφορετικές του κατηγορίες, στην επαρχία ή το εργοστάσιο, το πανεπιστήμιο ή την υποαπασχόληση, την κομπινούλα, ή ακόμα και χωρίς καμιά επαγγελματική ιδιότητα, περνούν τον ελεύθερο χρόνο τους μεταξύ καφενείων, σφαιριστηρίων, μπάρ και τώσεων άλλων ειδών, προϊόντων μιάς εξαιρετικής σ' αυτόν τον τομέα εφευρετικότητας της κοινωνίας, νόθας ψυχαγωγίας.

Βέβαια κάτι τέτοια ενδιαφέροντα, με τόσο τραγικές ατομικές αλλά και κοινωνικές συνέπειες, δεν συμπεριλαμβάνονται στις μέριμνες, στις όποιες κοινωνικές και φιλανθρωπικές οργανώσεις, ενός αστικού, σαν το ελληνικό, κράτους ή της πολιτικής κυβέρνησής του. Οι προσπάθειες προς αυτή την κατεύθυνση, στο μέτρο που γίνονται, δεν αποσκοπούν στην άνδρωση ολοκληρωμένων ανθρώπων, με συναίσθηση της κοινωνικότητας και πολιτική συνείδηση, ικανών να συναπαρτίσουν και δημιουργήσουν μιὰ υγιή κοινωνία. Άλλα ο ρόλος των κρατικών υπηρεσιών και της κυρίαρχης ιδεολογικής λειτουργίας είναι να υποσιτίσουν με τέτοιον τρόπο τους νέους ώστε να στρέψουν την ενεργητικότητα και τη σκέψη τους σε κανάλια ακίνδυνα κι αδιέξοδα, που οδηγούν στη μόνωση και στην αχρηστία, στην ψευδαίσθηση των μικροϊκανοποιήσεων, στην αποπροσωποποίηση των πάντων, ή στην τέλεια στρέβλωση κι αποδυνάμωση του ανθρώπινου χαρακτήρα. Προς αυτή την εξουδετέρωση της νεολαίας, που αύριο θα 'ναι ή παραγωγική γενιά, συμβάλλουν τὰ μέγιστα τόσο τὰ εκπαιδευτικά ιδρύματα και συστήματα, όσο και τὰ μέσα μαζικής ενημέρωσης, καλλιεργώντας μικρόχαρους φετιχισμούς και τρέφοντας τους δέκτες τους με όλακερη γκάμα αποπροσανατολιστικών κλισέ. Με μιὰ τέτοια αγωγή φράσσονται οι αυθεντικές πνευματικές λειτουργίες και οι πόροι επικοινωνίας, τόσο μεταξύ των ανθρώπων, όσο και προς πραγματικά ψυχαγωγικά ή γνήσια ανθρώπινα ενδιαφέροντα.

Πώς, όμως, αντίδρα σ' ένα τέτοιο μηχανισμό διάβρωσης, σε μιὰ τέτοια νοσηρή κατάσταση, εκείνη ή πολιτική ήγεςία που φιλοδοξεί να κάνει κίνημα λαϊκό; Παίρνει υπόψη της την πραγματικότητα αυτή και προσαρμόζεται ανάλογα, ώστε να εκπληρώσει ούσιαστικά τὸ μαζικό διαπαιδαγωγικό της ρόλο; Ή αγνοεί αυτό τὸ χώρο κι ἔρχεται, έτσι, σε αντίφαση με τὴν αποστολή της – και συνεχίζει τὴν πορεία της ἐρήμην αὐτῶν γιὰ τοὺς ὁποίους ἀγωνίζεται, μὴ ἐπικοινωνώντας μαζί τους, αὐτοϊκανοποιούμενη με τὰ οἰκεία μικροπροβλήματα της και ἀπομακρυνόμενη ἀπ' τὴ φυσικὴ της βάση; Μήπως, ὅμως, ὠθεῖται ἔτσι πρὸς μιὰ ἐξ ἀντικειμένου ἀριστοκρατικὴ θέση, στὸ βάθος τῆς ὁποίας αὐτοεξορίζεται, χωρίς νὰ κινεῖ ἢ νὰ συμμετέχει σὲ καμιά διαδικασία κοινωνικοῦ μετασχηματισμοῦ, ἀποκόβεται ἀπ' τὴ ζωὴ καὶ φθείρεται σὲ μιὰν ἀναποτελεσματικότητα, πὺν κάνει περιττὴ καὶ τὴν ὑπαρξὴ της;

Τὸ πρόβλημα δὲν εἶναι ὁ θῶκος τῆς θεωρητικῆς ὀρθοδοξίας ἢ τῆς κομματικῆς σφραγίδας, ἀλλὰ ὁ τρόπος γιὰ τὸν προσεταιρισμὸ καὶ τὴν ἀξιοποίηση, κὶ ὄχι μόνον τὴν κρίσιμη στιγμή, τῶν μεγάλων λαϊκῶν στρωμάτων.

Δὲν αὐταπατόμαστε πὺς «κομίζουμε γλαῦκας». Καὶ οὔτε ἀκόμα πὺς αὐτὰ πὺν ἀκολουθοῦν εἶναι δείγματα ἀντιπροσωπευτικά. Οἱ περιπτώσεις πὺν παρουσιάζονται, ἂν καὶ ἐνδιαφέρουσες, διαφορετικῶν μεταξύ τους ἐπιπέδων, δὲν καλύπτουν παρὰ ἐλάχιστο μέρος τοῦ χώρου ἐκείνου πὺν ἡ ἐξερεύνησή του θὰ ἔφερνε σὴν ἐπιφάνεια ὅλο τὸ βάθος τοῦ χάους στὸ ὁποῖο βυλὸδέρνει καὶ στὸ ὁποῖο ζεῖ – σὴν ξένη γῆ! – αὐτὴν πρωτεύουσα – ἀποπροσανατολισμένη ἢ μέγιστη μάζα τῶν νέων αὐτῆς τῆς κρίσιμης ἡλικίας, τοῦ χωριοῦ, τῆς ἐπαρχίας κ.λπ. Εἶναι, πάντως, μιὰ ἀρχὴ πὺν πρέπει νὰ συνεχιστεῖ.

Ἔρευνα
πὺν
ἐπιμελήθηκαν
οἱ
συνεργάτες
μας:

ΝΙΚΗΦΟΡΟΣ
ΑΝΤΩΝΟΠΟΥΛΟΣ
ΠΕΤΡΟΣ
ΕΥΘΥΜΙΟΥ
ΓΙΩΡΓΟΣ
ΣΕΦΕΡΤΖΗΣ

ΑΝΑΖΗΤΩΝΤΑΣ ΔΙΕΞΟΔΟ:

ΒΟΥΝΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΑΠΕΙΡΗ ΜΟΝΑΞΙΑ

ΕΡΩΤΗΣΗ: "Ας αρχίσουμε τη συζήτηση με τα προβλήματα που απασχολούν τους νέους αυτής της ηλικίας. Ας αρχίσουμε από τις κοπέλες.

ΝΕΑ Α: Κατ' αρχήν το θέμα εργασίας, που είναι ένας πολύ σπουδαίος παράγων. Δεν μπορείς να κάνεις τη δουλειά που θέλεις, ούτε ακόμη και να αξιοποιήσεις τα προσόντα που μπορεί να έχεις. Σαν άνθρωποι, έχουμε όρι-
σμένες φιλοδοξίες. Θέλουμε να κάνουμε κάτι, και λόγω οικονομικής καταστάσεως δεν μπο-
ρούμε να το κάνουμε. Αν μιλώ προσωπικά, αυτή τη στιγμή θέλω να σπουδάσω, αλλά δεν μπορώ, γιατί δεν μπορούν να μου στέλνουν χρήματα από το σπίτι μου. Έπειτα, επειδή δεν είμαι σε κάποια σχολή, κάνω προσπάθεια από μόνη μου για να προσανατολιστώ κάπου. Τρέχω σε γκαλερί για να προσανατολιστώ γύρω από την Τέχνη ή προσπαθώ να προσανατολιστώ γύρω από την πολιτική, επειδή δεν ανήκω σε καμιά κομματική παράταξη και θέλω να τις δω όλες, πώς είναι. Προσπαθώ, λοιπόν, μόνη μου, κι αυτό είναι πολύ δύσκολο. Μόνη της μία κοπέλα, είναι δύσκολο. Αντιμετωπίζει πολλά προβλήματα.

ΕΡΩΤΗΣΗ: Ποιά θα ήταν η βοήθεια που θα ήθελες;

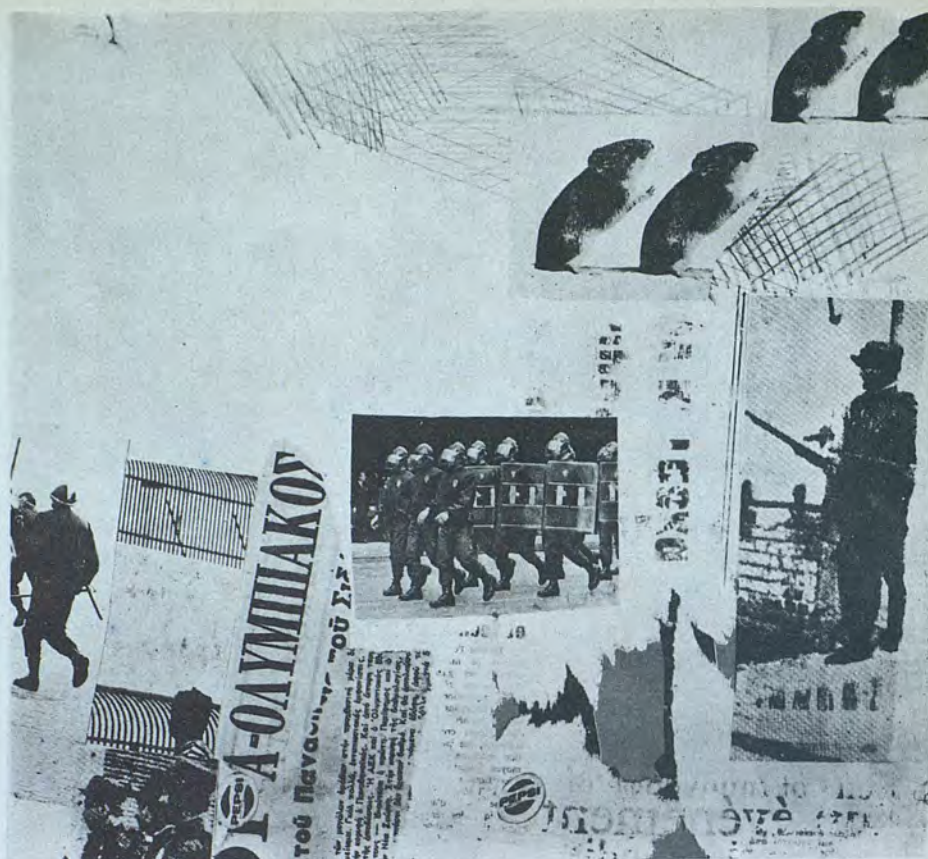
ΝΕΑ Α: Νά, οι φοιτητές, ως πούμε, είναι σαν μία ομάδα που κινείται σε όρισμένα πλαίσια, μέσα στα οποία μπορεί κανείς να προσανατολιστεί πιο εύκολα. Ένας που εργάζεται, είναι ξεκομμένος απ' όρισμένα πράγματα. Τώρα προσπαθώ να τα βγάλω πέρα μόνη μου, τρέχοντας από δω κι από κει. Δεν υπάρχει μία μέριμνα για ένα νέο που θέλει να ασχοληθεί με κάτι. Έγώ θέλω ν' ασχοληθώ με τη λογοτεχνία. Πώς όμως; Αν υπήρχε ένα ελεύθερο κέντρο όπου θα μπορούσα να πάω, να διαβάσω συστηματικά, να αξιοποιήσω όρισμένα πράγματα, θα ήταν διαφορετικά. Μόνη μου, μπλέκομαι με λεπτομέρειες, με πράγματα που ίσως είναι άχρηστα. Δεν ξέρω, μόνος σου δεν μπορείς να κάνεις και πολλά πράγματα.

ΕΡΩΤΗΣΗ: Υπάρχει και η ψυχαγωγία. Πώς το αντιμετωπίζεις αυτό το θέμα;

ΝΕΑ Α: Αν αισθανθώ την ανάγκη να πάω στο θέατρο, πηγαίνω, αν και είναι δύσκολο, γιατί πάλι δεν υπάρχει το χρήμα. Έχουν φτάσει και τα θέατρα να γίνουν πολυτέλεια. Δεν μπορεί να πάει ένας νέος στο θέατρο.

ΕΡΩΤΗΣΗ: Έστω ότι μπορείς να πιάς. Σε καλύπτει αυτή τη στιγμή το θέατρο;

ΝΕΑ Α: Απόλυτα, όχι με τους θιάσους που υπάρχουν, με τις σαχνές επιθεωρήσεις. Προσωπικά, θέλω να συνδυάσω τη διασκέδαση μ' ένα προβληματισμό. Όπωςδήποτε, προτιμώ τους θιάσους των νέων. Αυτοί προσ-

Β. Κωστοπούλου, «Μικρά και μεγάλα παιχνίδια».

● **ΝΕΑ Α:** Γραμματέας σε διαφημιστική εταιρία. Έχει σπουδάσει αγγλική φιλολογία σε αμερικανικό Πανεπιστήμιο στην Αθήνα.

● **ΝΕΟΣ Α:** Σπουδαστής σε σχολή Διακοσμητών και εργάζεται συγχρόνως σαν διακοσμητής.

● **ΝΕΟΣ Β:** Μαθητής νυκτερινού Γυμνασίου, στην τρίτη τάξη. Το πρωί εργάζεται σε εταιρία.

● **ΝΕΟΣ Γ:** Φοιτητής στην Ανωτάτη Έμπορική, τέταρτο έτος, Οικονομικό. Δεν εργάζεται. Βρίσκει δουλειά μόνο σαν βοηθός λογιστή, ή τηλεφωνητής πρωτ' απόγευμα με 2.500 το μήνα.

● **ΝΕΟΣ Δ:** Τεταρτοετής της Ιατρικής. Δεν εργάζεται, γιατί δεν το επιτρέπει το πρόγραμμα της σχολής του. Συντηρείται με χρήματα που στέλνει ο πατέρας του.

● **ΝΕΟΣ Ε:** Πρωτοετής στη Σιβιτανίδειο, τμήμα Πολιτικών Μηχανικών. Δεν επιτρέπουν οι σπουδές του να εργαστεί.

● **ΝΕΑ Β:** Ειδικεύεται χειρίστρια σε ηλεκτρονικό υπολογιστή και εργάζεται υπάλληλος σε κατάστημα.

● **ΝΕΑ Γ:** Φοιτήτρια της Ανωτάτης Έμπορικής. Εργάζεται σε λογιστήριο.

ΗΛΙΚΙΕΣ όλων μεταξύ 18 – 24 χρόνων.

φέρουν κάτι, απ' ό,τι έχω δει. Τους εκτιμώ αυτούς τους νέους, γιατί αντιμετωπίζουν κι αυτοί ένα σωρό προβλήματα.

ΝΕΑ Β: Αλλά κι αυτοί οι θιάσοι, έχουν εισιτήριο που δεν μπορεί να το πληρώσει ένας νέος. Έχουν βέβαια φοιτητικό, αλλά δεν είναι φοιτητές όλοι οι νέοι. Υπάρχουν νέοι που εργάζονται και που δεν έχουν τα χρήματα για να πάν στο θέατρο.

ΕΡΩΤΗΣΗ (στη Νέα Α): Είπες ότι μένεις μόνη σου. Γιατί; Έσθ το θέλησες;

ΝΕΑ Α: Ήρθα στην Αθήνα για να σπουδάσω. Πήγα σ' αυτό το ξένο Πανεπιστήμιο και μετά, όταν έκλεισε, δεν γύρισα πίσω. Δεν μπορούσα να μείνω σπίτι μου. Δυστυχώς, τους νέους ή έπαρχία τους διαχέει.

ΝΑ ΓΥΡΙΣΩ ΠΟΥ;

ΕΡΩΤΗΣΗ: Αντιμετώπισες το ενδεχόμενο να γυρίσεις στους γονείς σου;

§ **ΝΕΑ Α:** Ναι, κυρίως να λύσω των οικονομικών μου προβλημάτων, που με πείζαν.

ΕΡΩΤΗΣΗ: Και πώς το ξεπέρασες;

ΝΕΑ Α: Βρίσκοντας μία δουλειά.

§ **ΝΕΑ Β:** Εγώ ήθελα να γυρίσω στους γονείς μου, από μοναξιά. Όταν ήρθα στην Αθήνα, ήμουν μόνη. Μου έλειπε ή μάνα μου, μου έλειπαν οι φίλοι μου. Αν δεν έχεις ένα κύκλο στην Αθήνα, είσαι τελείως μόνος. Οι άνθρωποι είναι κλειστοί, οι πολυκατοικίες είναι έντελως απρόσωπες. Πολλές φορές, όταν δεν είχα έναν

άνθρωπο να μιλήσω, να πω τα προβλήματά μου, ήθελα να πεθάνω. Τελικά, δεν γύρισα πίσω. Δεν μπόρεσα. Είναι και πολύ μικρή ή πολύ μου, δεν έχεις να κάνεις τίποτε.

ΝΕΑ Α: Δεν έχει σημασία ή μικρή πόλη. Τα ίδια προβλήματα θ' αντιμετώπιζεις και σε μία μεγάλη. Στη δικιά μου, που είναι μεγάλη, υπάρχουν δύο δρόμοι, κι εκεί κατεβαίνουν όλοι και σε κοιτάνε, λένε το μακρύ και το κοντό τους. Έντάξει, αδιαφορείς για όσα λένε, το θέμα όμως είναι ότι δεν μπορείς να κάνεις τίποτα. Δεν έχει τίποτα, βρέ παιδί μου, ούτε θέατρο υπάρχει, ούτε τίποτα. Όταν έχεις δημιουργήσει άλλα ενδιαφέροντα, πώς να γυρίσεις εκεί;

ΝΕΑ Β: Όχι, εγώ έχω καλές παρέες. Και τώρα αν πάω, νομίζω ότι θα με γεμίσουν. Εκείνο που με κάνει να μη θέλω να πάω, είναι οι γονείς μου. Γυρίζοντας πίσω, πρέπει να βρω ένα καλό παιδί και να παντρευτώ. Κι έμένα, δεν μου λείπει ο γάμος αυτή τη στιγμή. Άλλα μου λείπουν.

ΝΕΑ Α: Δεν προσφέρεται και το ίδιο το περιβάλλον. Όταν πηγαίνω σπίτι μου, βλέπω τις παλιές συμμαθήτριές μου να άσχολούνται με το πώς θα ντυθούνε, πού και με ποιόν θα πάνε, τέτοια πράγματα. Τί να κάνω μαζί τους, τί να πω μ' αυτούς; Τ' αγόρια, πάλι, δεν έχουν άλλο πρόβλημα από τις γκόμενες - όπως το λένε - και το ποδόσφαιρο και τη μόδα. Γι' αυτό βλέπεις κάθε τετράγωνο και μπουντίκι, και δεν υπάρχει ένα θέατρο. Το θέατρο δεν είναι ανάγκη;

ΝΕΟΣ Δ: Το κακό ξεκινάει από άλλο. "Αν υπήρχε σε κάθε πόλη και μία σχολή, οι νέοι θα έμεναν εκεί και δεν θα έφευγαν.

ΝΕΑ Α: Και στις πόλεις που υπάρχουν σχολές και πανεπιστήμια, το ίδιο γίνεται. Οι φοιτητές είναι ξεκομμένοι από τους άλλους νέους. Είναι απομονωμένοι. Τί θα κάνουν οι φοιτητές μ' αυτούς που είπα προηγουμένως; Θα τους πούν, παιδιά, γιατί κάθεστε όλη τη μέρα στα ζαχαροπλαστεία και δεν διαβάζετε κανένα βιβλίο; Άντε, ρε σαχλαμάρα, θα του πούν. Κατάλαβες, δεν υπάρχουν κοινά ενδιαφέροντα.

ΕΡΩΤΗΣΗ: Είναι γεγονός ότι υπάρχει μία απόσταση ανάμεσα στους φοιτητές και στους άλλους νέους. Γιατί συμβαίνει αυτό;

ΝΕΟΣ Δ: Ένας πού πετυχαίνει σε μία σχολή, θεωρείται ότι έχει μεγαλύτερες ικανότητες από τον άλλο. Αυτό καλλιεργείται κι από το ίδιο το εκπαιδευτικό σύστημα, με τις εξετάσεις. Για τον κόσμο, αυτό σημαίνει, ότι παίρνει τους καλύτερους για να σπουδάσουν κι αφήνει τους άλλους για να κάνουν τις άλλες δουλειές. Αυτόματα, λοιπόν, τα παιδιά της ίδιας ηλικίας βλέπουν τους φοιτητές σαν κάτι άλλο, διαφορετικό από αυτούς.

ΝΕΟΣ Γ: Αυτό που λέει, είναι γεγονός. Όταν πέτυχα στην Έμπορική - έτυχε δηλαδή και πέτυχα - είδα ανθρώπους που μέχρι τότε ούτε πού με χαϊρέταγαν, να με σταματούν και να μου δίνουν συγχαρητήρια και τέτοια. Γιατί, βρέ παιδιά, λέω; Έ, πέτυχες, λένε...

ΕΡΩΤΗΣΗ: Στις διακοπές, όταν πηγαίνετε στα σπίτια σας, τί κάνετε;

ΝΕΟΣ Γ: Στην άρχή, θέλω πολύ να πάω, να δω και τους γονείς μου. Μετά από μερικές ημέρες όμως βαριέμαι και θέλω να φύγω. Δεν έχω τί να κάνω. Θα συναντηθώ με μερικά παιδιά, τα ίδια με τα οποία συναντιέμαι και στην Αθήνα, θα πάμε σε καμιά ταβέρνα, θα χαζολογήσουμε. Οι άλλοι, δεν ενδιαφέρονται για τίποτε. Να καθήσεις και να τους μιλήσεις, δεν σ' άκουουν. Κι όχι μόνο για πολιτική - σε μάς κάττω, είναι συντηρητικοί - αλλά για οτιδήποτε να τους μιλήσεις.

ΝΕΟΣ Δ: Κι εγώ κάνω παρέα με τους παλιούς φίλους μου. Άλλα κι αυτή η παρέα είναι περιορισμένη, δεν υπάρχουν κοινά ενδιαφέροντα. Τώρα κάτι γίνεται, δείχνουν κάποιο ενδιαφέρον για την πολιτική, συζητούν.

ΕΡΩΤΗΣΗ: Ποιά είναι τα βασικά προβλήματα που αντιμετωπίζει ένας νέος;

ΚΟΜΠΛΕΞ ΚΑΙ ΠΟΥΡΙΤΑΝΙΣΜΟΣ

ΝΕΟΣ Δ: Το οικονομικό, είναι κοινός παρονομαστής. Δεν έχεις χρήματα, κι αυτό εμποδίζει, περιορίζει όλες τις κινήσεις σου. Πέρα από αυτό, βασικό πρόβλημα είναι οι σχέσεις με τις κοπέλες...

ΕΡΩΤΗΣΗ: Ποιά είναι το πρόβλημα, δηλαδή;

ΝΕΟΣ Δ: Οι κατευθύνσεις που έχουν οι νέοι από το σπίτι τους, από το σχολείο τους, τους εμποδίζουν να έχουν σωστές σχέσεις. Υπάρχει κόμπλεξ και πουριτανισμός.

ΝΕΟΣ Γ: Είναι αυτό που λένε γενικά: πρόσεχε, παιδάκι μου, μη σε τυλίξουν, μη σε μπλέξουν...

ΝΕΟΣ Δ: Κι αυτό το κουβαλās πάνω σου 18 χρόνια. Δεν μπορείς να το ξετινάξεις εύκολα.

ΝΕΟΣ Γ: Πολύ περισσότερο ισχύει αυτό για τις κοπέλες.

ΝΕΑ Α: Μία κοπέλα που έχει φύγει από το σπίτι της κι έχει παλέψει μόνη της, το ξεπερνά τελικά. Αντιμετωπίζει, όμως, στενότητα κινήσεων. Δεν έχει γνωριμίες, και στην εργασία της, ως πούμε, δύσκολα δημιουργεί σχέσεις, πέρα από φιλικές συνήθως.

ΕΡΩΤΗΣΗ: Υπάρχει και το πρόβλημα της «αποκατάστασης», όπως το λένε. Αυτό πώς το αντιμετωπίζουν;

ΝΕΑ Β: Πολύ λίγες το ξεπερνούν. Οι περισσότερες, ψάχνουν για γαμπρό.

ΝΕΑ Α: Όσο περνούν τα χρόνια, τόσο πιο δύσκολο το ξεπερνάει μια κοπέλα. Μέχρι τα 25, λες το έχω ξεπεράσει. Μετά όμως, αρχίζεις και το σκέφτεσαι.

Ρ. Παπασπύρου «Η κομμώτρια»

ΝΕΟΣ Α: Για τ' αγόρια, είναι διαφορετικό το πρόβλημα. Ένας νέος μπορεί να συζεί με μια κοπέλα χωρίς να σκέφτεται το γάμο.

ΝΕΑ Β: Και μία κοπέλα μπορεί να συζεί μ' ένα νέο, αν δεν έχει ανάγκη από το σπίτι της. Για σκέψου, εγώ πού περιμένω από τον πατέρα μου να μου στείλει κάνα χιλιάρικο, να μόνω μ' ένα αγόρι σπίτι μου. Θά 'ρθει κάνα βράδυ ο πατέρας μου και θα με κρεμάσει... Στις σχέσεις, πάντως, υπάρχει και το θέμα του παιδιού. Τί θα γίνει, δηλαδή. Υπάρχει ανασφάλεια στις γυναίκες. Ακόμη κι αυτές που θέλουν να κάνουν ένα παιδί χωρίς να παντρευτούν, δεν το μπορούν. Είναι η κοινωνία ή

δική μας έτσι, πού δεν επιτρέπει σε μία γυναίκα να κάνει ένα παιδί χωρίς να παντρευτεί.

ΝΕΑ Γ: Όταν η γυναίκα έχει οικονομική ανεξαρτησία, την ξεπερνάει την ανασφάλεια. Όταν όμως εργάζεται και παίρνει τρείς κι εξήντα, πώς θα το ζήσει το παιδί και ποιός θα της το κρατήσει. Έδω, παντρεμένη είναι κι αντιμετωπίζει προβλήματα.

ΠΩΣ ΘΑ ΞΕΠΕΡΑΣΕΙΣ ΤΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ;

ΕΡΩΤΗΣΗ: Μπορούν να ξεπεράσουν οι νέοι από μόνοι τους τα προβλήματα αυτά των σχέσεων;

ΝΕΟΣ Ε: Είναι θέμα χρόνου. Υπάρχουν πολλά ταμπού και θα χρειαστούν μερικές δεκαετίες για να ξεπεραστεί ή σημερινή νοοτροπία.

ΝΕΟΣ Α: Ο καλύτερος τρόπος για να ξεπεράσεις αυτά τα προβλήματα, είναι οι συναναστροφές. Κάθε συναναστροφή είναι και έμπειρα. Και νομίζω ότι, τελικά, το πρόβλημα των σχέσεων, είναι θέμα έμπειριών. Για να ωριμάσεις, πρέπει να ξεπεράσεις ορισμένες καταστάσεις που θα σου δημιουργηθούν μέσα σ' ένα κύκλο ανθρώπων.

ΝΕΑ Γ: Είναι τυχαίο. Έξαρτάται από τους ανθρώπους που θα γνωρίσεις, από το πώς θα σε βοηθήσουν να ξεπεράσεις τα προβλήματά σου.

ΝΕΟΣ Γ: Είναι κάτι πολύ περισσότερο. Είναι θέμα εκπαίδευσης - κι όχι μόνο από το σχολείο. Είναι πρόβλημα κοινωνικής νοοτροπίας, οικογένειας κ.λπ.

ΕΡΩΤΗΣΗ: Άς περάσουμε σ' ένα άλλο θέμα. Πώς αντιμετωπίζετε το πρόβλημα της επαγγελματικής σας αποκατάστασης; Έσού, πού δεν έχεις μιλήσει ακόμη...

ΝΕΟΣ Β: Μαυρίλα στον δρίζοντα!... Άς μιλήσει κάποιος άλλος καλύτερα...

ΕΡΩΤΗΣΗ: Γιατί εργάζεσαι;

ΝΕΟΣ Β: Όποσδήποτε, για να συντηρηθώ.

ΕΡΩΤΗΣΗ: Σκέφτεσαι να συνεχίσεις τη δουλειά που κάνεις σήμερα;

ΝΕΟΣ Β: Μπορεί και στο μέλλον, δεν ξέρω.

ΕΡΩΤΗΣΗ: Σ' άρεσει αυτή η δουλειά;

ΝΕΟΣ Β: Για να είμαι ειλικρινής, δεν μ' άρεσει, αλλά η ανάγκη μου επιβάλλει να την κάνω.

ΕΡΩΤΗΣΗ: Τί θα σου άρεσε να κάνεις;

ΝΕΟΣ Β: Δεν ξέρω, δεν το έχω σκεφτεί ακόμη σοβαρά...

ΕΡΩΤΗΣΗ: Γιατί; Νομίζεις ότι είναι νωρίς, ή φοβάσαι ότι δεν θα το μπορέσεις;

ΝΕΟΣ Β: Είναι κι αυτό, ότι δεν το μπορώ, αλλά δεν το 'χω σκεφτεί καλά ακόμη.

ΕΡΩΤΗΣΗ: Έσού, ήθελες να πās στην Ιατρική, ή κατά τύχη βορέθηκε;

ΝΕΟΣ Δ: Σκεφτόμουν από το Γυμνάσιο ότι έπρεπε να πάω κάπου, γιατί υπάρχει αυτή η νοοτροπία ότι πρέπει να σπουδάσεις. Ήθελα να πάω στο Πολυτεχνείο, αλλά έβλεπα ότι ήταν δύσκολο να μπώ κι έτσι σκέφτηκα την Ιατρική. Ήμουν καλός στη φυσικοχημεία, δεν έχει και μαθηματικά, σκέφτηκα, λοιπόν, ότι θα τα καταφέρω. Δεν με τράβηξε ιδιαίτερα ή Ιατρική, για να λέμε την αλήθεια, αλλά και τώρα, δεν βλέπω ότι θα μπορούσα να κάνω κάτι άλλο που να με ικανοποιεί περισσότερο.

ΕΡΩΤΗΣΗ: Έσού με την Έμπορική;

ΝΕΟΣ Γ: Βρέθηκε κατά λάθος εκεί. Απλώς για να μπώ κάπου. Μπάρκα, λοιπόν, στη διάρκεια της δικτατορίας, κι από μαθήματα και σπουδές τίποτε. Μονολιθικότητα. Φτάνοντας τώρα στο πτυχίο, βλέπω ότι δεν ξέρω τίποτα και το πολύ να πιάσω κάπου δουλειά με πέντε χιλιάδες. Σκέφτομαι λοιπόν ότι αν είχα πιάσει μια δουλειά στα 15 μου χρόνια, θα είχα γλιτώσει όλα όσα ξόδεψα και θα είχα βγάλει άλλα τόσα.

ΕΡΩΤΗΣΗ: Μετά το πτυχίο, πού προσανατολίζεσαι;

ΝΕΟΣ Γ: Λέω να πάω έξω, στον Καναδά, για μεταπτυχιακές.

ΕΡΩΤΗΣΗ: Θα επιστρέψεις να εργαστείς στην Ελλάδα;

ΝΕΟΣ Γ: Μάλλον. Τό σκέφτομαι, πάντως, γιατί είναι έτσι το σύστημα δουλειάς εδώ, που σε καταντάει ρομπότ. Δουλεύεις ένα δεκάωρο και μετά θέλεις και δυο τρεις ώρες να ξεκουραστείς, δεν σου μένει καιρός να διαβάσεις ούτε ένα βιβλίο.

ΕΡΩΤΗΣΗ: 'Ο διακοσμητής;

ΝΕΟΣ Α: Ναι, εγώ τὸ ἤθελα αὐτὸ τὸ ἐπάγγελμα. Μοῦ προσφέρει ὁρισμένες ἐλευθερίες, μοῦ δίνει τὴ δυνατότητα νὰ κινηθῶ ἀνεξάρτητα, νὰ μὴ μῶ σ' αὐτὸ τὸ κύκλωμα ποῦ εἶπε προηγουμένως τῆς Ἑμπορικῆς. Τελειώνοντας πάντως, τώρα, τίς σπουδές, ποῦ δὲν προσφέρουν καὶ πολλὰ πράγματα, θὰ πάω ἔξω.

ΕΡΩΤΗΣΗ: 'Ο φίλος τῆς Σιβιτανιδείου;

ΚΛΕΙΣΜΕΝΟΙ ΣΤΟ «ΚΑΛΟΥΠΙ»...

ΝΕΟΣ Ε: Ἡ ἐπιστὴμὴ ποῦ διάλεξα, ἦταν κάτι ποῦ τὸ ἤθελα, μπορῶ νὰ πῶ, ἀπὸ τὴν ἡμέρα ποῦ γεννήθηκα. Ἦθελα νὰ βγῶ τεχνικός. Εἶμαι εὐχαριστημένος, λοιπόν, ποῦ ἀκολουθῶ τὴν ἐπιστὴμὴ ποῦ θέλω. Φυσικά, ἔχουμε πολλὰ προβλήματα καὶ στίς σπουδές καὶ μετὰ, ὅταν τελειώσουμε. Μᾶς καταπιέζει τὸ Τεχνικὸ Ἑπιμελητήριο καὶ εἶναι γνωστὸ ὅτι αὐτὴ τὴ στιγμή ὑπάρχει μεγάλη κρίση στὴν οἰκοδομή. Ὅλοι ὁμῶς εὐχόμαστε, μετὰ ἀπὸ τρία τέσσερα χρόνια ποῦ θὰ τελειώσουμε, νὰ ἔχει ξεπεραστεί αὐτὴ ἡ κρίση.

ΕΡΩΤΗΣΗ: Καίκαμε, δηλαδή...

ΝΕΟΣ Ε: Κι ἐγὼ τὸ εὐχομαι, βέβαια, νὰ πᾶνε ὅλα καλά, γιατί ἡ οἰκοδομὴ εἶναι κάτι, χωρὶς τὸ ὁποῖο δὲν μποροῦμε...

ΝΕΑ Β: Ἐσεῖς δὲν τὸ μπορεῖτε...

ΝΕΟΣ Ε: Μὰ αὐτὴ εἶναι ἡ δουλειά μου...

ΝΕΑ Α: Μᾶς ἔχετε μετενοᾶρει ὅλους...

ΝΕΑ Β: Ὅλο γιὰ οἰκοδομὴ μιλάτε. Δὲν ὑπάρχει κατὶ ἄλλο νὰ κάνει ἓνας μηχανικός;

ΝΕΟΣ Ε: Τί ἄλλο νὰ κάνει, αὐτὸ μᾶς μαθαίνουν.

ΝΕΑ Β: Ἄλλα μαθήματα δὲν κάνετε, ἔξω ἀπὸ στατική, μπετόν καὶ πῶς νὰ περνάτε τὰ σίδερα; Δὲν κάνετε κοινωνιολογία, ἱστορία τέχνης, ἱστορία τῶν πόλεων...

ΝΕΟΣ Ε: Ἐμεῖς δὲν κάνουμε τέχνη. Ἐμεῖς μαθαίνουμε πῶς νὰ κτίσουμε τὴν οἰκοδομή...

ΝΕΟΣ Γ: Σᾶς ἔχουν βάλει στὸ καλοῦπι...

ΝΕΟΣ Ε: Τὸ ἴδιο συμβαίνει μὲ ὅλους. Ὅλοι ξερὲς τεχνικὲς γνώσεις παίρνουν, εἴτε εἶναι στὴ Νομικὴ, εἴτε εἶναι στὴν Ἱατρικὴ.

ΝΕΑ Α: Αὐτὸ λέμε κι ἐμεῖς, μόνο ποῦ τίς ξερὲς γνώσεις ποῦ παίρνουν οἱ τεχνικοί, τίς πληρώνει περισσότερο τὸ κοινωνικὸ σύνολο.

ΕΡΩΤΗΣΗ: Ἀς μπουῖμε καὶ σ' ἓνα τελευταῖο θέμα. Πῶς ἀντιμετωπίζετε τὸ θέμα «πολιτική»;

ΝΕΟΣ Δ: Αὐτὸ πρέπει νὰ τὸ ἀντιδιαστείλουμε. Ὑπάρχει τὸ πρόβλημα τῆς πολιτικοποίησης καὶ τὸ πρόβλημα τῆς κομματικοποίησης. Πολιτικοποιημένος, πρέπει νὰ εἶναι κάθε ἄνθρωπος, πρέπει νὰ ἔχει πολιτικὴ συνείδηση.

ΕΡΩΤΗΣΗ: Γιατί κάνεις αὐτὴ τὴν ἀντιδιαστολή;

ΠΟΛΙΤΙΚΗ - ΝΑΙ ΚΟΜΜΑ - ΟΧΙ

ΝΕΟΣ Δ: Γιατί μπορεῖς νὰ ἔχεις πολιτικὴ σκέψη, χωρὶς νὰ ἔχεις καὶ κομματικὴ σκέψη, χωρὶς νὰ μετέχεις σὲ κάποιο κομματικὸ σχηματισμό. Εἶναι ἀνεξάρτητο τὸ ἓνα ἀπὸ τὸ ἄλλο.

ΕΡΩΤΗΣΗ: Οἱ ἄλλοι, συμφωνεῖτε μὲ αὐτὸ τὸ διαχωρισμό;

ΝΕΟΣ Α: Ἐγὼ νομίζω ὅτι ὅταν κάποιος ἀποκτᾶ πολιτικὴ σκέψη, κομματικοποιεῖται κατὰ κάποιο τρόπο...

ΝΕΑ Α: Ὁχι, δὲν νομίζω...

ΝΕΟΣ Α: Γιατί ὅταν πολιτικοποιεῖσαι,

Η ΟΜΟΝΟΙΑ - ἰδιαίτερα ὁ χώρος ἀνάμεσα Γ' Σεπτεμβρίου καὶ Δώρου - θὰ μπορούσε νὰ διεκδικήσει τὸν τίτλο ἐνὸς ιδιόμορφου «Χάυντ Πάρκ», προσαρμοσμένου φυσικά στίς ἐλληνικὲς συνθήκες καὶ μὲ ἔντονα πάντα τὰ σταθερὰ ἐλληνικὰ χαρακτηριστικά - σουβλατζήδικα, ψησταριές, κεμπαπτζήδικα, ποῦ δίνουν ἰδιαίτερο τόνο καὶ γραφικότητα στὴν ὅλη ἀτμόσφαιρα.

ΟΠΩΣΔΗΠΟΤΕ, πρόκειται γιὰ ὑπαίθριο χώρο, ὅπου συγκεντρώνονται ἄτομα, νεαρῆς ἡλικίας κυρίως, πρὸς ἀνάπτυξη ἀπόψεων - ἔστω κι ἂν τὰ θέματα ποῦ κινοῦνται στὸν χώρο αὐτὸ καθὼς καὶ οἱ ἀπόψεις ποῦ ἀναπτύσσονται περιστρέφονται μὲ ἀξιοσημείωτη σταθερότητα γύρω ἀπὸ τὸ ποδόσφαιρο.

ΘΑ ΑΞΙΖΕ Μάλιστα νὰ σημειωθεῖ - γιὰ λόγους ἱστορικῆς ἀντικειμενικότητας - ὅτι ἡ Ὀμόνοια ἦταν καὶ ὁ μοναδικὸς ὑπαίθριος χώρος ὅπου στὴ διάρκεια τῆς 7ετίας μπορούσε νὰ συγκεντρώνεται ἐλεύθερα ὁ κάθε Ἕλληνας πολίτης καὶ νὰ ἀναπτύσσει τίς σκέψεις καὶ τοὺς προβληματισμούς του - περὶ τὸ ποδόσφαιρο πάντα καί, εὐκαιριακά, περὶ τὸ μπάσκετ ἢ τὸν ἀθλητισμὸ στίβου, ἀνάλογα μὲ τὸ ποῦ περιστρέφονταν τὴν κάθε φορὰ μὲ ἰδιαίτερη ἔνταση οἱ ἐθνικὲς μας διεκδικήσεις.

ΕΥΤΥΧΩΣ, οἱ εὐρύτατες ἀλλαγές μετὰ τὴν 24ῃ Ἰουλίου, δὲν ἔφτασαν σὲ τόσο βάθος, ὥστε ν' ἀλλάξει καὶ τούτη ἡ ἔφεση τῶν νεοελλήνων πρὸς διάλογο - ἰδιαίτερα δημοκρατικὸ μάλιστα, καθὼς καλλιεργεῖται ἓνα ὁμαδικὸ εἶδος ἀνάπτυξης ἐπιχειρημάτων, εἰς ὕψηλους πάντα φωνητικῶς τόνους, σύμφωνα μὲ τὸ πάγιο ἐλληνικὸ δόγμα, ὅτι ὅποιος φωνάζει περισσότερο ἔχει καὶ δίκιο.

ΣΑΒΒΑΤΟ, 15 Φεβρουαρίου, ὥρα 3 μ.μ., περιφέρομαι μὲ τὸ μαγνητόφωνο σὲ μιά τσάντα, στὸ ἐλληνικὸ «Χάυντ Πάρκ».

ΛΕΠΤΟΜΕΡΕΙΑ: Τὴν ἴδια ἀκριβῶς ὥρα, χιλιάδες νέοι συγκεντρώνονταν στὰ Προπύλαια τοῦ Πανεπιστημίου γιὰ διαδήλωση ὑπὲρ τῆς Κύπρου.

Ο ΦΟΒΟΣ, ὅτι πιθανὸν νὰ μὴ πετύχαινε ὁ σκοπὸς τῆς ἐπίσκεψής μου, ἀποδείχτηκε κουτός. Ἡ μέρα ἦταν θαυμάσια κι ἓνας ὑπέροχος ἥλιος ζέσταινε ἀκριβῶς τὸ τμήμα τῆς Ὀμόνοιας ἀνάμεσα Γ' Σεπτεμβρίου καὶ Δώρου, ὅπου ἑκατοντάδες νέοι βρισκόντουσαν κιόλας ἐκεῖ συγκεντρωμένοι σὲ μεγάλες ὁμάδες.

ΣΤὴν ΠΡΩΤΗ ὁμάδα ποῦ πλησίασα, ἡ συζήτηση εἶχε ἀνάψει γιὰ καλὰ. 15-20 νέοι ἐπιχειρηματολογοῦσαν συγχρόνως γύρω ἀπὸ τὰ προβλήματα ποῦ ἀντιμετωπίζει ὁ Παναθηναϊκός. Τὸ θέμα παρουσίαζε ἐνδιαφέρον, μόνο ποῦ δὲν ὑπολόγισα ὅτι τὸ μαγνητόφωνο ποῦ διαθέτω ἀδυνατεῖ νὰ ἀποδώσει μὲ πιστότητα συζητήσεις στίς ὁποῖες παίρνουν μέρος συγχρόνως πάνω ἀπὸ 10 ἄτομα.

ΑΥΤΟ τὸ διαπίστωσα στὴν ἀπομαγνητοφώνηση, ἀλλὰ δὲν ὑπῆρχε λόγος νὰ ἐπαναλάβω τὴν προσπάθεια. Τὸ ἀποτέλεσμα θὰ ἦταν τὸ ἴδιο. Ἐκτὸς ἂν ἄλλαζα μαγνητόφωνο - πράγμα κάπως δύσκολο, γιατί δὲν ξέρω νὰ ὑπάρχουν μαγνητόφωνα ποῦ νὰ μὴ μπουκνώνουν ὅταν μιλᾶν 20 ἄτομα συγχρόνως.

ΕΝ ΠΑΣΗ περιπτώσει, μπόρεσα κι ἀπομαγνητοφώνησα ὁρισμένα ἐνδιαφέροντα πράγματα, ποῦ τὰ ἀποδίδω ὅσο γίνεται πιὸ πιστὰ κι ὁλοκληρωμένα:

- Ἐμεῖς θὰ μοῦ πéis γιὰ τὸν Ἐλευθεράκη; Αὐτὸς ρε εἶναι Ὁ Παναθηναϊκὸς ρε τὸν ἔκανε ἄνθρωπο κι αὐτὸς τώρα τὸ φτύνει.

- Ποῦ πᾶς ρε, ποῖος νομίζει ὅτι εἶσαι;

- Γιὰ τράβα τώρα στὸν Πανιώνιο, νὰ λιγουριάσεις γιὰ χιλιάρικο...

- Λὲς τρίχες (δὲν ἐλέχθη ἔτσι ἀκριβῶς, ἀλλὰ τέλος πάντων). Ποῖον θὰ διώ-

ΦΛΑΣ*

ΣΤΗΝ ΟΜΟΝΟΙΑ:

ΛΟΓΙΑ ΠΟΥ ΜΟΙΑΖΟΥΝ ΑΝΑΡΘΡΕΣ ΚΡΑΥΓΕΣ

Ξουνε ρέ; Ρέ ό 'Ελευθεράκης παίρνει μόνος του μιά ομάδα...

- 'Ο Μαύρος τί θά κάνει ρέ; Μή λές τρίχες (όπου μπαίνει ή λέξη τρίχες, διάβαζε διαφορετικά). Καί τί έκανε ρέ στόν Πανιώνιο; Αύτά είναι τρίχες.

... ό Μπούντισις ... ό Φούκς ... Ξύλινα πόδια ... κορόϊδα ... (έδώ έχει μπει κάποιος άλλος πού έπιμένει γιά τόν Μπούντισις καί τόν Φούκς. 'Από τίς λέξεις πού ξεχωρίζουν, βγάλω τό συμπέρασμα ότι θέλει νά πεί, ότι δέν μπορούν νά 'ρχονται έδώ οί Ξένοι μέ τά Ξύλινα πόδια καί νά τά μασάνε, κι οί δικοί μας νά 'ναι τά κορόϊδα τής υποθέσεως. Κατάλαβες κύριε; Τό έπιχείρημα πιάνει, γιατί κάποιος άλλος παρεμβαίνει μέ τό έπιχείρημα του Δεληκάρη).

- Καλά κάνει ρέ ό Δεληκάρης καί τούς τά ρουφάει. Γιατί, ποιός είναι ρέ ό Βιέρα καί τ' άλλα βλήματα;

- Ποιά βλήματα ρέ; 'Ο Βιέρα; Ρέ, άν δέν ήτανε...

- 'Οχι, σέ ρωτάω...

- 'Ο Γιούτσο ρέ, τούς τά μούτζωσε. 'Οχι 'Υβ-'Υβ καί Λοσάντα καί ξεσηκώνοντουσαν οί κάφροι κι έβριζαν ούζακια τό Γιούτσο.

- Για τό Γιούτσο ρέ θά μου πείς; 'Ας πάνε ρέ νά 'βρουνε άλλονε Γιούτσο. Ούζο καί γέρο, αλλά τή μούσκεψε τή φανέλα του. Πές μου γιά τό Γιούτσο νά σέ παραδεχτώ, όχι τώρα οί φλώροι.

- Ποιός τούς τά 'δωσε ρέ τά πρωταθλήματα; 'Ο Λάκης μέ τίς κλίκες του; Για νά πάνε φέτος γιά πρώταθλημα. 'Από πίσω...

- 'Ο 'Ελευθεράκης...

('Επιμένει ό πρώτος, φωνάζουν όλοι μαζί, κι έδώ ακούγονται πολλά γιά τήν οίκογενειακή κατάσταση του παίκτη, ή συζήτηση παίρνει άλλο δρόμο κι αυτά πού λέγονται κι ακούγονται, δέν γράφονται).

N. A.

ανάλαμβάνεις καί κάποιες υποχρεώσεις...

NEOS Δ: 'Όταν λέμε πολιτικοποιείσαι, σημαίνει ότι κατανοείς πώς υπάρχουν όρισμένα προβλήματα καί κάνεις όρισμένες σκέψεις πάνω σ' αυτά. Γιατί υπάρχουν, τί μπορεί νά γίνει κ.λπ.

ΕΡΩΤΗΣΗ: 'Όταν αρχίσεις νά προβληματίζεσαι πάνω σέ όρισμένα πράγματα, δέν θά προβληματιστείς καί γύρω από τή δική σου συμμετοχή γιά τή λύση αυτών των προβλημάτων;

NEOS Δ: Δέν θά πρέπει, όμως, πρώτα νά κομματικοποιηθείς καί μετά νά πολιτικοποιηθείς, γιατί φανατίζεσαι καί δέν μπορείς νά δείς σωστά τά προβλήματα. Τώρα, όσον άφορά έμένα, δέν μέ ικανοποιούν οί σχηματισμοί πού υπάρχουν. Δέν συμφωνώ μέ κανέναν απόλυτα, σέ όλες τίς θέσεις. 'Επειτα, σέ υποχρεώνουν, γιά νά ένταχθείς σ' αυτούς, νά αποδεχτείς όρους καί θέσεις μέ τίς όποιες δέν συμφωνείς.

NEOS Α: 'Εγώ πιστεύω ότι γιά νά αντιδράσεις σέ κάτι, πρέπει κάπου νά ένταχθείς.

NEA Α: Ναί, αλλά άν δέν υπάρχει κάτι πού νά σέ έκφράζει απόλυτα;

NEOS Α: Καί τί θά κάνεις; Δέν θά συμβιβαστείς μέ εκείνο πού θά σέ έκφράζει περισσότερο;

NEA Α: 'Οχι. Θά πρέπει νά μέ έκφράζει τουλάχιστο στο μεγαλύτερο ποσοστό.

ΕΡΩΤΗΣΗ: Βλέπεις, δηλαδή, ότι δέν υπάρχει δυνατότητα προσωπικής σου παρεμβολής γιά νά διαμορφωθούν θέσεις καί όροι πού νά σέ καλύπτουν;

NEA Α: 'Οχι, δέν νομίζω.

NEA Β: 'Εγώ νομίζω ότι μπορεί κανείς νά βοηθήσει προσωπικά καί νά έπηρεάσει μιá κατάσταση. Πιστεύω ότι μπαίνοντας σ' ένα κόμμα, μέ τή συζήτηση, τό διάλογο, κάτι μπορούμε νά κάνουμε. Δέν πρέπει νά μένουμε άμέτοχοι, νά βλέπουμε τά λάθη καί νά λέμε, δέν μπαίνουν, κάνει λάθη.

NEA Α: Κι άν δέν σέ έκφράζει κανένα κόμμα;

NEA Β: 'Ενα άτομο πού δέν τό έκφράζει κανένα κόμμα, είναι έντελώς άνώριμο. Τόσα υπάρχουν, κάποιο θά σέ έκφράζει. Θά κάθεσαι άπέξω καί θά λιβανίζεις τί κάνουνε καί τί δέν κάνουνε; Μπές σέ ένα καί βοήθησε νά λυθούν τά προβλήματά του.

NEA Γ: Κι εγώ συμφωνώ. Καί μένα δέν μου άρέσουν τά κόμματα, αλλά δέν νομίζω ότι πρέπει νά μένουμε άμέτοχοι. Κάποιος σχηματισμός θά υπάρχει πού θά σέ καλύπτει περισσότερο από τούς άλλους. Πρέπει νά μπείς εκεί καί νά δείς μαζί μέ τούς άλλους τά προβλήματα πού υπάρχουν.

NEOS Γ: Κι εγώ δέν μετέχω πουθενά, βρίσκομαι στο στάδιο τής αναζήτησης. Τό βασικό όμως γιά μένα αυτή τή στιγμή, δέν είναι νά ένταχθώ κάπου. Τό βασικό είναι, πώς θά άφυνπνισθούν αυτοί οί άνθρωποι πού πηγαίνουν κόντρα στά συμφερόντά τους.

NEA Γ: Ναί, αλλά κι αυτό δέν μπορείς νά τό κάνεις μόνος σου.

NEOS Α: Πρέπει νά οργανωθείς κάπου γιά νά τό κάνεις αυτό.

NEOS Γ: Καί πρέπει νά μπώ σ' ένα κόμμα; Μπορώ νά μπώ σ' ένα συνδικάτο, σ' ένα σύλλογο.

NEOS Α: Πιστεύω ότι κάπου πρέπει ν' άνήκει κανείς. Δέν μπορεί ό καθένας νά κάνει τό δικό του. Τά πάντα έξαρτώνται από τήν ένότητα.

ΕΡΩΤΗΣΗ: Ποιό είναι τό κυριότερο πού σάς κάνει νά δυσπιστείτε άπέναντι σ' ένα κόμμα;

NEOS Γ: Δέν ακούγεται ό κόσμος, ή βάση, αυτοί πού ξέρουν τά προβλήματα καί τά ζούν. Λειτουργούν μέ έντολές.

NEA Α: Ναί, άκριβώς. Καί γι' αυτό πολλοί νέοι δέν δέχονται νά μπουν κάπου.

NEOS Α: Γι' αυτό καί υπάρχουν τόσες πολλές κομματικές οργανώσεις. Γιατί κάποιος διαφωνεί μέ κάτι καί κάνει τό δικό του. 'Ετσι, όμως, δέν γίνεται τίποτε. Πρέπει νά υπάρξει κάποιος συμβιβασμός άπ' όλες τίς πλευρές γιά νά υπάρξει καί έννοποίηση των προσπαθειών.

Τελευταίος κύκλος:
έν' άγόρι, δυό κορίτσια
πού θέλουν νά σκεφτούν,
νά πούν, νά υπάρξουν,
καί νά συμμετάσχουν.
Νά "ξεφύγουν".

ΘΟΛΕΣ
ΛΑΧΤΑΡΕΣ...
ΚΑΜΙΑ
ΒΟΗΘΕΙΑ...

ANTI: 'Ας αρχίσουμε μέ ένα άπλό έρώτημα πού συνδέει καί τούς τρεις σας. Πώς είδατε τό γυμνάσιο σάν σύστημα σπουδών, σάν χώρο ζωής, γενικά.

NEOS Α: Γενικά, τό σύστημα εκμαθήσεως δέ μου έδωσε τήν ευκαιρία νά καταλάβω τόν έαυτό μου άπέναντι στήν κοινωνία, αλλά υπήρχαν όρισμένες περιπτώσεις καθηγητών, μεμονωμένα πάντα, πού μου 'δωσαν κάποιες ιδέες γιά τή ζωή. Θά 'θελα οί καθηγηταί στο γυμνάσιο νά πλησιάζουν πιό πολύ πρós τά παιδιά καί νά μην έχουν άπλώς δικές τους άπόψεις γιά κάποιο ζήτημα καί νά θέλουν αυτές τίς άπόψεις ν' αποκτήσουμε καί μεις. Νά γίνεται, δηλαδή, τό μάθημα σέ στυλ διαλόγου καί νά είναι έλευθερες οί άπόψεις των μαθητών, οτιδήποτε άπόψεις είναι αυτές, καί γενικά νά υπάρχει μιá έλευθερία σέ διάλογο... σέ τέτοια πράγματα...

ANTI: Τί έχεις νά πείς γιά τό σύστημα σπουδών, τόν τρόπο βαθμολογίας;

NEOS Α: 'Υπάρχει μιá μερίδα μαθητών στά

Α. Κανακάκη, "Τά κορίτσια τής γειτονιάς"

Β. Κωστοπούλου, "Μικρά και μεγάλα παιχνίδια"

γυμνάσια που ακολουθούν ένα σύστημα να διαβάζουν κάθε μέρα το παρακάτω, με τη μόνη προϋπόθεση να παίρνουν βαθμό και τίποτε περισσότερο. Χωρίς προσωπικότητα, χωρίς τίποτε το προσωπικό επί των μαθημάτων. Και αυτούς, βασικά, ευνοεί το σύστημα. Γιατί αν ένας μαθητής μείνει ελεύθερος να διατυπώνει δικές του ιδέες, έστω αντίθετες προς το μάθημα, δεν θα πάει όπωσδήποτε καλά. Από το γυμνάσιο δεν απέκτησα καμιά γνώση τελείως, δηλ. όχι μόνο λίγο δεν απέκτησα, αλλά τελείως δεν απέκτησα γνώσεις. Αυτό το κατάλαβα όταν πρωτόδωσα 'Ακαδημαϊκό. Ενόμιζα ότι θα ξέρω μερικά πράγματα επειδή είχα π.χ. στα μαθηματικά 19, 18, τελικά δεν ήξερα τίποτε. Και έλλειψαι φροντιστηρίου δεν επρόκειτο να έχανα τίποτε, ποτέ, και κεί το χρωστάω, δηλ. στο φροντιστήριο.

ANTI: Τι γνώμη έχεις για τα φροντιστήρια;
NEOS A: Γενικά τα φροντιστήρια νομίζω ότι δεν θα 'πρεπε να υπάρχουν. Είναι ένας θεσμός για να μάς παίρνει τα λεφτά και τίποτε περισσότερο. Βέβαια, μαθαίνει κανείς, αν θέλει, πολλά πράγματα εκεί πέρα, αλλά αυτά ακριβώς τα πράγματα, ίσως και περισσότερα, θα μπορούσε να τα είχε μάθει στο γυμνάσιο, αν πράγματι το σύστημα ήταν καλό κι αν πράγματι οι καθηγητές ήθελαν να μάθουν τα παιδιά. 'Αλλά νομίζω ότι και οι ίδιοι οι καθηγητές τό 'χουν πάρει το πράγμα ρουτίνα. Να περάσει ή ώρα, να πάρουν τα λεφτά τους, τίποτε περισσότερο...

ANTI: Δηλαδή από όλο το γυμνάσιο, αυτά τα ξη χρόνια, τί μπορούσες να πεις ότι σου «έμεινε» σαν κάτι το θετικό;

NEOS A: Ύπρχαν ένας ή δύο καθηγητές, απ' όσους γνώρισα, που είχαν κάποια σχέση με τους μαθητές, όχι βέβαια σοβαρά προβλήματα, αλλά μπορούσε να θίξει κανείς κάποιο θέμα μέσα σε μια ελεύθερη συζήτηση, σε περιορισμένα πάντα πλαίσια, βέβαια, που μπορούσαν να έρθουν πιο κοντά στο μαθητή. Και αυτοί μπορεί να το κάνανε επειδή τους άρεσε το επάγγελμα ίσως, ή ίσως τους άρεσε να έχουν κάποια συνάφεια με τους μαθητές, να μην εί-

ναν τελείως ξεκομμένοι, και να παριστάνουν τους σοφούς με τις απαντήσεις τους κι όλα αυτά.

ANTI: Πόσων χρόνων ήσουν το '67;

NEOS A: Περίπου 15.

ANTI: Πώς ένιωσες εσύ τη δικτατορία μέσα από το γυμνάσιο; Είχατε έπαφή μ' αυτά τα πράγματα καθόλου;

NEOS A: Όχι, καθόλου. Ύπρχε κάποιο πολιτικό κλίμα πριν τις 21 'Απριλίου, αλλά βεβαίως σε χαμηλή στάθμη. Έπειτα, δεν καταλαβαίναμε και πολλά πράγματα. Μετά από κάνα-δύο χρόνια άρχισαμε να καταλαβαίνουμε, όταν πηγαίναμε ομαδικά στο στάδιο για να χειροκροτήσουμε ορισμένα πρόσωπα, με άπουσιες και όλα αυτά για να αναγκαστούμε να πάμε τελικά. 'Από κεί άρχισαμε να καταλαβαίνουμε μερικά πράγματα...

NEA A: Θά 'θελα να πω και γώ, άρχιζοντας απ' το γυμνάσιο, τις δικές μου απόψεις. Γενικά, το γυμνάσιο το είδα σαν κάτι που έπρεπε να υπάρχει μετά το δημοτικό, αλλά είχε πολλές ατέλειες, έλλειψεις τρομερές, και γενικά οι καθηγητές προσπαθούσαν να κάνουν απλώς ένα έπαγγελμα. Δεν μπορούσαν να βγάλουν έναν άνθρωπο. Έβλεπα πάντα τον καθηγητή με φόβο, ό κατάλογος και όλα αυτά τα τυπικά, φούστες, κορδέλες, αποβολές. Μία φορά διώξαν με αποβολή μια κοπέλα γιατί στις κάλτσες της είχε κόκκινες ρίγες.

ANTI: Θά 'θελα να θυμηθείς πώς αντιμετώπιζονταν οι σχέσεις των δυο φύλων και με ταξύ σας και από τους μεγαλύτερους.

NEA A: Για μάς ήταν κάτι πολύ φυσιολογικό. Βέβαια, οι μεγάλοι έφεραν πολλές αντιρρήσεις ως προς τις σχέσεις, τα πάρτυ γενικά. Θυμάμαι στο σχολείο, 3η τάξη, όταν σχολάγαν τα αγόρια και πηγαίναμε έμεις, συναντήθηκε απλώς ένα κορίτσι με ένα αγόρι, την είδανε απ' το γραφείο, και την άλλη μέρα πήρε αποβολή. Ήταν κάτι που ένοχοποιεί τον πιο άγνο. Επιδίδεται δε εκ των ανωτέρων το ένοχοποιητικό στοιχείο, που έμεις δεν το νιώθαμε καν.

ANTI: Πώς αντιδράσατε όταν μάθατε ότι

μια φίλη σας έχει ολοκληρωμένες σχέσεις με ένα αγόρι;

NEA A: Ήταν και αυτό κάτι το φυσιολογικό, γιατί κάπως έτσι έπρεπε να αντιμετωπίζεται το θέμα. Ύπρχαν πολλές που είχαν αντίθετη άποψη, που γενικά επιβαλλόταν από τους ανωτέρους, γιατί συχνά αυτές είχαν σχέσεις στενές με τις μητέρες τους, και ό,τι τους έλεγαν είχε γίνει και «πιστεύω» τους. Νομίζω, πάντως, ότι ύπρχε και μια υποκρισία.

ANTI: Τι επίδραση είχε σε σάς το πραξικόπημα και η δικτατορία; Τί κλίμα ύπρχε στο γυμνάσιο γύρω απ' αυτά τα θέματα;

NEA A: Τό '67 ήμουν στην 1η Γυμνασίου και δεν είχα πολιτική αντίληψη, δεν είχα καθόλου καταρτισθεί σ' αυτά τα θέματα. Σχεδόν δεν είχα καταλάβει τίποτε. Τί έφυγε, τί ήρθε, όλο αυτό δεν το είχα καταλάβει. Μετά από 4 χρόνια άρχισα να καταλαβαίνω μία... καταπίεση... δεν ύπρχε ή αναγκαία ελευθερία. Όταν πήγα να δη Γυμνασίου, ήταν ή πρώτη χρονιά που είχαν άρχισει οι φοιτητές να κάνουν διάφορες διαδηλώσεις, χωρίς πανό, βέβαια, τους έβλεπα στους δρόμους. Ένιωθα ότι κάνουν κάτι σωστό, γιατί ήξεραν τί ζητούσαν. Βέβαια το επόμενο βήμα ήταν πολύ μεγαλύτερο, ήταν το Πολυτεχνείο. Ήταν κάτι το πολύ... ήταν ήρωϊκό... απέναντι στην καταπίεση... με συγκίνησε... πάντως πολιτικό κλίμα δεν ύπρχε στο γυμνάσιο. Είχαμε πολιτικές απόψεις αλλά δεν είχε οργανωθεί το γυμνάσιο καθόλου. Συζητούσαμε, όμως, σε δικές μας συγκεντρώσεις, φιλικές και τέτοια.

ΕΙΜΑΣΤΕ ΩΡΙΜΟΙ

NEA B: (Μαθήτρια 6ης Γυμνασίου). Θά πω και γώ τα δικά μου. Το γυμνάσιό μου είναι ιδιαιδικά και ύπάρχει μια διαφορά. Ύπάρχει μια σχετική ελευθερία, και όπωσδήποτε οι σχέσεις μεταξύ καθηγητών και μαθητών είναι πολύ καλύτερες. Μπορούμε να συζητήσουμε μαζί τους όποιο θέμα θέλουμε, ακόμα και πολιτικά πολλές φορές. Μπορώ να πω ότι ύπάρχει διάθεση από τους καθηγητές, σε αντίθεση με τα δημόσια, και είναι έτοιμοι να μάς ακούσουν οποιαδήποτε ώρα τους χρειάζομαστε. Και εγώ πιστεύω ως προς τα εφόδια που δίνει το γυμνάσιο ότι δεν είναι αρκετά, πράγμα που διαπιστώνω καθημερινά και όσο μεγαλώνουν οι τάξεις. Δεν πάει να βγάλει χαρκτηρές, ανθρώπους, μα ένα χαρτί που θα σου δώσει ένα δρόμο για μια σχολή ανώτερη. Οι προσπάθειες για να βγει ένας άνθρωπος από το γυμνάσιο είναι πολύ λίγες.

ANTI: Πώς ήταν το κλίμα στο γυμνάσιο στη δικτατορία;

NEA B: Καταλαβαίναμε, βέβαια, ποιά ήταν ή κατάσταση και αντιδρούσαν πολλά παιδιά, αλλά όπωσδήποτε με κάποιο φόβο, δεν μπορούσαν να εκφραστούν ελεύθερα, μήπως και ύπάρχει ανάμεσά τους κάποιος... Τό Πολυτεχνείο το ένιωσα πολύ κοντά μου. Κατάλαβα τί ακριβώς συνέβαινε, αν και οι μεγάλοι γύρω μου έλεγαν ότι δεν ύπρχε λόγος να γίνεται αυτή ή φασαρία, ότι ήταν άσκοπο.

ANTI: Οι νέοι ταυτίζονταν συναισθηματικά με τα γεγονότα του Πολυτεχνείου ή κατά τη γνώμη σου ένιωθαν και το πολιτικό του περιεχόμενο;

NEA B: Τό ένιωσαν πολιτικά. Ήξεραν ότι βρισκόντουσαν εκεί τα παιδιά για ένα συγκεκριμένο λόγο. Κατεβήκαμε και μεϊς, όλοι μαζί, απ' το σχολείο, όπωσδήποτε με κάποιο φόβο.

ANTI: Τώρα τελευταία έχει παρουσιασθεί έντονα το πρόβλημα της ψήφου στα 18. Τα επιχειρήματα είναι γνωστά, για ώριμότητα ή όχι των νέων παιδιών. Τί γνώμη έχεις εσύ;

NEOS A: Προσωπικά πιστεύω ότι ύπάρχει ώριμότητα. Ένας νέος 18 χρονών μπορεί να καταλάβει τί θέλει από πολιτικής απόψεως, και νομίζω ότι δεν του δίνεται ή ευκαιρία να εκλέξει, όχι επειδή θα είναι ανώριμος σ' αυτή την

ήλικία, αλλά από σκοπιμότητα πολιτική όρισμένων τάξεων που προσπαθούν να παγιδέψουν μια κατάσταση και γενικά να μη δώσουν την ευκαιρία στους νέους να πουν τη γνώμη τους στη Βουλή.

NEA A: Μπορεί να ψηφίζει εκείνος που ξέρει τι ψηφίζει, που δεν ψηφίζει επειδή τον παρασύρει κάποιος άλλος, που ξέρει τι ζητάει. Εκείνος που ξέρει τα «πιστεύω» της πολιτικής παρατάξεως που διαλέγει. Νομίζω ότι η πλειοψηφία των νέων των 18 χρονών έχει αποκτή-σει ωριμότητα και μπορεί να ψηφίζει.

NEA B: Και εγώ πιστεύω ότι στην Ελλάδα οι νέοι είναι αρκετά ώριμοι ώστε να ψηφίζουν από τα 18.

ANTI: Πώς βλέπετε τη νεολαία, γενικά, τους συνομηλίκους σας; Πιστεύετε ότι είναι μια νεολαία που προβληματίζεται, ή είναι χαμένη στα γήπεδα, τα ποδοσφαιράκια, τις δι-σοκοτές κ.λπ.;

NEOS A: Η νεολαία δεν κατατάσσεται στους νέους που συγχάζουν στα ποδοσφαιράκια και γενικά σε τέτοιου είδους απασχολή-σεις, αν και πιστεύω ότι πολλά απ' αυτά τα παιδιά δεν είναι έτσι όπως παρουσιάζονται,

δηλ. όπως τα βλέπουμε, ότι, δηλαδή, περνάνε όλη την ώρα τους παίζοντας ποδοσφαιράκι. Και εγώ προσωπικά έχω παίξει ποδοσφαιράκι, έχω περάσει πολλές ώρες μέσα εκεί, νομίζω ότι τα παιδιά ασχολούνται πιο πολύ με το σύστημα που επικρατεί, το πώς μεγαλώνει δηλ. ο μικρός, τι του προσφέρεται στο κράτος που ζει. Πιστεύω, βασικά, ότι οι νέοι θα ήθελαν ένα σύστημα όχι προσωποπαγές, όπως επικρατεί ίσως από πολλά χρόνια, αλλά ένα σύστημα κάπως μίας ομάδας που να διοικεί, δηλαδή οι αποφάσεις να μην παίρνονται όπως παίρνον-ται τώρα, και ίσως να μετέχουν κάπως πιο πολύ σε κάθε σοβαρή απόφαση πολιτική. Του-λάχιστον να μπορεί να 'χει ή σκέψη τους, ή πεποίθησή τους, κάποια απήχηση σε κάποιο γενικό θέμα που θα προκύψει. Οι ώρες που καταναλώνονται στα ποδοσφαιράκια ή στο γήπεδο –γιατί και γώ έχω πάει στο γήπεδο– είναι μερικές ώρες για να «περάσει η ώρα», γιατί δεν έχουμε τί να κάνουμε, ένα είδος δια-σκεδάσεως, ίσως επειδή είναι και φτηνά κά-πως, γιατί σήμερα οι διασκέδασεις είναι ακρι-βές. Γενικά είναι ένα μέσο που μπορεί να εκ-δηλωθεί κανείς, κάποιος, άμεσα, δηλ. δεν είναι

μόνο που άκουσ τραγούδια σε μια μπουάτ, σ' ένα ποδοσφαιράκι μπορεί να δημιουργήσει κάτι δικό του, να κερδίσει ή να μην κερδίσει, δηλ. δεν λαβαίνει παθητική στάση, απλώς έχει κάποια άλλη μορφή το πράγμα, είναι δύσκολο να το καταλάβει κανείς.

NEA A: Εγώ αυτό που βλέπω σε μάς τα κορίτσια, είναι ότι πολύ λίγες θέλουν να παν-τρευτούν και να τελειώσει εκεί η ζωή τους. Οι πιο πολλές θέλουν πρώτα να φτιάξουν κάτι δικό τους και μετά να παντρευτούν. Τον τελευ-ταίο καιρό, όμως, που δούλευα σε μια επιχεί-ρηση, τα κορίτσια που ήταν εκεί ενδιαφερόν-τουσαν μόνο για το ντύσιμο, τους ήθοποιους και τους τραγουδιστές. Μιλάγανε όλο για ρούχα και δουλεύανε για να κάνουν προίκα και να παντρευτούν. Μου έκανε εντύπωση ότι δεν αντιδρούσαν στη διεύθυνση, παρ' όλο που δεν τις μεταχειρίζονταν σωστά. Εγώ δεν άν-τεξα και έφυγα.

ANTI: Γιατί νομίζεις πως δεν αντιδρού-σαν;

NEA A: Ίσως γιατί είχαν ανάγκη, αλλά δεν νομίζω ότι σκέφτονταν και να αντιδράσουν ή πως να αντιδράσουν.

ΚΑΠΟΙΑ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Κλείνοντας, μπορούμε να κάνουμε μερικές παρατη-ρήσεις. Οι συζητήσεις έγιναν με ομάδες νέων χωρίς να υπάρχει ή παραμικρή προηγούμενη ενημέρωση για κάποιο από τα θέματά τους. Οι συζητήσεις με τις διαφορετικές ομάδες είναι φανερό πως κινούνται και σε διαφορετικό επίπεδο, πράγμα που το δεί-χνουν και οι απαντήσεις. Οι άγνωστοι συνομιλητές αντιπροσωπεύουν κάθε φορά μια διαφορετική κατη-γορία.

Είναι φανερό ότι η έρευνα δεν εξαντλεί και δεν δίνει όλες τις διαστάσεις του προβλήματος που θέ-τουμε. Νομίζουμε πως το πρόβλημα είναι ανάγκη να μελετηθεί στο σύνολο των στοιχείων και των συνι-στώσων του. Και είναι φανερό και η γενικότερη, αλλά και η ιδιαίτερη πολιτική σημασία μιας τέτοιας μελέ-της. Η έρευνά μας δεν έχει, φυσικά, τη θέση μιας κοι-νωνιολογικής μελέτης με προσπέλαση σε όλους τους αντιπροσωπευτικούς χώρους, με στοιχειά στατιστικά κ.λπ. Απ' αυτή την άποψη μένει ακάλυπτος ένας ση-μαντικός και γεμάτος ιδιομορφίες κόσμος, πολύ χα-ρακτηριστικός στη συγκεκριμένη περίπτωση. Οι συ-ζητήσεις με τους νέους και τις νέες δεν επιχειρήθηκε να κινηθούν σε «ύψηλό επίπεδο». Άρχισε, ιδίως η τρίτη, και παρέμεινε σε πράγματα απλά και καθημε-ρινά. Αλλά η κοινοτυπία του διαλόγου, σε πολλές περιπτώσεις, κρύβει και τη βαθύτερη σημασία του.

Μπορούμε να βγάλουμε μερικά συμπεράσματα από τις συζητήσεις και από την εικόνα της Όμονοιας. Στην πρώτη συζήτηση μέσα από τη σαφήνεια των απαντήσεων που φανερώνει τον προσδιορισμό του προβλήματος από μέρους των συνομιλούντων, δείχνε-ται καθαρά το άδιέξοδο στο οποίο οδηγούν οι συνθη-κες ζωής που αντιμετωπίζουν οι νέοι. Ο έπαρχιώτης νέος, με μια διαφορετική πείρα ζωής, που 'ρχεται στην πρωτεύουσα με μια σειρά όνειρα, αισθάνεται μόνος σ' ένα ξένο περιβάλλον, χωρίς να επιθυμεί και την επιστροφή του στην πατρίδα του. Χωρίς να μπο-ρεί να πραγματοποιήσει, για οικονομικούς κυρίως λόγους, τους στόχους του, ψάχνει, χωρίς μέσα και χωρίς ανθρώπινες σχέσεις, να βρει διέξοδο, έναν τρόπο να επενδύσει δημιουργικά αυτό που αισθάνε-ται να περιέχει μέσα του.

Η σκηνή στην Όμόνοια έχει όλη την ευγλωττία, μέσα στη γυμνότητα του λεξιλόγιου και στη μονομέ-ρεια του θέματος, ενός ολόκληρου χώρου νεολαίας και ίσως μιας «χαμένης», χωρίς καμιάποίηση όμως, γενιάς.

Οι τελευταίοι συνομιλητές έχουν, μέσα στην κοι-νωνική «κανονικότητα» των απαντήσεών τους, αλλά και με όρισμένες αίχμες καμιά φορά, τη μεγαλύτερη ίσως σημασία, αν δεχτούμε ότι αποτελούν αντανά-κλαση μίας μεγάλης μερίδας της νεολαίας μας.

στα μακρινά Γιάννενα

ΜΙΑ ΔΙΚΗ ΠΟΥ ΜΠΟΡΕΙ ΝΑ ΣΗΜΑΙΝΕΙ ΠΟΛΛΑ ΚΙ ΕΠΙΚΙΝΔΥΝΑ

Οί κατήγοροι
γνωστότατοι
χουντοφασίστες
“έθνικόφρονες”

Από τα Ίωαννινα πήραμε την ανταπόκριση που ακολουθεί. Τη δημοσιεύουμε, γιατί τα όσα εκθέτει αποτελούν μια σοβαρή προειδοποίηση, που κανείς δεν δικαιούται ν' αγνοήσει: στην ακριτική, κατά κάποιο τρόπο, “Ηπειρο επιχειρείται κάτι που κανείς δεν τολμά ακόμη να επιχειρήσει σε μεγάλες πολιτείες, όπως ή Αθήνα, ο Πειραιάς, ή Θεσσαλονίκη ή και η Πάτρα: επιχειρείται το πνίξιμο του πνεύματος του αντιφασισμού που συνεπαίρνει τα μεταχουντικά φοιτητικά νιάτα. Επιχειρείται σήμερα στα Γιάννενα – όπου, κατά «περίεργη σύμπτωση», και ο γνωστός μας κ. Αβέρωφ έξαπέλυσε τη θλιβερή επίθεσή του έναντιον του φοιτητικού κόσμου υπό τις ένθουσιώδεις έπευφημίες του «Ελεύθερο Κόσμου» – για να επιχειρηθεί αύριο στο Πανεπιστήμιο της Θράκης ή στην Πάτρα, μεθαύριο στη Θεσσαλονίκη, τέλος, στην ίδια την πρωτεύουσα.

Και το πιο σημαντικό: όλα αυτά γίνονται έτσι ώστε να καλλιεργείται έντεχνα ή ψευδής εντύπωση ότι βρισκόμαστε μπροστά σε δυο εξτρεμισμούς – από τη μία, το φοιτητικό, κι απ' την άλλη, του νεοφασισμού. Κι αν θυμηθούμε ότι η «Νέα Τάξη» όλο κι αναπτύσσει την εγκληματική της δράση, χωρίς όμως οί ύπηρεσίες ασφαλείας – τόσο αποδοτικές στη δίωξη της Αριστεράς – να συλλάβουν, μέχρις ώρας, έστω κι ένα τρομοκράτη, τότε τα συμπεράσματα δεν μπορούν να είναι παρά άνησυχαστικά.

“Ας ελπίσουμε ότι το μήνυμα θα το συλλάβουμε εγκαίρα. Όλοι.

Σε παμφοιτητική συγκέντρωση στις 15 Γενάρη, οί φοιτητές του Πανεπιστημίου Ίωαννίνων αποφάσισαν να μην επιτρέψουν άλλο στους φοιτητές-αποδεδειγμένους συνεργάτες της δικτατορίας την είσοδο στον πανεπιστημιακό χώρο. Οί συνεργάτες αυτοί είχαν καταγγεληθεί με βάση στοιχεία που συγκέντρωσε ή εκλεγμένη επιτροπή αποχουντοποίησης. Η απόφαση της 15 Γενάρη στηρίχτηκε στο κεκτημένο δικαίωμα των φοιτητών να προσταπίσουν το φοιτητικό χώρο από άτομα που σπύλωσαν τη φοιτητική τους ιδιότητα κι επιβάλλονταν άμεσα για λόγους τόσο ήθικους όσο και καθαρά πρακτικούς: αποτελούσε συνέπεια, δικαίωση κι έπισφράγιση του φοιτητικού αντιδικτατορικού αγώνα, αλλά συνάμα απέβλεπε και στην αναγκαία περιφρούρηση του Πανεπιστημίου από προβοκατόρικες εκδηλώσεις. Την ίδια μέρα εκλέχτηκε μια οργανωτική επιτροπή που έπιφορτίστηκε με την εφαρμογή της απόφασης. Άλλωστε ή ανάγκη για περιφρούρηση γινόταν ολοένα πιο επιτακτική: απ' την αρχή της πανεπιστημιακής χρονιάς τα χουντικά στοιχεία δρούσαν ασύδοτα και προκαλούσαν σε διαδρόμους και προαύλια με απειλές («Με τον Ίωαννινά στην έξουσία θα σάς βγάλουμε τα νύχια»), με φασιστικούς χαρτετισμούς καθώς και έντονες προσπάθειες να φέρουν ταραχή και διάσπαση. Συγκεκριμένα, στις 29 Οκτώβρη, ο φοιτητής Καλαϊτζάκης είχε επιχειρήσει να τορπιλλήσει την απόφαση της παμφοιτητικής γι' αναβολή των εκλογών, που πάρθηκε με την έγκριση του Υπουργείου και παρουσία πρωτοδίκη. Κάλεσε δικιά του συνέλευση, αφού πήρε άδεια από τον πρότανη κ. Γάγγα (γνώστη, ωστόσο, της απόφασης της πλειοψηφίας) και με 35-40 φοιτητές σχεδίασε εκλογές. Τα σχέδιά του ματαιώθηκαν από παρέμβαση του Υπουργείου, που ενημέρωσαν οί διοικούσες επιτροπές.

Στις 16 Γενάρη ο Καλαϊτζάκης, άνηφώντας την απόφαση της παμφοιτητικής, μήτηκε επι-

δεικτικά στο έστιατόριο του Πανεπιστημίου. Του υπόδειξαν να φύγει και τότε αυτός πέταξε ένα πιάτο στο κεφάλι του φοιτητή Μεροινιά και τον τραυμάτισε. Τα μέλη της οργανωτικής επιτροπής έσπευσαν επιτόπου και τον οδήγησαν έξω από το έστιατόριο, αποσοβώντας την κλιμάκωση του έπεισόδιου.

Ο τραυματισμένος Μεροινιάς δεν υπόβαλε μήνυση. Αντίθετα, ο Καλαϊτζάκης μήνυσε τέσσερις φοιτητές για παράνομη βία κι επικίνδυνες σωματικές βλάβες. Στο δικαστήριο έλεγε σχετικά: «Κάποιος έπρεπε να φάει το πιάτο και σέ κάποιον έπρεπε να κάνω μήνυση».

Η υπόθεση εκδικάστηκε στις 28 Φλεβάρη και στις 3 Μάρτη στο Πρωτοδικείο Ίωαννίνων. Οί κατηγορούμενοι είχαν μηνυθεί σαν άτομα κι όχι σαν οργανωτική επιτροπή, έξουσιοδοτημένη από την ψήφο των φοιτητών. Στη μήνυσή του ο Καλαϊτζάκης διευκρινίζει ότι δεν μηνύει την επιτροπή γιατί άγνοεί τα όνόματα των μελών.

Ταυτόχρονα ξεσπά ένα κύμα από μηνύσεις κατά φοιτητών, που έχουν διακριθεί για τον αντιδικτατορικό αγώνα τους και τη συνδικαλιστική τους δραστηριότητα. Συγκεκριμένα, μηνύουν 1) ο Καλαϊτζάκης τους φοιτητές Θ. Μπίτσα, Γιάννη Δημητριάδη και Σταυρόπουλο, 2) ο Σπυρ. Δημητριάδης τους Άγγελική Ρετάλη, Γιάννη Κοντακίδη, Νίκο Ράπη, Γιάννη Δημητριάδη και Βασ. Μέγα, 3) ο Σπυρ. Δημητριάδης τους Γιάννη Δημητριάδη, Άγγελική Ρετάλη και Γιάννη Κοντακίδη, 4) ο Δ. Καρπαθιωτάκης τους Γιάννη Δημητριάδη, Νίκο Ράπη, Άγγ. Ρετάλη, Βασ. Μέγα, Ν. Μουλακάνη, Μ. Κολοκυθά, Στ. Βανταράκη και Δ. Καραγιάννη και 5) ο Δημ. Μπακογιώργος τους Ζέρβα, Άγγ. Ρετάλη, Γ. Δημητριάδη, Μ. Σταγιάκη και Σ. Γαλιανό. Συνολικά εκκρεμούν 5 δίκες και γίνεται προανάκριση για μίαν έκτη.

Οί μηνυτές συνδέονται με την ΕΠΕΝ (Εθνική Προοδευτική Ένωση Νέων). Η νεολαία

της «Νέας Δημοκρατίας» έχει καταγγείλει με στοιχεία ότι η ΕΠΕΝ χρηματοδοτείται από γνωστούς φασιστικούς κύκλους - 4η Αυγούστου - που δρουν στα Γιάννενα και στην Αθήνα.

Στις 3 Μάρτη, μετά τη δίκη και την κατα-

δίκη ενός από τους τέσσερις κατηγορούμενους, του φοιτητή Γιάννη Δημητριάδη, σε ει- κοσήμερη φυλάκιση με αναστολή, οι φοιτητές διαδήλωσαν στο κέντρο της πόλης με τα συν- θήματα: «Όχι στα νέα στρατοδικεία», «Όχι δί- κες παρωδία», «Όχι πλάτες στους χαφιέδες»,

Η ΠΡΩΤΗ ΔΙΚΗ

Στη διάλεξη του στο Πανεπιστήμιο Ίωννών στις 6 του Μάρτη '75, ο καθηγητής κ. Φαί- δων Βεγλερής είπε ότι καθόλη τη διάρκεια της δικηγορικής του σταδιοδρομίας, δεν θυμάται ποτέ το Δικαστικό Σώμα να έχει υψώσει τη φωνή του κάθε φορά που ισχυρή ελληνική κυβέρνηση είχε λάβει απόφαση για ένα θέμα. Βέβαια, συμπλήρωσε, αυτό δεν τιμά τους Έλληνες δικαστές.

Στην αίθουσα άκροατηρίου, την αίθουσα άναμονής και το προαύλιο συνωστίζεται ένα πλήθος έτερογενές: οι φοιτητές, η ασφάλεια εν σώματι, με έπι κεφαλής το διοικητή Σηλιό- πουλο και τον υποδιοικητή Γιαννακόπουλο, εκπρόσωποι της Κ.Υ.Π. και ένας μεγάλος άρι- θμός «σεμνών» συνεργατών, που βοηθούν άθόρυβα στην καταγραφή προσώπων και κι- νήσεων.

Η παρουσία των φοιτητών δεν είναι πράξη συμπαράστασης· έχουν την αίσθηση ότι είναι δλοι υπόδικοι. Άλλωστε, ο μηνυτής δεν τó άγνοεί ούτε τó αποκρύπτει. Όταν ο Πρόεδρος τόν ρώτησε γιατί μήνυσε τέσσερις φοιτητές, ενώ τόν είχαν εκδιώξει από τó φοιτητικό έστι- ατόριο τουλάχιστον έκατό, έδωσε την άπάν- τηση: «Διότι κάποιους έπρεπε νά μνηύσω».

Άλλά άν οι φοιτητές παίζουν τó δικό τους ρόλο, τίνος ρόλο παίζουν μέσ στις αίθουσες τού Πρωτοδικείου ή ασφάλεια με έπι κεφαλής τó διοικητή και τόν υποδιοικητή της, οι έκ- πρόσσωποι της Κ.Υ.Π. και οι άθόρυβοι συνερ- γάτες τους; Ποιός είναι ό πραγματικός μνη- ντής σ' αυτή την υπόθεση; Είναι πράγματι ό Καλαϊτζάκης, πού διαγράφηκε από τή νε- ολαία της Ν. Δημοκρατίας ως συνεργάτης της χούντας, ό Καλαϊτζάκης και μόνον αυτός;

Στην αίθουσα άναμονής ή φωνή τού μοι- ράρχου ύψώνεται κάθε τόσο πάνω από τά μουρμουρητά των φοιτητών:

- Άνοιξτε διάδρομο, θά άναγκαστούμε νά σάς σπρώξουμε.

- Άνοιξτε διάδρομο, έντολή τού εισαγγε- λέα.

Οι φοιτητές τó διασκεδάζουν. Μιά φοιτή- τρια φέρνει σέ άμχανία τó χωροφύλακα πού απρώχνει με τó στήθος και τά χέρια του: - Πάντα είχα την άπορία: Ποιός διασαλεύει τήν τάξη...

Στην αίθουσα άκροατηρίου ξεετάζεται ό μάρτυς Μερσινιάς:

«Ο μηνυτής» λέει «χαιρετούσε και φασι- στικά, καθώς κρατούσε ψηλά τó πιάτο ' έτσι» (σηκώνει τó χέρι).

Πρόεδρος: Δέν είναι έτσι ό φασιστικός χαι- ρετισμός, έτσι είναι (σηκώνει τó χέρι του στή γνωστή θέση τού φασιστικού χαιρετισμού).

Τό χαιρετισμό αυτό τού Καλαϊτζάκη θά ύποχρεωθούν νά τόν επαναλάβουν πολλοί μάρτυρες. Η πολιτική άγωγή (κ.κ. Γιαννάκος και Τσόγκας) είναι ιδιαίτερα εύαίσθητοι σ' αυτό τó σημείο.

Τσόγκας: Μήπως ήταν άλλοι πού χαιρετού- σαν έτσι; (σηκώνει τó χέρι με σφιγμένη τή γρο- θιά).

Η πολιτική άγωγή μιλάει για μαύρο και κόκκινο φασισμό. Αυτοί οι επαγγελματίες έθνικοφόρονες έχουν εύγλωττο παρελθόν:

Πύργος Γιαννάκος: Τό 1944 Χίτης, τομέα- ρχης της Καλούτσιανης. Διετέλεσε, έπίσης, Πρόεδρος της Έθνικής Ένώσεως Δικηγόρων και άλλων «έθνικών» συλλόγων. Κατά τήν έπταετία δημοσιογραφέυσε στόν τοπικό τύπο και ρητόρευε, ύμνώντας τή δικτατορία και τó «οικονομικό της θαύμα». Τό Νοέμβριο τού 1974 (!) βρίςκε και πάλι τήν εύκαρία νά άναφερθεί στό «οικονομικό θαύμα» της έπτα-

ετίας σέ συζήτηση στοργγυλής τράπεζας με τόν καθηγητή κ. Στ. Πάνου.

Χαρίλαος Τσόγκας: Πρόεδρος τού Συνδέ- σμου Άγωνιστών Έθνικής Άντιστάσεως, γνωστός στήν πόλη για τίς σχέσεις του με χουν- τικούς κύκλους, μόνιμος τρώφιμος των στρα- τοδικείων κατά τήν έπταετία.

Εύγλωττο και τó παρελθόν της υπεράσι- πης: οι κ. κ. Γεώργιος Μάκης, Άλέξανδρος Σόφης και Έλευθέριος Ζώλας ήσαν από τούς πρώτους συλληφθέντες της χούντας και άνέ- λαβαν έπανεπιλημμένα κατά τήν έπταετία τήν υπεράσπιση φοιτητών στό Πειθαρχικό Συμ- βούλιο τού Πανεπιστημίου και στό Στρατοδι- κείο. Άπό τούς δεκαέξι μάρτυρες υπεράσι- πης ό περισσότερο είχαν περάσει από άνά- κριση κατά τήν έπταετία και μερικοί φυλακί- σθηκαν.

Όσο για τούς μάρτυρες κατηγορίας, ό Καρ- παθιωτάκης κατά τήν έπταετία προσπάθησε επανεπιλημμένα νά «βοηθήσει» συνάδελφους του Κρήτες, συγκεκριμένα νά έλαφρώσει τούς «φακέλους» των (γνώριζε, φαίνεται, πολύ καλά τó περιεχόμενό τους) μέσω γνωστών του στό Α2. Ό Πλάτανος, σύμφωνα με τήν καταγ- γελία της έπιτροπής άποχουντοποίησης, είχε στενή συνεργασία με τά χουντικά στοιχεία τού Πανεπιστημίου. Μετά τήν πώση της δικατο- ρίας όργανισαν μαζί με άλλους φοιτητές όμοι- δάτες του τήν Ε.Π.Ε.Ν. (Έθνική Προοδευ- τική Ένωση Νέων). Τά μέλη της προπαγανδί- ζουν φανερά τήν ιδεολογία της όργάνωσης (κηρύγματα υπέρ τού έθνικοσοσιαλισμού).

Οι μάρτυρες υπεράσπισης προσπάθησαν νά δείξουν τούς δεσμούς τού μηνυτή και των μαρ- τύρων του με τήν Ε.Π.Ε.Ν. - τή δράση της όρ- γάνωσης και τó ρόλο αυτού τού πλέγματος στήν υπόθεση των μνηύσεων. Άντίθετα, ή πο- λιτική άγωγή ανέλαβε ούσιαστικά τήν υπερ- άσπιση της Ε.Π.Ε.Ν. με έρωτήσεις τού τύπου:

- Τί είναι εκείνο πού σάς ένοχλεί στήν Ε.Π.Ε.Ν., τó «Έθνική» σάς πειράζει;

Ό πρόεδρος, με τή σειρά του, άπαγόρευε όποιαδήποτε διευκρίνιση σχετική με τήν Ε.Π.Ε.Ν.

Πρόεδρος: Δέν ενδιαφέρει τó δικαστήριο τί είναι ή Ε.Π.Ε.Ν. Γι' αυτούς (δείχνοντας πός τή μεριά της πολιτικής άγωγής) είναι δη- μοκρατική όργάνωση, για σάς είναι φασιστική. Έμάς μάς ένδιαφέρει άν ύπάρχει παρόνομη βία.

Οι διευκρινιστικές έρωτήσεις τού προέδρου και τού εισαγγελέα απέβλεπαν νά περιχαρ- αώσουν ένα στεγανό νομικό πλαίσιο. Άρνή- θηκαν νά δούν τόν κατήγορο σάν έγκάθετο φασιστικών κύκλων στό πανεπιστήμιο και τούς κατηγορουμένους σάν έκτελεστές αποφά- σεων της συντριπτικής πλειοψηφίας των φοι- τητών και περιφρουρητές τού πανεπιστημι- ακού άσύλου.

Μάρτυρας: Ήρθε ό Καλαϊτζάκης νά φάει στό έστιατόριο. Του συστήσαμε νά φύγει σύμ- φωνα με τήν άπόφαση της παμφοιτητικής.

Πρόεδρος: Γιατί, περιουσία τού πατέρα σας είναι τó έστιατόριο;

Μάρτυρας: Μα ήταν άπόφαση χιλίων έκατό φοιτητών.

«δικάζουν δημοκράτες αντί για τούς φασί- στες».

Τό δικαστήριο στήν άπόφασή του θεώρησε τήν ένέργεια της όργανωτικής έπιτροπής της 16 Γενάρη παρόνομη, γιατί στηρίζονταν σέ άπόφαση πού πάρθηκε κατά τρόπο μή νόμιμο.

Πρόεδρος: Και έφτά έκατομμύρια νά ήταν, αυτό είναι παρόνομο.

Άντίθετα, ύποβλήθηκαν σωρεία έρωτήσεων σχετικά με τίς λεπτομέρειες τού περιστατικού:

Εισαγγελεύς: Μάς είπατε, δεσποινίς, ότι ό Καλαϊτζάκης κατά τó έπεισόδιο της 14ης Ίανουαρίου έκανε άπρεπείς χειρονομίες. Προσέξτε δεσποινίς, είστε μορφωμένη κο- πέλα· έννοείτε ότι έδειξε τά γεννητικά του όρ- γανα ή ότι τά έπέδειξε; Διότι εάν τά έπέδειξε είναι και άντικοινωνικόν δν (!).

Μάρτυρας: Ζητώ τήν επέμβασή σας, κύριε Πρόεδρε...

Είναι ένδεικτικό, τέλος, ότι τόν πολιτικό χαρακτήρα τού έπεισοδίου τόν άρνήθηκε μαζί με τó δικαστήριο και τήν πολιτική άγωγή και ό μηνυτής. Άντίθετα οι άπολογίες των κατηγο- ρουμένων απέβλεπαν στήν άποκατάσταση των λέξεων στό πραγματικό τους νόημα, όπου ό μηνυτής είναι ό έγκάθετος, άρα ό κατηγορού- μενος και ό μνηυόμενος άπλό έκτελεστικό όρ- γανο των άποφάσεων της πλειοψηφίας. Ό κα- τηγορούμενος Γ. Δημητριάδης άναγκάστηκε νά παραιτηθεί της άπολογίας τόν άρνούμενος νά της δώσει ένα καθ' ύπαγόρευση περιεχό- μενο.

Όστόσο ή καταδικαστική άπόφαση δέν έθι- ξε τόν Δημητριάδη, αλλά τήν ίδια τήν από- φαση της παμφοιτητικής συγκέντρωσης. Συγ- κειρίμενα, δέχτηκε ότι ό καταδικασθείς δέν ένήργησε από «ταπεινά έλατήρια», αλλά «ή άπόφασις της παμφοιτητικής συγκέντρώσεως ήταν παρόνομη, ληφθείσα κατά τρόπον μή νό- μιμο».

Όστόσο τó Ύπουργείο Παιδείας ύποτίθε- ται ότι άναγνωρίζει τή λειτουργία των Παμ- φοιτητικών Συγκεντρώσεων, όταν άποδέχεται ή άπορρίπτει τά ψηφίσματά τους.

Και έδώ μπορούμε νά έπισημάνουμε μιάν αντίφαση της Πολιτείας, διότι με μιάν άλλη μορφή έξουσίας, τή δικαιοσύνη, βρίςκε τόν τρόπο όχι μόνο νά άναιρεί τίς «παρρωρή- σεις» της, αλλά και νά προσβάλλει κεκτημένα δικαιώματα.

**'75 Κυκλοφορεί
Τό Σάββατο
και κάθε Σάββατο
'75 Διευθυντής:
Μανώλης Γλέζος**

Μὲ τὶς εὐλογίες τῆς Ε.Ο.Κ.

ΙΣΠΑΝΙΑ

Πρὸς μιὰ
“ἀλλαγή”
ποὺ θυμίζει
ἐλληνικὴ
“γέφυρα”

Ὁ Φράνκο, ἡ γυναίκα του καὶ ὁ Χουάν Κάρλος.
Σκίτσο ποὺ δημοσιεύθηκε στὸ Nouvel Observateur.

τοῦ Ἀρη Φακίνου

Τὶς μέρες αὐτές, οἱ πολιτικοὶ παρατηρητὲς ὅλων σχεδὸν τῶν εὐρωπαϊκῶν πρωτενουσῶν θὰ μπορούσαν, χωρὶς κανένα δισταγμό, νὰ προσυπογράψουν τὴν ἀκόλουθη διαπίστωση, ποὺ ὅσο περνοῦν οἱ μέρες ἐπιβεβαιώνεται καὶ ἀπὸ τὴν πρακτορειακὴ εἰδησεογραφία: «Τὸ 1974 καὶ 1975 θὰ χαρακτηρισθοῦν ἀσφαλῶς ἀπὸ τὴν Ἱστορία σὰν οἱ χρονιὲς τῶν «ἀλλαγῶν» καὶ τῶν ἀνακατατάξεων στὸν εὐρωπαϊκὸ χῶρο καί, κυρίως, σὲ κεῖνον τῶν εὐρωπαϊκῶν δικτατοριῶν. Ἡ διαδοχὴ τῶν γεγονότων εἶναι τόσο κραυγαλέα σημαδιακὴ, ποὺ θὰ πρέπει νὰ διαθέτει κανεὶς ἀρκετὰ γράδα ἀμβλυωπία γιὰ νὰ μὴν προσέξει ὅτι ἡ κατάρρευση τῆς δικτατορίας Γκαετάνο στὴν Πορτογαλία ἀκολουθήθηκε ἀπὸ τὴν ἀλλαγὴ στὴν Ἑλλάδα, καὶ πὼς αὐτὴ τὴ στιγμή ὁ γάλλος πρόεδρος Ζισκάρ ντ' Ἐσταὶν, ποὺ ὅπως φαίνεται ἔχει μεγάλον «μεσάζοντα» πάνω στὸν ἄξονα ΗΠΑ –Εὐρωπαϊκὴ Οἰκονομικὴ Κοινότητα– Εὐρωπαϊκὲς δικτατορίες, ἐπιδίδει στὸν διάδοχον τοῦ Φράνκο, Χουάν Κάρλος, τὰ εὐσημα τῆς «ἐλεύθερης» Εὐρώπης, κατὰ τὸν ἴδιον τρόπο πού, πρὶν λίγους μῆνες, εἶχε δανείσει τὸ προσωπικὸ του ἀεροπλάνο στὸν Καραμανλῆ».

Εἶναι ἀναμφισβήτητο πὼς οἱ ὑπόγειοι κινητῆρες τῆς ἰσπανικῆς «ἀλλαγῆς» ἔχουν αὐξήσει τὶς μέρες αὐτὲς τὴν ταχύτητά τους, ἀν κρίνει κανεὶς ὄχι μόνο ἀπὸ τὶς διαβουλεύσεις ἐπὶ ἀνωτάτου ἐπιπέδου μεταξὺ Ζισκάρ ντ' Ἐσταὶν καὶ Χουάν Κάρλος, μπροστὰ στὰ πτώματα 57 ταλαίπωρων ἀγριογούρουνων, στὸ δάσος τοῦ Σαμπόρ, στὴ Γαλλία, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὴν ἀναταραχὴ ποὺ ἐπικρατεῖ στοὺς κόλπους τῆς ἰσπανικῆς στρατιωτικῆς ἡγεσίας. Στὴ Μαδρίτη κυκλοφόρησε ἡ πληροφορία ὅτι ὁ στρατηγὸς Ντιάζ Ἀλεγκρία, πρῶν ἀρχηγὸς τοῦ ἰσπανικοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου, ἔλαβε μέρος σὲ σύσκεψη ἐν ἐνεργείᾳ στελεχῶν τοῦ στρατοῦ, σύσκεψη ὅμως στὴν ὁποία προστέθηκαν, τὴν τελευταία στιγμή, καὶ ὄχι βέβαια ἀπρόσκλητοι, καὶ μερικοὶ πράκτορες τῆς CIA. Φήμες, ἴσως... Ἀλλὰ ὑπάρχουν καὶ μερικὰ χαρακτηριστικὰ γεγονότα, ὅπως ἡ ἀποστολὴ μὲ τὸ ταχυδρομεῖο, στὸν στρατηγὸ Ντιάζ Ἀλεγκρία, ἑκατοντάδων... μονόκλ, τὴν ἡμέρα ἀκριβῶς τοῦ πραξικοπήματος τοῦ Σπίνολα στὴν Πορτογαλία, καὶ οἱ πρόσφατες συλλήψεις, στὴν Βαρκελώνη, μερικῶν ἀξιωματικῶν πού, ὅπως καὶ κάποιοι ἄλλοι συνάδελφοί τους στὴν Ἑλλάδα, πρὶν ἀπὸ τὴν ἀλλαγὴ τοῦ Ἰούλη, ἐκδήλωσαν κάπως ὀψιμα καὶ περίεργα τὶς ἀνησυχίες τους «γιὰ τὸ μέλλον τῆς πατρίδας». Ὅταν οἱ ἀξιωματικοὶ μᾶς χώρας ἀρχίζουν καὶ «ἀνησχοῦν», οἱ προσεχτικοὶ παρατηρητὲς ὀφείλουν ν' ἀναζητοῦν τοὺς παράγοντες ἢ τὰ ἄτομα ποὺ ἐμπνέουν αὐτὲς τὶς «ἀνησυχίες».

Ίριμπάρνε: ό Ίσπανός Καραμανλής

Ή επιχείρηση Ίριμπάρνε

Υπάρχει ένας τρομαχτικός εφιάλτης που ταράζει, τον τελευταίο αυτό καιρό, τον ύπνο των Ίσπανών πολιτικών και στρατιωτικών που κινούνται γύρω από τις διάφορες εναλλακτικές «λύσεις» του ισπανικού προβλήματος. Πρόκειται για την άλυσίδα των γεγονότων που ακολούθησαν την πτώση του καθεστώτος Γκαετάνο στην Πορτογαλία, όπου σαν μόνες πραγματικά οργανωμένες δυνάμεις, ικανές να επηρεάσουν αποφασιστικά τις εξελίξεις προς πραγματικές ριζοσπαστικές αλλαγές, αποδείχθηκαν το Πορτογαλικό Κομμουνιστικό Κόμμα και ο στρατός. Η νεοκαπιταλιστική Ισπανική άστική τάξη δεν θέλει με κανένα τρόπο να αφήσει να της ξεφύγει από τα χέρια της ο έλεγχος της διαδικασίας της αλλαγής, για να μην υπάρξουν απόρροια.

Από τη μιά, λοιπόν, ο πορτογαλικός εφιάλτης, αλλά από την άλλη αντισταθμίζεται με το όνειρο της ανεύρεσης κάποιου Ίσπανου «Καραμανλή», που θα προσπαθήσει να πετύχει έναν πολλαπλό στόχο: ν' αποτελέσει συνδυασμό κρίσιμων διαφόρων τάσεων της σημερινής ισπανικής δεξιάς, να εξασφαλίσει τα μεγάλα οικονομικά συμφέροντα της άστικής τάξης, ν' αποκτήσει την εμπιστοσύνη του ευρωπαϊκού μονοπωλιακού κεφαλαίου που ελέγχει τις εξελίξεις στην Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα — με άνωτερο σκοπό την επικύρωση του νέου καθεστώτος από την «ελεύθερη» Ευρώπη — και να είναι ανεκτός τόσο από τα φασιστοφιλικά στελέχη του στρατού όσο και από μερικούς επικίνδυνους πυρήνες αξιωματικών, με προοδευτικές ιδέες, και που δεν γνώρισαν τον εμφύλιο πόλεμο.

Επιχείρηση άρκετα δύσκολη, αλλά οι άλλοι γοποιοί δεν απελίζονται τόσο εύκολα και, κατά τις τελευταίες ημέρες του Φεβρουαρίου, φαίνεται πως συγκέντρωσαν τις προσπάθειές τους γύρω από τον Μανουέλ Φράγκα Ίριμπάρνε, πρώην ύπουρο Πληροφοριών του Φράνκο, που είναι γνωστός στην Ίσπανία για τον κάπως «φιλελεύθερο» νόμο περί Τύπου που κατασκεύασε το 1966. Η δημοσίευση του νόμου αυτού είχε αποτελέσει τότε γεγονός, ή δε Ισπανική δεξιά είχε μυριστεί ότι ο Ίριμπάρνε θα μπορούσε να της χρησιμεύσει άργότερα σαν «εναλλακτική προσωπικότητα» και έντεχνα άρχισε να τον διαφημίζει και να τον προβάλλει σαν «ένωτικό παράγοντα όλων των φιλελευθέρων δυνάμεων». Η επιχείρηση όμως δεν «έπιασε», στον βαθμό τουλάχιστον που περίμεναν οι εμπνευστές της. Όλοι σήμερα στη Μαδρίτη ξέρουν τους δυο βασικούς λόγους: α) Η «δημοκρατική» Ευρώπη έχει εκφράσει πολλές φορές την επιθυμία της να δει την Ίσπανία να εντάσσεται στο φιλελεύθερο δυτικοευρωπαϊκό στρατόπεδο, αλλά με μιά μεταδικτατορική κυβέρνηση που να μη θυμίζει τόσο πολύ το φρανκικό καθεστώς: ή ΕΟΚ θέλει βιτρίνες πολύ πιο προχωρημένης μορφής από εκείνες που αποτελούν την ειδικότητα των αμερικανών. β) Οι «σκληροί» του φρανκισμού δεν έχουν μεγάλη εμπιστοσύνη στον Ίριμπάρνε, του οποίου ο καιροσκοπισμός είναι πασίγνωστος, και απαιτούν έγγραφοις που, για την ώρα τουλάχιστον, κανένας δεν μπορεί να τους προσφέρει.

Μοναρχία και σφυροδρέπανο

Τις τελευταίες εβδομάδες το παρασκήνιο της ισπανικής πολιτικής ζωής παρουσιάζει όψη πανηγυριού όπου οι συνωσιζόμενοι πανηγυριστές δεν έχουν έρθει για να προσκυνήσουν, όλοι, τον ίδιο άγιο. Αλλά, σαν έρχεται πάντα ή ώρα του προσκυνήματος, μπροστά στις διάφορες «εικόνες», αρχίζουν οι απαρά-

ητοι συμβιβασμοί, τα παζαρέματα, ξεχνιούνται οι αντιστασιακές διακηρύξεις, και οι «παλιές καραβάνες» των πολιτικών σχηματισμών σχηματίζουν περιεργα και παραφύση μέτωπα ώστε να μπορέσουν να συγκρατήσουν τις ένδεχόμενες εξελίξεις στα επιθυμητά πλαίσια.

Έτσι, τώρα τελευταία, μέσα στον χώρο της Ίσπανικής Αριστεράς, ορίστηκε το σύνθημα: «από τον Σαντιάγο Καρίγιο μέχρι τον Κάλβο Σερέρ». Ο Καρίγιο είναι ο γενικός γραμματέας του ισπανικού ΚΚ, ο δε Κάλβο Σερέρ είναι ή ήγερτική προσωπικότητα της παράταξης των μοναρχικών. Οι έπαφες ανάμεσα σε κομμουνιστές και μοναρχικούς έχουν αρχίσει εδώ και πολλόν καιρό, αλλά πήραν συγκεκριμένη μορφή με τον πρόσφατο σχηματισμό, στο έξω-τερικό, μιάς «χούντας» που θα μπορούσε, σε περίπτωση άνατροπής ή κατάρρευσης του φρανκικού καθεστώτος, ν' αποτελέσει πόλο έλξης σχηματισμών τόσο του συντηρητικού όσο και του προοδευτικού στρατοπέδου. Είναι φανερό ότι και στην περίπτωση της Ίσπανίας, όπως και σε πολλές άλλες, οι κομμουνιστές κάνουν τους ίδιους λογαριασμούς για τις μεταδικτατορικές εξελίξεις. Σε συνέντευξή του, πριν λίγους μήνες, που είχε δώσει σε Βρετανό δημοσιογράφο, ο Σαντιάγο Καρίγιο δεν είχε κρύψει καθόλου την πρόθεση του κόμματός του ν' ακολουθήσει ταχτική «έξοδο από το γκέτο», όπου το έχουν περιορίσει δεκαετίες παράνομης δραστηριότητας. Λέγεται όμως ότι το «έξιτήριο» που σκέφτονται να πληρώσουν οι Ίσπανοί κομμουνιστές θα είναι υπερβολικά άκριβο. Συγκεκριμένα, κομμουνιστικά στελέχη που δρουν μέσα στα γνωστά παράνομα εργατικά συνδικάτα, υπογραμμίζουν ότι το κόμμα τους θα πρέπει να είναι έτοιμο να προβεί σε όλες τις «άπαραίτητες ενέργειες, ώστε να προσφέρει μεταδικτατορικές έγγραψεις κοινωνικής γαλήνης», έγγραψεις που απαιτεί, φυσικά, ή Ισπανική δεξιά για να «νομιμοποιήσει» το ΚΚ με τη μέθοδο της παραχώρησης ανώδυνων μεταδικτατορικών χαρτοφυλακίων.

Φαίνεται, άλλωστε, ότι το ισπανικό ΚΚ, μη έχοντας πετύχει τις έντυπωσιακές διεισδύσεις στον στρατό, για τις οποίες δίκαια μπορούν να υπερηφανεύονται οι Πορτογάλοι κομμουνιστές, προτιμάει να κατευθυνθεί προς την εφαρμογή μιάς πολιτικής που θα του δώσει τη δυνατότητα να νομιμοποιηθεί, στη μεταδικτατορική Ίσπανία, στη θέση της «προνομιούχας αντιπολίτευσης». Από την άλλη μεριά, οι Ίσπανοί κομμουνιστές συνεχίζουν την εφαρμογή της πολιτικής της «διείσδυσης» στα διάφορα φασιστικά συνδικάτα (πάντα με την κλασική έλπίδα ότι δεν θα νερωθεί το κρασί, αλλά ότι θα κρασωθεί το νερό) με την προοπτική της μεταδικτατορικής πάλης για τον έλεγχο του εργατικού κινήματος. Όσο για το ισπανικό εργατικό σοσιαλιστικό κόμμα, (PSOE), που διαθέτει σεβαστά «διπλώματα» επαναστατικότητας, βρίσκεται μεν σε έπαφή με το ΚΚ, αλλά έπωφελούμενο από τα πορτογαλικά διδάγματα προτιμάει να ενισχύει τις δικές του θέσεις, κυρίως σε πόλεις όπως το Μπιλμπάο, τη Σεβίλλη ή τη Μαδρίτη, όπου δρουν εργατικοί πυρήνες με σοβαρή επαναστατική παράδοση και πείρα.

Ευρώπη-Ίσπανία: ό χορός των πριγκήπων και του «Μιχαλάκη»

Σε κύριο άρθρο της, ή παρισινή MONDE δεν διστάζει να γράψει, ότι το κύριο αντίκειμενο των συννομίλων Δόν Χουάν Κάρλος — Ζισκάρ ντ' Εσταίν δεν ήταν άλλο από τη διερεύνηση του προβλήματος της διαδοχής του στρατηγού Φράνκο: «δηλαδή, γράφει ή έφημερίδα, πως θα εξασφαλισθεί αυτή ή διαδοχή χωρίς να δημιουργηθεί χάος». Περιττό να πούμε τι σημαί-

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΓΡΗΓΟΡΗ

Σόλωνος 73

● ΚΥΡΙΑΚΟΥ ΝΤΕΛΟΠΟΥΛΟΥ
Στραβά κι' ανάποδα

● ΧΡΗΣΤΟΥ ΓΙΑΝΝΑΡΑ
Το πρόνιο της άπελπισίας

● ΧΡΗΣΤΟΥ ΓΙΑΝΝΑΡΑ
Πείνα και δίψα

● ΜΑΡΒΙΝ ΦΑΡΜΠΕΡ
Φαινομενολογία

● ΤΖΩΝ ΑΝΤΟΝ
Φιλοσοφία και πολιτισμός

● ΤΖ. ΦΗΛΑΝΤ
Ό Πλάτων και ή εποχή του

● ΤΖΩΝ ΡΟΜΠΙΝΣΟΝ
Τίμιοι με το Θεό

● ΕΛΙΣΑΒΕΤΑ ΜΠΑΓΡΙΑΝΑ
Ποιήματα

● ΦΕΔΕΡΙΚΟ ΓΚΑΡΘΙΑ ΛΟΡΚΑ
Μαριάνα Πινέδα

● ΛΩΡΕΝΣ ΝΤΑΡΡΕΛ
Άλεξανδρινό κουαρτέτο

● ΛΩΡΕΝΣ ΝΤΑΡΡΕΛ
Πικρολέμονα-Κυπριακό χρονικό

● ΑΛΑΝΤΟΥΣ ΧΑΕΛΕΥ
Γενναίος Νέος Κόσμος

● ΓΕΡΑΣΙΜΟΥ ΓΡΗΓΟΡΗ
Έστία αντίστασης

● ΣΠΥΡΟΥ ΚΥΡΙΑΖΟΠΟΥΛΟΥ
Ένώπιον της Τεχνικής

● ΡΑΙΗ ΜΠΡΑΝΤΜΠΕΡΗ
Φαρενάιτ 451

● Ρ. ΑΚΟΥΤΑΓΚΑΒΑ
Ρασομόν

● ΑΝΡΥ ΤΡΟΥΑΓΙΑ
Ή άράχνη

● ΧΕΡΜΠΕΡΤ ΡΗΝΤ
Ή μορφή στη μοντέρνα ποίηση

● ΠΑΝΤΑΖΗ ΚΟΝΤΟΜΙΧΗ
Όμηρου Όδύσσεια — έμμετρη λογοτεχνική μετάφραση

● ΑΝΤΡΕ ΟΜΠΕ
Ό βιασμός της Λουκρητίας

● ΙΩΑΝΝΟΥ ΚΟΝΤΥΛΑΚΗ
Πατούχας — Όταν ήμουν δάσκαλος

● ΘΑΝΑΣΗ ΦΩΤΙΑΔΗ
Ευτράπελος Άνθολογία

● ΠΙΩΡΓΟΥ ΣΠΟΡΙΔΗ
Ναυτικές Ίστορίες

● ΤΖΩΝ ΛΕΚΑΡΠΕ
Μιά μικρή πόλη στη Γερμανία

νει, για μιὰ αστικοπροοδευτική εφημερίδα, όπως ή MONDE, ή λέξη «χάος».

Η γαλλική κυβέρνηση φαίνεται πώς είναι «έξουσιοδοτημένη» από τόν πανευρωπαϊκό συντηρητισμό να συμβάλει στην όσο το δυνατό «όμαλη» εξέλιξη της διαδοχής του Ισπανού δικτάτορα, ώστε να μὴν υπάρξουν τίποτα πορτογαλικού τύπου απόρροια... Οί γαλλικές πρωτοβουλίες στηρίζονται, βέβαια, και σ' ένα σημαντικό απόθεμα εμπειριών που υπάρχουν ειδικά γύρω από τη δράση τών μελών του ETA, δηλαδή του αυτονομιστικού επαναστατικού κινήματος τών Βάσκων. Μετά τη δολοφονία του ναυάρχου Καρέρο Μπλάνκο, στις 20 Δεκεμβρίου 1973, από μέλη του ETA που σύμφωνα με τούς Ισπανούς ασφαλίτες κατέφυγαν στη Γαλλία, όπου έχουν εγκαταστήσει και τὸ στρατηγείο τους, ήταν φυσικό οί ισπανογαλλικές σχέσεις να περάσουν από ένα στάδιο κρίσης. Κατὰ τούς πολιτικούς παρατηρητές, ή επίσκεψη του Χουάν Κάρλος στη Γαλλία «έσβησε πολλές παρεξηγήσεις». Στὸ σβήσιμο αὐτῶν τών παρεξηγήσεων θὰ συνέβαλε ὅπως-δήποτε πολὺ και ὁ Γάλλος ὑπερπρωθυπουργὸς και ὑπουργὸς τῆς ἀστυνομίας Πονιατοφσκι, πού, ἄς μὴν τὸ ξεχνᾶμε, εἶναι κι αὐτός... πρίγκιπας. Ὁ Χουάν Κάρλος μάλιστα τὸν ἀποκαλεῖ... «φίλο Μιχαλάκη». Ὁ «φίλος Μιχαλάκης» λοιπὸν προσέφερε στὸν ἐπίδοξο διάδοχο τοῦ Φράνκο ὅλες τῖς ἀπαραίτητες ἐγγυήσεις γιὰ τὴ μελλοντικὴ γαλλικὴ ἀστυνομικὴ βοήθεια στὸ νέο καθεστῶς, ἐνῶ, ἀπὸ τὴν πλευρὰ του, ὁ πρόεδρος Ζισκάρ ντ' Ἑστάιν κινήθηκε σὲ πιδὺ ψηλὲς σφαίρες, ὑποσχόμενος εὐρωπαϊκὴ βοήθεια σὲ περίπτωση πού τὰ πράγματα ἐξελιχθοῦν ὁμαλὰ και δὲν δημιουργηθεῖ ἡ «κατάσταση χάους» γιὰ τὴν ὁποία μιλάει τὸ ἄρθρο τῆς MONDE.

Λίγο μετὰ τὴν ἐκδοσὴ τοῦ κλασικοῦ κοινοῦ ἀνακοινωθέντος, κι ἐνῶ ὁ γάλλος ὑπουργὸς ἐξωτερικῶν Σωβανιάργκ βρισκόταν στὴν Ἀθήνα, ἡ γαλλικὴ κυβέρνησις ἔσπευδε νὰ ρίξει τὸ βάρος τῆς ὑπὲρ τῆς ισπανικῆς δεξιᾶς, ἀναγγέλλοντας προσεχὴ ἐπίσκεψη στὴν Ἰσπανία τοῦ ὑπουργοῦ οἰκονομικῶν Φουρκάντ. Ἦδη,

Ὁ Φρανσίσκο Φράνκο

δύο ἀνώτατοι Γάλλοι διπλωματικοὶ ὑπάλληλοι, ὁ διευθυντὴς τῶν ἐξωτερικῶν οἰκονομικῶν σχέσεων και ὁ διευθυντὴς βιομηχανίας, ἔφθασαν στὴ Μαδρίτη γιὰ νὰ «προετοιμάσουν τὸ ἔδαφος» μετὰ τὴ σημερινὴ ισπανικὴ κυβέρνησι, περιμένοντας καλύτερες μέρες.

Οἱ «καλύτερες αὐτὲς μέρες» δὲν πρόκειται ν' ἀργήσουν και πολὺ, ἀν κρίνει τουλάχιστον κανεὶς ἀπὸ τὴν ἐξαιρετικὴ βιασύνῃ μετὰ τὴν ὁποία ὁ «φίλος Μιχαλάκης» ὀδηγεῖ τὸ δῆμα τῶν γαλλοϊσπανικῶν διαπραγματεύσεων ἀπὸ τῖς 17 Νοεμβρίου τοῦ 74, ὅταν, γιὰ πρώτη φορὰ, πῆγε «ἐνκόγνιτο» στὴν Ἰσπανία, γιὰ νὰ «κυνήγῃ» τάχα, μετὰ τὸν Χουάν Κάρλος, ἀλλὰ στὴν πραγματικότητά γιὰ νὰ θέσει τὰ θεμέλια τῆς ἄλλαγῃ πού «ψήνεται», γιὰ ὅτι ἀφορᾷ, βέβαια, στὴν κλασικὴ γαλλικὴ «κατανόηση» και βοήθεια.

Οἱ «καλύτερες μέρες» δὲν πρόκειται ἐπίσης ν' ἀργήσουν, ἀν κρίνουμε και ἀπὸ τὸν πυρετὸ «νοικοκυριοῦ» πού ἔχει καταλάβει τῖς τελευταῖες ἐβδομάδες τὸν παλαιοπολιτικὸ κόσμο τῆς ισπανικῆς δεξιᾶς. Ἀφοῦ συνεγράσθησαν, μετὰ τὸν ἕνα ἢ μετὰ τὸν ἄλλο τρόπο, ἐπὶ δεκαετίες ὀλόκληρες μετὰ τὸ καθεστῶς τοῦ Καουντίλιο, τὰ πιδὺ βασικὰ στέλεχη τοῦ ισπανικοῦ συντηρητισμοῦ προβαίνουν τώρα σὲ βιαστικὰ «σοβαντισματά» τῆς πολιτικῆς τους πρόσοψης, ἐπὶ τὸ «προοδευτικότερο», φυσικά, ἐτοιμάζουν τὰ «ἀντιστασιακά» τους ἀρχεῖα και δημοσιεύουν διάφορες ἐπιστολὲς διαμαρτυρίας στῖς ἐφημερίδες, ὥστε νὰ τούς θυμηθεῖ ὁ ισπανικὸς λαὸς «ὅταν ἐρθεῖ ἡ ὥρα». Ἀκόμα και οἱ βασανιστὲς τῆς ισπανικῆς Ἀσφάλειας ἔχουν κάνει «κράτει» στῖς συλλήψεις, στὴν καταπίεσι και τὰ βασανιστήρια, ἐνῶ οἱ ἐλβετικὲς τράπεζες λέγεται πὺς δὲν προλαβαίνουν ν' ἀνοίγουν λογαριασμοὺς Ἰσπανῶν ὑπηκόων. Ἀναγκαῖες προφυλάξεις, ὅστερα ἀπὸ τὴν ἀπόρροπὴ τροπῇ πού πῆρε ἡ ἄλλαγή στὴν Πορτογαλία. Γιὰ τὸ δεξιὸ στρατόπεδο, τὰ παθήματα μετατρέπονται πάντα σὲ μαθήματα. Γιὰ τὸ ἀριστερό, ἀπλῶς ἐπαναλαμβάνονται...

Ἄρης Φακίνος

Η ΑΥΓΗ

ΠΡΩΙΝΗ ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ ΤΗΣ ΑΡΙΣΤΕΡΑΣ

- Ζωντανή ενημέρωση σ' ὅλα τὰ πολιτικά, οἰκονομικά και κοινωνικά προβλήματα
- Τὰ προβλήματα τῆς ἐλληνικῆς ἀριστερᾶς και τοῦ παγκοσμίου προοδευτικοῦ κινήματος
- Πνευματικὴ και καλλιτεχνικὴ ζωὴ
- Οἱ ἀπὸ ἑγκυρὲς ἀποψεις

PYLARINOS

STAMPS - COINS

ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΑ ΝΟΜΙΣΜΑΤΑ

ΓΙΑ ΣΟΒΑΡΕΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ

ΙΟΦΟΚΛΕΟΥΣ 7-9
Τηλ. 32 10 384
32 10 577

ΕΘΝΟΣΩΤΗΡΩΝ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ!

Ο έθνοσωτήριος βίος και πολιτεία των υπερπατριωτών που έσωζαν επί 7 χρόνια την Ελλάδα δεν εφείσθη ούτε των αρχαιολογικών χώρων και εργασιών. Καί σωστά μιάς και η αρχαιολατρεία είναι ιδιαίτερη αδυναμία της πατριδοκάπηλης πατριδολατρίας των σωτήρων, που το πάθος τους προς τα μνημεία του ελληνικού πολιτισμού έφτανε μέχρις αρχαιοκαπηλείας.

Υπό την έμπνευσμένη ηγεσία του Μαρινάτου και διαφόρων υποσημναγών όπως ο Νηγιαννάκης, ταγματάρχων όπως ο Λ. Λέλλος, εκπαιδευτικών όπως ο Τ. Βαρβαρρήγος και διαφόρων άλλων «άλεξιπτωτιστών» που έντος νυκτός έγιναν έπαίοντες αρχαιολόγοι, έτσι ώστε να

στελεχώσουν την αρχαιολογική υπηρεσία, έγιναν οι εκκαθαρίσεις των φαύλων, όπως οι Κοντής, Λαζαρίδης, Χ. Νικολάου, Δ. Γιάκος, Φαράκλας κ.λπ. για να προχωρήσει έν συνέχεια άπερίσπαστη στο έθνοσωτήριο έργο της, ή υπηρεσία για την όμορφιά και την προστασία της αρχαιολογικής Ελλάδας.

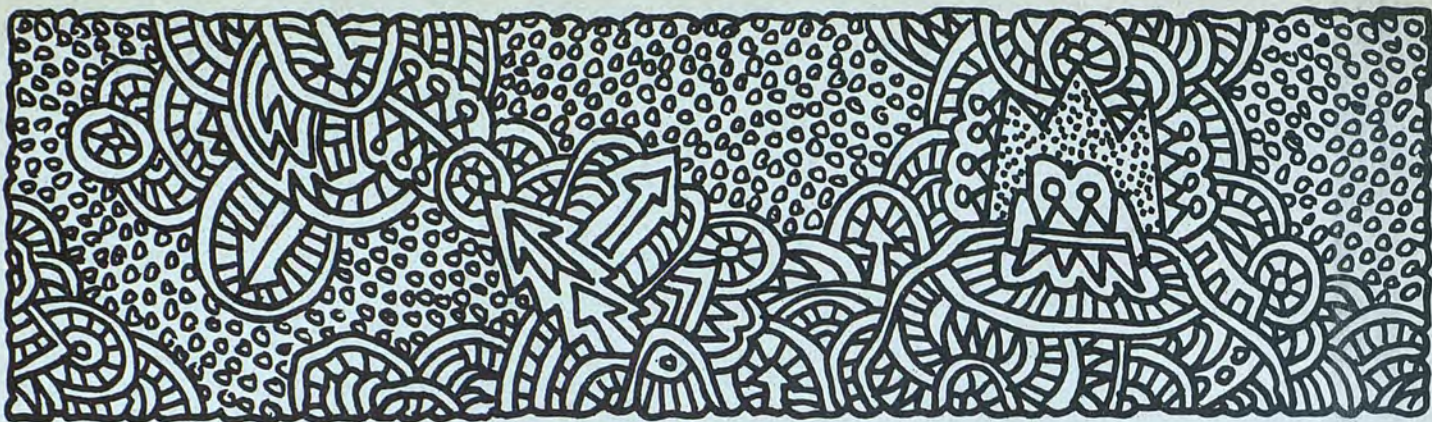
Χαρακτηριστικό παράδειγμα του ζήλου για τη διάδοση των έλληνοχριστιανικών ιδεωδών, αλλά και των μνημείων της ελληνικής δημιουργίας σέ διεθνή πλαίσια είναι και ή άποστολή σέ έκθεση της Ιαπωνίας, μιάς κόρης της Ακρόπολης, που επέστρεψε κομίζοντας μέσα στις άποσκευές της κάμποσα τρανζίστορς, που πέρασε άπ' το τελωνείο με τη σφραγίδα των αρχαιοτήτων, για τόν ταγματάρχη έ.ά. και νύν «άντιστασιακό» Λεωνίδα Λέλλο. Προφανώς προς χάριν των έλληνοϊαπωνικών μορφωτικών-πολιτιστικών ανταλλαγών.

Άλλο στέλεχος της ίδιας υπηρεσίας και τ. διευθυντής της Έθνικής Πινακοθήκης ό Δ. Παπασάμος, άπό πόνο για τόν κάλλος του τόπου επέβαλλε, παρά την αντίθεση της τοπικής έφορείας, τις περι τοπίου άπόψεις του, δίνοντας άπό τηλεφώνου έντολή για την κατασκευή λιμανιού στη Μονεμβασία.

Κι ένών ή συζήτηση για καθαρή κι άποχουντοποίηση συνεχίζεται, δέ βλέπουμε καμιά τέτοια συγκίνηση στην αρχαιολογική υπηρεσία, πολλά επί δικτατορίας στελέχη της όποίας εξακολουθούν να προσφέρουν τις καλές τους υπηρεσίες, όπως ό Τάσσος Βαρβαρρήγος σάν προϊστάμενος τώρα του τμήματος μεταφράσεων της Στέγης Γραμμάτων και Τεχνών. Μήπως έφτασε τώρα ή ώρα να άποκατασταθεί και κεί ή τάξη και τόν δίκαιο;

Μιὰ ἄλλη

ΑΠΟΚΑΛΥΨΗ ΤΟΥ ΙΩΑΝΝΗ

ὅπως τὴ θέλει ὁ Ἡλίας Πετρόπουλος
καὶ δίπλα τῆς ἡ μεταγραφὴ Σεφέρη

Τὸ πρόβλημα τῆς μετάφρασης ἑνὸς ἀρχαίου κειμένου εἶναι στενὰ δεμένο μετ' ἐκεῖνο τοῦ βαθμοῦ καὶ τοῦ τρόπου ἀντοχῆς – ἢ μεταβολῆς – τῆς γλώσσας μέσα στὸ χρόνο. Πρόβλημα μεγάλο, ποὺ οὔτε διανοοῦμαστε νὰ τὸ ἀγγίξουμε μετ' τὸ σημεῖωμα αὐτό.

Εἶναι ὁμως γεγονὸς πὺς καὶ οἱ μεταφράσεις τῆς κάθε ἐποχῆς ἀπεικονίζουν, σ' αὐτὸ ἢ τὸ ἄλλο μέτρο, τὴ «φυσιογνωμία» τῆς ἐποχῆς τῆς ἰδίας. Σὰν τὴν περίπτωση τῶν εἰκόνων τῶν βυζαντινῶν ποὺ κάπου μιὰ γραμμὴ περίσσια ἢ ἓνα ὕφος λίγο ἀλλιῶτικο προδίδει τὴ «διάθεση» τοῦ τέχνητη – κάποιον πόνο, κάποια ἀγωνία, κάποιον ἔρωτα κρυφὸ, μιὰν ἐλπίδα ἐγκλωβισμένη.

Οἱ διαφορὲς καὶ οἱ «παραβάσεις» ποὺ ξεχωρίζουν τίς μεταφράσεις τῆς μιᾶς ἐποχῆς ἀπὸ ἐκείνες τῆς ἄλλης ὑποδηλώνουν, κατὰ κανόνα, καὶ τὴ στάση τῆς κάθε ἐποχῆς ἀπέναντι στὴν κληρονομία τοῦ παρελθόντος, πάντα σὲ συνάρτηση μετ' τὸ σήμερα καὶ τὸ αὔριο. Πρόκειται πάντοτε γιὰ μιὰν ἰδιότυπη συνομιλία, ἀνάμεσα σ' ἓνα νεκρὸ καὶ ἓνα ζωντανό. Ὁ ζωντανὸς μετ' τὴ δική του ἀνάσα, μετ' τὴς δικῆς του, ζωντανές, λέξεις, τοῦ δίνει μορφή καὶ «πρόσωπο». Ὑπάρχει ὁμως καὶ μιὰ κατηγορία κειμένων κλειστῶν, ἀπροσπέλαστων σὲ «συνομιλίες» τέτοιου εἶδους. Ἡ, μᾶλλον, εἶναι δυνατὴ ἡ συνομιλία μετ' αὐτά, ἀλλὰ μόνο ἀπὸ μέρους ὀρισμένων προσώπων – προσώπων στὰ ὁποῖα κάποια ἐπώνυμη ἐξουσία ἔχει ἀναγνωρίσει ἓνα ἀποκλειστικὸ δικαίωμα.

Ἐννοοῦμε ἐδῶ τὰ ἐκκλησιαστικὰ κείμενα. Τὰ κείμενα πού, στὴν ἐποχὴ τους, λειτούργησαν σ' ἓνα συγκεκριμένο ἱστορικὸ-κοινωνικὸ πλαίσιο, ποὺ ἡ σημασία τους ἦτανε σὲ ἀμεσώτερη σχέση μετ' τὴν πρόθεση τοῦ συγγραφέα τους καὶ πού, μετ' τὸ κύλισμα τοῦ χρόνου, ἡ ἐξέλιξη καὶ ἀλλαγὴ τῆς γλώσσας τὰ κάνει, ἀναπόφευκτα, νὰ ἐρχονται σ' ἐπαφὴ μετ' ἄλλες ἄλλες διαστάσεις καὶ ἄλλα περιεχόμενα. Καί, ἀκόμα πιὸ κακὸ, ὅταν τὰ κλειδιά γιὰ τὴν ἐρμηνεία τῶν συμβόλων ποὺ περιέχουν εἶναι, ἀνέκκλητα μᾶλλον, χαμένα. Ἔτσι, ἂν δεχθoῦμε πὺς τὸ Ἄσμα Ἀσμάτων εἶναι, π.χ., τραγούδι ἐρωτικὸ, κάτι ποὺ οἱ ἐνδείξεις μας οὔτε τὸ ἀρνοῦνται οὔτε τὸ δέχονται ἀπόλυτα, ἡ γλώσσα ποὺ θὰ τὸ φέρει σήμερα καλύτερα καὶ ἀσφαλέστερα κοντὰ μας θὰ εἶναι ἡ σύγχρονη, κοινὴ ἢ ἐκλεπτυσμένη, ἐρωτικὴ διάλεκτος καὶ ὄχι τὸ ὁποιοδήποτε ἄλλο γλωσσικὸ ἰδίωμα ποὺ θέλει νὰ ἀγνοεῖ τὰ σύμβολα/ καὶ τὸ πρόβλημα.

«Ὁ Θεὸς ἤθελε ἀπὸ τὴν ἀρχὴ πάντοτε νὰ ἀναγιγνώσκονται τὰ λόγια του εἰς ἀπλὴν γλῶσσαν (Πατριάρχης Κύριλλος Λούκαρις). Μετ' αὐτὴ βασικὰ τὴν «ἰδεολογικὴ κάλυψη» ἔγιναν ὅλες οἱ μεταφράσεις τῆς Καινῆς Διαθήκης: τοῦ Μαξίμου τοῦ Καλλιπολίτου, τοῦ Νεοφύτου Βάμβα, τῆς Ἰουλίας Σουμάκη, τοῦ Ἀλέξανδρου Πάλλη. Ἐγιναν οἱ μεταφράσεις. Ὅμως, στὴν περίπτωσιν τῶν κειμένων ἐκείνων ποὺ χαρακτηριστικὸ τους εἶναι τὸ πλήθος τῶν συμβόλων, τὰ πράγματα μπερδεύονται. Καὶ μπερδεύονται ἀκόμα πιὸ πολὺ ὅταν τὰ κλειδιά τῶν συμβόλων ἔχουνε χαθεῖ, ὅταν ἡ σίγουρη σημασιολόγησή τους εἶναι ὀριστικὰ ἀδύνατη. Βρισκόμαστε μπροστὰ σὲ παραφράσεις δύο εἰδῶν: α) Στὴν παράφραση ποὺ δημιουργεῖται ἀπὸ τὴν ἀπόδοση τοῦ συμβολικοῦ ἱεροῦ κειμένου καὶ τῶν συμβόλων του μετ' λέξεις ποὺ ἀντιστοιχοῦν τέλεια σὲ ἐκείνες τοῦ πρωτοτύπου. Δηλ. τὸ ἀρχαῖο κείμενο ἀλλοιώνεται DE FACTO, ἀφοῦ μεταφέρεται στὴν ἐποχὴ μας χωρὶς νὰ φωτίζονται καί, σὲ συνέχεια, νὰ ἀποδίδονται μετ' βάση τὸ φῶτισμα αὐτὸ τὰ βασικά του στοιχεῖα, τὰ σύμβολά του. β) Στὴν παράφραση ποὺ δημιουργεῖται μετ' ἀπὸ τὴ σκόπιμη καὶ ἐλεύθερη σημασιολόγησιν τῶν χωρὶς κλειδιά συμβόλων, σημασιολόγησιν ποὺ, ἀναγκαστικά, γίνεται μετ' τὰ δεδομένα τοῦ σήμερα, σὰν νὰ γραφόταν τὰ σύμβολα αὐτὰ σήμερα. Ἴσως, γιὰ τὴν περίπτωσιν τῶν ἱερῶν συμβολικῶν κειμένων, νὰ μὴν ὑπάρχει καὶ ἄλλος τρόπος ἐπιβίωσής τους μέσα στὸ χρόνο. Εἶναι γνωστὸ, καὶ οἱ περισσότεροι ἀπὸ μᾶς ἔχουνε τέτοιες μνήμες, μετ' πόση συγκίνηση ἀκούγεται σήμερα στὴν ἀγιορείτικη μονὴ τοῦ Ξηροποτάμου, ἀπὸ ἓνα Γέροντα, ἡ ἐρμηνεία κάποιας παράστασης ἐμπνευσμένης ἀπὸ τὴν Ἀποκάλυψιν: τὸ πράσινο θηρίο εἶναι τὸ δολλάριο, ἡ Ἀμερικὴ, ἐνῶ τὸ κόκκινο συμβολίζει, κατὰ τὸν Γέροντα πάντα, τὴ Μόσχα. Πίσω, στὸ βάθος, μιὰ γυναικεῖα μορφή, ἡ Παναγία, περιμένει νὰ ἰδεῖ τὴν κατάληξιν τῆς θηριομαχίας, γιὰ νὰ πάρει σειρά ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ πάνω στὰ ἐρείπια τοῦ πεθαμένου πιά ἀμαρτωλοῦ κόσμου.

Μιὰ παράφραση τοῦ δευτέρου εἶδους πραγματοποιήσεται στὴν Ἀποκάλυψιν τοῦ Ἰωάννη ὁ Ἡλίας Πετρόπουλος. Τόλμημα, ἀλλὰ καὶ ἐπικίνδυνο ἀφοῦ ὅλα τὰ ἑλληνικὰ συντάγματα ἀπαγορεύουν ἀπόλυτα κατὰ τέτοιο χωρὶς τὴν ἄδεια τῆς Ἱερᾶς Συνόδου. Ἀλλὰ, ἂς ἀφήσουμε ἐδῶ τὸν ἴδιο τὸν Ἡλία Πετρόπουλο νὰ μᾶς ἐξηγήσῃ τὴν ἀπόφασίν του αὐτὴ, μεταφέροντας μερικὰ ἀποσπάσματα ἀπὸ τὴν εἰσαγωγὴν τοῦ, ποὺ τώρα βρίσκεται στὸ τυπογραφεῖο:

«'Ανέκαθεν ἡ 'Αποκάλυψη τοῦ 'Ιωάννη μου ἔκανε μεγάλην ἐντύπωση. Τὴν ἐδιάβασα πλειστάκις. Ἀκόμα δὲν ἔχω καταλάβει τί διάβολο ζητάει αὐτὸ τὸ κείμενο μὲ τὴν Καινὴ Διαθήκη. Καὶ πάντα ἡ διαίσθησή μου ἐπιμένει πῶς ἡ 'Αποκάλυψη εἶναι κάποιο σουρρεαλιστικὸ παραμῦθι. Πρόκειται γιὰ μιὰν ἐντελῶς ὑποκειμενικὴν ἄποψη. Τὰ ἐξ ἀντικειμένου δεδομένα ἔχουν κάποια ἀρρενωπὴ σκληράδα: 'Εδῶ τοποθετῶ τὴν οὐσία τῶν περιγραφομένων στὴν 'Αποκάλυψη καὶ τὴν ἰδιάζουσα γλώσσα τῆς 'Αποκαλύψεως ὅπου, ἴσως, βρίσκεται ἡ οὐσία τῆς οὐσίας».

«...Ξέρω ἐλάχιστα νεοελληνικά· δὲν πουλᾶω μετριοφροσύνη καὶ δύναμαι νὰ σκαρώσω καὶ νὰ φιλοδουλέψω μιὰ μετάφραση τῆς 'Αποκαλύψεως ἐφάμιλλη μὲ τὴ μετάγραφή τοῦ Σεφέρη. Ἀλλὰ ἡ πλατφόρμα μου βασίζεται σὲ ἀλλιώτικη στρατηγική: ἀπομύζηση τῶν κλασσικῶν κειμένων ἐν ονόματι τοῦ σημερα· ἀδιάλειπτη προώθηση τῆς γλώσσας· προσέλκυση τοῦ ενδιαφέροντος τῶν νέων πρὸς τὰ παλιὰ γραφτά· ξεσκούριασμα αὐτῶν τῶν γραπτῶν ὥστε νὰ λειτουργοῦν τώρα. Ἀνοιχτὴ πρόκληση κατὰ τῶν ἀντιδραστῶν».

«... 'Ο ὅποιος Σεφέρης δὲν εἶναι φετίχ. 'Εδούλεψα μιὰ παράφραση τῆς 'Αποκαλύψεως, γκρίζα καὶ τενεκεδένια, γιὰ νὰ διευκολύνω τὸ νέο ἀναγνώστη. Κάθε μετάφραση τῆς 'Αποκαλύψεως θὰ ἀναδεικνύει μόνο ἓνα μέρος τῆς ὁμορφιάς της. Τὸ βεληνεκὲς τῶν μεγάλων βιβλίων εἶναι ἓνα. 'Η ἑλληνορθόδοξη ἐκκλησία φρονεῖ ὅτι ἡ 'Αγία Γραφή τῆς ἀνήκει δικαιοματικά. 'Η ἀξία χρήσεως κάθε ἐπιμελημένης μεταφράσεως θρησκευτικοῦ κειμένου ἴσως εἶναι εὐθέως ἀνάλογη μὲ τὸ βαθμὸ ἀμφισβήτησεως τοῦ δικαίωματος τῆς ἐκκλησίας νὰ ἐρμηνεύει τὰς γραφὰς κατὰ τὸ δοκοῦν. Στὴν

ψυροκώσταينا τὸ δικαίωμα αὐτὸ τῆς ἐκκλησίας κατοχυρώθηκε συνταγματικῶς. Τόσο τὸ χειρότερο γιὰ τὴν ἐκκλησία».

Αὐτὰ ἀπὸ πλευρᾶς 'Ηλίας Πετρόπουλου. Παρακάτω δημοσιεύουμε τρία κείμενα. Τὸ ἓνα εἶναι ἀπόσπασμα ἀπ' τὸ πρωτότυπο τῆς 'Αποκαλύψεως. Τὸ ἄλλο, ἡ «μετάγραφή» ποὺ ἔκανε σ' αὐτὸ ὁ Γιώργος Σεφέρης. Καὶ τὸ τρίτο εἶναι ἡ ἀντίστοιχη παράφραση τοῦ 'Ηλίας Πετρόπουλου. Χωρὶς φόβο καὶ πάθος παρουσιάζουμε τὴ δουλειὰ αὐτῆ. 'Η ἐπιλογή μας ἔγινε μὲ προσοχὴ γιὰτὶ ὑπάρχει ἀπέναντι, ἀπειλητικός, ὁ νόμος. Ταυτόχρονα, ὅμως, θέλουμε νὰ πιστεύουμε πῶς ἡ ἐποχὴ τῶν «Εὐαγγελικῶν» εἶναι ἤδη ἀρκετὰ μακρινὴ, πῶς ὁ θρησκευτικὸς φανατισμὸς ἔχει ὠχριάσει κάτω ἀπ' τὸ βάρος τῶσαν σύγχρονων ὁδυνῶν ἐμπειριῶν. Πέρα ἀπὸ αὐτό, νομίζουμε πῶς στὸ νέο Σύνταγμα θὰ πρέπει ἡ διάταξη ποὺ ἀφορᾷ τὸ θέμα τῶν μεταφράσεων καὶ παραφράσεων νὰ γίνε ἐλαστικότερη – δηλαδὴ νὰ ὑλοποιεῖται ἐδῶ ἡ οὐσία τῆς θρησκευτικῆς ἐλευθερίας. Καὶ θυμόμαστε πάντα, ὅπως καὶ ὁ Σεφέρης, πῶς: «Καὶ ἐὰν ἡ σάλπιγγα δώση φωνὴν ὅπου δὲν σημαίνει τίποτε, τίς θέλει ἐτοιμασθῇ εἰς πόλεμον; 'Ετσι καὶ σεῖς ἐὰν δὲν δώσετε λόγον εὐκολοσήμαντον διὰ μέσου τῆς γλώσσης πῶς θέλει γινῆσθαι ἐκεῖνο ποὺ λαλεῖτε; Θέλετε λαλεῖ εἰς τὸν ἀέρα». (Παῦλος).

Τὰ κείμενα συνοδεύονται ἀπὸ σχέδια τοῦ 'Αλέξη 'Ακριθάκη. Τὰ σχέδια αὐτὰ περιλαμβάνονται καὶ στὸ ὑπὸ ἐκδοσὴ βιβλίο τοῦ 'Ηλίας Πετρόπουλου καὶ συνδυάζονται ἀρμονικὰ μὲ τὸ ὅλο πνεῦμα καὶ τὸν προσανατολισμὸ τῆς παράφρασης.

Ν.Γ.

Εἰκονογράφηση: 'Ακριθάκη

Πρωτότυπο

Ε' Καὶ εἶδον ἐπὶ τὴν δεξιὰν τοῦ καθημένου ἐπὶ τοῦ θρόνου βιβλίον γεγραμμένον ἔσωθεν καὶ ὀπισθεν, κατεσφραγισμένον σφραγίσιν ἑπτά.

2 Καὶ εἶδον ἄγγελον ἰσχυρὸν κηρύσσοντα ἐν φωνῇ μεγάλῃ· Τίς ἄξιός ἐστιν ἀνοῖξαι τὸ βιβλίον καὶ λύσαι τὰς σφραγίδας αὐτοῦ;

3 Καὶ οὐδεὶς ἐδύνατο ἐν τῷ οὐρανῷ οὐδὲ ἐπὶ τῆς γῆς οὐδὲ ὑποκάτω τῆς γῆς ἀνοῖξαι τὸ βιβλίον οὔτε βλέπειν αὐτό.

4 Καὶ ἔκλαιον πολὺ, ὅτι οὐδεὶς ἄξιός ἐυρέθη ἀνοῖξαι τὸ βιβλίον οὔτε βλέπειν αὐτό.

5 Καὶ εἷς ἐκ τῶν πρεσβυτέρων λέγει μοι· Μὴ κλαίε· ἰδοὺ ἐνίκησεν ὁ Λέων ὁ ἐκ τῆς φυλῆς 'Ιουδα, ἡ Ρίζα Δαυεὶδ, ἀνοῖξαι τὸ βιβλίον καὶ τὰς ἑπτὰ σφραγίδας αὐτοῦ.

Σεφέρης

Καὶ εἶδα στὸ δεξιὸ χεῖρ ἐκείνου ποὺ κάθονταν στὸ θρόνο βιβλίο γραμμένον μέσα καὶ πίσω, διπλοσφραγισμένον μὲ σφραγίδες ἑπτὰ.

Καὶ εἶδα ἓναν ἄγγελο δυνατό ποὺ διαλαλοῦσε μὲ φωνὴ μεγάλη: «Ποῖός ἐστιν ἄξιός ν' ἀνοῖξει τὸ βιβλίο καὶ νὰ λύσει τὶς σφραγίδες του;»

Καὶ κανεὶς δὲν μπορούσε, μήτε στὸν οὐρανὸν μήτε στὴ γῇ μήτε κάτω ἀπὸ τὴ γῆς, ν' ἀνοῖξει τὸ βιβλίο κι' οὔτε νὰ τὸ κοιτάξει.

Κι' ἔκλαιγα πολὺ, γιὰτὶ κανεὶς δὲ βρέθηκε ἄξιός ν' ἀνοῖξει καὶ νὰ διαβάσει τὸ βιβλίο, κι' οὔτε νὰ τὸ κοιτάξει.

Κι' ἓνας ἀπὸ τοὺς πρεσβύτερους μοῦ λέει: «Μὴν κλαίς, νά, νίκησε τὸ λεοντάρι ποὺ βαστᾷ ἀπὸ τὴ φυλὴ τοῦ 'Ιουδα, ἡ ρίζα τοῦ Δαβὶδ, ν' ἀνοῖξει τὸ βιβλίο καὶ τὶς ἑπτὰ σφραγίδες του».

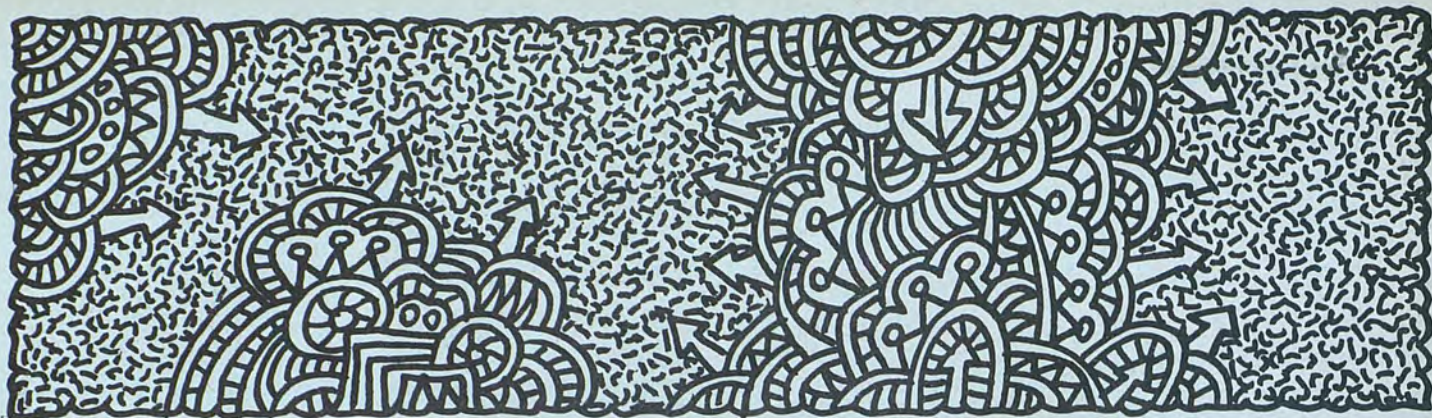
Πετρόπουλος

5. 'Ιδοὺ τὸ Σφραγισμένο Βιβλίο.

Καὶ στὸν Θρόνο, ἀπ' τὸ δεξιὸ χεῖρ τοῦ Καθισμένου, εἶδα ἓνα Βιβλίο, ὅλο Γράμματα μέσα καὶ πίσω, μὲ ἑπτὰ Σφραγίδες σφραγισμένο. Καὶ εἶδα ἓναν σωματερὸ Ντελάλη νὰ φωνάζει μὲ φωνὴ μεγάλη: Ποιὸς εἶναι Ἄξιός νὰ ἀνοῖξει τὸ Βιβλίο καὶ νὰ σπάσει τὶς Σφραγίδες;

Καὶ κανεὶς, οὔτε στὸν Οὐρανὸν οὔτε στὴ Γῇ οὔτε Κάτω ἀπὸ τὴ Γῇ, δὲν ἐκόταγε νὰ ἀνοῖξει τὸ Βιβλίο, εἴτε νὰ τὸ ἴδῃ. Κι ἐμένα μὲ πῆρνε τὰ κλάματα, γιὰτὶ κανεὶς δὲν ἐβρέθηκε Ἄξιός ν' ἀνοῖξει τὸ Βιβλίο καὶ νὰ τὸ διαβάσει.

Κι ἓνας Στρατηγὸς τότε μοῦ λέει: Μὴν κλαίς· νά! ἐνίκησε τὸ Λιοντάρι, τὸ Τέκνο τῆς Βίας, ποὺ θ' ἀνοῖξει τὸ Βιβλίο καὶ τὶς ἑπτὰ Σφραγίδες.

6 Καὶ εἶδον ἐν μέσῳ τοῦ θρόνου καὶ τῶν τεσσάρων ζώων καὶ ἐν μέσῳ τῶν πρεσβυτέρων Ἀρνίον ἐστηκὸς ὡς ἐσφαγμένον, ἔχον κέρατα ἑπτὰ καὶ ὀφθαλμοὺς ἑπτὰ, οἳ εἰσιν τὰ ἑπτὰ Πνεύματα τοῦ Θεοῦ ἀπεσταλμένοι εἰς πᾶσαν τὴν γῆν.

7 Καὶ ἦλθεν καὶ εἴληφεν ἐκ τῆς δεξιᾶς τοῦ καθημένου ἐπὶ τοῦ θρόνου.

8 Καὶ ὅτε ἔλαβεν τὸ βιβλίον, τὰ τέσσερα ζῶα καὶ οἱ εἴκοσι τέσσαρες πρεσβύτεροι ἔπεσαν ἐνώπιον τοῦ Ἀρνίου, ἔχοντες ἑκαστος κιθάραν καὶ φιάλας χρυσᾶς γεμούσας θυμιμάτων, αἱ εἰσιν αἱ προσευχαὶ τῶν ἁγίων.

9 Καὶ ᾄδουσιν ᾠδὴν καινὴν λέγοντες· Ὁ ἄξιός ἐστι λαβεῖν τὸ βιβλίον καὶ ἀνοίξαι τὰς σφραγίδας αὐτοῦ, ὅτι ἐσφάγη καὶ ἠγόρασεν ἡμεῖς ἐν τῷ αἵματί σου ἐκ πάσης φυλῆς καὶ γλώσσης καὶ λαοῦ καὶ ἔθνους.

10 καὶ ἐποίησας αὐτοὺς τῷ Θεῷ ἡμῶν βασιλείαν καὶ ἱερεῖς, καὶ βασιλεύουσιν ἐπὶ τῆς γῆς.

11 Καὶ εἶδον, καὶ ἤκουσα ὡς φωνὴν ἁγγέλων πολλῶν κύκλῳ τοῦ θρόνου καὶ τῶν ζώων καὶ τῶν πρεσβυτέρων, καὶ ἦν ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν μυριάδες μυριάδων καὶ χιλιάδες χιλιάδων.

12 λέγοντες φωνῇ μεγάλῃ· Ὁ ἄξιός ἐστιν τὸ Ἀρνίον τὸ ἐσφαγμένον λαβεῖν τὴν δύναμιν καὶ πλοῦτον καὶ σοφίαν καὶ ἰσχύϊν καὶ τιμὴν καὶ δόξαν καὶ εὐλογίαν.

13 Καὶ πᾶν κτίσμα ὃ ἐν τῷ οὐρανῷ καὶ ἐπὶ τῆς γῆς καὶ ὑποκάτω τῆς γῆς καὶ ἐπὶ τῆς θαλάσσης ἐστίν, καὶ τὰ ἐν αὐτοῖς πάντα, ἤκουσα λέγοντας· Τῷ καθημένῳ ἐπὶ τῷ θρόνῳ καὶ τῷ Ἀρνίῳ ἡ εὐλογία καὶ ἡ τιμὴ καὶ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

14 Καὶ τὰ τέσσερα ζῶα ἔλεγον· Ἀμήν, καὶ οἱ πρεσβύτεροι ἔπεσαν καὶ προσεκύνησαν.

ΣΤ' Καὶ εἶδον ὅτε ἤνοιξεν τὸ Ἀρνίον μίαν ἐκ τῶν ἑπτὰ σφραγίδων, καὶ ἤκουσα ἑνὸς ἐκ τῶν τεσσάρων ζώων λέγοντος, ὡς φωνὴ βροντῆς· Ἐρχου.

2 Καὶ εἶδον, καὶ ἰδοὺ ἵππος λευκός, καὶ ὁ καθήμενος ἐπ' αὐτὸν ἔχων τόξον, καὶ ἐδόθη αὐτῷ στέφανος, καὶ ἐξηλθεν νικῶν καὶ ἵνα νικήσῃ.

Καὶ εἶδα, στὴ μέση ἀπὸ τοῦ θρόνου καὶ ἀπὸ τὰ τέσσερα ζῶα καὶ στὴ μέση ἀπὸ τῶν πρεσβυτέρων, Ἀρνὶ πού στέκονταν ὡς σφαγμένο καὶ εἶχε κέρατα ἑπτὰ καὶ μάτια ἑπτὰ, πού εἶναι τὰ ἑπτὰ Πνεύματα τοῦ Θεοῦ τὰ σταλμένα σ' ὅλη τὴ γῆς.

Καὶ ἦρθε καὶ πήρε τὸ βιβλίον ἀπὸ τοῦ δεξιᾶς χέρι ἐκείνου πού κάθονταν στὸ θρόνο.

Κι' ὅταν ἔπῃρε τὸ βιβλίον, τὰ τέσσερα ζῶα καὶ οἱ εἰκοσιτέσσερες πρεσβύτεροι ἔπεσαν μπροστὰ στὸ Ἀρνί, καὶ κρατοῦσε ὁ καθένas κιθάρες καὶ τάσια χρυσὰ γεμάτα θυμιάματα, πού εἶναι οἱ προσευχὲς τῶν ἁγίων.

Καὶ ψέλνουν μὲ νέα ᾠδὴ λέγοντας· «Ὁ ἄξιός ἐστι νὰ πάρεις τὸ βιβλίον καὶ ν' ἀνοίξεις τὴς σφραγίδες του, γιατί σφάχτηκε καὶ ἐξαγόρασες μὲ τὸ αἷμα σου, γιὰ χάρις τοῦ Θεοῦ, ἀνθρώπους ἀπὸ κάθε φυλὴ καὶ γλώσσα καὶ λαὸ καὶ ἔθνος,

»καὶ τοὺς ἔκαμες βασιλιάδες καὶ ἱερεῖς, γιὰ τὸ Θεό μας, καὶ θὰ βασιλεύσουν ἐπὶ-γῆς».

Καὶ εἶδα, καὶ ἤκουσα φωνὴ ἀπὸ ἁγγέλους πολλοὺς γύρω στὸ θρόνο καὶ στὰ ζῶα καὶ στοὺς πρεσβυτέρους, κι' εἶταν μυριάδες καὶ μυριάδες, χιλιάδες καὶ χιλιάδες ὁ ἀριθμὸς τους.

κι' ἔλεγον μὲ φωνὴ μεγάλη· «Εἶναι ἄξιός τὸ Ἀρνὶ τὸ σφαγμένο νὰ λάβει τὴ δύναμη καὶ τὸν πλοῦτο καὶ τὴ σοφία καὶ τὴν ἐξουσία καὶ τὴν τιμὴ καὶ τὴ δόξα καὶ τὴν εὐλογία».

Καὶ κάθε πλάσμα πού εἶναι στὸν οὐρανὸ καὶ στὴ γῆ καὶ κάτω ἀπὸ τὴ γῆ καὶ στὴ θάλασσα, πού εἶναι μέσα σ' ὅλα αὐτὰ, τ' ἤκουσα νὰ λένε· «Σ' ἐκείνον πού κάθεται στὸ θρόνο καὶ στὸ Ἀρνὶ εὐλογία καὶ τιμὴ καὶ δόξα κι' ἐξουσία στοὺς αἰῶνες τῶν αἰώνων».

Καὶ τὰ τέσσερα ζῶα ἔλεγον· «Ἀμήν», καὶ οἱ πρεσβύτεροι ἔπεσαν καὶ προσεκύνησαν.

Καὶ εἶδα· ὅταν ἀνοίξε τὸ Ἀρνὶ τὴ μιά ἀπὸ τὴς ἑπτὰ σφραγίδες, ἤκουσα ἕνα ἀπὸ τὰ τέσσερα ζῶα νὰ λέει ὡς φωνὴ βροντῆς· «Ἐλα».

Καὶ εἶδα, καὶ ἰδοὺ ἄλογο ἄσπρο· κι' ὁ καβαλάρης βαστοῦσε δοξάρι· καὶ τοῦ δόθηκε στεφάνι καὶ πήγαινε νικητὴς καὶ γιὰ νὰ νικήσει.

Κι ἀνάμεσα στὸν Θρόνο καὶ στὰ Τέσσερα Ζῶα, κι ἀνάμεσα στοὺς Στρατηγούς, εἶδα τὸν Ἀθῶο νὰ στέκει σὰν σφαγμένος. Εἶχε ἑπτὰ Κέρατα καὶ Μάτια ἑπτὰ – ὅσα εἶναι τὰ ἑπτὰ Πνεύματα πού ξαπόστειλε στὸν Κόσμο ὁ Ἀθέατος Πατέρας. Καὶ ἦρθε καὶ πήρε τὸ Βιβλίον ἀπ' τὸ δεξι χέρι τοῦ Καθισμένου στὸν Θρόνο. Καὶ μόλις πήρε τὸ Βιβλίον τὰ Τέσσερα Ζῶα καὶ οἱ Εἰκοσιτέσσερες Στρατηγοὶ ἐπῆσαν μπροστὰ στὸν Ἀθῶο, μαζί μὲ τὰ Σπαθιά τους πού αὐτὰ εἶναι ἡ Δύναμή τους, κι ἐτραγουδῶσαν Καινούργια Ἑμβατήρια ὅπου τὰ λόγια ἔλεγαν· Ὁ ἄξιός ἐστι νὰ πάρεις τὸ Βιβλίον καὶ νὰ σπάσεις τὴς Σφραγίδες του, γιατί ἐσφάχτηκε καὶ γιὰτὶ ἐξαγόρασες τὴς Ἰδέες μας μὲ τὸ Αἷμα σου, κι αὐτονοὺς τοὺς ἔκανες Βασιλιάδες καὶ Πίγκιπες καὶ Βασιλεῦσιν στὴ Γῆ.

Καὶ εἶδα πολλοὺς Φαντάρους κι ἤκουσα τὴς φωνές τους· κι ἦταν χιλιάδες χιλιάδων, μιλοῦν, γύρο-γύρο στὸν Θρόνο καὶ στὰ Ζῶα καὶ στοὺς Στρατηγούς· κι ἔλεγαν μὲ δυνατὴ φωνή·

Ὁ ἄξιός ἐστιν ὁ ἀδικοσφαγμένος Ἀθῶος νὰ λάβει καὶ Ἐξουσία καὶ Πλοῦτο καὶ Σοφία καὶ Δύναμη καὶ Τιμὴ καὶ Δόξα καὶ Εὐτυχία – κι ἀκόμα ὅλα τὰ Στοιλῖδια τοῦ Οὐρανοῦ καὶ τῆς Θάλασσας κι ὅσα εἶναι Πάνω καὶ Κάτω ἀπ' τὴ Γῆ.

Κι ἤκουσα νὰ λένε· Σ' αὐτὸν πού κάθεται στὸν Θρόνο, καθὼς καὶ στὸν Ἀθῶο, ἡ Εὐτυχία καὶ ἡ Τιμὴ καὶ ἡ Δόξα καὶ ἡ Δύναμη ἂς ἀνήκουν στοὺς Αἰῶνες τῶν Αἰώνων.

Καὶ τὰ Τέσσερα Ζῶα εἶπαν· Ἐγκρίνεται. Καὶ οἱ Στρατηγοὶ ἔπεσαν καὶ προσεκύνησαν.

6. Ὁ Ἀθῶος σπάει τὴς ἑπτὰ Σφραγίδες.

Κι ὅταν ἀνοίξε ὁ Ἀθῶος μίαν ἀπ' τὴς ἑπτὰ Σφραγίδες εἶδα κι ἤκουσα ἕνα ἀπ' τὰ Τέσσερα Ζῶα, μὲ φωνὴ δυνατὴ σὰν βροντῆ, νὰ λέει· Ἐλα.

Καὶ κοίταξα καὶ αἰφνης ἐφάνηκε ἕνα ἄσπρο ἄλογο, κι ὁ Καβαλάρης ἐκράταγε Τόξο. Καὶ τοῦ φορέσανε Στεφάνι, καὶ σὰν Νικητὴς ἐβγήκε γιὰ νὰ νικήσει.

ΜΙΑ ΑΛΛΗ ΕΞΟΡΜΗΣΗ ΤΟΥ ΜΙΚΗ

Πληθώρα βιβλίων για τὸ ἔργο του καὶ τὶς καλλιτεχνικὲς του ἀναζητήσεις ἀλλὰ καὶ ἐπιφυλάξεις γιὰ τὸ τεχνικὸ καὶ ἱστορικὸ τους μέρος

Τοῦ Χάρη Ξανθοῦδάκη

τὸ Μ.Θ. γραμμένο ἀπὸ τὸν Ζερεῖα Πιερόα.

Μετὰ τὴν ἀλλαγὴ κυκλοφορίας ἀπὸ τὴν ἀκόμη βιβλία τοῦ Μ.Θ. ἀπὸ τὶς ἐκδόσεις «Πλειάς»: ἡ Λαϊκὴ Τραγῳδία «Τὸ Τραγούδι τοῦ Νεκροῦ Ἀδελφοῦ» (τρίτη ἐκδοσὴ), μὲ παράρτημα ὅπου παρατίθεται ἡ μουσικὴ τῶν τραγουδιῶν, καὶ τὸ θεωρητικὸ «Γιὰ τὴν Ἑλληνικὴ Μουσικὴ» σὲ δευτέρη ἐκδοσὴ. Παράλληλα, ἡ «Πλειάς» ξεκίνησε τὴν ἐκδοσὴ, μὲ τὴ μορφή ἐβδομαδιαίων τευχῶν, τοῦ χρονικοῦ «Τὸ Χρέος», πού εἶχε προηγουμένως κυκλοφορήσει στὸ ἐξωτερικὸ (μέχρι σήμερα ἔχει ὀλοκληρωθεῖ ὁ πρῶτος τόμος).

Τέλος, ἐντελῶς πρόσφατα κυκλοφόρησε ἀπὸ τὶς «Ἐκδόσεις Καστανιώτη» τὸ λεύκωμα «Μίκης Θεοδωράκης: Τὸ Τραγούδι ἐνὸς Λαοῦ» μὲ βασικὸ ὑλικὸ τὸ ἴδιο μ' ἐκεῖνο πὺν χρησιμοποιήθηκε γιὰ τὸ λεύκωμα «Θεοδωράκης διευθύνει Θεοδωράκης». Τὸ ὑλικὸ αὐτὸ πλουτίστηκε σὲ μεγάλο βαθμὸ μὲ προσθηκὲς κειμένων (ιδιαιτέρω ἐνδιαφέρον παρουσιάζει ἐκεῖνο τοῦ Ροζέ Γκαρωντύ), μεγάλου ἀριθμοῦ φωτογραφιῶν, ντοκουμέντων καὶ πληροφοριῶν στοιχείων (μνημονεύουμε τὸ συμπληρωμένο κατὰλογο μουσικῶν ἔργων).

Ὁ σχετικὰ μεγάλος ἀριθμὸς βιβλίων μὲ συγγραφὰ τὸν ὑπ' ἀριθμὸν ἑνα συνθέτη ἑλληνικῆς «μαζικῆς» μουσικῆς, ἢ μὲ ἀντικείμενο

τὸν ἴδιο καὶ τὸ ἔργο του, δὲν εἶναι κατὰ τὸ ἀξιοπεριεργό, ἀκόμη καὶ σὲ σχέση μὲ τὴν τόσο φτωχὴ ἑλληνικὴ μουσικὴ βιβλιογραφία: ἡ τελευταία μὲ τὶς ἐκδόσεις αὐτὲς πὺν ἀποτελοῦν, καὶ γι' αὐτὸ καὶ μόνο τὸ λόγο, θετικὸτατὴ προσφορά. Τὰ βιβλία ὁμως πὺν ξεπερνοῦν τὸ ἐπίπεδο τοῦ χρονικοῦ καὶ τῆς ἐνημέρωσης καὶ θίγουν ζητήματα οὐσιαστικότερα (σ' αὐτὴν τὴν κατηγορίᾳ ἀνήκουν ἡ «Μουσικὴ γιὰ τὶς Μάζες» καὶ «Γιὰ τὴν Ἑλληνικὴ Μουσικὴ») μὲ πορτοῦν καὶ πρέπει νὰ εἶναι ἀντικείμενα κριτικῆς συζήτησης. Στὴ συνέχεια θὰ ἐκτεθοῦν μερικὲς σκέψεις γύρω ἀπὸ τὸ περιεχόμενο καὶ τὶς θέσεις τῶν δυὸ παραπάνω βιβλίων.

Πολλοὶ συνθέτες τοῦ παρελθόντος, ἀλλὰ καὶ οἱ περισσότεροι σύγχρονοι, θεώρησαν ἀναγκαῖο νὰ ὑποστηρίξουν τὴ θεωρητικὴ, ἱστορικὴ καὶ αἰσθητικὴ βάση τῆς δουλειᾶς τους μὲ θεωρητικὰ κείμενα γύρω ἀπ' αὐτὴ γενικὰ ἢ γύρω ἀπὸ κάποιο συγκεκριμένο ἔργο εἰδικότερα, ἄσχετα ἀπὸ τὸ ἀν τὶς περισσότερες φορὲς ἡ μουσικὴ τους λειτουργεῖ αὐτόνομα, ἀνεξάρτητα ἀπὸ —καὶ συχνά, παρὰ— τὴ θεωρητικὴ τῆς τεκμηρίωση. Ὅσοσο τὰ κείμενα αὐτὰ ἔχουν ἀξία σὰν ντοκουμέντα, μολονότι α) συχνὰ περιέχουν λάθη, ἐπειδὴ οἱ συγγραφεῖς τους εἶναι περισσότερο συνθέτες καὶ λιγότερο θεωρητικοί, β) οἱ θέσεις πὺν περιέχονται εἶναι μονόπλευρες ἢ καὶ ἐπικαιρικὲς, στὸ βαθμὸ μάλιστα πὺν οἱ συγγραφεῖς τους εἶναι συνθέτες μὲ προσωπικὸ ὅψος καὶ τὰ ἔργα τους καταξιώνονται στὸ παρόν, λειτουργοῦν δηλαδὴ μὲ σὰ στὴν ἱστορίᾳ.

Ἀνάλογα κείμενα στὸν ἑλληνικὸ χώρο ἔχουν μὴν ἐντελῶς ἰδιόμορφη σημασία: ἀπὸ τὴ μιά μερὶ ἀποτελοῦν πολὺτιμη συμβολὴ στὸν προβληματισμὸ γύρω ἀπὸ τὴ σημερινὴ μουσικὴ πραγματικότητα καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλη ἐγκυμονοῦν κινδύνους ἀποπροσανατολισμοῦ,

ὅταν ἐκ τῶν πραγμάτων ὑποκαθιστοῦν τὶς ἀνύπαρκτες εἰδικὲς μελέτες γιὰ θέματα θεωρητικὰ καὶ ἱστορικὰ. Οἱ κινδύνοι αὐτοὶ μάλιστα αὐξάνουν ὅσο ὁ συγγραφεὺς εἶναι συνθέτης, ἀλλὰ καὶ πολιτικὸ πρόσωπο, μὲ σημαντικὴ ἀπήχηση.

Ἡ ἀξία τοῦ βιβλίου «Γιὰ τὴν Ἑλληνικὴ Μουσικὴ» σὰν ἱστορικοῦ ντοκουμέντου εἶναι ἀναμφισβήτητη: μέσα ἀπὸ τὰ ἀρθρα πὺν περιέχονται ὁ ἀναγνώστης πορτεῖ νὰ ἔχει μὴν εἰκόνα γιὰ τὸ μουσικὸ προβληματισμὸ, ἀνάμεσα στὰ χρόνια 1952 καὶ 1961, μὴς ἐποχῆς κρίσιμης γιὰ τὴ νεοελληνικὴ κουλτούρα, καθὼς καὶ συγκεκριμένες πληροφορίες γιὰ τὶς συζητήσεις γύρω ἀπὸ θέματα πὺν ἐξακολουθοῦν καὶ σήμερα νὰ εἶναι ἐπίμαχα (ἀξιομνημόνευτὴ εἶναι ἡ συμπερίληψη τοῦ «Σχεδίου Προγράμματος γιὰ τὴν Ἀναδιοργάνωση τῆς Ἑλληνικῆς Μουσικῆς», πὺν ὑπογράφεται ἀπὸ τοὺς Μ. Θεοδωράκη, Φ. Ἀνωγειαννάκη, Ι. Ξενάκη, Σ. Κουνάδη, Γ.Α. Παπαϊωάννου καὶ Δ. Χωραφᾶ, καὶ τῆς συζήτησης γύρω ἀπ' αὐτὸ —σελ. 138 καὶ μετὰ). Ἀκόμη, μέσα ἀπὸ τὶς σελίδες τοῦ βιβλίου παρακολουθεῖ ὁ ἀναγνώστης τὴν προσπάθεια ἐνὸς νέου συνθέτη νὰ δημιουργήσει ἑνα καινούργιο μουσικὸ ἴδιωμα μὲ ἔθνικὸ χαρακτῆρα καὶ λαϊκὲς ρίζες καὶ τὸν ἀγῶνα του γιὰ μὴν ὑπόθεσι πὺν θεωρεῖ σωστή: δὲν κουράζεται νὰ

ἐπαναλαμβάνει ὅτι ὁ νέος μουσικός πρέπει νὰ ἔχει τὴν εὐκαιρίᾳ νὰ ἐμφανίζεται στὸ κοινὸ καὶ ὁ νέος συνθέτης τὴν εὐκαιρίᾳ νὰ παρουσιάζει τὰ ἔργα του. Κι ὅταν ἀκόμη κατηγορεῖ τὴν μουσικὴ τῶν ξένων καὶ Ἑλλήνων πρωτοποριακῶν σὰν «φορμαλιστικὴ» (σελ. 24 — ἀργότερα ἀναθεωρεῖ κάπως τὴν κρίσι του: σελ. 32 καὶ 128) τονίζει τὸ δικαίωμα πὺν ἔχει ἡ σύγχρονη μουσικὴ νὰ γίνεῃ γνωστὴ στὸ κοινὸ καὶ τὴν ἀνάγκη νὰ ἀποδεσμευτεῖ ἡ Κ.Ο.Α. ἀπὸ τὸ στερεότυπο ρεπερτόριο (σελ. 35).

Ὅποιοιδήποτε ἢ ἀν εἶναι οἱ ἀντιρρήσεις πὺν πορτεῖ κανεὶς νὰ ἔχει γιὰ συγκεκριμένες θέσεις πὺν ἐκφράζονται στὸ βιβλίο: «Γιὰ τὴν

«Ελληνική Μουσική», δεν είναι πια δυνατό σήμερα να γίνουν αντικείμενο κριτικής. Έξ' άλλου οι επί μέρους ιδέες του βιβλίου δεν όλοκληρώνονται σε κεντρική θεωρία. Αντίθετα, το βιβλίο «Μουσική για τις Μάζες» εκφράζει, και μάλιστα με αρκετά συστηματικό τρόπο, θέσεις και απόψεις του Μ.Θ. που φαίνεται ότι καθορίζουν τη στάση του συνθέτη απέναντι στο κεντρικό θέμα της πλατιά αποδεκτής από το κοινό μουσικής και στα συναφή προβλήματα. Θα περίμενε λοιπόν κανείς ότι το θεωρητικό και ιστορικό μέρος του βιβλίου, που υποτίθεται

ότι πρέπει να στηρίζει τις θέσεις αυτές, θα ήταν, αν όχι άρτιο, τουλάχιστον περισσότερο φροντισμένο. Γι' αυτό το λόγο τέτοια λάθη, όπως το παρακάτω, ξενίζουν:

Στη σελίδα 34 της πρώτης έκδοσης «παρατηρούμε ότι το κοντάρτο γκρόσσο-με το οποίο κυρίως εκδηλώθηκε η Ιταλική σχολή της Αναγέννησης (!) ...». Στις σελίδες 95 και 96 παρατηρεί κανείς μια τέτοια υπεραπλούστευση στην περιγραφή των ιστορικών βημάτων της μουσικής εξέλιξης που δύσκολα δικαιολογείται από την οποιαδήποτε ανάγκη συντομίας ή

εκλαίκευσης. Σε άλλα σημεία ή υπεραπλουστευμένη έρμηνεία (όπως π.χ. στη σελ. 103) αυτοκαταργείται υποβιβασόμενη σε απλά σχήματα λόγου, ενώ στα σημεία που αναφέρεται ή σύγχρονη μουσική δημιουργείται ή εντύπωση ότι ο συγγραφέας έχει παρανοήσει τουλάχιστον ορισμένες μεθόδους της (όπως π.χ. το δωδεκάφθογγο σε σχέση με το Σαίμπεργκ στη σελ. 97). Χαρακτηριστικό εξ' άλλου είναι ότι ο Μ.Θ. εξακολουθεί να μεταχειρίζεται παραδοσιακές μουσικές κατηγορίες (συγχορδία, δεσπόζουσα), ακόμη κι όταν αναλύει τη μουσική του σε

σημεία που έχει ξεφύγει απ' αυτές (π.χ. σελ. 111· σύγκρινε και το τραγούδι του «Ένα Δελινό»).

Οι παραπάνω σκέψεις εκφράστηκαν για να τονιστεί ότι τα βιβλία του Μ.Θ. «Για την Ελληνική Μουσική» και «Μουσική για τις Μάζες» μόνο σαν ντοκουμέντα νεοελληνικής μουσικής ιστορίας και προβληματισμού μπορούν να θεωρηθούν, και ιδιαίτερα το δεύτερο, που θα πρέπει να διαβαστεί με επιφυλάξεις ως προς το τεχνικό και το ιστορικό του μέρος.

Χάρης Ξανθουδάκης

τηλεόραση

Η τηλεόραση και η 'Αριστερά

του Χρίστου Ντόκα

Το ραδιόφωνο (δ. τηλεόραση) πρέπει ν' αλλάχθει από μέσο διανομής σε μέσο επικοινωνίας. Αυτό θα ήταν δυνατό, εάν ήταν ικανό όχι μόνο να μεταβιβάζει, αλλά να λαβαίνει, να επιτρέπει στον άκροατή όχι μόνο ν' ακούει, αλλά και να μιλάει.

B. Brecht, 1932

Όλοι οι τεχνικοί χειρισμοί είναι δυνητικά επικίνδυνοι.
Hans Magnus Enzensberger, 1970

Η καθημερινή πολιτικολογία (διάβαζε - και ήθικολογία) αναφορικά με την τηλεόραση και τη λειτουργία της, στην άρνητική και καταφατική της έκφανση, τείνει, από διαφορετικούς δρόμους, στην άρνηση των σύμφυτων δυνατοτήτων του ηλεκτρονικού Μέσου Μαζικής Έπικοινωνίας με την τυπική έννοια της λέξης· της κινητοποίησης των μαζών και της συμμετοχής τους στις «κοινωνικές και κοινωνικοποιημένες πράξεις», πράγμα που θα-επιτέλους- αποκαθιστούσε και τη λειτουργία που υπαινίσσεται η προσωπομα του: Μαζική.

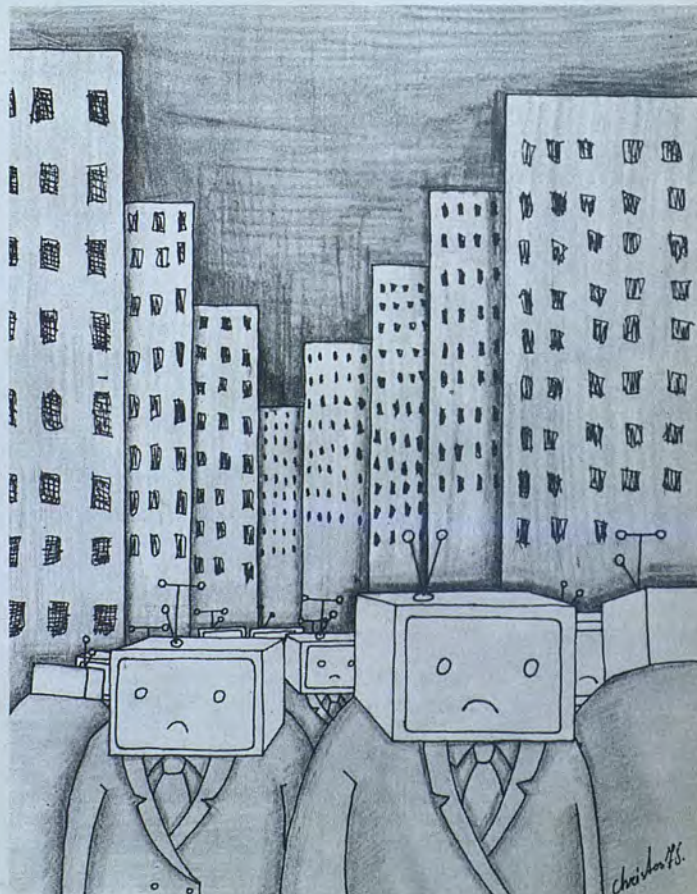
Αν ή κατάφαση υπαγορεύεται από το συντηρητικό πνεύμα, το οποίο δεν είναι άσχετο από τα πολιτικά και οικονομικά συμφέροντα της κυρίαρχης ομάδας ή τάξης ή οποία καλλιεργεί και επιβάλλει την παγίωση των δοσμένων τύπων έκφρασης και επικοινωνίας, ή άρνηση φαίνεται να ξεκινάει από τη σύγχυση ανάμεσα στο Μέσο και τη -παρούσα- λειτουργία του, το δυνητικό και το πραγματικό. Έτσι, ή συζήτηση για την τηλεόραση μεταβάλλεται σε διαμάχη ανάμεσα στις διάφορες πολιτικές ομάδες (και κόμματα) για την προβολή και διοχέ-

τευση των τυπικά πολιτικών απόψεών τους από τους πληροφοριακούς άγωγούς της, και στην κριτική της εφήμερης ενημέρωσης του κοινού πάνω σε τρέχοντα θέματα. Δεν είναι λοιπόν χωρίς αντίκρουσμα ή επίκριση πώς πολιτικοί και κυβερνήσεις βλέπουν την τηλεόραση σαν ένα χρήσιμο όργανο έπιβολής απόψεων και ψηφοθηρίας.

Όχι σπάνια, ωστόσο, ή προσφερόμενη επιχειρηματολογία ενισχύεται από «επιστημονικές διαπιστώσεις» για το κοινωνικό αποτέλεσμα του οπτικοακουστικού μέσου σαν φορέα επηρεασμού και διαμόρφωσης συνειδήσεων και περιβάλλοντος από τη μια μεριά, και αισθητικών κριτηρίων από την άλλη.

Σύμφωνα με τις υπάρχουσες θεωρίες, ή τηλεόραση επικυρώνει τις κατεστημένες αντιλήψεις και θεσμούς, επιβεβαιώνει τις κληρονομημένες προκαταλήψεις, γίνεται αίτια της ήθικης κατάπτωσης και της αισθητικής εξαθλίωσης, και πηγή της άλλотρίωσης των ατόμων. Συνακόλουθα, «χαζοκούτι».

Οι παραπάνω απόψεις είναι ένδεικτικές της περιορισμένης ή συνειδητά καλλιεργούμενης αντί-

ληψης που επικρατεί για τις δυνατότητες του Μέσου. Η θέση της άριστεράς δεν είναι λιγότερο απογοητευτική και απαρχαιωμένη, και εκφράζεται με τις ακόλουθες ενέργειες: Η προσθέτει τη φωνή της στο σύνολο των αστικών κομμάτων για αντικειμενικότητα στα δελτία ειδήσεων, αφήνοντας κατά μέρος θέματα γενικότερης θεώρησης και προβληματισμού (φοβούμενη, ίσως, μην ξεωραστεί το κατεστημένο, εισπράττει το μεράδι της από την «πνευματική μόλυνση»), ή αντιπαρέχεται το θέμα σαν δευτερεύον, κάτι που δεν την άφορα—ακόμη(;)—μεταθέτοντας το πρόβλημα στο μέλλον της επικράτησης του σοσιαλισμού. Αυτή η δεύτερη στάση της, αν και δεν είναι, αντικειμενικά, έξω από την ιστορική πραγματικότητα—μια και τα μέσα παραγωγής του επικοινωνιακού προϊόντος—τηλεοπτικό πρόγραμμα—«βρίσκονται στα χέρια του ξεθροῦ», εγκυμονεί ένα σοβαρό κίνδυνο που ανατρέπει την ίδια τη φύση της μαρξιστικής πρακτικής, και δημιουργεί επιφυλάξεις για την απόφασή της.

Κατά τον Γερμανό μαρξιστή, φιλόσοφο και δοκιμογράφο, WALTER BENJAMIN, «ο μονοπωλιακός καπιταλισμός (ένω)

αναπτύσσει τη βιομηχανία διαμόρφωσης συνειδήσεων πύθ γρήγορα και πύθ έκτεταμένα από κάθε άλλο τομέα παραγωγής, πρέπει την ίδια στιγμή να τη δεσμεύσει. Μία σοσιαλιστική θεωρία των Μέσων (επικοινωνίας), επιβάλλεται να εργασθεί εναντίον αυτής της αντίφασης. Να κάμει φανερό πώς αυτή η αντίφαση δεν μπορεί να λυθεί μέσα στις δοσμένες παραγωγικές σχέσεις...». Όσο, λοιπόν, ή άριστερά κωφεύει και «σιωπά επιμελώς», υποβοηθάει το ίδιο το «σύστημα» στην προσπάθειά του να καλύψει τις αντινομίες που γεννάει ή παραγωγική πρακτική του. Καί, ακόμη, έφθον ή άρνησή της στερείται αντιπροτάσεων και σχεδίων πάνω στην οργάνωση και λειτουργία του Μέσου, και την αξιοποίηση των τεχνικών δυνατοτήτων του, τίποτα δεν δείχνει πώς ή απόφασή της ξεπερνάει το επίπεδο της αντίθεσης στην κατάφαση—για να φτάσει στην ποιοτική αντίθεσή της. Φαίνεται, μάλιστα, να καλλιεργεί με μεταφυσική πίστη την ύπνωτιστική εντύπωση πώς με την πολιτικοκοινωνική αλλαγή θα λυθούν «άρδη και αυτόματα» όλα τα προβλήματα που θέτει ή νέα μηχανή στη μονόδρομη επικοινωνική δραστηριότητά της. Η

«θεωρία της χρησιμοποίησης» (του Μέσου), έποικοδομητική καθαντή—και μέχρι ένα σημείο—για την εντόπιση των συγκεκριμένων αιτίων του κοινωνικού και ψυχολογικού αποτελέσματος της τηλεόρασης, έχει με τον καιρό μεταβληθεί σε τροχοπέδη, από την άποψη ότι αποπροσανατολίζει την κριτική και την έρευνα με το να αφήνονται ανεκμετάλλετες και ανεξερευνήτες γνωστές και άγνωστες δυνατότητες που παρέχουν το ίδιο και τα παραπλήσια με αυτό Μέσα. Όπως είναι γνωστό, ή συμμετοχή του θεατή στην τηλεπικοινωνιακή πράξη, περιορίζεται στην πλήρη αποδοχή ή άρνησή της. Στην παρακολούθηση—και σε τακτό χρόνο—του προσηρομένου προγράμματος ή στο γύρισμα του κουμπιού. Ήδη, ή τηλεοπτική κασέτα επιτρέπει, με τη μαγνητοσκοπήση του προγράμματος για προσωπική χρήση, στο θεατή να επιλέξει ο ίδιος το χρόνο παρακολούθησης. Ένώ ή δορυφορική τηλεόραση (Satellite Television) και ή καλωδιακή (ένσρματη, Cable Television) διευρύνουν τον κύκλο προγραμμάτων. (Σ' ένα ξεχωριστό σημείωμα, θα παρουσιάσουμε αναλυτικά τις νέες μορφές τηλεπικοινωνίας). Με την καλωδιακή τηλεόραση πρα-

γματοποιήθηκε ή προσδοκία του B. Brecht, για έκπομπή και λήψη και από τα δύο μέρη—του μεταδότη και του παραλήπτη.

Αυτό που δημιουργεί έρωτήματα για τη θέση της άριστεράς απέναντι και σ' αυτή τη λειτουργία της τηλεόρασης, είναι το γεγονός ότι μέχρι σήμερα ή δυνατότητα που προσφέρει ή καλωδιακή, αφήνει αδιάφορο ένα μεγάλο μέρος των «επαναστατικών ομάδων» στη Δύση, και παραμένει ανεκμετάλλετη από τις σοσιαλιστικές χώρες. Αντίθετα, αστικές κοινωνικές ομάδες και κυβερνήσεις σε Εύρπη και Αμερική, προωθούν την εφαρμογή της.

Για τη χειραγώγησή της; Ίσως. Είναι, άλλωστε—για να ξαναθυμηθούμε τον Enzensberger—δυνητικά επικίνδυνοι όλοι οι τεχνικοί χειρισμοί—δυνατότητες. Προκειμένου όμως για σοσιαλιστικές κοινωνίες το έρωτημα μπαίνει έτσι: για ποιόν;

Χρ. Ντόκας

ΣΗΜ. Το θέμα δεν κλείνει εδώ. Στην πραγματικότητα αρχίζει με το τελευταίο έρωτημα. Όστόσο, ή απάντηση σ' αυτό, προϋποθέτει ανάπτυξη του θέματος «Νέες τεχνικές, νέες δυνατότητες».

εϊκαστικά

“ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟΥ” ΣΥΝΕΧΕΙΑ...

του Α. Γ. Ξύδη

Θα γίνει λοιπόν ή Πανελλήνιος, Πληθώρα έργων έχει κατακλύσει το Ζάππειο—2500 ζωγραφικής, 600 διακοσμητικής, 250 χαρακτικής, 200 γλυπτικής! Νομίζω πώς διαβάζω τον τύπο πριν 2 ή 4 χρόνια. Τίποτα σχεδόν δεν άλλαξε, ως τώρα, παρά τις πανηγυρικές εξαγγελίες. Έχουμε τώρα εξαμελή (όπως τὸ '71) οργανωτική επιτροπή, δλόκληρη από καλλιτέχνες (έδώ ή μόνη αλλαγή: τὸ '71 και τὸ '73 δυο μόνο καλλιτέχνες). έντεκαμελή κριτική επιτροπή από καλλιτέχνες (όπως τὸ '71 αλλά τότε με 14 μέλη). Θα περιμένουμε βέβαια την τελική σύνθεση της Έκθεσης για να δοῦμε μήπως έχουνε γίνει βαθιές τομές στην έπιλογή των έργων. Όμως τα προηγούμενα είναι δυσόλινα: οι Πανελλήνιες τὸ '71 και τὸ '73 ήταν ίσως οι χειρότερες μεταπολεμικές, και τα μέλη των επιτρο-

πών που έχουν εκλεγεί από μάμηση έκτοντάδα καλλιτέχνες, από 1500 τουλάχιστον που αριθμεί ή Ελλάδα, δεν παρέχουν τὰ χέγγυα ότι ο βασικός χαρακτήρας της έκθεσης θα έχει αλλάξει, είτε ποιοτικά, είτε «πολιτικά» (για ν' αναφεροῦμε στις άρχικές δηλώσεις του Γενικού Γραμματέα του Ύπ. Πολιτισμού). Σε τούτο το τελευταίο μόνο κι αν σταθούμε, είμαστε υποχρεωμένοι να σημειώσουμε τὰ παρακάτω δεδομένα πραγματικά γεγονότα, που μάς κάνουν ν' αναρωτιόμαστε κατά τί ή 13η Πανελλήνια θα είναι πύθ «έλευθερη» και πύθ «δημοκρατική» από τις τρείς της δικτατορίας: από τὰ 11 μέλη της Κριτικής Έπιτροπής τὰ έφτα διαφοροποιήθηκαν κατά την έφταετία από την πολύ μεγάλη πλειονότητα των συναδέλφων τους, που είχαν αὐθόρμητα απόσχει από κάθε καλλι-

τεχνική εκδήλωση οργανωμένη από τη δικτατορία, μετέχοντας στη 10η, 11η και 12η Πανελλήνια, σαν εκθέτες και ή κριτές, στις Μπιενάλε Βενετίας, Σάο Πάουλο και Αλεξάνδρειας, σαν εκλεκτοί του καθεστώτος, ή δεχόμενοι «έθνικά βραβεία». Αυτά τη στιγμή που συνάδελφοί τους τουλάχιστον ισότιμοι ποιοτικά είχαν άρνηθεί να πάν στη Βενετία ή άλλου στο έξωτερικό κάτω από τη δικτατορική αϊγίδα, κ' είχαν αποποιηθεί βραβεία και άλλες παροχές, θυσιάζοντας έτσι όχι τόσο υλικά όφέλη όσο ύπολογίσιμες διεθνείς ήθικές διακρίσεις, σαν έλάχιστη προσφορά στην ύπόθεση της δημοκρατίας και της έλευθερίας στον τόπο μας. Τὰ ύπόλοιπα 4 μέλη, εκλέχθηκαν, ύποθέτω, σαν σεβαστοί καθιερωμένοι καλλιτέχνες. Απ' αυτά μόνο ή Βάσω Κατράκη μετέχει στην Έπιτροπή. Δείχνει άληθινά θαυμαστή γενναιοφροσύνη και άνεξικακία, λιγότερη όμως άλληλεγγύη πρὸς τὸ πλῆθος των αντιδικτατορικών συναδέλφων της, τιμώντας με τὸ όνομά της την Έπιτροπή, ενώ οι Κοντόπουλος και Απέργης, που εκλέχθηκαν δίχως να ρωτηθούν,

άρνήθηκαν να μετάσχουν, κι ο Τσαρούχης βρίσκεται ακόμα στο Παρίσι.

Από τὰ έξη μέλη της Όργανωτικής Έπιτροπής ο Ξαγοράρης άρνήθηκε να μετάσχει. Άλλο μέλος έχει εκθέσει σε Πανελλήνιο της δικτατορίας, και άλλο, τέλος, ιδιαίτερα συμπαθητικός και ώριμος ζωγράφος, έχει την τύχη, ή την άτυχία, να είναι συγχρόνως και «γκαλερίστας», γεγονός που θα έπρεπε, κατά τη γνώμη μου, να τον αποκλείσει από τέτοια θέση. (Ύποθέτω πάντως πώς όσοι μετέχουν στις δυο επιτροπές δεν θα πέσουν στην άνωμαλία του παρελθόντος να είναι συγχρόνως και εκθέτες). Συμπερασματικά, έχουμε μών Όργανωτική και μία Κριτική επιτροπή στερημένες από τούς πρεσβύτερους καλλιτέχνες που οι ίδιοι οι συνάδελφοί τους εκλέξαν, ύποθέτω, όχι μόνο για την ήλικία τους, αλλά και για τὸ κύρος και την ποιότητα του έργου τους, καθώς και για τὸ ήθος τους κατά την έφταετία, και άπαρτισμένες κατά πλειοψηφία από καλλιτέχνες που δεν έδειξαν την ίδια αντίθεση πρὸς τὸ δικτατορικό καθεστώς. Καί, στο βάθος ή

στά πλάγια της σκηνής, με το πουνγί και την ιοχί, οι ίδιοι παράγοντες και δημόσιοι υπάλληλοι να ελέγχουν βασικά τη διοργάνωση. "Ας χαιρετίσουμε τουλάχιστο το γεγονός πως δε θα προεδρεύει όπως το '73 την "Οργανωτική" Επιτροπή ένας αεροπόρος από τους παλιούς ζηλωτές της Χούντας.

"Όσο για την κριτική αξιολόγηση, θα περιμένουμε ν' ανοίξει ή

έκθεση, διατηρώντας την πεποίθησή μας ότι με τις σημερινές κοινωνικές συνθήκες ή φόρμουλα της Πανελλήνιας είναι ξεπερασμένη. Δεν προσφέρει πια τίποτα στους γνήσιους καλλιτέχνες, στην προαγωγή της ελληνικής τέχνης, και στη διαμόρφωση μιάς ψηλότερης παιδευτικής κ' αισθητικής στάθμης του ελληνικού κοινού σε σχέση με τις εικαστικές τέχνες.

* * *

...ΚΑΙ ΧΡΟΝΙΚΟ ΤΩΝ ΕΚΘΕΣΕΩΝ

Στο δίμηνο που κλείνει αυτές τις μέρες ήτανε πυκνή ή κίνηση των εκθέσεων. Η άπασχόληση της στήλης αυτής με τον Διαμαντόπουλο και με τα γενικότερα καλλιτεχνικά προβλήματα δεν άφησε χώρο για τη θεώρηση των πινάκων. Έτσι σήμερα θ' αρκεσθούμε να προσέξουμε με λίγα λόγια όσες κρατήθηκαν σε σχετικά ψηλό μέσο επίπεδο ενδιαφέροντος και ποιότητας. Έτσι τουλάχιστο ίσως προλάβουμε και μερικές ακόμα ανοιχτές, που θα ενδιαφέρουν το κοινό.

N. Γεωργιάδης: "Ορθές Γωνίες", 203x183 εκ.

Ο Θεολόγου (ΚΕΤ 27.Ι.-11.ΙΙ.75), αυτοδίδαχτος, μετουσιώνει προσωπικές εμπειρίες από τους διωγμούς της δικτατορίας σε παραστάσεις νυχτερινών στρατοπέδων που επανέρχονται με την καταθλιπτική μονοτονία του επιπέδου.

Πόσο λιγότερο άμεσες οι «λαϊκίσουσες», φιλολογικές εικόνες του Κοψίδη (Θόλος 13.Ι.-14.ΙΙ)

που αναφέρονται έπεισοδιακά στην έπαιετία. Πιο αυθεντικά τα συνθετικά, βυζαντινίζοντα τοπία του.

Ο Γεωργιάς (Νέες Μορφές 24.Ι.-10.ΙΙ), αυτοδίδαχτος, συνελίζει τη δεξιόταχνη απόδοση με υπερ-ρεαλιστική λεπτομέρεια αντικειμένων, τοπίων, μορφών που οι ξαφνικές αντιπαραθέσεις τους (π.χ. αρχαίο άγαλμα και γαλανόλευκη) ξυπνούν αναφορές ασυνείδητα ερωτηματικές.

Ο Φανουράκης (Νέες Μορφές 11-27.ΙΙ), πινός σοφός, κυκλοφορεί σ' ένα κόσμο φανταστικών ξύλινων κατασκευών που συνδυάζει με διάφορα απόδοπα μικροαντικείμενα. «Χρησιμοποιούν» μόνο στο να ξεκινούν με σουρεαλιστική διαδικασία, που θυμίζει του Μανγκρίτ, το παιχνίδι μιάς ποιητικής ταλάντευσης ανάμεσα στο φανταστικό και στο πραγματικό, στο άληθινό και στο ψεύτικο, στο ανάγλυφο και στο επίπεδο, σ' έναν κόσμο άλλο όπου η άλλη, όπτική και μεταφυσική, προσεγγίζεται με διαδοχικές οφθαλμαπάτες.

Μιά ποίηση πινός αυστηρή βγαίνει από τις δόλοτελα ζωγραφιστές

Η ΕΚΘΕΣΗ ΤΟΥ ΤΣΙΡΙΓΚΟΥΛΗ ΣΤΟ ΠΑΡΙΣΙ

Ο ζωγράφος Λεωνίδας Τσιριγκούλης γεννήθηκε στην Αθήνα και από το 1967 μέχρι σήμερα έμενε στο Παρίσι. Τον περασμένο μήνα εξέθεσε 25 έργα του στην Γκαλερί LA COUR D'INGRES, αποκλειστικά με κολάζ. Γι' αυτήν ακριβώς την εργασία του, ο γνωστότατος κριτικός και αισθητικός Γ. Πετρής, μόνιμος τεχνοκρίτης παλαιότερα του περιοδικού «Επιθεώρηση Τέχνης» και σήμερα εγκατεστημένος και αυτός στο Παρίσι, έγραψε την παρακάτω κριτική:

Στην αρχή υπάρχει ένα άμορφο χρωματικό χάος που νομιμοποιείται πλαστικά σαν πλαίσιο, από την αποπνιχτική αδιάφανη ομοιομορφία του, τη στατική του ουδετερότητα. Αυτό θα δείξ μολίς αντικρίσεις το ζωγραφικό αντικείμενο. Υστερα ξεπροβάλλουν οι εκλογικεύσεις, εκδηλώσεις ενός «λόγου» που δεν έχει τίποτα το μεταφυσικό. Δε βρίσκεις καν πολλά λαβύρινθα, έμμεσα σημασιοδοτημένες. Μά πάλι οι εκλογικεύσεις αυτές δεν καταφεύγουν στην καθιερωμένη τάξη για ν' αποκατασταθούν. Δεν τις θεωρείς λογικές σύμφωνα με την καθημερινή λογική επειδή προβάλλονται έξω απ' το χάος.

Ήδη αντιλαμβάνεσαι πως το

χάος ήταν από γεννησιμού του γονιμοποιημένο: το διατρέχουν υποδερμικά μικρές φωνές, μισοπνιγμένες κι ανήκουστες αν δεν είσαι σχετικά ενημερωμένος, και μαζί μισοϊδωμένες αγωνίες, που τις ζήσαμε όλοι οι Ρωμιοί πρόσφατα. Όταν αποχτήσουν μια κάποια συνάρτηση μέσα στο μάτι σου, τότε αποκαλύπτονται σαν αυτονόητες αλήθειες.

Βέβαια δεν είναι ολοκληρωμένες, τέτοιες καταστάσεις δεν ήρθε ακόμα ή ώρα τους να ολοκληρωθούν, ούτε μέσα στο αντικείμενο, ούτε στις υποκειμενικές εξαρτήσεις. Μένουν σαν σημειώσεις, κάποτε στενογραφημένες, μά όχι κρυπτογραφημένες. Οι κώδικες της αποσαφήνισης δεν πάνε μα-

κρύτερα από τη σαφή υπόσταση του αντικειμενικού κόσμου. Συμμετέχεις, δηλ. ανακουφίζεσαι, όταν αντιληφθείς την παρουσία μιάς στενής άτραπυ, που μπορεί να σ' οδηγήσει να καταλάβεις ό,τι σου φαινότανε άκατανόητο.

Έτσι η αξιολόγηση συντελείται με άργες, μά σίγουρες διαδικασίες, και μπορείς να ξεχωρίσεις, ν' ανακαλύψεις καθαρά τις μαρτυρίες. Χρειάζεται να μπεις μέσα σε τουτό τον κόσμο του, καμωμένο απ' αυ-

τές τις μορφές, για να καταλάβεις το μέγεθος και τη σημασία του. Και τότε ακούσας το «μυστικό θάσσο» να περνά, ακούς να έρχονται από πολύ μακριά, να βγαίνουν από πολύ βαθιά έκπομπες που έκαναν τα παιδιά απ' το Πολυτεχνείο, αυτοί οι πελώριοι έτοιμοθάνατοι του χρέους. Οι έκπομπες αυτές ξεπερνούν σύννορα, ιδεολογίες, τερατικά καθεστώτα. Συνειδητοποιείς τότε, διά μιάς, πως αυτή ή μακρινή έκπομπή, λέχτηκε για σένα τον ίδιο, πως σε έφερε και σε ξεχώρισε, πως και όταν ξεκίνησε είχε προσδιορίσει τον αποδέκτη. Αν δεν μπορείς να πλησιάσεις τις μορφές αυτές, με μοναδικό έφόδιο τη συγκίνηση που προκαλεί μια τέτοια διαπίστωση, αλλά σου χρειάζονται τα γυαλιά της καταστημένης, της νεκρής αισθητικής, τέτοια που τη διδάσκουν σ' όλα τα μεγάλα σχολεία κάτι αποτρόπαιοι βρυκόλακες της γνώσης, τότε, θεατή μου, θα κάνεις καλά να προσπεράσεις. Γιατί δεν σε άφορουν ούτε οι μακρινές έκπομπές, ούτε ο ζωγραφικός μόχθος του Τσιριγκούλη.

Γ. Πετρής

ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ-ΠΟΛΙΤΙΚΗ-ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ

ΑΝΑΛΥΣΗ

ΜΗΝΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΗ

ΕΝΑ ΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΜΕ ΕΥΡΥΤΗΤΑ ΥΛΗΣ

ΚΑΙ ΑΙΤΙΟΛΟΓΗΜΕΝΕΣ ΘΕΣΕΙΣ

ΚΑΘΕ ΜΗΝΑ ΕΝΑ ΠΟΛΥΤΙΜΟ ΤΕΥΧΟΣ

ΚΑΘΕ ΧΡΟΝΟ ΕΝΑΣ ΠΟΛΥΤΙΜΟΣ ΤΟΜΟΣ

ἀφηρημένες κατασκευές του Νίκου Γεωργιάδη (Ζουμπουλάκης 3-25.ΙΙ). Στη νέα αυτή φάση της δουλειάς του, ἀρχινισμένη το 1971, ξεκόβει θεληματικά με κάποια στέγνια από τον παλιότερο λυρισμό της ζωγραφικής του, μακρύτερα ακόμα από την ἀντικα-στική γραφικότητα των σκηνο-γραφιών, και φτάνει σε μιαν ἐπί-δειξη σχεδιαστικής δύναμης που μάς θυμίζει πώς κάποτε σπούδασε ἀρχιτεκτονική.

Αμήχανο ἀφήνει τουλάχιστο ἓνα θεατή ο Σόρογκας (ΑΤΑ 5.ΙΙ-5.ΙΙΙ) με τόσο ταλέντο και με τόσο περιορισμένη κλίμακα θεμά-των που τὰ διυλίζει ὥσπου ἐξαφα-νίζονται. Οἱ σταχτόμαυρες πέτρες που γίνονται στο τέλος λευκές,

πρόσωπο ιδιαίτερα φιλικό, ἀλλὰ και γιατί ὅλα μαζί δείχνουν σε τί ποιότητα —και πόσο ἀβίαστα— μπορεί νὰ φτάσει ἓνα γνήσιο αὐ-τοδίδαχτο ταλέντο. Ἡ «ἀφελεία» της πουθενὰ δὲν εἶναι προσποι-ητή, τὰ χρώματά της τὰ βάζει με μιὰ σιγουριά ματιού και χειρι-ού που θὰ τὴ ζήλευαν πολλοὶ ἀπόφοι-τοι καλλιτεχνικῶν σχολῶν. Τὰ το-πία της προπαντὸς μεταδίνουν ὅλη τὴ χαρὰ και τὴν ἀπόλαυση που ἐ-νοιῶθε ἡ ἴδια όταν τὰ ἐφτιαχνε.

Τὰ τοπία της Μυτιλήνης με τίς ἐ-λιές εἶναι τὸ «σημακατατεθέν» του Ὁρέστη Κανέλλη (Ἀστωρ 17.ΙΙ-8.ΙΙΙ). Με τὰ χρόνια ἔχουν ἀποχτήσει μιὰ σχηματοποίηση (στυλίζασιν) που τὰ μετατρέπει σε καρπὸς μελέτης μᾶλλον παρὰ

Θ. Φανουράκης: "Ζυγοστάθμιση", 0,50x0,66 ἐκ.

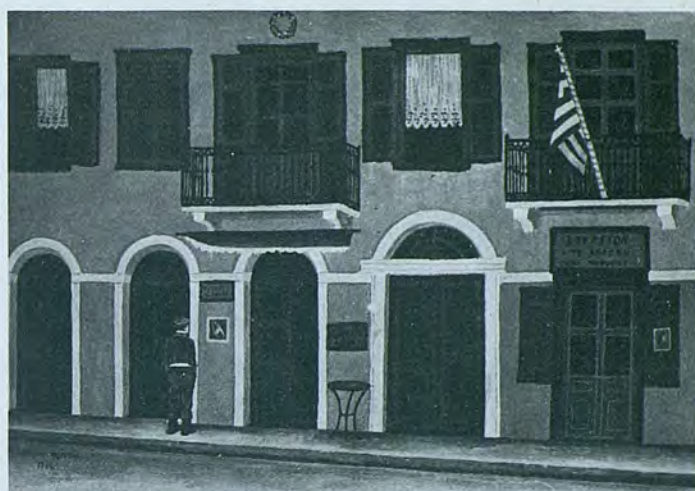
Φρόσω Μιχαλά: "Διάλογος ΙΙ", 1,99x1,80 ἐκ., ξύλο.

σχεδὸν ἀφαντες, και διανθίζονται με μιὰ κόκκινη κηλίδα, εἶχανε κά-ποτε μιὰ συμβολικὴ ἔννοια —τόρα μοιάζουν νὰ μὴν ἔχουν καμιά. Τὸ ἴδιο και οἱ παραλλαγές του γυναι-κείου κεφαλιού—«Πορτραῖτο ἀρ-ρωστημένης κόρης» θὰ τὸ τιτλο-φοροῦσαν σε μιὰν ἐκθεση τοῦ 1900. Κόρης φανταστικῆς ἢ πρα-γματικῆς, ἀδιάφορο —ἐνδιαφέρει μόνο ἡ δεξιότεχνη λεπτότητα ἐπε-ξεργασίας τῶν σθημένων μαύρων και σταχίων μαζί με μιὰ πιά ἀμυ-δρὴ ἀκόμα ἀπόχρωση ὀρζῆ, γαλα-νοῦ, ἢ κίτρινου, στὰ στολίδια ἢ στὰ μάτια της. Τῶν ἀλόγων οἱ παραλ-λαγές ἀκριοῦν — κυριολεκτικά — κοντὰ στο ἄλλογο τῆς Γκέρνικα — ὁ μορφασμός της θανάσιμα πληγω-μένης εὐρωστιάς του εἶναι πιὸ ζωντανὸς ἀπὸ τὰ καλλίγραμμα καλπάζοντας ἀλλὰ φθισιῶντα ἄ-τια του Σόρογκα. Ἐνας αἰσθητι-σμός fin de siècle που ἐπιτείνεται ἀ-πὸ περίσσια τεχνικὴ δεξιότητα και ἐξαφανίζεται τελικὰ σε μιὰ γκριζὰ ἀνυπαρξία. Ἀραγε αὐτὸ νὰ γύρευε ὁ καλλιτέχνης; Οἱ 15 σελί-δες τῶν «γλωσσῶν» που μοιράζον-ται ἀντὶ γιὰ κατάλογο δὲν ἀπαν-τοῦν. Δὲν εἶναι λοιπὸν μόνος του ὁ ἀμήχανος θεατής.

Τὰ 53 ἔργα τῆς Ἰουλίας Παπα-νούτσου, συγκεντρωμένα σε ἀνα-μνηστικὴ ἐκθεση (ΑΤΟ Δοξιάδης 19-23.ΙΙ) συγκινοῦν ὄχι μόνο γιὰ-τὶ ξαναφέρνουν στὴ μνήμη

αὐθορμησίας. Πιὸ ἄμεσα ἰδωμένα εἶναι δυὸ-τρία τοπία με πεύκα που τὰ βλέπει με φρέσκο μάτι και γιὰ πρώτη φορὰ.

Σημειῶνω τὴ μικρὴ ἐκθεση σχε-δίων τοῦ Στρατῆ Δούκα (Γκαλερί Κοτοπούλη 11.ΙΙ-3.ΙΙΙ) γιατί εἶναι ἡ πρώτη ἀπὸ τὸ 1930 τοῦ ὄγδον-τάρη πιά λογοτέχνη και αὐτοδίδα-χτου ζωγράφου, και γιατί ἔχουν ἀμεσότητα, εὐαισθησία και δύ-ναμη. Χρονολογοῦνται ὅλα ἀπὸ τὴν περίοδο 1928-30, όταν γύριζε τὴν Ἑλλάδα γράφοντας και ζω-γραφίζοντας, με συνοδεία τὸν Σπ. Παπαλουκά, που ἡ γόνιμη ἐπι-ροή του γίνεται κάπου-κάπου φα-νερή. Τὰ σχέδια αὐτὰ ἀποδείχνουν πὺς ἡ τέχνη δὲν ἔχει πάντα ἀνάγκη νὰ μαθαίνεται, πὺς τὸ πτυχίό δὲν κάνει ἀπαραίτητα τὸν καλλιτέχνη. Αὐτὸ που μετράει εἶναι ἡ συνεχὴς ἀσκηση τῆς τέχνης σε ἀναζήτη-ση μιάς ἀλήθειας ὅσο και ὑποκειμε-νικῆς. Ἐτοί λένε και τὰ πρόσφατα ἔργα μᾶς ἄλλης παλαιμάχου, τῆς Πολυχρονιάδης (Νέες Μορφές 28.11-25.ΙΙΙ), που καταφέρνει κά-θε τρία-τέσσερα χρόνια (ἡ πρώτη τῆς ἐκθέσεως ἔγινε τὸ 1929) ἡταν κε-ραμικῆς) νὰ παρουσιάσει μιὰ πλευ-ρὰ καινούργια, τουλάχιστο θεμα-τογραφικὰ, μᾶς ἰδιοφυίας που κε-ντάνε με τὸ πεντάκι εἰκόνες ἀπὸ ἓνα κόσμο φανταστικῶν μηχανικῶν ἀντικειμένων κάπως ἐξπρεσιονι-στικῶν.

Νικήτα Φλέσσα: "Καφενεῖο στὴν Κα-λαμάτα"

Ὁ Χάρος (ΚΕΤ 13-28.ΙΙ) και ἡ Ἀραβαντινοῦ (Ὠρα 13.ΙΙ-1.ΙΙΙ) βρίσκονται στὴν ἀντίθετη ὁχθὴ ἀπὸ τὸ Δούκα. Πολὺ νεότεροι βέ-βαια, ἀλλὰ προπαντὸς οἱ δυὸ ἐπαγγελματίες ζωγράφοι, πληρο-φορημένοι γιὰ τίς τελευταῖες τε-χνικὲς τῆς ἀφαίρεσης, τὴν ὁποία καλλιεργοῦν πάντα, εὐαίσθητοι ἀλλὰ ἴσως και ἀβέβαιοι γιὰ τὸ ἐδὼν και που πᾶνε παραπέρα. Τοῦ Χά-ρου οἱ λιθογραφίες εἶναι προχω-ρημένης τεχνικῆς πληρότητας με τίς μουντές ὥχρες τους. Τῆς Ἀρα-βαντινοῦ οἱ πίνακες, που καλῶ-νουν τὴν τετραετία 70-74, διατη-ροῦν στοιχεῖα παραστατικά. Θυ-μίζουν στὰ χρώματα και στὸ γραμμικὸ προσδιορισμὸ ὀρισμέ-νων σχημάτων και ἀνθρώπων μορφῶν τὴ μέση περίοδο τοῦ Μπράζ. Οἱ πιὸ ἀφηρημένες «κα-ταστάσεις» τῆς ξεχωρίζουν γιὰ τὴ δύναμη και τὴν αὐστηρότητά τους. Ὁ Χρ. Γεωργίου (Ὠρα 3-19.ΙΙΙ) ἐκθέτει γλυπτά, χαρακτικά, σχέ-δια που ἐμφανίζουν ταλέντο ὄχι ἀρκετὰ κατασταλαγμένο ἀκόμα γιὰ ν' ἀφομοιώσει ποικίλες ξένες ἐπιρροές τῆς παρισινῆς σπουδῆς του.

Ὅσο και νὰ μὴν περιέχουν ἀπρόοπτες ἀντιπαραθέσεις κοινό-τοπων μορφῶν, ἀντικειμένων και τοπίων, ἀλλὰ ἀπλὲς ἀπεικονίσεις τους, καταλήγουν σ' ἓναν ἀθέλητο σουρεαλισμὸ οἱ αὐτοτέμερες ἀπὸ τὴν ἐπαρχιακὴ ζωὴ τοῦ Φλέσσα (Ὠρα 3-19.ΙΙΙ). Κυριαρ-χοῦνται ἀπὸ τὴ σιωπὴ, τὴν ἀκίνη-σία και μιὰ κάποια μεγαχολία ἐνὸς πρώιμου ντὲ Κίρικο δίχως ὑψηλὴ φαντασία.

Τῆς Μιχαλά ἡ γλυπτικὴ (Ζουμπουλάκης 27.ΙΙ-25.ΙΙΙ) ἐμ-φανίζεται σε ὦρα πληρότητας ὅπου ἡ γλύπτρια ἔχει φτάσει στὸ τέμα μιὰς ἀναζήτησης που διαρ-κεῖ 4-5 χρόνια. Στὴν ἀναζήτησή αὐτὴ γιὰ τὰ πιὸ ἀπλοποιημένα σχήματα που δὲν τοὺς ἀπολείπει ὁλόκληρα ἡ ἀνθρώπινη μορφή, τὴ συνοδεύει ἡ σκιά τοῦ μεγάλου Μπραγκούσι, που μᾶς ἐδίδαξε τίς

πλαστικὲς δυνατότητες τοῦ ξύλου. «Διάλογος» και «Ἀντίθεση» ἐπι-γράφει ἡ Μιχαλά τὰ μεγάλα, ξε-γαρωμένα σε «στάσεις» ὄρθιες και πλαγιαστές, μαδέρια ἀπὸ μαόνι. Οὐσιαστικά δὲ χρειάζονταν ἐπι-γραφές, μιᾶνε μόνο τους, ἓνα ἰδίωμα που τὸ ἔχει διαμορφώσει τώρα πιά ἀπόλυτα προσωπικά. Οἱ φόρμες εἶναι θηλυκωμένες σε συν-ομιλίες πλατωνικῆς ὄχι ὁμῶς ὁλό-τελα ἐγκεφαλικῆς, ἀφοῦ ὕλη και μορφὴ μεταδίνουν και ἀπτικὰ ἀκόμα τὴ θερμὴ ὑπόσταση τοῦ γυ-μνοῦ κορμιού. Οἱ μεγάλες χαρ-αγμένες κρητικὲς πλάκες που τίς με-ταγράφει ἡ γλύπτρια σε ἰσορίθιμες λιθογραφίες, πολλαπλασιάζουν τίς ἀπλοποιημένες μορφές σε μιὰ πλούσια σε κίνηση και σχήματα ζωφόρο.

Τοῦ Γιάννη Καίλη τὰ ἔργα (ΚΕΤ 3-19.ΙΙΙ) δὲ θὰ τ' ἀνέφερα, παρὰ τὴν τραγικὴ του μοῖρα, ἀν δὲν ἦταν περισσότερο ἀπὸ μαθη-τικά. Τοπία, γυμνά, νεκρὲς φύσεις, ὅλο τὸ ρεπερτόριο τῆς Σχολῆς προμηνᾶνε ἰδιοφυῖα ἀσυνήθιστης δύναμης και καθαρότητας. Μπρὸς σε τέτοιες περιπτώσεις ἀναρωτιέ-ται κανεὶς και πάλι ἐὰν και σὲ τί ἡ ἐκμάθησις τῆς τέχνης ὠφελεῖ αὐ-τοὺς που τὴν κατέχουν ἀπὸ γεννη-σμοῦ τους. Ἰσως χρειάζονται μόνο καθοδήγησις στοὺς μύριους τρόπους ἀσκήσεώς της.

Κατὰ τὸ δῆμον αὐτὸ εἶδαμε και τίς ἐκθέσεις ξαναφτιαγμένων σκη-νικῶν τοῦ Τσαρούχη (Ζουμπου-λάκης 20-30.Ι), τοῦ Παπαχριστό-πουλου (Ὠρα 13.ΙΙ-1.ΙΙΙ), που τὸν ἐγνωρίζαμε πρὶν 30 χρόνια γλύπτη και τὸν ξαναβρίσκουμε ζωγράφο, τοῦ Ποῦλιου (Θόλος 17.ΙΙ-1.ΙΙΙ), τοῦ Τζανετάκη (Θό-λος 2-22.ΙΙΙ), τοῦ καραγκιοζο-παίχτη Βάγγου (Βαβυλωνία 20.ΙΙ-10.ΙΙΙ), που οἱ φριχτοὺς του ἀνήκουν στὴν τρίτη, και φοβάμαι τὴν τελευταία, γενιά τῶν λαϊκῶν τεχνιτῶν που εἶναι και καλλιτέ-χνες.

Α. Γ. Ξύδης

ΠΟΛΙΤΙΚΑ ΚΕΙΜΕΝΑ

ΕΝΑΤΗ ΕΚΔΟΣΗ
ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ
ΤΟΥ SAMUELSON
Έκδόσεις Παπαζήση

Η Οικονομική του Samuelson είναι το βιβλίο που έχει διδάξει σε εκατομμύρια σπουδαστές τις βασικές έννοιες και αρχές της οικονομικής επιστήμης. Έχει εισαχθεί στα περισσότερα πανεπιστήμια του Δυτικού κόσμου και έχει πλέον καθιερωθεί διεθνώς ως το μοναδικό εισαγωγικό σύγγραμμα της Οικονομικής.

Με την ενάτη έκδοσή της, η Οικονομική του Samuelson συμπληρώνει 25 χρόνια έκδοτικής ζωής. Η έκδοση αυτή αποτελεί πραγματική επανάσταση, τόσο από απόψεως παιδαγωγικής μεθόδου παρουσιάσεως των θεμάτων, όσο και από απόψεως εξεταζομένων προβλημάτων της οικονομικής επιστήμης. Το βασικό παιδαγωγικό πλεονέκτημα του βιβλίου είναι η σύζευξη της θεωρίας με την πράξη: δεν μπορεί να αντιληφθεί κανείς την οικονομική πραγματικότητα χωρίς να κατέχει τη θεωρία αλλά ούτε μπορεί να κατανοήσει την οικονομική θεωρία χωρίς αναφορά στην πραγματικότητα. Στο βιβλίο του Samuelson η Μακροοικονομική και Μικροοικονομική Θεωρία δεν παρατίθενται κατά σχηματικό και αφηρημένο τρόπο, όπως συμβαίνει στα περισσότερα οικονομικά εγχειρίδια. Κατά την ανάλυση των θεωριών αυτών, συνεχώς είναι η αναφορά στην οικονομική πραγματικότητα και η παράθεση συγκεκριμένων παραδειγμάτων από την οικονομική ζωή.

Η ενάτη έκδοση παρουσιάζει με αναλυτικό τρόπο όλα τα νέα και άλλα ακόμη προβλήματα της σύγχρονης οικονομικής επιστήμης, όπως είναι το πρόβλημα της ποιότητας της Ζωής έναντι της άπλης οικονομικής αναπτύξεως, της Καθαρής Οικονομικής Ευημερίας έναντι του Άκαθαρίστου Έθνικου Προϊόντος, της Μηδενικής Αύξησης του Πληθυσμού και της Μηδενικής Οικονομικής Αναπτύξεως σε σχέση με την επιδείνωση των οικολογικών συνθηκών, των «εξωτερικών» οικονομικών και επιβαρύνσεων και των δημοσίων αγαθών κλπ. Στο νέο κεφάλαιο περί των ρευμάτων της οικονομικής σκέψης, που έχει προστεθεί στην έκδοση αυτή, αναλύονται με αντικειμενική διάθεση και χωρίς κανένα ίχνος μεροληψίας και δογματισμού οι αντίληψεις των διαφόρων οικονομικών Σχολών και δίνεται ιδιαίτερη έμφαση στην παρουσίαση της Μαρξιστικής Οικονομικής Θεωρίας. Το έργο κυκλοφορεί σε τρεις πολυτελείς τόμους.

Κ. ΓΑΒΡΑ - J. SEMPRUN
«Ειδικό Δικαστήριο»
για κομμουνιστές
Έκδόσεις: ΕΥΚΛΕΙΔΗΣ

Υπό τον τίτλο «Ειδικό Δικαστήριο» κυκλοφορεί στην Αθήνα ελληνικά το βιβλίο της νέας ταινίας του Γαβρά. Είναι η πρώτη έκδοση του βιβλίου στον κόσμο. Η ταινία δεν έχει ακόμη προβληθεί στο Παρίσι, όπου αναμένεται η πρώτη της για τον Απρίλιο, με πολύ ενδιαφέρον, γιατί έχει χαρακτηριστεί σαν η πιο αξιόλογη από τις τελευταίες γαλλικές ταινίες.

Η υπόθεση ξετυλίγεται στην κατεχόμενη Γαλλία τον Αύγουστο του 1941. Η ιστορία είναι αληθινή. Είναι μία υπόθεση δικαστικής μηχανορραφίας προκειμένου να εκτελεστούν «νομοτύπως» έξη Γάλλοι κομμουνιστές και πατριώτες από την Κυβέρνηση των Κούρτλινγκ του Βισύ, ώστε να ικανοποιηθούν οι Γερμανοί αφέντες τους.

Με την υπόθεση έχει ασχοληθεί ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας κ. Στασινόπουλος, σε άρθρο του στον τύπο και στο βιβλίο του «Το πινάκιον φακής και ο νόμος των λύκων» (1972). Την τοποθετεί σαν πρόβλημα δικαστικής συνειδήσεως ενώ ο Γαβράς τη χειρίζεται μάλλον σαν θέμα δικαστικής ασυνειδήσιας.

ΓΟΥΪΛΛΙΜ ΧΙΝΤΟΝ

«Πολιτιστική επανάσταση στην Κίνα - Ένας σταθμός στην Ιστορία»
Μετάφραση: Κάτια Λεμπέση
Έκδόσεις: ΚΥΤΤΑΡΟ

Αυτό το κείμενο έρχεται να διαλύσει όλες τις κακόβουλες και γελοίες έρμηνειες που η άστική προπαγάνδα προσπάθησε να δώσει στην Πολιτιστική Έπανάστασή του 1966-69 στην Κίνα. Η προσωπική μαρτυρία του συγγραφέα, που τον καιρό εκείνο βρισκόταν εκεί, επιβεβαιώνει την εξέγηση σαν μία εκδήλωση της αντίθεσης ανάμεσα σε διαφορετικά κοινωνικά συμφέροντα. Θεωρεί την Πολιτιστική Έπανάσταση σαν ένα σταθμό στην ιστορία του σοσιαλιστικού μετασχηματισμού που από δω και πέρα θα παίξει τον ίδιο ρόλο στην ιστορία με κείνο που έπαιξε η Όκτωβριανή Έπανάσταση στη Ρωσία.

Ο συγγραφέας περιγράφει πώς εκφράστηκε η διαφορά ανάμεσα στη γραμμή των δύο αντιπάλων παρατάξεων «να κυβερνά η πολιτική» (Μάο-Τσέ-Τουνγκ) και «να κυβερνά η τεχνική» (Λιου-Σάο-Σι) στο στρατό, στη γεωργία, στη βιομηχανία, στην εκπαίδευση και στις τέχνες.

Το βιβλίο του ΠΛΟΥΤΗ ΣΕΡΒΑ «Η Άνοιξη της Πράγας και οι ύποθες της» εκδόθηκε στην Κύπρο το '73.

Γραμμένη σε απλή δημοτική με μονοτονικό σύστημα, η εργασία αυτή, στο πρώτο της κεφάλαιο δίνει τα γεωγραφικά, ιστορικά και δημοσιονομικά εκείνα στοιχεία που θα βοηθήσουν τον αναγνώστη να την κατανοήσει πιο καλά και παραπέρα να την κρίνει.

Σε συνέχεια αναφέρεται στα αίτια, τις ρίζες τους και τις διαδικασίες που, κατά τη γνώμη του συγγραφέα της, οδήγησαν στα γεγονότα της άνοιξης του '68, για να περάσει τελικά σε συμπεράσματα. Στόν επίλογο ο Σέρβας μάς λέει: «Με μαρξιστικό πιστεύω, βαθιά θεμελιωμένο στο νέο πρότυπο, το πρότυπο της σοσιαλιστικής αυτοδιαχείρισης, που αποτελεί βάθρο και πυξίδα για την κοινωνική πορεία προς τα εμπρός, έχω γράψει αυτό το βιβλίο... Τρέφω την ελπίδα πως μπορεί να φανεί χρήσιμο και για κείνους που αγωνίζονται γενικότερα για τη λευτεριά και που είναι πρόθυμοι να επαναλάβουν αυτό που τον περασμένο αιώνα διατύπωσε ο Ντοστογιέφσκ: "Αν ο κόσμος επιτρέπει να βασανιστούν ενός αιώνα παιδιού από ένα χτήνος, τα μουντζώνω όλα"».

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

ΕΖΡΑ ΠΑΟΥΝΤ

«Η Άλφα βήτα της μελέτης»
Δοκίμιο
Μετάφραση: Μαρία Λαϊνά. Έξωφυλλο: Λίκα Φλώρου. Σελίδες 114. Τιμή 70 δρχ. «ΚΕΔΡΟΣ» 1974.

Το βιβλίο αυτό σκοπό έχει να καλύψει την ανάγκη για μία πληρέστερη και πιο απλή έρμηνεία της μεθόδου που οικιαγράφησε ο συγγραφέας στο «Πώς να διαβάζετε», που θα μπορούσε να θεωρηθεί σαν αμφοβητήσιμο φυλλάδιο που συνοψίζει τα πιο δυναμικά κομμάτια της πρώιμης κριτικής δουλειάς του συγγραφέα. Η «ΑΛΦΑ ΒΗΤΑ ΤΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ» παρουσιάζεται σαν εγχειρίδιο που θα μπορεί να διαβάζεται και για ευχαρίστηση και για δφελος».

ΡΙΤΑ ΜΠΟΥΜΗ ΠΑΠΑ

«Χίλια σκοτωμένα κορίτσια»
Ποήματα σε τρίτη έκδοση. Προλογικό σημείωμα του Μάρκου Αντόρη και της ποιήτριας. Έξωφυλλο: Άννα Κινδύνη. Σελίδες 136. «ΤΥΜΦΗ» 1974.

«Τα εκτελεσμένα κορίτσια του βιβλίου αυτού» γράφει η ποιήτρια,

που υπηρετεί εδώ και μισόν αιώνα τα Έλληνικά Γράμματα, «τα κορίτσια μου, τα κορίτσια σας, τα κορίτσια όλων των αληθινών ανθρώπων, που έπασαν ζητωκραυγάζοντας την ελευθερία της πατρίδας, την κοινωνική δικαιοσύνη και την αξιοπρέπεια του ανθρώπου, δεν κοιμήθηκαν τον αιώνα ύπνο του θανάτου, για να σωπάσουν», γιατί

«Αν βγώ περίπατο με τις νεκρές μου φίλες
γαμήλιο άνθος ή πανσέληνος θα
ύψωθεί να τις στολίσει
μέσα στα κούφια μάτια τους θα κλαίνε
ορχήστρες
οι μπουκλές τους, οι επίδεσμοι θα
κυματίζουν»
ώ τότε, πολλοί από τύψεις θα
πεθάνουν -
αν βγώ περίπατο με τις νεκρές μου φίλες.

ΓΙΩΡΓΟΣ ΚΑΡΑΝΤΩΝΗΣ

«Πυροτεχνήματα»
Ποιήματα. Το βιβλίο χωρίζεται στις ενότητες: Μεγάλη Έβδομάδα (1969-1972), Παράλλαγες σ' ένα φθινόπωρο (Σεπτ.-Οκτ. 1972), Τρία έπεισόδια από την αμερικανική μυθολογία (1973). Σελίδες 45. «ΔΩΔΩΝΗ» 1974.

Χαρακτηριστικό δείγμα γραφής ή «Ποιητική» με ήμερομηνία 11 Οκτωβρίου 1970.

Σήμερα
τα καλλίτερα ποιήματα
γράφονται τη νύχτα
πάνω στους τοίχους.

ΓΙΩΡΓΗΣ ΓΙΑΤΡΟΜΑΝΩΛΑΚΗΣ

«Λεωανάριο»
Μεφιστόρφημα. Σελίδες 168. «ΚΑΛΒΟΣ» 1974.

Το βιβλίο του Γιώργη Γιατρομανωλάκη «Λεωανάριο» εκδίδεται στη σειρά «Σύγχρονοι Έλληνες Πεζογράφοι». Ο συγγραφέας γεννήθηκε στην Κρήτη το 1940 και δεν έχει δημοσιεύσει άλλη πεζογραφική εργασία εκτός από ένα διήγημα στην έκδοση «Διήγημα 71» των εκδόσεων «Κάλβος».

ΓΙΑΝΝΗΣ ΚΑΡΑΤΖΟΓΛΟΥ

Δ Ε Θ
Ποιήματα. Έξωφυλλο: Παύλος Βασιλειάδης. Σελίδες 40. Θεσσαλονίκη 1975.

Τα περισσότερα από τα ποιήματα αυτά κυκλοφόρησαν στην πρώτη τους μορφή το 1972, σε 40 δακτυλογραφημένα αντίτυπα - την ίδια χρονιά και με τον ίδιο τρόπο κυκλοφόρησαν στο εξωτερικό μεταφρασμένα στα γαλλικά. Η σημερινή τους έκδοση διορθοποιεί και ολοκληρώνει τόσο τη μορφή όσο και το περιεχόμενο.

ΘΕΣΣΑΛΙΚΟΣ ΚΥΚΛΟΣ

“Αλμπουμ δύο δίσκων με μουσική Γιάννη Μαρκόπουλου και ήχο-γραφημένο πρόλογο του Βασίλη Τσιτσάνη. Στίχοι: Κώστας Βίβρος. Έρμηνεία: Βίκυ Μοσχολιού, Λάκης Χαλκιάς, Χαράλαμπος Γαργανουράκης, Λιζέττα Νικολάου, Παύλος Σιδηρόπουλος. Έξωφύλλο: Δ. Μυταράς. Έπιμέλεια φακέλου και αφίσας: Άνακρέων Καναβάκης. (EMI)

ναί διάχυτη εδώ και εκεί. Στο νού μου, έφερνα κομπανίες μουζικάντηδων, φωνές παλιών ζητιάνων, έρωτικές μουσικές, διαλόγους μουλουνκιών.

“Αφσα ελεύθερα να βγούν μελωδίες από μέσα μου, χωρίς ζόρισμα, και ύστερα, με υπομονή και χαρά, μοντάριζα και ταίριαζα τα όργανα. “Όργανα απ’ όλα τα στέκια. Λύρα Κρητική, Κλαρίνο “Ηπειρώτικο, Σαντούρι, Νταούλια, Μπάσο της Συμφωνικής, Βιολί, Τούμπα, Τρομπέττα της Μπάντας, όπως και Μπουζούκι και Μπαγλαμά, του Ρεμπέτικου. “Όργανα και ήχοι, αποκλεισμένοι από την σύγχρονη μουσική της Έλληνικής παραγωγής. “Έδωσα κι’ ένα τίτλο σ’ αυτό το είδος της μουσικής, που έχει στοιχεία απ’ όλα τα λαϊκά μας στέκια: «ΜΟΥΣΙΚΗ ΚΡΑΜΑ». Καθώς δούλευα, σκεπτόμουν: «Νά βγει μια ιστορία που να κυλάει σαν το νερό...»

Δύο δυνάμεις υπάρχουν στον «Κύκλο»: ‘Ο Τσιφλικιάς κι’ ο Κολλήγος. Δηλαδή ο ‘Αφέντης κι’ ο Δούλος. Θα πρέπει ν’ ακούσετε τον «Θεσσαλικό» σαν μικρά παιδιά. Γιατί ο ‘Αφέντης κι’ ο Δούλος είναι οι παππούδες μας. Ποτέ άλλοτε δεν αισθάνθηκα τόσο όμορφα όσο στην ήσυχη αφήγηση των παππούδων μας που έζησαν μέσα στους γέρινους τοίχους και στους κάμπους του τόπου.

Οι εξαθλιωμένοι άγρότες των αρχών του αιώνα, δεν έκαμαν καμιά επανάσταση σαν αυτή του ‘21. «Πέρασαν» όμως αρχές ελευθερίας και ισότητας, εκβιάζοντας πάνω στο πιό αναγκαίο της ζωής, το ψωμί. “Απλές κουβέντες, λογική, αλλά σχήματα, στη λύπη, στη χαρά, τον έρωτα, την πολιτική. Καθαρές βάσεις για τα χρόνια που ζούμε.

Καθώς τέλειωνα στα Στούντιο της ΚΟΛΟΥΜΠΙΑ τον «Θεσσαλικό Κύκλο» ένοιωσα ότι ένας κύκλος που ξεκίνησε από τον «Ήλιο τον Πρώτο» κλείνει. Στη Δεκαετία 60-70 έψαχνα να βρω σε άφθατους από το γενικό ξεπούλημα χώρους, εκείνα που θα αγαπούσα. Λίγοι δημόσιοι μου και γώ τότε, μοιάζουμε με απελτισμένους μάστορες, σε μια στείρα εποχή, που τα πιό λαμπερά σημάδια της, φάνταζαν έξωτικές κουκλές ακέφαλες, ντυμένες με πολύχρωμα ένδυματα. Τώρα πιά, δεν παραπονιόμαστε, αλλά δουλεύουμε και ζούμε προσπαθώντας να βρούμε την όμορφιά σε μια Ισορροπία, ανάμεσα στο μυαλό και στο συναισθήμα».

SWEET MOVIE

Μουσική του Μάνου Χατζιδάκι για την ομώνυμη ταινία του Μακαβέγιεφ. Στίχοι: ANN LONNBERG - DUSAN MAKAVEJEV, Μάνος Χατζιδάκις. Έρμηνεία: ANN LONNBERG, Μαρία Κάθηρα και παιδική χορωδία. Φωτογραφίες εξωφύλλων: Δημήτρης Βερνίκος. («Πολύτροπον» με τη συνεργασία της «Λύρας»)

«Προσπαθείστε να πάρετε από τη

μουσική μου όλη τη γλυκειά και χαλαρότητα γεύσης που η ταινία περιέχει, μαζί με τους κινέζικους βελονισμούς των εύρηματικών σκηνών της. Και στο σπίτι σας, όταν βρεθείτε μόνος σας ή με το κορίτσι σας, αποφασίστε για την κατάλληλη ή ακατάλληλη συνείδηση. Με τις ευχές του Μακαβέγιεφ και τις δικές μου».

ΟΙ ΑΝΤΡΕΣ ΚΑΙ ΟΙ ΧΑΝΤΡΕΣ

Μουσική: Νάκης Πετρίδης. Στίχοι: Θάναος Σοφός. Έρμηνεία: Ρίτα Σακελλαρίου, Μάριος. Φωτογραφία εξωφύλλων: Κ. Παπακωνσταντίνου. (POLYDOR)

«Νιώθω» λέει ο συνθέτης «ιδιαίτερα συγκινημένος για την καινούργια μου δουλειά και συνεργασία μ’ έναν πετυχημένο και έμπειρο στιχουργό (‘Ο κόσμος άλλαξε, άλλαξαν οι καιροί), τον Θάναο Σοφό. Μαζί του μου δόθηκε η ευκαιρία να γράψω δώδεκα λαϊκά τραγούδια που αποδόθηκαν ιδανικά από την πιό μεγάλη έρμηνεύτρια στο είδος αυτό της λαϊκής μουσικής, την Ρίτα Σακελλαρίου. Η συμμετοχή του Μάριου με ικανοποίησε απόλυτα».

Έπιμέλεια: Μ. Ταξίδης

ΤΕΤΡΑΔΙΟ

Μηνιαία έφημερίδα

πνευματικού και καλλιτεχνικού

προβληματισμού

Εκδόσεις ΑΝΑΞΙΜΑΝΔΡΟΣ

Θανάσης Ι. Αναγνωστοπουλος

ζαλογγυ 9 3ος - 3η 610379

ΑΘΗΝΑ 142

ΚΑΡΑ ΜΑΡΕ : Το κεφάλαιο Τ. 3 Δρχ. 1200

ΑΝΩΝΥΜΟΥ του ΕΛΛΗΝΟΣ :

‘Ελληνική Νομαρχία » 1 » 120
(ή λόγος περί ελευθερίας)

RAMACHARAKA : Γιόγκα » 1 » 120

RAMAYANDA : Τα πρώτα βήματα στη γιόγκα » 1 » 40

Κυκλοφορεί σε τεύχη ο Δ’ τομ. του Κεφάλαιου

«Θεωρίες για την υπεραξία»

ΕΚΠΤΩΣΗ 20% ΣΤΟΥΣ ΒΙΒΛΙΟΦΙΛΟΥΣ!

Ο ΑΝΕΨΟΣ ΤΟΥ κ. ΖΕΠΟΥ

Στο τεύχος της 28.2.75 και κάτω από τον τίτλο «Το Ρουσφέτι ξαναζεί» καταγγέλλεις την παράνομη έγγραφη του άνηψιού του Υπουργού Παιδείας κ. Ζέπου στην Πάντειο Σχολή. Κατά την άποψή σου το γεγονός έχει δύο φάσεις. Μία με την παράνομη έγγραφη που έγινε το Νοέμβριο 1974 και δεύτερη με την εισαγωγή των υπεραριθμών που καταρτίστηκε για να καλύψει την πρώτη παρανομία.

Για την πρώτη φάση δεν έχω καμιά άμεση αντίληψη, επισυνάπτω όμως την απάντησή του κ. Ζέπου στον βουλευτή Β. Πεντάση.

Για τη δεύτερη όμως έχω και σās την προσφέρω.

Ο κ. Ζέπος δεν έπρότεινε ούτε προκάλεσε τη σύνταξη του νομοσχεδίου για εισαγωγή υπεραριθμών, βασιζόμενος στην αντίθετη γνώμη των Άνωτάτων Εκπαιδευτικών Ίδρυμάτων.

Η σκέψη ήλθε από τα κάτω, τον χώρο της Άνωτάτης Εκπαίδευσης, στα μέσα Ιανουαρίου 75. Μάλιστα η υπηρεσία δεν είχε συμπεριλάβει όλες τις σχολές - κύκλους, ούτε είχε ενιαίο κριτήριο. Ήταν δική μου σκέψη ή καθιέρωση ενιαίου ποσοστού και βασική αιτιολογία μου ήταν: Ν' αποφευχθεί η δυνατότητα -και η σκέψη στο ευρύτερο κοινό για τη δυνατότητα- τα διάφορα ποσοστά να καλύπτουν και διάφορα ρουσφέτια. Τη σκέψη μου αυτή αποδέχτηκε ο Υφυπουργός κ. Εύθυγνης και μετά, εilikρινά μετά, πήγε το νομοσχέδιο στον Υπουργό.

Δεν βλέπω, λοιπόν, πώς μπορεί κανείς να συνδέσει μία φάση που έληξε στα μέσα Δεκεμβρίου και μία άλλη που άρχισε στα μέσα Ιανουαρίου.

Νομίζω ότι θα θελήσεις να κάνεις τη μικρή αυτή επανόρθωση. Και περιμένω, σαν τακτικούς αναγνώστες σου, μία κριτική κι ένα προβληματισμό για τα μεγάλα θέματα της παιδείας -για τα όποια, νομίζω, ότι πολλά έχεις δείξει ότι μπορείς να πεις.

Με εκτίμηση
Αντώνης Βγόντζας
δικηγόρος

(Σ.σ. 'Ο κ. Υπουργός ανέτρεψε πράγματι την έντολή του προκατόχου του για τον άνεψό του. Αφού, όμως, πρώτα δημοσιεύτηκε σε πρωινή εφημερίδα ένα μικροσκοπικό είδησάκι που προμηνούσε αποκαλύψεις. Και το γεγονός έχει τη σημασία του. Δυστυχώς.)

ΥΠΟΘΕΣΗ ΠΛΟΥΜΠΙΔΗ

Διάβασα στο τεύχος σας Νο 10 (11-1-75) το γραφτό του Π. Ροδάκη για την υπόθεση Ν. Πλουμπίδη.

Δεν θέλω αυτή την περίοδο από το περιοδικό σας να μιλήσω για την τραγική υπόθεση του Ν. Πλουμπίδη.

Έπειδή ο Π. Ροδάκης θίγει το πρόσωπό μου και η σιγή θα μπορούσε να έρμηνευτεί σαν παραδοχή, απαντώ στο σημείο αυτό.

Λέει: «μετά τη σύλληψη του Μπελογιάννη βγαίνει στο εξωτερικό το στέλεχος της Αθήνας Κασσιμάτης. Εκλήθη από το Ζαχαριάδη και έκανε μία έκτακτη έκθεση όπου «απόδειχνε» ότι ο Πλουμπίδης ήταν χαφίης. Με βάση αυτή την έκθεση πείστηκαν όλοι ότι ο Πλουμπίδης ήταν χαφίης και ο Ζαχαριάδης έκανε τις προτάσεις του... «Ο Κασσιμάτης ύστερα από την έκθεση έγινε μέλος της ΚΕ».

Εκτός από την προσβολή που μου κάνει ο Ροδάκης κατεβάζει και το επίπεδο διερεύνησης του θέματος.

Στην ΚΕ συνέβη να μπω πριν πιαστεί ο Μπελογιάννης χωρίς να πάω μέρος στο σώμα που με εξέλεξε. Μάλλον για κάτι άλλο και όχι για μία έκθεση. Στο εξωτερικό βγήκα 2 χρόνια μετά τη σύλληψη του Μπελογιάννη.

Την έκθεση δράσης που έκανα όταν βγήκα, όπως κάθε γραφτό απ' την Ελλάδα, διάβασαν μόνο 2-3 μέλη του Π.Γ. που ήταν άμεσα υπεύθυνα για τη δουλειά στην Ελλάδα. Λίγο μετά, την άμεση υπευθυνότητα για τη δουλειά στην Ελλάδα είχε η μελής γραμματεία της Κ.Ε.

Καμιά έκθεσή μου δεν συζητήθηκε ούτε στο πολιτικό γραφείο ούτε στην κεντρική επιτροπή, ούτε πήρα μέρος σε καμιά επιτροπή ή σώμα που να κρίνει την υπόσταση του Ν. Πλουμπίδη.

Αυτή είχε καθοριστεί πριν βγω στο εξωτερικό, πριν κατέβει ο Μπελογιάννης στην Ελλάδα.

Σās χαιρετώ
Στ. Κασσιμάτης

ΑΠΟ ΤΗ ΓΕΝΟΒΑ

Τη Δευτέρα 3-2-75 ή γνωστή για την αντιδημοκρατική δράση της Ιταλικής οργάνωσης «LOTTA COMMUNISTA» μαζί με το ελληνικό τμήμα της «ΚΟΜΜΟΥΝΙΣΤΙΚΟΣ ΑΓΩΝΑΣ» επιτέθηκε ενάντια σε δημοκράτες φοιτητές βρίσκοντας, προβοκάροντας και απειλώντας, παρόληλη δέχτηκε και κακοποίησε μερίδα δη-

μοκρατών τη στιγμή που πουλούσαν εφημερίδες.

Μετά απ' αυτό πολλοί Έλληνες δημοκράτες της πόλης μας κινητοποιήθηκαν και κατάγγειλαν την τραμπούκικη αυτή ενέργεια καθώς και τη μεθοδολογία αυτής της οργάνωσης, ή όποια, συνεχίζοντας την επόμενη την ίδια ταχτική, επιτέθηκε και πάλι ενάντια στους δημοκράτες που μοίραζαν προκήρυξη-καταγγελία.

Όλες αυτές τις μέρες το Ιταλο-ελληνικό GRUP «Κομμουνιστικός Αγώνας» συνεχίζει τις αντιδημοκρατικές του ενέργειες, αποκλείοντας Έλληνες δημοκράτες από τους φοιτητικούς χώρους που ελέγχει, ή εκβιάζοντας και προβοκάροντας άλλους στο «σπίτι του φοιτητή», προσπαθώντας να δικαιολογήσει τη δράση του σαν «συνέπεια» της απομάκρυνσης από τον Έλλ. Φοιτητικό Σύλλογο Φλωρεντίας δύο μελών του κατόπιν απόφασης της Γενικής Συνέλευσης.

Στους δημοκράτες φοιτητές της Γένοβας που δούλευαν για τη δημιουργία φοιτητικού συλλόγου και την ανάπτυξη του φοιτητικού κινήματος συμπαράστέκονται οι κάτωθι προοδευτικές δυνάμεις:

Κομμουνιστικό κόμμα Ιταλίας (PCI)

Σοσιαλιστικό κόμμα Ιταλίας (PSI)

Μανιφέστο

Συνεχής Πάλη (Lotta Continua)

Εργατική Πρωτοπορία (Avanguardia Operaia)

Αντιφασιστική Αντιμπερσιωστική Επιτροπή (CAA).

Εξάλλου με ανακοίνωση οι δημοκρατικοί φοιτητικοί σύλλογοι Φλωρεντίας, Μιλάνου, Ρώμης, Παβίας, Μεσσίνας, Μπολώνιας, Μόντενας, Περούτζιας, Πάντοβας, Βενετίας, Νάπολης, Τορίνου, Παλέρμου, Πάρμας και Πίζας, Σιένας καταγγέλλουν τις προβοκατικές και αντιδημοκρατικές ενέργειες της «Lotta Comunista» και συμπαραστέκονται στον αγώνα των δημοκρατών φοιτητών της Γένοβας.

9/2/75 Έλληνες φοιτητές Γένοβας

ΓΙΑ ΤΙΣ ΗΓΕΣΙΕΣ

Λυπάμαι γι' αυτό, άλλ' αναγκάζομαι απ' τα πράγματα να μιλήσω σκληρά.

Απογοήτευση και αηδία νιώθουν οι πλατιές λαϊκές μάζες της αριστεράς - μέλος των οποίων είμαι κι εγώ - για την καπάντια των ηγετικών της ομάδων. Αναρωτιούνται πάλιστα πολλοί (και δεν

δίνω ολότελα άδικο) μήπως αντιλαϊκών σκοτεινών δυνάμεων (πολλά, άλλωστε, ακοιούνται για τα έργα της CIA κ.λπ.) έργο είναι ο κατακερματισμός του κόμματος. Δεν καταλαβαίνουν, έπι τέλους, οι ηγέτες των ποικιλώνύμων παρατάξεων ότι τα άστικά κόμματα γελούν και χαίρονται για τα χάλια μας; Δεν καταλαβαίνουν γιατί ο Καραμανλής νομιμοποίησε το ΚΚΕ; Μόνο με τη νομιμοποίησή του θα φανερόνταν η καταστροφή του λόγω των διασπάσεων και των «τάσεων» του, υπέθεσε (και πολύ σωστά), και μεις του κάναμε, αούτουνο και των «Αλλων» που ενέκριναν την ενέργειά του, το χατήρι με το παραπάνω.

Προσωπικά κινήθηκα να γράψω την επιστολή αυτή για να κάνω έκκληση στο φιλότιμο και την κομματικότητα των ηγετών των παρατάξεων, πιστεύοντας ότι κατά βάθος υπάρχει ή καλή θέληση. (Υπάρχει άραγε;) Αλλωστε, ο κοινός σκοπός όλων μας είναι ή αντικατάσταση της άστικής από τη Λαϊκή (προλεταριακή) Έξουσία, με γνώμονα τα Μαρξιστικά δεδομένα.

-Και έρωτάμε, λοιπόν, σοφολογιότατοι ηγέτες σαν συνακολουθούντες, έμεις ο λαός σας; Κόπτεσθε, όλοι, για λαοκρατία; Τότε τί το Λαοκρατικότερο και τιμότερο από τον μεταξύ σας διάλογο;

Τί το σωστότερο από το να πάψετε τις κούφιες άοριστολογίες για τις τόσο «βαθιές» διαφορές σας και να σκεφτείτε ότι, όταν με το καλό, μετά από σκληρή ένωτική δουλειά και αδιάκοπους αγώνες για διαφώτιση, κατορθώστε να γίνετε κόμμα ηγεσίας (κυβέρνηση) - και είναι με τα σημερινά δεδομένα αδύνατο - τότε έπι τέλους και μπορείτε και επιβάλλετε, δημοκρατικότερα, να ακουθούν οι απόψεις όλων σας περί του, ή των, πρακτικών και ζητώντας συνεχώς και τη γνώμη του Λαού προχωράτε σε καινοτομίες δευτερευούσης σημασίας. Γιατί ή πρωτεύουσα, για τον Λαό, είναι ή κατάργηση της έκμετάλλευσής του απ' το κεφάλαιο και ή εφαρμογή του επιστημονικού (Μαρξιστικού) Σοσιαλισμού. Τα άλλα τα βλέπει σαν φτηνές πολιτικές δημοκοπίες τώρα. Προτείνουν μερικοί διάλογο, άλλα τί ντροπή... Μεταξύ του τάδε και του τάδε. Όχι μεταξύ όλων των παρατάξεων. Και όταν λέμε όλες, έννοούμε: ΚΚΕ/α + ΚΚΕ/β + ΕΔΑ + ΟΜΛΕ + ΕΚΚΕ + Ανεξάρτητοι + + +. Γιατί άλλως, αλλοίμονο, ο διάλογος γίνεται για τη συνένωση έπι μέρους ομάδων και τη συγκρότηση ισχυροτέρων που θα μάχονται

όμως κι όλες μεταξύ τους περισσότερο (έστω και χωρίς οπαδούς, στο τέλος, όταν αηδιάσουν και οι αναπομείναντες πιστοί).

Επί τέλους δεν είδατε στις 18 Νοέμβρη την πανωλεθρία της αριστεράς; Δεν βγάλατε διδάγματα; Μήπως, τέλος, νομίζετε ότι οι αναπομείναντες (9,45% από 28%) ψηφίσαμε εσάς και τους γελοίους σχηματισμούς σας;

Πολύς λόγος γίνεται για την υπόθεση Πλουμπιδή. «Ατιμη και εγκληματική η στάση της ήγεσίας τότε. Όλοι οι αγωνιστές δέχθηκαν τρομερό κλονισμό στα πιστεύω τους απ' το ίδιο το κόμμα. Κερδίζοντας με κάτι τέτοιες βρωμιές ένας τόσο δίκαιος αγώνας;

Απ' την άλλη μεριά, όμως, ο Μάρτυρας - ήρωας Πλουμπιδής, προσπαθώντας να διαφυλάξει την τιμή του κόμματος, δεν κατηγόρησε δημόσια τους ήθικους σφαγείς του. Δεν κατηγόρησε, γιατί δεν ήθελε διάσπαση. Πέθαινε και ήθικα ακόμη γι' αυτό.

Σείς, όμως, «ηγέτες» μας, τί κάνατε; Με την πρώτη ευκαιρία την διατυμπανίσατε, την δική σας διάσπαση, ζητώντας, συνάμα, ξεδιάντροπα να σās ακολουθήσουν για τους Α ή Β ακαταλαβίστικους ως επί το πλείστον, και για τον πολύ κόσμο, λόγους.

Ντροπή! Φτιάσατε στο σημείο να έχθρεύστε οι μὲν τους δε περισσότερο απ' ό,τι έχθρεύστε τα άστικά κόμματα!

Εύκολο, πολύ εύκολο είναι ό κάθε διανοούμενος, διψώντας για αναγνώριση της κομματικής και άλλης του «σοφίας», να δημιουργεί, με μερικούς δικούς του κι όμοιοιδατες του, μιὰ παράταξη πού νά κόπτεται για κομμουνισμό και συγχρόνως... νά πολεμά ενάντια στις άλλες κομμουνιστικές παρατάξεις. Και τὸ κακό είναι πὼς όλοι, μὰ όλοι ανεξαιρέτα, είναι ίκανοί νά σέ πείσουν πὼς έχουν τὸ δίκιο μὲ τὸ μέρος τους.

Τρίζουν τὰ κόκκαλα τῶν νεκρῶν αγωνιστῶν μας, βλέποντας πὼς άδικα πέθαναν γιὰ ένα κόμμα πού αυτοκτονεῖ. Γιατί τί άλλο παρά αυτοκτονία είναι ἡ διάσπασή του; Υ.Γ.

Προσπαθώντας νά συνεφέρω μερικούς, διαλέγω στὴν τύχη ἕνα μαργαριτάρι, ὑποστηρίζον ότι (ΑΝΤΙ τεύχος 8, σελ. 5) σὺν τοῖς ἄλλοις «...τὸ ΚΚΕ ἐσ. ακολουθεῖ μιὰ ἔθνικὴ πολιτικὴ γραμμή...». Οἱ ἰσχυρισμοὶ τῶν διασπαστῶν δὲν ἔχουν ὄρια, ἐπὶ τέλους, στοὺς αὐτοσχεδρισμῶς των; Ἀπὸ πότε θὰ ντύσουμε τὸν κομμουνιστὴ μὲ μανδύα «ἐθνικοφροσύνης»; Αὐτὸ διαχωρίζοντας πλήρως τὴν θέση

μου κι ἀπὸ τὸ ΚΚΕ ἐξ., διασπαστικὴ ὁμάδα κι αὐτό...

Κ.Ν., φοιτητῆς

ΜΙΑ ΦΩΝΗ ΓΙΑ ΤΟ ΠΑΣΟΚ

Σὲ ρουφῶ κυριολεκτικὰ ἀπὸ τὸ πρῶτο σου τεύχος (μεταχουντικὸ) καὶ σοὺ ἐκφράζω τὰ συγχαρητήριά μου γιὰ τὴν προσπάθειά σου. Ἐχω ὥστόσο πολλὰ ἐρωτήματα. Νὰ συστηθῶ πρῶτα. Ἰδιωτικὸς ὑπάλληλος, 23 ἐτῶν. Περιφερόμουν ἀπὸ τὴν κεντροαριστερὰ τῆς τότε ΕΚ ὡς τὸ τότε παράνομο ΚΚΕ. Συμπαθοῦσα σὰν πρόσωπο τὸν Ἀν. Παπανδρέου. Πῆγα σὲ δυὸ ὑποδοχὲς τοῦ Ἀνδρέα καὶ τῶν φυλακισμένων τῆς Γυάρου. Σήμερα (ένα μικρὸ διάστημα ἀπὸ τότε, πού μοῦ φάνηκε αἰώνας) εἶμαι ἐνεργὸ μέλος τοῦ ΠΑΣΟΚ, καὶ ἀρκετὰ κοντὰ στὴν προσωπολατρεία, συγχρόνως. Τὸ «ΠΑΣΟΚ - Ἀνδρέας» μ' ἐκφράζει ἀπόλυτα. Στὰ τεύχη σου ζυμώθηκα ἀρκετὰ καὶ ἔμαθα πολλά. Ἡ θέση μου εἶναι ἀπλῶς μὴ κομμουνιστικὴ. Καίτοι ὅμως ἐσεῖς πασχίζετε γιὰ τὴν Ἀριστερὰ (γενικά), βρῆσκω πὼς δὲν μὲ ἐκφράζετε πλήρως. Ἡ ὅλη σας τακτικὴ κλίνει στ' ὅτι μόνο κομμουνιστικὴ Ἀριστερὰ ὑπάρχει. Πέντε σελίδες γιὰ τὰ ΚΚ καὶ ἀδέσμευτους κομμουνιστές, μισὴ γιὰ τὸ ΠΑΣΟΚ. Ἡ... «σοσιαλδημοκρατία» τῆς ΕΚ

Κάθε βράδυ
στὸ Στούντιο «ΛΗΔΡΑ»
Κέκροπος 12 Πλάκα

ὁ ΠΑΝΟΣ ΤΖΑΒΕΛΑΣ

καὶ οἱ
Σάκης Μπουγάς
Νατάσσα Παπαδοπούλου
Χρήστος Ζούκας
μὲ τὴν ὀρχήστρα τους
συνεχίζουν

μὲ Τ' ΑΝΤΑΡΤΙΚΑ

ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ.

κρίνω κι ἐγὼ πὼς εἶναι ἀνάξια λόγου. Οἱ ἐκπρόσωποί της εἶναι δημιουργήματα διαφήμισης καὶ ὑπάρχουν πάμπολλες τέτοιες «πεντάδες ἀτόμων» καὶ στὰ ΚΚ καὶ στὸ ΠΑΣΟΚ.

Στὸ τελευταῖο σου τεύχος ὁ κόμπος πιά ἐφτασε στὸ χτένι. Διαβάξω αὐτὴ τὴ φοβερὴ προσωπικότητα πού λέγεται Κ. Φιλίνης. «Τὸ ΠΑΣΟΚ ἀρνήθηκε τὴν συμπαράταξη τῶν ἀριστερῶν δυνάμεων, ἐσπρωξε πρὸς τὸν Καραμανλὶ στρώματα συντηρητικῶν, ἀλλὰ δημοκρατικῶν ψηφοφόρων», ὅτι «ὁ Καραμανλὶς εἶναι μὲν συντηρητικὸς ἀλλὰ νομιμοποίησε τὸ ΚΚ, καὶ ἔφυγε ἀπὸ τὸ ΝΑΤΟ, κάτι πού δὲν ἔκανε ἡ ΕΚ τοῦ 53%». Παρακάτω βέβαια ὁ Κ. Φιλίνης κρίνει κι ἄλλου εὐθύνες. Κι ἄλλοι μόνον ἂν δὲν δειχτοῦν οἱ εὐθύνες. Μ' ὅλο τὸ σεβασμὸ καὶ τὸ δέος ἀπέναντι στὸν Κ. Φιλίνη, ὅμως, ἐρωτῶ. Τί θέλατε νὰ φωνάζουμε ἀντὶ τοῦ «στῆς 18 σοσιαλισμός», ὅταν πραγματοποιοῦσε ὁ Ἀνδρέας τῆς μεγαλύτερες συγκεντρώσεις σ' ὅλη σχεδὸν τὴν Ἑλλάδα, ὅταν ὁ κόσμος εἰδείχνε ὅτι θὰ ἔδινε τὴ νίκη στὸ σοσιαλισμὸ; Ποιῶν ἀριστερῶν δυνάμεων ἀρνήθηκε συμπαράταξη τὸ ΠΑΣΟΚ; Τῶν κομμουνιστῶν; Μὰ δὲν εἶναι κόμμα κομμουνιστικὸ. Γιατί δὲν χαρακτηριστεῖτε ἀνεδαφικὰ τὰ συνθήματα λίγο πρὶν ἀπὸ τῆς ἐκλογές, κ. Φιλίνη, παρὰ τώρα; Μὲ ποῖο δικαίωμα ὁ σοσιαλισμὸς μονοπωλεῖται ἀπὸ τὸ ΚΚ; Γιατί νὰ εἶναι μόνο Εὐρωπαϊκὸ κι ὄχι Ἑλληνικὸ φαινόμενο, ἡ ὑπαρξὴ σοσιαλιστικῶν κόμματος; Μὰς ἀποκάλυψε ἡ παράταξή σας «δήθεν σοσιαλιστές». Ἀγωνισθήκατε ἐσεῖς γι' αὐτὸ 50 χρόνια καὶ βγήκε ἕνας ἄλλος καὶ τὰ πρόβαλε. Καὶ πήρε 13% καὶ ἐσεῖς 9%. Αὐτὸ εἶναι τὸ λάθος τοῦ ΠΑΣΟΚ. Εἶμαι ὅμως μόνο 23 ἐτῶν, κ. Φιλίνη. Τὸ ΠΑΣΟΚ ἔδωσε πλήρη πρόγραμμα γιὰ ὅλους τοὺς τομείς. Εἶδα πὼς θέλει τὸ σοσιαλισμὸ.

Ἀπὸ τὸ ΚΚΕ (ἐσ.) δὲν εἶδα τίποτα. Τί σημαίνει κομμουνισμὸς καὶ πὼς τὸν θέλετε; Δὲν μὰς τὸ εἶπατε. Διαλέξετε γιὰ τοὺς νεκροὺς (ἐκκλήσεις ἐξ ὀνόματός τους !!!), γιὰ πνευματικὴ ἐξύψωση καὶ ἀνθρωπισμὸς. Μὰ καὶ τὸ ΠΑΣΟΚ τὰ εἶπε. Ποῖος ἔστειλε ψηφοφόρους στὸν Καραμανλὶ; Τὰ «ἑξάλλα» συνθήματα τοῦ Ἀνδρέα ἡ ὁ κ. Ἡλιοῦ πού εἶπε ἀπερίφραστα στὴν τηλεόραση «Ἐδραῖωστε τώρα τὴν δημοκρατία»; Δὲν ἦταν ἔωρα γιὰ τὸ σοσιαλισμὸ; Καὶ πότε θὰ ἦταν; Πὼς νὰ σκεφτεῖ ὁ ψηφοφόρος, ὅταν ἀκούει τὸν κ. Δρακόπουλο, (στὴ Λάρισα, νομίζω) «κακῶς ὁ κ. Καραμανλὶς

ἀποκαλεῖται «χούντα» (ἀπὸ τὸ ΠΑΣΟΚ). Εἶναι ἀπλῶς ἡ δεξιά. Ὁ ἠθικὸς αὐτοσυργὸς τῆς δολοφονίας τοῦ Λαμπράκη, πού ἔκανε τὰ ἀποκαλυπτήρια τοῦ Τροῦμαν τὴν ἡμέρα τῆς κηδείας του, πού ἔβαζε σὲ τσουβάλια ἀνθρώπους μὲ γάτες καὶ τοὺς βούταγε στὴ θάλασσα τοῦ Μακρονησιοῦ, εἶναι ἀπλῶς ἡ δεξιά; Καὶ φασισμὸς τί εἶναι; Τὴν ἡμέρα πού τὸ ΠΑΣΟΚ ἀνέλαβε τὴν ἱστορικὴ εὐθύνη τοῦ '44 (δὲν μποροῦσε βέβαια νὰ ἀναλάβει καὶ τὰ λάθη τῆς ἡγεσίας...), τὸ ΚΚΕ (ἐσ.) σήκωσε ἀπὸ τοὺς ὅμους τῆς δεξιάς καὶ τοῦ Καραμανλὶ τὰ εγκλήματα τῶσων ἐτῶν. Χωρὶς πολλὲς τῦψεις, λοιπόν, ἐδραῖωσε ὁ ψηφοφόρος τὴ «Νέα Δημοκρατία».

Στὰ ὑπὲρ τοῦ Καραμανλὶ ἡ νομιμοποίησή τοῦ ΚΚ καὶ ἡ «ἐξόδος ἀπὸ τὸ ΝΑΤΟ». Ἐ, ὄχι δὲ κ. Φιλίνη! Ἀναγνωρίζετε, δηλαδή, ὅτι μποροῦσε νὰ μὴ τὰ κάνει, ὅπως δὲν τὰ ἔκανε ὁ Γ. Παπανδρέου. Ἐρχεσθε ὅμως σὲ ἀντίθεση, μὲ τὰ λεγόμενα τῆς παράταξής σας, πὼς ἡ λαϊκὴ πῆση καὶ τὸ ξέσπασμα τὸν ἀνάγκασαν νὰ τὰ κάνει. Τὸ σκυλάκι ΚΚ πού ἔτρωγε τῆς κλωτσιῆς δέχτηκε ξαφνικὰ ἕνα κόκκαλο ἀπὸ τοὺς διώκτες του. Κι ἔσκυψε νὰ τὸ γλείψει, ἀντὶ νὰ δείξει τὰ δόντια του. «Ἀκραῖοι, κ. Φιλίνη; Μὰ «ἀκραῖοι» ἦσαν 50 χρόνια. Καὶ ξαφνικὰ γίνετε ρεαλιστές. 50 χρόνια ἀγῶνες, 9%. Δύο μῆνες «συνθηματολογία», 13%. Ψάξτε καλύτερα νὰ βρῆτε τοὺς ψήφους σας στὴν ἀνεπάρκεια πού σās ἐπνίγε καὶ σās πνίγιε.

Ἀνεκδιήγητος ὁ Γ. Σεφερτζῆς. Τὸν πληροφοροῦ ὅτι ἡ πρωτοβουλιακὴ αὐτοργάνωση βάσης γιὰ τὸ ΠΑΣΟΚ ἐγίνε ὅσο σὲ κανένα ἄλλο κόμμα, παρὰ τοὺς πράχτορες τῆς Ἀσφάλειας καὶ τῶν ΚΚ πού εἰσχώρησαν σ' αὐτές. Ἀνῆλκω σὲ μιὰ τέτοια καὶ τὸ λέω ὑπεύθυνα. Μὰ δὲν ἔκανε μιὰ ἀπλή στατιστικὴ, ὁ κ. Σεφερτζῆς, νὰ δεῖ πόσα γραφεῖα ΠΑΣΟΚ ὑπάρχουν σ' ὅλη τὴν Ἑλλάδα καὶ πόσα ἄλλων κομμάτων, πόσοι ἄνθρωποι κυκλοφοροῦν σ' αὐτά, ὥστε νὰ δεῖ ὅτι ἔχει δεῖξει πολιτικές, ιδεολογικές, θεωρητικές, ὁργανωτικὲς δυνατότητες καὶ λαϊκὴ συνειδητότητα; Πὼς τολμᾶτε νὰ γράφετε τέτοιες ἀνοησίες, κ. Σεφερτζῆς; Στεναχωρηθήκατε ἐπειδὴ κάλυψε ἰδεολογικὸ χῶρο πού ἐξέφραζε κι ἄλλους; Χαθήκατε μᾶλλον στὸ συνωστισμὸ. Δὲν βασίστηκε στὴν ψηφοθηρία. Θὰ ἦταν εὐκολὴ εἰδικὰ γιὰ τὸν Ἀνδρέα... γιὰ ξανασκεφεῖτε το. Διαβάστε τὸ ὁργανόγραμμα τοῦ ΠΑΣΟΚ πού δημοσιεύτηκε τὸ Σάββατο καὶ πείτε μας ποιοὶ ἄλλοι τὸ ἔχουν φτιάξει καὶ τί ἀντα-

πόκριση (κυρίως) βοήθη. Ρωτάτε πόσοι όπαδοί εκφράζουν συνειδητά το κίνημα το σοσιαλιστικό του 1974. Πόσοι όπαδοί των ΚΚ εκφράζουν τον κομμουνισμό, ρωτώ κι εγώ με τη σειρά μου. Ένας γέρος ψήφισε ΕΔΑ γιατί ό κομμουνισμός, έλεγε, δίνει σύνταξη στα 50. Γι αυτό και μόνο ψήφισε ΕΔΑ, κ. Σεφερτζή. Για 4 μήνες οι όπαδοί του κατάλαβαν πάρα πολλά ώστε να σάς ήσυχάζουν για το μέλλον του ΠΑΣΟΚ. Τα «προστατευτικά» σας άθροβα μάλλον μάς άνηχούν. Άσכולθείτε καλύτερα «με ισότιμα ρεύματα που θα συζητήσουν από κοινού με άμοιβαίες υποχρεώσεις και έγγυήσεις μακριά από προσωποπαγήωση», με άλλες παρατάξεις.

Άγαπητό «ΑΝΤΙ» ή συμμετοχή μου στην κυκλοφορία σου εκφράζει την έλπίδα πως θα βοηθήσετε την άριστερά, να δημιουργήσετε τις σωτές της θέσεις αντί στεγανών των τάξεων της. Σε θέλω δυνατό και σωστό, με μεγαλύτερη πληροφόρηση και αναλυτικότερη κριτική των βιβλίων που κυκλοφορούν. Τέλος, παρά την αντίθεσή μου με συντάκτες σου, σου εκφράζω την άγάπη και την έμπιστοσύνη μου.

Κώστας Κλειδής

ΚΙ ΑΛΛΗ ΜΙΑ

Διάβασα με προσοχή τις απόψεις των συνεργατών σου σχετικά με τα έκλογικά άποτελέσματα. Νομίζω ότι ή συλλογιστική τους είναι λανθασμένη, γιατί στηρίζεται σε υποκειμενικές εκτιμήσεις και δεν βασίζεται σε άνάλυση του έκλογικού άποτελέσματος, πάνω σε πραγματικά στοιχεία. Γιατί κανείς δεν έκανε τον κόπο να εξετάσει αναλυτικότερα το έκλογικό άποτέλεσμα, να ιδεί πού κέρδισε ή Άριστερά εν σχέση με άλλες έκλογές, πού έχασε, πού το ΠΑΣΟΚ, πώς έψήφισαν οι Έλληνες κατά ήλικία, φύλο, επάγγελμα κ.λπ. Ένώ κανείς δεν έκανε μια τέτοια άνάλυση, προβαίνουν όλοι σε εκτιμήσεις που δεν στηρίζονται (μέχρι άποδείξεως του εναντίου, φυσικά) σε αντικειμενικά δεδομένα. Έτσι βγάζουν εύκολα και βιαστικά συμπεράσματα, όπως: ότι το ΠΑΣΟΚ έβλαψε, ό λαός ήθελε σταθερότητα και όχι βαθιές αλλαγές κ.λπ. Έτσι και πριν από τις έκλογές, ξεκινώντας όχι από αντικειμενικά δεδομένα αλλά από το φόβο μιας ένδεχόμενης νέας συνταγματικής έκτροπής, διεκήρυξαν ότι ό Καραμανλής άποτελεί έθνικό κεφάλαιο που, αν χανότανε, θα έχοσαντε πάλι τα τάνξ,

συμβάλλοντας έτσι περισσότερο απ' ό,τι πίστευαν στο 54% που έλαβε τελικά ό Καραμανλής. Έκ των ύστερων, χωρίς συνείσθηση ευθύνης και με κάμποση άυταρέσκεια, αϊτώνται το ΠΑΣΟΚ και τον άρχηγό του για το έκλογικό άποτέλεσμα - χωρίς συνείσθηση ευθύνης, γιατί ή παράταξη τους (τό ΚΚΕ έσ., ίδίως) έσπρωξε τους συντηρητικούς ψηφοφόρους προς τον κ. Καραμανλή, τονίζοντας με δραματικά έμφαντικό τόνο ότι άποτελεί ή μόνη σανίδα σωτηρίας και ένίσχυσε στους συντηρητικούς ψηφοφόρους τη γνώμη ότι ό κ. Καραμανλής έχει άνανεωθεί, σε πείσμα των κατηγοριών του κ. Παπανδρέου εναντίον του. Με κάμποση άυταρέσκεια, γιατί ό Έλληνικός λαός καταδίκασε τον «πράκτορα της CIA (άσχετα αν υπερψήφισε τον κ. Καραμανλή) και άκόλουθους» τις υποδείξεις του ΚΚΕ (έσ.) και το εύρύτερο πρόγραμμα της ΕΑ για έκδημοκρατισμό, με πρώτο δημοκράτη τον κ. Καραμανλή. Γιατί, λοιπόν, ενώ δεν μπορούν να χωήσουν τη χαρά τους για την «άποτυχία» του ΠΑΣΟΚ, χύνουν τόσα πολλά κροκοδείλια δάκρυα για την υπερψήφηση του Καραμανλή, ενώ τόσο συνβάλααν σε αυτήν;

Ό κ. Λιναρδάτος καταλογίζει στον άρχηγό του ΠΑΣΟΚ ότι έβαλε την ΕΚ και άπέκλεισε, έτσι, μια εναλλακτική, καλύτερη λύση μετεκλογικής συνεργασίας, της ΕΚ και της «Νέας Δημοκρατίας» για σχηματισμό κυβέρνησης - σε περίπτωση που ή «Νέα Δημοκρατία» δεν θα μπορούσε να σχηματίσει αυτόδύναμη κυβέρνηση, σχήμα που θα έβαζε κάποιο φραγμό στις καισαρικές επιδιώξεις του κ. Καραμανλή. Άν ή στάση του ΠΑΣΟΚ ήτανε πράγματι συκοφαντική άπέναντι στην ΕΚ, τί έκανε ό κ. Λιναρδάτος, ή υπόλοιπη Άριστερά, το ΚΚΕ (έσωτ.) για να άποκαταστήσει την ύπόληψη της ΕΚ από τις διαβολές του ΠΑΣΟΚ στον Έλληνικό λαό; Τί έκανε για να προωθήσει μια τέτοια εναλλακτική λύση πριν από τις έκλογές το ΚΚΕ (έσ.); Γιατί ό κ. Δρακόπουλος δεν έκανε πληρέστερα την άνάλυσή του στη Λάρισα (και πιο σωστή), όταν διαβεβαίωνε τους όπαδούς της Άριστεράς και τον Έλληνικό λαό για την έντιμότητα του κ. Καραμανλή και τις άπάτες που Παπανδρέου (διαβεβαίωση που έγινε προεκλογικό ολόγκαν της Δεξιάς και άφορη άπειρων «φιλοφρονήσεων» της Δεξιάς για το ΚΚΕ έσ.), προσθέτοντας ότι ή ΕΚ είναι πιο άμειγώς «φιλελεύθερη» από την άυταρχική παραδοσιακή δεξιά που περιλαμβάνει-

ται μέσα στη «Νέα Δημοκρατία»; Έκτός αν ταυτίζοσαντε οι άπόψεις του με τις άπόψεις του κ. Σεφερτζή ότι ό κ. Καραμανλής «προοιωνίζει κάτι άλλο σε χρονικό βάθος και πολιτική ποιότητα» και έχει ουσιαστικά υποκαταστήσει την ΕΚ. Άποψη με την όποία φαίνεται να διαφωνεί ό κ. Λιναρδάτος. (Δεν άποτελεί μόνο το ΠΑΣΟΚ συνολέυμα άπόψεων και τάσεων, καθώς βλέπετε, κ. Σεφερτζή!) Τί έκαναν όμως τα στελέχη και οι όπαδοί της Άριστεράς, κ. Λιναρδάτε, όταν ή ήγεσία τους έκανε μια τέτοια παράλειψη; Μόνος του πήρε ό κ. Δρακόπουλος μια τέτοια πρωτοβουλία; Πού είναι, λοιπόν, οι δημοκρατικές διαδικασίες, ό περίφημος δημοκρατικός συγκεντρωτισμός στο ΚΚΕ (έσ.); Έκ των ύστερων βγαίνουν και λένε ότι ύπήρχε και άλλη εναλλακτική λύση. Πριν τις έκλογές λέγανε όμως, Νέα Δημοκρατία ή τάνξ «και όχι» Νέα Δημοκρατία + Ένωση Κέντρου ή τάνξ. Τόσο τυραννική είναι κατά βάθος και ή δική τους ήγεσία πού, ενώ τους άφήνει να λένε ό,τι θέλουν, τους δεσμεύει τόσο πολύ στη δράση; (Έδώ θα χρειαζότανε ίσως μια νέα διάγνωση του κ. Ν. Γιανναδάκη για τις άπόψεις ήγετών κομμουνιστών με άταρχικό χαρακτήρα, τύπου «καλές οι συζητήσεις και ή δημοκρατία, να μην άμφισβητείται όμως ό -ισμός που έφερα στις βαλίτσες μου για την προστασία του οικιστικού-πολεοδομικού περιβάλλοντος κ.λπ.).

Άν γινότανε μια στοιχειώδης μελέτη του έκλογικού άποτελέσματος ίσως μερικοί βιαστικοί να άναθεωρούσαν τις άπόψεις τους. Θα διαπίστωναν ότι σε περιοχές συντηρητικές όπως ή Άρτα, ή Πρέβεζα, ή Άργολίδα, ή Κορινθία, ή Κρήτη, οι Σέρρες κι άλλου (όπου ύπήρχε άλλοτε ένισχυμένη Άριστερά) το ΠΑΣΟΚ ήρθε τελευταίο, χωρίς και ή Άριστερά να ένισχύσει τη θέση της. Όπου, δηλαδή, ή Άριστερά και οι όπαδοί της έπηρεάζαν ευνοϊκά ύπέρ του κ. Καραμανλή, άνατρέποντας με τη στάση τους τα έπιχειρήματα του ΠΑΣΟΚ εναντίον του κ. Καραμανλή, παρατηρήθηκε το φαινόμενο συντηρητικοί ψηφοφόροι να φεύγουν από την ΕΚ προς τον κ.

Καραμανλή. Άντίθετα, σε περιοχές όπου ή έπιρροή της Άριστεράς ήτανε μικρή, συντηρητικοί ψηφοφόροι της ΕΚ ήήφισαν το ΠΑΣΟΚ. (Έκει δεν ύπήρχε Άριστερά να διαβεβαίωνε ότι ό Παπανδρέου είναι «βαλτός» ή πράκτορας της CIA από κοινού με τη δεξιά). Η αλήθεια είναι ότι ύπήρχε τάση για άνανέωση, αλλά ή Άριστερά την έμπόδισε. Ό κ. Σεφερτζής βλέπει το ΠΑΣΟΚ σαν παράδοξο φαινόμενο, σαν συνολέυμα ιδεών και τάσεων. Δεν έχει ίσως άδικο. Άν γι' αυτόν όμως ΚΚΕ (έσ.) σημαίνει μια ταμπέλα πίσω από την όποία χωράει την κατοχύρωση της άστικής κοινοβουλευτικής τάξης (θέση ήδη κατακτημένη), άν άναθεώρηση και άνανέωση είναι να βοηθήσει τη δεξιά στο όνομα της έδραίωσης του κοινοβουλευτισμού όταν ή δεξιά έχει έξασφαλίσει τον έαυτό της με έναν έκλογικό νόμο που έκμεταλλεύεται τη διάσπαση των άλλων δυνάμεων, του άπαντάμε ότι αυτή ή ταμπέλα παραπλανά το λαό και τον άποπροσανατολίζει. Διαπιστώνεται διαρκώς και όλο περισσότερο μια σύγκλιση άπόψεων του ΚΚΕ (έσ.) με τις «Νέες Δυνάμεις», την ούρα της Γκόλντα Μείρ, που λέγεται Πρωτοπαπάς, και τον κ. Ηλιού. Ίσως αυτό να είναι το διάδοχο σχήμα μιας ευρύτερης Άριστεράς για τις επόμενες έκλογές, που είναι άμφισβολό όμως αν θα άποδώσει άποτέλέσματα. Άν συμβαίνει κάτι τέτοιο, το ΚΚΕ (έσ.) δεν είναι πραγματικά κομμουνιστικό κόμμα. Πώς θα φαινότανε στον κ. Σεφερτζή ή συνεργασία με τον «μαρξιστή» κ. Κουμάντο και τον σοσιαλδημοκράτη κ. Πρωτοπαπά; Δεν θα φοβότανε τότε μήπως περιπλεχτεί σε χειρότερη σύγχυση, στη δίνη συνολευσμάτων ιδεών και συνθημάτων;

Φιλικά
Γιώργος Παπαδημητρίου
φοιτητής
μέλος της νεολαίας του ΠΑΣΟΚ

άντι

Ἡ καινούργια ποίηση
τοῦ ΜΙΧΑΛΗ ΚΑΤΣΑΡΟΥ

Ἀπὸ τὶς ἐκδόσεις τοῦ περιοδικοῦ «ΑΝΤΙ»
κυκλοφορεῖ τὶς μέρες αὐτὲς
ἡ συλλογὴ τοῦ Μιχάλη Κατσαροῦ

«ΠΡΟΒΑ ΚΑΙ ΩΔΕΣ»

Πρόκειται
γιὰ τὴ μεγάλη «Στροφή»
τοῦ Ποιητῆ τοῦ
«ΚΑΤΑ ΣΑΔΔΟΥΚΑΙΩΝ»

γιὰ μιὰ
καινούργια του ἐποχὴ
καὶ γιὰ
μεγάλη στιγμὴ
τῆς ποίησής μας.

Διατίθεται
σὲ ὅλα τὰ κεντρικὰ βιβλιοπωλεῖα.
Κεντρικὴ Διάθεση
Ἐκδόσεις Καστανιώτη, Πανεπιστημίου 39,
3ος ὄροφος, γραφ. Π, Τηλ. 32.46.633

ΓΙΑ ΦΟΙΤΗΤΕΣ
ΕΚΠΤΩΣΗ 15%

αντι

ΕΝΑ ΚΟΜΜΑΤΙ

τῆς ἐπιτυχίας
τῆς βελτίωσης
τῆς ἀνάπτυξης τοῦ «ΑΝΤΙ»

ΕΙΝΑΙ ΣΤΑ ΧΕΡΙΑ ΣΟΥ
ΓΡΑΦΟΥ ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΗΣ

στὸ

άντι

κυκλοφορεῖ κάθε δεύτερο
Σάββατο

ΚΟΨΤΕ ΕΔΩ

ΔΕΛΤΙΟ ΣΥΝΔΡΟΜΗΣ

Γράφομαι συνδρομητὴς γιὰ:
6 μῆνες Δρχ. 260
1 χρόνο Δρχ. 520

ΟΝΟΜΑ
ΕΠΩΝΥΜΟ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ
ΠΟΛΗ Τ.Τ.
ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ

ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ

139

ΖΩΡΖ ΠΟΛΚ
 ΟΤΙ ΟΡΓΑΝΩΣΕ ΤΗΝ ΕΝΗΡ-
 ΓΟΥ ΟΣ ΚΟΜΜΟΥΝΙΣΤΟΥ
Κ. ΚΟΝΤΟΜΗΤΡΟΣ,
 ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

ς ή δίκη
ΠΟΛΚ

ΤΟΥ ΚΟΙΝΟΥ
ΕΠΙΣΗΜΗΝ

ΕΙΣΕΙΣ ΔΙΑ ΤΟΝ ΜΟΥΣΕΝΙΔΗ

ΠΡΑΤΗΡΟΣ ΝΤΟΝΟΒΑΝ
 ΟΤΙ ΟΙ ΚΟΜΜΟΥΝΙΣΤΑΙ
 ΥΨΕ ΚΑΙ ΤΡΙΤΟΝ ΣΥ-
 ΛΟΓΙΑ «ΚΑΤ' ΑΓΝΩΣΤ»
 ΕΤΟΙΜΑΣΙΑΙ ΔΙΑ ΤΗΝ
 ΚΕΙΟΝ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

ΕΞΑΦΑΝΙΣΕ
ΦΑ ΓΑΛ...

ΟΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΞΕΝΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

ΟΥ ΑΠΕΛΘΕ
ΚΑΙ ΖΗΤ
Ο ΠΟΛΚ

ΠΟΛΚ
 ΟΝ ΝΑ Ε
 ΟΝ ΕΙΣ

Ο ΧΑΤΖΗΑΡΓΥΡΗΣ ΔΩΡΕΣΕ ΕΓΓΡΑΦΑ ΤΟΥ ΠΑΤΡΟΣ ΤΗΣ ΡΕΑΣ ΠΟΛΚ Κ ΚΟ
ΜΟΛΙΣ ΕΓΝΩ
gutenberg
 Η ΔΡΑΜΑΤΙΚΗ ΚΑΤΑΘΕΣΙΣ ΤΟΥ ΠΑΤΡΟΣ ΤΗΣ ΡΕΑΣ ΠΟΛΚ Κ ΚΟ
 ΚΟΝΗ.-ΑΝΕΞΙΧΝΙΑΣΤΑ ΣΗΜΕΙΑ ΤΗΣ ΣΥΓΓΕΡΑΣ ΔΟΛΟΦΟΝΙΑΣ
 ΗΡΧΙΣΕΝ Η ΕΞΕΤΑΣΙΣ ΤΟΥ ΧΑΤΖΗΑΡΓΥΡΗ

ΕΚΤΑΚΤΑ ΜΕΤΡΑ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΗΣ ΖΩΗΣ ΤΟΥ ΣΤΑΚΤΟΠΟΥΛΟΥ
ΚΟΣΤΑ ΧΑΤΖΗΑΡΓΥΡΗ
 ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΗΣ ΖΩΗΣ ΤΟΥ ΣΤΑΚΤΟΠΟΥΛΟΥ
 ΕΙΣΕΤΙ ΠΡΟ-
 ΤΙΘΕΤΑΙ Η ΥΠΕΡΑΣΠΙΣΙΣ

Η
ΥΠΟΘΕΣΗ
ΠΟΛΚ

ΘΑ ΔΙΕΞΑΧΘΗ Η ΔΙΚΗ
ΙΝΙΑΝ ΤΟΥ ΤΖ. ΠΟΛΚ
 ΕΙΣ ΦΩΣ ΔΙΑ ΤΟΥ ΒΟΥΛΕΥΜΑΤΟΣ ΜΙΑ
 ΣΤΑΙΝ ΠΟΥ ΠΡΟΕΚΑΛΕΣ ΖΗΤΗΜΑΤΑ

ΠΑΡΑΠΑΝΟ!
ΚΑΙ ΒΑΣΒΑΝΑΣ

Ο ΣΤΑΚΤΟΠΟΥΛΟΣ
ΑΠΟΛΟΓΕΙΤΑΙ

ΖΟΝΤΑΙ ΔΙΑ ΤΙ

ΔΕΝ ΗΤΟ ΙΔΕΝ ΕΓΓΝΩΡΙΖΕΝ ΟΤΙ ΘΑ ΕΦΟΝΕΥΕΤΟ
Ο ΣΤΑΚΤΟΠ
ΤΗΝ ΑΠΟΛ
 ΚΑΤΑΓΕΛΛΕΙ ΟΤΙ ΤΟ ΕΓΚΛΗΜΑ ΟΡΓΑΝΩΘΗ
 ΠΡΑΧΘΗ ΥΠΟ ΤΟΥ ΚΟΜΜΟΥΝΙΣΤΙΚΟΥ ΚΕ
 ΤΡΙΤΗ ΗΜΕΡΑ ΤΗΣ ΔΙΚΗΣ ΤΗΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

ΠΟΛΙΤΙΚΗ & ΙΣΤΟΡΙΑ